

TERI PRAČET
ORUŽANE SNAGE

Preveo
Aleksandar Milajić

Naslov originala
Terry Pratchett
Men at Arms

Oružane snage

Kaplar Kerot, pripadnik Gradske straže Ank-Morporka (noćna smena), obukao je noćnu košulju, uzeo olovku, neko vreme joj sisao vrh, pa napisao:

„Najdraži majo i tajo,

Evo ovde se odigrao jedan Preokret ko za Knjige jer, ja evo postadoh kaplar!! To znači povišicu od pet Dolara mesečno i novu uniformu sa, dve crte pride. Imam i novu bakrenu značku! To je Velika odgovornost!! To je zato što smo dobili nove regrute zato što je gospodin koga, sam ranije čuvao sada Patricij paje rekao da Straža mora da bude etnička slika grada..."

Zastao je na trenutak i kroz musavi prozorčić spavaonice zagledao se u svetlost ranog sutona na reci. A onda se ponovo povio nad papirom.

„...što meni nije baš sasvim jasno ali mora da je u nekoj vezi sa kozmetičkom fabrikom patuljka Grabićupa Tandergasta. Osim toga, Kapetan Vajms o kom sam vam često pisao, on je napustio Stražu jer bi da se ženi i, bude fini Gospodin i, mi mu svi želimo svako dobro jer, on me je naučio sve osim, onog što sam naučio sam. Skupili smo pare da ga iznenadimo sa Poklonom koji, će da bude jedan od onih novih satova što, im ne trebaju demoni da ih mrdaju i možda ćemo, da mu napišemo nešto kao „Smena da se setiš, drugara iz Noćne smene" pa da to bude kao neka šala komika. Mi još neznamo koće da bude novi Kapetan jer, Narednik Kolon reče da će da da ostavku ako bude on a Kaplar Nobs..."

Kerot se ponovo zagledao kroz prozor. Njegovo široko, pošteno čelo nabralo se od napora dok je pokušavao da se seti nečeg lepog što bi napisao o kaplaru Nobsu.

„...se mnogo bolje snalazi tu gde, je sad a ja nisam dovoljno dugo u Straži. Zato možemo samo da sedimo i čekamo..."

Počelo je, kao što to često biva, nečijom smrću. I pogrebom, jednog prolećnog jutra kada je magla bila tako gusta da je potpuno ispunila raku, pa je izgledalo kao da sanduk nestaje u oblaku.

Mali sivkasti mešanac, nosilac toliko psećih bolesti da je stalno bio okružen oblakom prašine, sve je to mirno posmatrao s gomile zemlje.

Postarije rođake su plakale. Ali Edvard d'Smrt nije plakao, i to iz tri razloga. Bio je najstariji sin, trideset sedmi lord D'Smrt, i kao takvom mu nije bilo primereno da plače. Osim toga, bio je - još mu se ni mastilo na diplomi nije osušilo - ubica, a ubice ne plaču za mrtvima, inače bi samo to i radili. A bio je i ljut. U stvari, bio je kivan.

Kivan na činjenicu da je morao da pozajmi novac za ovaj bedni pogreb. Kivan na vreme, na ovo seljačko groblje, na gradsku vrevu koja se uopšte nije promenila, čak ni zbog ovakvog događaja. Kivan na istoriju. Nije trebalo da se ovako završi.

Nije smelo da se ovako završi.

Zagledao se preko reke, ka glomaznoj konturi palate, a njegov bes se uvratio i postao sočivo.

Edvarda su poslali u Esnaf ubica jer je to bila najbolja škola za one čiji je društveni rang bio mnogo viši od nivoa inteligencije. Da je učio za ludu, napisao bi satiru i napravio budalu od Patricija. Da je završio lopovski zanat¹, provalio bi u palatu i ukrao Patriciju nešto zaista vredno.

Ali eto... on je postao ubica...

Tog popodneva je prodao ostatak porodičnog imanja i ponovo se upisao u esnafsku školu.

Na postdiplomske studije.

Zanat je završio s najvišim ocenama, kao prvi u istoriji Esnafa kome je to pošlo za rukom. Starije kolege su ga opisivale kao čoveka koga treba držati na oku, po mogućstvu izdaleka, pošto je u sebi imao nešto od čega su se i ubice osećale nelagodno.

Usamljeni grobar je punio raku u kojoj je bilo poslednje prebivalište D'Smrtu starijeg.

Postao je svestan začetka misli u glavi. To je izgledalo otprilike ovako:

Može kost, a? Ne, ne, ne ovde, zaboravi da sam išta rekao. Ali zato imaš sendviče s govedinom u onom tvom kakoseonozvaše što se u njemu nosi užina. Što ne bi dao jedan onoj slatkoj kuci tamo?

Čovek se naslonio na ašov i pogledao oko sebe.

Sivi mešanac ga je netremice posmatrao.

Rekao je: „Vauu?”

Edvardu d'Smrtu bilo je potrebno pet meseci da pronađe ono što je tražio. Potragu je otežavala činjenica da zapravo nije ni *znao* šta traži, već samo da će to saznati kada nađe. Edvard je jako verovao u Sudbinu. Kao i mnogi slični njemu.

Esnaf je imao jednu od najvećih biblioteka u gradu. Za određene, specijalizovane oblasti bila je bez premca. Te oblasti su obično bile u vezi sa žalosnom kratkotrajnošću ljudskog života i uzrocima iste.

Edvard je mnogo vremena provodio tamo, često na vrhu merdevina, a još češće u oblaku prašine.

Pročitao je svaku poznatu knjigu o oružju. Nije znao šta traži sve dok nije ugledao belešku na margini jedne, inače nepodnošljivo dosadne i zastarele studije o balistici samostrela. Pažljivo ju je iskopirao.

Osim toga, Edvard je dosta vremena proveo i među istorijskim knjigama. Esnaf ubica je bio udruženje gospode iz boljih kuća, a takav svet čitavu zabeleženu istoriju smatra nekom

¹ Ali nijedan pravi *gospodin* ne bi ni *pomislio* da uči za lopova.

vrstom rodoslova. Esnafska biblioteka bila je puna sjajnih knjiga, a bila je tu i galerija portreta kraljeva i kraljica.² Edvard d'Smrt je na kraju njihova lica poznavao bolje od svog. Tamo je provodio i pauze za ručak.

Kasnije se pričalo da je negde u to vreme potpao pod loš uticaj. Međutim, prava tajna istorije Edvarda d'Smrta bila je da on nije potpao ni pod kakav uticaj, ako ne računate pokojne kraljeve. On je jednostavno potpao pod sopstveni uticaj.

Ljudi to nisu razumeli. Pojedinci nisu prirodan oblik postojanja ljudske rase, osim u bioloskom smislu reči. Oni moraju međusobno da se sudaraju poput Braunovih čestica, a to je mehanizam kojim ljudi jedni druge podsećaju da su... paaa... ljudska bića. I on je počeo da se vrti ukруг, što se često dešava u ovakvim slučajevima.

Nije imao plan. Samo se, kako to umeju ljudi koji se osećaju ugroženima, povukao na mesto koje je smatrao bezbednim, u prošlost, sve dok se nije dogodilo nešto što je na Edvarda imalo isti učinak kakav bi na studenta preistorijskih gmizavaca imalo otkriće pleziosaurusa u ribnjaku pred kućom.

Jednog vrelog popodneva, izašao je žmirkajući na svetlost, posle čitavog dana provedenog u društvu minule slave, i ugledao lice iz prošlosti kako prolazi ulicom i ljubazno se javlja ljudima.

Nije bio u stanju da se kontroliše. Rekao je: „Ej, ti! Ko si t-ti?”

A prošlost mu odgovori: „Kapljar Kerot, gospodine. Noćna straža. A vi ste, beše, gospodin D'Smrt, je l' tako? Mogu li vam pomoći?”

Prošlost mu se osmehnula, klimnula glavom i nastavila svojim putem, ka budućnosti.

Kerot prestade da zuri u zid.

„Potrošio sam tri dolara za mehanički Ikonograf koji, je kao neka kutija što u njoj ima jedan đavolak koji, slika slike i to je velika moda u zadnje vreme. Molim Vas da vidite slike od moje sobe i od mojih drugara iz Straže, Nobi je onaj što se kerebeči aii je ustvari kao neobrađeni Dijamant i dobar iznutra.”

Ponovo je zastao. Bar jednom nedeljno pisao je svojim. To je uobičajeno kod patuljaka. Kerot je bio visok dva metra, ali su ga vaspitavali kao patuljka, a tek kasnije kao čoveka. Literarni rad mu nije bio lak zadatak, ali nije odustajao.

„Vreme je”, nastavio je da piše, veoma sporo i pažljivo, „i dalje mnogo vruće...”

Edvard nije mogao da poveruje. Proverio je beleške. I još jednom ih je proverio. Postavljao je pitanja, a kako su bila potpuno naivna, ljudi su mu na njih i odgovarali. Na kraju je otišao na odmor u Ramtope, gde ga je prilježno raspitivanje odvelo u patuljačke rudnike podno Zmijskog vrha, a potom do inače potpuno beznačajnog jezerceta u bukovoj šumi gde biste, to budite sigurni, posle svega nekoliko minuta kopanja naleteli na ugalj.

Čitav dan je proveo tamo. Kada je u sumrak završio sa uklanjanjem trulog lišća, bio je potpuno siguran.

Ank-Morporku je ponovo bio potreban kralj.

Tako je bilo *ispravno*. I bilo je *sudeno* da Edvard to vidi *baš* kad je pravio plan. I bilo je *ispravno* da tako bude *sudeno*, i da se grad, zahvaljujući svojoj *slavnoj* prošlosti, *spase* iz sramne sadašnjosti. A on je imao *sredstva*, i znao je *kako* da ih upotrebi. I tako dalje... Edvardove misli često su tekle ovim putem.

² Ispod mnogih od njih nalazile su se neupadljive pločice sa imenom osobe koja ih je ubila. Na kraju krajeva, ipak je to bila galerija Esnafa ubica.

Mogao je da razmišlja u *italicima*. Takve ljude treba držati na oku. Izdaleka, ako je ikako moguće.

„Zaintrigiralo me je Vaše pismo kad, ste napisali da su dolazili neki ljudi da pitaju za mene jer ja sam ovde takoreći pet minuta a već sam poznat.

Baš sam se obradovao što je otvoreno okno br 7. Mogu da vam kažem da mi, iako sam srećan ovde, puno nedostaju stara dobra vremena kotkuće. Ponekad, kad imam slobodan dan, ja sidem u ćeliji i bijem se uglavu sa držaljkom od sekire, al nije isto.

Vita Jela zelen Bor čekam brzi odgovor,
Voli Vas Vaš usvojeni sin,
Kerot."

Presavio je pismo, ubacio u njega ikonografije, zapečatio ga tako što je palcem utisnuo vosak od sveće, i stavio u džep pantalona. Ramtopska patuljačka pošta bila je prilično pouzdana. U grad je dolazilo sve više patuljaka, a kako je to bio savestan živalj, mnogi od njih slali su novac svojim porodicama. Zato je njihova pošta bila dobro čuvana i prilično bezbedna. Patuljci veoma vole zlato. Svaki drumski razbojnik koji kaže: „Pare ili život" požali što nije poneo stoličicu na rasklapanje, sendvič i knjigu da se zabavi dok se rasprava ne završi.

Kerot se zatim umio, navukao kožnu košulju i pantalone, zatim i verižnjaču, zakopčao čelični prsnik i sa šlemom pod rukom veselo izašao u noć, spreman da se suoči sa svime što mu budućnost donese.

Neka druga soba, na nekom drugom mestu.

Bila je to skućena soba oljuštenih zidova i plafona uleglog poput sredine kreveta nekog debeljka. U njoj je bilo toliko nameštaja da se činila još manjom.

U pitanju je bio star ali dobar nameštaj, kome tu nije bilo mesto. Dobro bi izgledao u nekoj ogromnoj dvorani. Ovde se nekako gurao. Bilo je tu stolica od tamne hrastovine. I dugačkih komoda. Čak i jedan oklop. Jedva da je bilo mesta za grupicu ljudi za velikim stolom. Jedva da je bilo mesta i za sto.

Iz tmine je dopiralo kucanje sata.

Teške somotske zavese bile su navučene do kraja iako napolju još nije pao mrak. Bilo je zagušljivo, što od vreline dana, što od sveća u sklepanom dijaprojektoru.

Jedini izvor svetlosti bio je improvizovani ekran na kome se, u tom trenutku, sasvim lepo video profil kaplara Kerota Gvozdensona.

Mala ali veoma probrana publika posmatrala ga je onim intenzivno praznim izrazima lica karakterističnim za ljude koji su prilično sigurni da njihovom domaćinu nedostaje poveći deo parketa u glavi, ali moraju da ostanu još malo jer su tek završili s jelom.

„Dakle?“, reče jedan od njih. „Mislim da sam ga viđao u gradu. Pa šta? Edvarde, pa on je samo stražar.“

„Naravno. To je presudno. Skroman je. Sve se uklapa u klasičnu p-riču.“ Edvard d'Smrt je dao *znak*. Začuo se škljocaj kada je novi stakleni slajd postavljen u ležište. „Ovo nije slikano p-o modelu. Kralj P-paragor. Ovo je rep-plika stare slike. A ovo je" - *klik!* - „kralj Veltrik III. Takođe rep-plika. Ovo je kraljica Alguina... obratite pažnju na liniju brade. Ovo je" - *klik!* - „novčić od sedamp-enija sa likom kralja Vebltorpa Nesvesnog, ponovo obratite pažnju na bradu i strukturu kostiju, a ovo" - *klik!* - „je... ob-rnuta slika vaze sa cvećem. D-aninoć, ako se ne varam. Otkud ovo?“

„Oh, izvinite, gospodine Edvarde, ostalo mi je nekoliko staklenih ploča, a demoni nisu bili umorni pa sam...“

„Sledeći slajd, molim. A onda možeš da nas ostaviš.“

„Da, gospodine Edvarde.”

„P-ostupi po naređenju, dželatuu.”

„Da, gospodine Edvarde.”

Klik!

„A ovo je izvrsna - vrlo sam zadovoljan, Bl-enkine – slika prsa kraljice Koane.”

„Hvala, gospodine Edvarde.”

„Kada bi se videlo i njeno lice, verujem da bismo mogli da uočimo izvesnu sličnost. Pretpostavljam da će i ovo biti dovoljno. Možeš ići, Bl-enkine.”

„Da, gospodine Edvarde.”

„Ovo nije za svačije uši, rekao b-ih.”

„Da, gospodine Edvarde.”

Sluga je tiho zatvorio vrata za sobom i tužno odmahujući glavom pošao u kuhinju. D'Smrtovi već godinama nisu mogli sebi da priušte porodičnog dželata. On je bio prinuđen da se, samo za dečakovo dobro, snalazi kako zna i ume s kuhinjskim nožem.

Posetioći su čekali da domaćin kaže nesto, ali on nije izgledao kao da mu je to namera. Doduše, s Edvardom se to nikada nije znalo. Kada je bio uzbuđen, nije imao toliko problema s mucanjem koliko s pauzama gde im mesto nije, kao da mu je mozak privremeno stavljao usta na čekanje.

Konačno se javi jedan od prisutnih: „Baš lepo. I čemu sve to?”

„Videli ste sličnost. Zar nije sve j-asno?”

„Ma, hajte...”

Edvard d'Smrt je privukao kožnu torbu i stao da razvezuje uzice.

„Ali dečaka su usvojili patuljci sa Disksveta. Još kao bebu su ga pronašli u nekoj šumi u Ramtopskim planinama. Tamo je bilo i zap-aljenih kočija, leševa i sličnih stvari. B-anditsko maslo, očigledno. Patuljci su u zavežljaju pronašli i mač. On ga sada nosi. Veoma *star* mač. I uvek oštar.”

„Pa? Disksvet je pun starih mačeva. *I* tocila.”

„Ovaj je bio veoma dobro skriven u jednim kolima. Čudno. Zar ne bi trebalo da bude pri ruci, a? Da se koristi? Na banditskoj teritoriji? A onda dečak odraste i, i... Sudbina... dovede njega i njegov mač u Ank-Morpork, gde sada radi u noćnoj smeni Gradske straže. Ne mogu da verujem!”

„To i dalje nije...”

Edvard podiže ruku da učutka sagovornika, pa izvuče nekakav paket iz torbe.

„Sproveo sam detaljno ist-raživanje, znate, i otkrio mesto gde se napad odigrao. Pažljivo sam pret-ražio tlo i pronašao stare kolske klinove, nekoliko bak-renjaka i, sakriveno u uglju... ovo.”

Ispružili su vratove ne bi li videli šta.

„Izgleda kao prsten.”

„Da. M-m-m-alo mu se izlizala b-oja, naravno, inače bi ga neko već p-rimetio. Verovatno je bio sakriven u kolima. Delimično sam ga očistio, koliko da se p-ročita natpis. A *ovo* je ilustrovani popis inventara kraljevskog juvelira iz Ank-Morporka, napravljen 907, za vreme vladavine kralja Tirila. Mogu li, moliću lepo, mogu li da vam skrenem p-ažnju na mali venčani p-rsten u d-onjem levom ug-lu? Videćete da umetnik, hvala mu lepo, nije zab-oravio natpis.”

Prošlo je nekoliko minuta dok su ga svi pogledali. Bili su to sumnjičavi gosti. Svi su bili potomci ljudi kojima su sumnja i paranoja bile osnovno sredstvo opstanka.

Zato što su bili plemići. Niko od njih nije znao ime svog čukun-čukun-čukun-čukundede niti sramnu bolest koja ga je pokosila.

Upravo su pojeli ne-previše-dobar obrok u koji su, međutim, bila uključena i neka stara, vrlo dobra vina. Došli su jer su poznavali Edvardovog oca, a D'Smrtovi su bili dobra, stara porodica, doduše poprilično redukovana u poslednje vreme.

„Eto, vidite”, ponosno će Edvard, „dokaz je neoboriv. Imamo kralja!”

Prisutni su izbegavali da pogledaju jedni drugima u oči.

„Mislio sam da će vam biti d-rago“, reče Edvard.

Na kraju je lord Rđa morao da objavi prečutni sporazum. U njegovim tugaljivim očima nije bilo mesta sažaljenju, što nije bilo sredstvo opstanka, ali malo ljubaznosti ponekad nikom ne škodi.

„Edvarde“, reče on, „poslednji kralj Ank-Morporka umro je pre mnogo vekova.“

„Ubiše ga izdajnici!“

„Zar ne misliš da bi, čak i da se uđe u trag nasledniku, kraljevska krv bila prilično razvodnjena posle toliko vremena?“

„Kraljevska krv se *ne može* razvodnjiti!“

Ah, pomisli lord Rđa. Znači *takvog* je on kova. Mladi Edvard misli da kraljev dodir leči čireve na koži, kao da je plava krv isto što i sumporna mast. Misli da nema tog jezera krvi koje ne treba pregaziti da bi se zakoniti kralj vratio na presto, niti dela toliko gnusnog da ga ne treba počinuti zarad odbrane krune. Jednom rečju, romantik.

Lord Rđa nije bio romantik. Njegovi preci su se tokom postmonarhističkih vekova Ank-Morporka snalazili kupujući i prodajući, pozajmljujući i stičući poznanstva i baveći se onim što plemići odvajkada rade - cenkanjem i preživljavanjem.

„Pa, možda“, priznao je umirujućim glasom nekoga ko pokušava da ubedi nekog drugog da se ne baci u ambis, „ali ne možemo da se ne zapitamo: da li je Ank-Morporku u ovome trenutku *potreban* kralj?“

Edvard ga je pogledao kao da je lud.

„Potreban? *Potreban?* Dok naš lepi grad stenje pod čizmom jednog tiranina?“

„Oh. Misliš na Vetinarija.“

„Zar ne vidite šta je učinio ovom gradu?“

„On zaista *jeste* vrlo neprijatan i živčan čovečuljak“, reče ledi Selači, „ali ipak ne bih rekla da on ikoga *teroriše*. To ne.“

„Mora se priznati“, reče vikont Kliz, „da grad funkcioniše. Manje ili više. Momci znaju posao.“

„Ulice su bezbednije nego za vreme lorda Snepkejsa“, reče ledi Selači.

„Bez-bednije? Vetinari je svuda postavio ljude iz Lopovskog esnafa!“, viknu Edvard.

„Da, da, naravno, vrlo neprimereno, zaista. S druge strane, za sasvim skromnu godišnju svotu, dobili smo bezbedne ulice...“

„On uvek kaže“, reče lord Rđa, „da ako već imamo kriminal, onda to može biti samo organizovani kriminal.“

„Meni se čini“, reče vikont Kliz, „da su se sve esnafske glavonje slizale s njim jer bi, je l' te, neko drugi bio gori. A već smo imali neke... teže slučajeve. Kao što je bio lord Vetrogonja Ubistveni?“

„Ili lord Harmoni Poremećeni“, dodade lord Ulizi.

„Ili lord Skapula Nasmeljani“, reče ledi Selači. „Taj je imao *veoma* oštar smisao za humor.“

„Ali taj Vetinari... nešto tu nije...“, započe lord Rđa.

„Znam na šta misliš“, reče vikont Kliz. „Ne sviđa mi se što uvek zna šta ću pomisliti pre nego što to i pomislim.“

„Svi znaju da su ga ubice procenile na milion dolara“, reče ledi Selači. „Toliko se traži za njegovu glavu.“

„Mada bi“, reče lord Rđa, „koštalo mnogo više da se obezbedi da on i ostane mrtav.“

„O, bogovi! Šta se dogodilo s ponosom? Kud nesta čast?“

Svi se štrećuše kada poslednji lord D'Smrt skoči sa stolice.

„Čujete li vi sebe? Molim vas. Pogledajte se. Ima li među vama nekoga čije se porodično ime nije srozalo od vremena kraljeva? Zar ne možete da se setite ko su vam bili dedovi?“ Žurno se ushodao oko stola, tako da su morali da se okreću kako bi ga videli. Besno je uperio prst.

„Ti, lorde Rđo! Tvoj predak je pro-izveden u barona pošto je sam samcit pobio trideset sedam Klačana i to naoružan samo brošem. Je l' tako?“

„Da, ali...”

„A ti, gospodine... lorde Ulizi! Potomče vojvode koji je poveo šest stotina ljudi u veličanstveni p-oraz u bici za Kvirm! Zar ti to n-išta ne znači? A ti, lorde Venturi, i ti, ser Džordže... sedite u Anku u svojim starim kućama sa starim imenima i starim parama dok esnafi - *esnafi!* Taj trgovački i zanatski ološ! - esnafi, rekoh, učestvuju u upravljanju gradom!”

U dva koraka je došao do police s knjigama i bacio knjižurinu u kožnom povezu na sto, oborivši pri tom čašu lorda Rđe.

„Tvrpovo *Plemstvo*”, viknuo je. „Svi mi tu imamo svoje stranice! *Posedujemo ih*. Ali taj čovek vas je opčinio! Uveravam vas da je i on smrtnik od krvi i mesa! Niko se ne usuđuje da ga ukloni jer svi m-isle kako će posle njega biti gore! O, bog-ovi!”

Publika ga je belo gledala. Sve je to, naravno, bilo tačno... ako se tako postavi. A teško da zvuči išta bolje kad ga izgovori unezvereni, nadobudni klinac.

„Da, da, stara dobra vremena. Kule, zastavice, viteštvo i tome slično”, reče vikont Kliz. „Gospe sa šiljatim šeširima. Momčine se makljaju u oklopima i šta sve ne. Ali, znaš, vreme ide dalje...”

„Bila je to zlatna era”, reče Edvard.

Blagi bože, pornislio je lord Rđa. On *zaista* veruje u to.

„Znaš, dragi moj dečače”, reče leđi Selači, „nekoliko slučajnih podudarnosti i komad nakita - to baš i nije neki dokaz, zar ne?”

„Meni je dadilja pričala”, reče vikont Kliz, „da pravi kralj može da izvuče mač iz kamena.”

„Aha, kako da ne, i da izleči perut”, reče lord Rđa. „To je samo legenda. Nije *istina*. Uostalom, ta priča mi nikada nije bila sasvim jasna. Zašto je toliko teško izvući mač iz kamena? Teži deo posla je već obavljen. Ako hoćeš da radiš nesto korisno, pronađi čoveka koji je nagurao mač u kamen.”

Začuo se smeh pun olakšanja. Edvard je to upamtio. Sve se završilo smehom. Nisu se smejali *njemu*, ali on je bio od onih što svaki smeh shvataju lično.

Deset minuta kasnije Edvard d'Smrt bio je sam.

Samo su se trudili da *budu fini*. Vreme ide dalje! Više je očekivao od njih. Mnogo više. Čak se pomalo nadao da će biti poneseni njegovim vođstvom. Video se na čelu armije...

Blenkin je ušao napravivši pri tome odmerenu količinu buke.

„Vidoh da odoše, gospodine Edvarde”, reče.

„Hvala, Blenkine. Možeš da počistiš.”

„Da, gospodine Edvarde.”

„Kuda je nestala čast, Blenkine?”

„Ne znam, gospodine. Ja je nisam uz'o.”

„Nisu hteli da me saslušaju.”

„Ne, gospodine.”

„Nisu hteli da me s-aslušaju.”

Edvard je sedeo kraj zamiruće vatre, sa izgužvanim primerkom *Grizguzov ih Ank-Morporčkih rodoslova* na krilu. Pokojni kraljevi i kraljice prekorno su ga posmatrali.

I tu je sve moglo da se završi. U stvari, i jeste se tu završilo, u milionima univerzuma. Edvard d'Smrt je ostario, a njegova opsesija pretvorila se u knjišku zaludenost rukavicama bez prstiju i brokatnim cipelama. Postao je stručnjak za kraljevsku lozu, mada to niko nije znao pošto je retko napustao svoje odaje. Kaplar Kerot je postao narednik Kerot i preminuo na vrhuncu snage, u sedamdesetoj godini, i to na dužnosti, u neverovatnoj nesreći u kojoj je učestvovao i jedan mravojed.

U milionima univerzuma vodnici Kadi i Detritus nisu upali u rupu. U milionima univerzuma, Vajms nije pronašao cevčice. (U jednom čudnom, ali teoretski mogućem univerzumu, stražarsku kućicu je pastelnim bojama prefarbao sumanutu kovitlac, koji je takođe sredio i kvaku i uradio još nekoliko manjih popravki.) U milionima univerzuma, Straža je omanula.

U milionima univerzuma, ova knjiga je vrlo kratka.

Edvard je zadremao s knjigom u krilu i usnio san. Sanjao je veličanstven boj. *Veličanstven* je, kao i *čast*, bila jedna od važnijih reči u njegovom rečniku.

Ako izdajnici i nečasni ljudi ne žele da pogledaju istini u lice, onda će on, Edvard d'Smrt, biti prst Sudbine.

Problem sa Sudbinom je, naravno, što ne vodi baš mnogo računa gde gura prste.

Kapetan Sem Vajms, pripadnik noćne smene Gradske straže Ank-Morporka, sedeo je u promajnoj prijemnoj sobi pred Patricijevom kancelarijom. Na sebi je imao svoj najbolji ogrtač i izgubljeni prsnik, a šlem mu je počivao u krilu.

Tupo je zurio u zid.

Trebalo bi da je srećan, reče u sebi. I bio je. Na neki način. Stvarno. Srećan sam' tako.

Za nekoliko dana će se oženiti.

Prestaće da bude stražar.

Postaće gospodin čovek.

Skinuo je bakarnu značku i odsutno je protrljao o rub ogrtača. Zatim ju je podigao tako da joj svetlost obasja patiniranu površinu. AMGS br. 177. Ponekad bi se zapitao koliko li je samo stražara pre njega nosilo tu značku.

Pa, neko će je sigurno naslediti.

Ovo je Ank-Morpork, grad s hiljadu iznenađenja (ako je verovati turističkom vodiču Trgovačkog esnafa). Šta još reći? Neprestano rastući dom miliona ljudi, najveći grad na Disksvetu, smešten na obema obalama reke Ank, tako muljevite da ponekad izgleda kao da teče naglavce.

Posetioci obično pitaju: kako toliki grad opstaje? Šta ga pokreće? Odakle mu voda za piće, shodno činjenici da se reka može žvakati? Na čemu se, zapravo, bazira gradska privreda? Kako to da, uprkos zakonu verovatnoće, on i dalje živi?

U stvari, posetioci retko to kažu. Obično govore nešto kao „Kako da stignem do, znate... amm... znate, tamo gde su, je l' te, mlade dame?”

Ali, kada bi makar malo pokušali da razmišljaju, upravo to bi pomislili.

Patricij Ank-Morporka zavalio se u svojoj jednostavnoj stolici i namestio srdačan osmeh veoma zauzete osobe koja je iznenada na kraju jako napornog dana u podsetniku pronašla sledeće reči: 7.00-7.05, budi srdačan i opušten. Budi narodski.

„Ah, pa naravno da me je vaše pismo jako rastužilo, kapetane...”

„Da, gospodine”, reče Vajms, i dalje tup kao skladište tocila.

„Sedite, kapetane. *Molim vas.*”

„Da, gospodine.” Vajms ostade da stoji. Bilo je to pitanje ponosa.

„Ali verujte mi da vas potpuno razumem. Čuo sam da je imanje Remkin veoma prostrano. Siguran sam da će leći Remkin umeti da ceni vašu snažnu desnicu.”

„Gospodine?” Kapetan Vajms se u Patricijevom prisustvu uvek trudio da pogled zadrži na tački tridesetak centimetara iznad i petnaestak levo od sagovornikove glave.

„Naravno, bićete veoma bogat čovek, kapetane.”

„Da, gospodine.”

„Nadam se da ste razmišljali o tome. Imaćete nove obaveze.”

„Da, gospodine.”

Patricij je konačno shvatio da vodi razgovor za obojicu. Počeo je da premeće papire po stolu.

„Moraću, naravno, da imenujem novog kapetana Noćne straže”, reče Patricij. „Imate li neki predlog, kapetane?”

Vajms je izgledao kao da se spušta iz nekakvog oblaka koji mu je obavio mozak. Ovo se ticalo *straže*.

„Pa, ne Freda Kolona... On je bogom dan da bude narednik...”

Narednik Kolon, pripadnik noćne smene Gradske straže Ank-Morporka, posmatrao je čila lica novih regruta.

Uzdahnuo je. Sećao se svog prvog dana. Stari narednik Burgijaš. Kakav je to bio divljak! Imao je jezik k'o bič! Da je samo poživio da vidi *ovo*...

Kako ono beše? A, da. Afirmistička akcija u politici zapošljavanja. Silicijumska antiklevetnička liga popela se Patriciju na glavu, i sada...

„Pokušaj još jednom, redove Detrituse”, rekao je. „Trik je u tome da zaustaviš ruku iznad uva. A sada se diži s poda i ponovo pokušaj da salutiraš. A sada... redov Kadi?”

„Tu!”

„Gde?”

„Ispred vas, naredniče.”

Kolon spusti pogled i koraknu unazad. Nabrekla kontura njegovog više nego dovoljnog stomaka sklonila se kako bi otkrila uzdignuto lice redova Kadija, s ljubaznim i pametnim izrazom i jednim staklenim okom.

„O. Dobro.”

„Viši sam nego što izgledam.”

O, bogovi, umorno je pomislio narednik Kolon. Saberi ih i podeli s dva i dobićeš dvojicu normalnih, kad bi normalni uopšte dolazili u Stražu. Trol i patuljak. A to još nije bilo najgore...

Vajms je dobio prstima po stolu.

„Dakle, ne Kolon”, reče. „Nije više mlad. Treba da sedi u stražarskoj kućici i bavi se papirologijom. Osim toga, on ima pred sobom krupan zalogaj.”

„Narednik Kolon uvek ima pred sobom krupan zalogaj, ako smem da primetim”, reče Patricij.

„Mislio sam na nove regrute”, reče Vajms značajno. „Sećate li se, gospodine?”

To su oni za koje si rekao da moram da ih primim?, dodao je u privatnosti svoje glave. Oni, naravno, neće raditi danju. A ni ona đubrad iz Dvorske straže ne bi ih htela. A, ne. Stavi ih u Noćnu stražu, jer je to ionako samo sprdnja i niko ih tamo neće videti. Ili bar niko važan.

Vajms je pristao samo zato što je znao da to neće još dugo biti njegov problem.

Nisam ja vrstista, reče u sebi, ali Straža je posao za čoveka.

„A kaplar Nobs?”, reče Patricij.

„Nobi?”

Obojica zamisliše lik kaplara Nobsa.

„Ne.”

„Ne.”

„Tu je, naravno, i”, Patricij se osmehnu, „kaplar Kerot. Fini mladić. Već se zna za njega, kako čujem.”

„To je... tačno”, reče Vajms.

„Možda je vreme za njegovo unapređenje? Cenio bih vaš savet.”

Vajms je zamislio lik kaplara Kerota...

„Ovo je”, reče kaplar Kerot, „Nizvrtna kapija. Kroz nju se ulazi u grad. To je ono što mi čuvamo.”

„Od koga?”, upita redov Angua, poslednja od novajlija.

„Ma znaš već. Horde varvara, divlja plemena, vojske bandita... i tome slično.”

„Šta? Samo *mi*?”

„Mi? Oh, ne!”, nasmeja se Kerot. „To bi bilo blesavo, zar ne? Ne, vi treba samo da, u slučaju da vidite nešto slično, zazvonite svojim zvonom koliko god hoćete glasno.”

„I šta onda biva?”

„Narednik Kolon i Nobi će dotrčati najbrže što mogu.”

Redov Angua se zagleda ka horizontu u izmaglici.

Nasmešila se.

Kerot pocrvene.

Redov Angua je prva savladala salutiranje. Još nije imala uniformu jer je trebalo da neko odnese, pa, nazovimo stvari njihovim imenima, *čelični prsnik* kod starog oružara Remita i kaže mu da dobro zvekne *ovde* i *ovde*. Osim toga, nije bilo šlema pod kapom nebeskom koji bi uspeo da pokrije tu masu pepeljastoplave kose. Ali, na kraju krajeva, pomislio je Kerot, redovu Angui te stvari neće ni biti potrebne. Ljudi će stajati u redu da ih ona uhapsi.

„I šta ćemo sad?”, upita ona.

„Odmarširaćemo natrag u stražaru”, reče Kerot. „Pretpostavljam da će narednik Kolon čitati večernji izveštaj.”

Poveo ih je u „odmarširanje”. To je poseban hod koji su razvile patroldžije čitavog multiverzuma. Sastojao se od laganog podizanja stopala uz brižljiv zamah nogom, korak kojim se moglo hodati satima i ulicama. Redov Detritus neće moći da uči „odmarširanje” bar još neko vreme, ili bar dok ne nauči da salutira a da se pri tom ne nokautira.

„Narednik Kolon”, reče Angua. „To je onaj debeli, je l' tako?”

„Baš tako.”

„A zašto on ima majmuna kao ljubimca?”

„Ah”, reče Kerot, „ti u stvari misliš na kaplara Nobsa...”

„To je čovek? Lice mu izgleda kao čokolada s lešnicima.”

„Siromašak, ima izuzetnu zbirku čireva. Svašta ume s njima da uradi. Pazi da se nikada ne zatekneš između njega i ogleдалa.”

Na ulicama nije bilo mnogo ljudi. Bilo je pretoplo, čak i za ankmorporčko leto. Vrelina je isijavala sa svih strana. Reka je tugaljivo gamizala dnom korita, kao student u jedanaest izjutra. Svi koji nisu baš morali da budu napolju, krili su se po podrumima i izlazili tek kad padne mrak.

Kerot je išao reš-pečenim ulicama sav obliven znojem i pozdravljao prolaznike. Svi su ga poznavali. Bio je vrlo prepoznatljiv. Nije bilo više nijednog dvometraša plamenocrvene kose. Osim toga, hodao je kao da je grad njegovo vlasništvo.

„A ko je ona kamena faca u stražari?”, reče Angua dok su prolazili Širokim drumom.

„To je trol Detritus”, reče Kerot. „Nekada je bio kriminalac, ali sada se udvara Rubinki, a ona traži da on...”

„Ma ne, mislila sam na *čoveka*”, reče Angua konačno shvativši, kao i mnogi drugi pre nje, da Kerot ima problem s metaforama. „Onog s licem kao zloč... s licem kao da je stalno nezadovoljan.”

„Oh, to je kapetan Vajms. Mislim da on nikada i nije bio zadovoljan. Krajem nedelje se povlači iz službe i ženi se.”

„Nemam utisak da se raduje zbog toga”, reče Angua.

„Ne bih znao reći.”

„Mislim da mu se ne dopadaju novi regruti.”

Druga bitna osobina kaplara Kerota bila je da ne ume da laže.

„Pa, on baš i nije neki ljubitelj trolova”, rekao je. „Čitavog dana nije progovorio ni reč kada je saznao da smo morali da raspíšemo konkurs i za jednog trola. Potom smo morali da nađemo i patuljka, da ne bi bilo gužve. I ja sam patuljak, samo što ovdašnji patuljci ne veruju u to.”

„Ma šta kažeš”, reče Angua podigavši pogled ka njemu.

„Usvojen sam.”

„Ah. Dobro, ali ja nisam *ni* trol, *ni* patuljak", reče ona slađanim glasom.

„Nisi, ali si ž..."

Angua stade. „Znači, u tome je stvar? Sto mu gromova! Znaš, ovo je Vek voćnog šišmiša. O, bogovi, pa zar on zaista to misli?"

„On ima poneku mušicu."

„Pre će biti da ima nilskog konja."

„Patricij je rekao da moramo imati predstavnika iz svake manjinske grupe", reče Kerot.

„Manjinska grupa!"

„Izvini. Osim toga, on je tu još samo koji dan..."

S druge strane ulice začuo se prasak. Okrenuli su se i videli kako neko istrčava iz krčme i beži niz ulicu, a sa samo nekoliko koraka zaostatka sledio ga je debeljko s kećeljom.

„Stani! Stani! Lopove jedan bez licence!"

„Ah", reče Kerot. Praćen Anguom, prešao je ulicu i stigao čoveka koji je prešao u sporo geganje.

„Brojutro, gosin Flanel", rekao je. „Problemi?"

„Uzeo mi je sedam dolara a nije mi pokazao lopovsku dozvolu!", reče gospodin Flanel.

„Šta ćete učiniti u vezi s tim? Ja redovno plaćam dažbine."

„Ovog trenutka ćemo se od srca upustiti u poteru", smireno reče Kerot i izvuče beležnicu.

„Rekoste, sedam dolara?"

„Ne manje od četrnaest."

Gospodin Flanel je odmerio Anguu od glave do pete. Muškarci su retko propuštali priliku da to učine.

„Šta će njoj šlem?", upitao je.

„Ona je naš novi regrut, gospodine Flanel."

Angua se nasmešila gospodinu Flanelu. Ovaj ustuknu.

„Ali ona je..."

„Moramo ukorak s vremenom, gospodine Flanel", reče Kerot odlažući beležnicu.

Gospodin Flanel je vratio misli na posao.

„Al' ja ostadoh kratak za osamnaest dolara", reče oštro.

„Oh, *nil desperandum*, gospodine Flanel, *nil desperandum*", veselo će Kerot. „Hajdemo, redove Angua. Idemo da nastavimo istragu."

Oni odmarširaše, a Flanel ostade da otvorenih usta gleda za njima.

„Ne zaboravite mojih dvajs' pet dolara", viknuo je.

„Zar nećemo u poteru za onim čovekom?", upita Angua trčkarajući da ne bi zaostala.

„Nema svrhe", reče Kerot i uđe postrance u jedan prolaz, tako uzak da se jedva i video. Uvukao se u senku između vlažnih, mahovinom obraslih zidova.

„Zanimljivo je to", reče. „Kladim se da nema mnogo ljudi koji znaju da sa Širokog drumu lako možeš da pređeš u Ulicu zefira. Pitaj bilo koga. Reći će ti da nećeš moći da izadeš iz Kratke ulice. Ali moći ćeš, samo ako se popnes Mormijusovom ulicom i onda se provučeš između *ovih* stubića – vidi ti kako je to kvalitetno gvožđe - tako da se nađeš u Borborigmičkoj aleji, i eto nas u Bivšem sokaku..."

Odbauljao je do drugog kraja uličice i zastao da oslušne.

„Šta sad čekamo?", upita Angua.

Začuo se bat nećijih koraka. Kerot se priljubio uza zid i pružio ruku u Ulicu zefira. Čuo se tup udarac. Kerotova ruka se nije pomerila ni za centimetar. Neko je verovatno mislio da je natrčao na gredu.

Pogledali su onesvećenog čoveka na ulici. Srebrni dolari su se kotrljali kaldrmom.

„O, kuku meni, kuku meni, kuku meni", reče Kerot. „Jadni stari Sadiovde. A *obećao* mi je da će se manuti ovoga. Eto ti ga sad..."

Uhvatio je čoveka za nogu.

„Koliko tu ima para?", upitao je.

„Tri dolara, rekla bih", reče Angua.

„Odlično. Toliko i treba da bude.“
„Ali onaj čovek je rekao...“
„Ma daj. Vraćamo se u stražaru. Hajde, Sadiovde. Danas je tvoj srećan dan.“
„Zašto mu je srećan dan?“, upita Angua. „Ipak je *uhvaćen*, zar ne?“
„Da. Ali uhvatili smo ga mi, a ne oni iz Lopovskog esnafa. Oni nisu ljubazni kao mi.“
Glava Sadiovdea poskakivala je po kaldrmi.
„Zgrabiti tri dolara pa potrčati pravo kući“, uzdahnua je Kerot. „To ti je Sadiovde. Najgori lopov na svetu.“
„Ali rekao si da Lopovski esnaf...“
„Trebalo malo vremena da shvatiš kako stvari ovde funkcionišu“, reče Kerot. Zatvorenikova glava udari u ivičnjak. „A funkcionišu“, dodade Kerot. „Baš tako. Izenadila bi se. Voleo bih da nije tako. Ali jeste.“

Dok se poluonesvešćeni Sadiovde nalazio na putu ka bezbednosti zatvora u stražari, ubijen je jedan klovn.

Išao je lagano jednom uličicom, bezbrižnim hodom nekoga ko je Lopovskom esnafu platio obaveze za tekuću godinu, kad ispred njega iskoči nekakva prilika umotana u ogrtač.

„Bino?“
„Ej, ćao... ti si Edvard, zar ne?“
Prilika je oklevala.
„A ja baš pošao u Esnaf“, reče Bino.
Prilika klimnu.
„Jesi li dobro?“, upita Bino.
„Izvini zbog ov-og“, reče onaj drugi. „Ali ovo je za dobrobit grada. Ništa lič-no.“
Potom je stao iza klovna. Bino je osenio krckanje, a onda se njegov lični unutrašnji kosmos ugasio.

Zatim se uspravio u sedeći položaj.
„Auh“, reče. „Baš bol...“
Ali nije bolelo.
Edvard d'Smrt ga je užasno posmatrao.
„Oh... Nisam hteo da te udarim tako jako! Samo sam hteo da te malo sklonim sa scene!“
„A što si me uopšte udarao?“
Tek onda je Bino shvatio da Edvard ne gleda njega niti mu se obraća.
Pogledao je ka zemlji i doživeo ono što se tek umrlima često dešava - užas u trenutku kad vidite sebe kako ležite pred sobom i neprijatno pitanje: a ko onda gleda?

KUC KUC.
Podigao je pogled.
„Ko je?“
SMRT.
„Koji Smrt?“

Vazduh je postao prohladan. Bino je čekao. Edvard ga je histerično pljuskaao po licu... dobro, po onome što je donedavno bilo njegovo lice.

A MOŽDA BISMO... MOGLI DA POKUŠAMO PONOVO. ČINI MI SE DA SE NE SNALAZIM BAŠ NAJBOLJE.

„Molim?“, reče Bino.
„Izvini“, jecao je Edvard. „Imao sam najbolje nam-ere!“
Bino je gledao kako njegov ubica nekud odvlači njegovo... to... telo.
„Čuj njega, ništa lično“, reče on. „Baš mi je milo što nije ništa lično. Stvarno bih se potresao da sam upravo ubijen zbog nečeg *ličnog*“

U STVARI, PREDLOŽENO MI JE DA ISPROBAM MALO NARODSKIJI PRISTUP.

„Ali, *zašto?* Mislio sam da smo u dobrim odnosima. U ovom poslu je veoma teško naći prijatelja. Pretpostavljam da je i kod tebe slično.”

DA SVE TO PROĐE GLATKO, AKO MOŽE.

„Jednog minuta šetaš ulicom, narednog si mrtav. Zašto?”

RAZMIŠLJAJ O TOME KAO O... DIMENZIONALNOM HENDIKEPU.

Sen klovna Bina okrete se ka Smrti.

„O *čemu* ti uopšte pričaš?”

MRTAV SI.

„Da. Znam.” Bino se opustio i prestao da previše brine o događajima u sve nebitnijem svetu. To je, po iskustvu Smrti, česta pojava posle početne zbunjenosti. Na kraju krajeva, najgore je prošlo. Ili bar... uz malo sreće.

AKO BI BIO LJUBAZAN DA POĐEŠ ZA MNOM...

„Hoće li tamo biti pita s kremom od vanile? Crvenih noseva? *Žongliranja*? Ili možda čak vrećastih pantalona?”

NEĆE.

Bino je gotovo čitav svoj kratki život proveo kao klovna. Zlurado se osmehnuo ispod šminke.

„Već mi se *svida*.”

Vajmsov susret s Patricijem završio se, kao što obično i biva s takvim susretima, tako što je gost otišao s nejasnim ali prisutnim osećanjem da je upravo jedva izvukao živu glavu.

Zaputio se da vidi svoju buduću nevestu. Znao je gde će je naći.

Iznad jedne velike dvokrilne kapije u Ulici Morf stajao je natpis: Ovde su zmajovi.

Na mesinganoj ploči *pored* kapije, pisalo je: *Sunašce*, prihvatilište za bolesne zmajeve, Ank-Morpork.

Bio je tu i mali, šuplji, patetični zmaj od papirmašea, koji je držao kutiju za priloge, debelim lancem privezanu za zid, i natpis: Ne dajte da mi zgasne plam.

Na tom je mestu leđi Sibil Remkin provodila veći deo vremena.

Bila je, kako je Vajms čuo, najbogatija žena u Ank-Morporku. U stvari, bila je bogatija od svih žena u Ank-Morporku zajedno.

Pričalo se da će to biti čudno venčanje. Vajms je u kontaktu s pripadnicima više klase jedva prikrivao gnušanje jer je od tih žena dobijao glavobolju, a od muškaraca svrab u pesnicama. Sibil Remkin bila je poslednji izdanak jedne od najstarijih porodica u gradu. Ali njih dvoje bili su samo listići u bujici i moralo je biti kako je suđeno...

Kada je bio dečak, Sem Vajms je mislio da veoma bogati ljudi jedu iz zlatnih tanjira i žive u kućama od mermera.

Kasnije je otkrio nešto drugo: veoma *veoma* bogati ljudi mogu sebi da priušte da budu siromašni. Sibil Remkin je živela u bedi koju su sebi mogli da priušte samo najbogatiji, bedi dostupnoj samo s druge strane. Druge žene su šparale novac ne bi li kupovale svilene haljine opervazene čipkom i biserima, ali leđi Remkin je bila tako bogata da je mogla sebi da dozvoli da hoda unaokolo u štofanoj suknji i gumenim čizma ma koje su pripadale njenoj majci. Bila je tako bogata da je mogla sebi da dozvoli da živi na dvopeku i sendvičima sa sirom. Bila je tako bogata da je koristila samo tri od trideset četiri sobe u palati. Ostale su bile prepune veoma skupog i veoma *starog* nameštaja pokrivenog čaršavima.

Razlog što su bogati bili bogati ležao je, mislio je Vajms, u tome što su znali kako da troše manje novca.

Eto, uzmimo čizme, na primer. Njegova mesečna plata iznosila je trideset osam dolara plus odbici. Par zaista dobrih kožnih čizama koštao je pedeset dolara. Ali par *priuštivih* čizama, koje bi izdržale sezonu ili dve pre no što počnu đavolski da cure jer je karton propao, košta desetak dolara. Vajms je uvek kupovao takve čizme i nosio ih dok im đonovi ne postanu toliko tanki da je po kaldrmi mogao i u magli tačno da kaže u kom se delu Ank-Morporka nalazi.

Ali one zaista *dobre* čizme trajale su godinama. Onaj ko može odjednom da izdvoji pedeset dolara dobija čizme u kojima će mu noge biti suve i posle deset godina, dok će siromašak koji sebi može da priušti samo one jeftine, za isto to vreme potrošiti sto dolara, a *noge će mu opet stalno biti mokre*.

To je bila Vajmsova čizmarska teorija socioekonomske nepravde.

Poenta je bila u tome što Sibil Remkin gotovo da nije morala da kupuje ništa. Kuća joj je bila prepuna glomaznog, čvrstog, nameštaja koji su kupili njeni preci. Taj se nije mogao izlizati. Imala je kutije pune dragulja koji kao da su se vekovima samo gomilali. Vajms je video vinski podrum u kome bi se bataljon speleologa tako slatko napio da im ne bi smetalo ni da se izgube u njemu.

Ledi Sibil Remkin je živela sasvim udobno trošeći, po Vajsovoj proceni, duplo manje od njega. Ali je zato mnogo trošila na zmajeve.

Sunašce, prihvatilište za bolesne zmajeve, imalo je vrlo, vrlo debele zidove i vrlo, vrlo tanak krov, što je bio arhitektonski kuriozitet karakterističan za fabrike petardi.

A evo i objašnjenja. Hronična kijavica je prirodno stanje *močvarnih* zmajeva, a prirodno stanje bolesnog zmaja jeste da se rasprsne po zidovima, podu i tavanici prostorije u kojoj se nalazi. Močvarni zmaj je jedna loše vođena fabrika opasno nestabilnih hemikalija., na samo korak od havarije. Jedan sasvim mali korak.

Nagađa se da je ta navika da eksplodiraju kada su besni, uzbuđeni, uplašeni ili im je samo dosadno, zapravo razvijeni odbrambeni mehanizam³ kojim odbijaju neprijatelje. Pojedeš li zmaja, kao da kažu, imaćeš problem s varenjem koji bi mogao da se dovede u vezu s pojmom „razorne moći“.

Zato je Vajms pažljivo otvorio vrata. Zapahnuo ga je vonj zmajeva. Bio je to neobičan miris, čak i po ankmorporčkim merilima. Podsetio ga je na baru koja je nekoliko godina korišćena za odlaganje alhemijskog otpada, a potom isušena.

Iz obora s obe strane staze, na njega su šišтали i režali mali zmajevi. Nekoliko ushićenih plamičaka spržilo mu je dlake na golim listovima.

Pronašao je Sibil Remkin u društvu nekolicine mladih žena u pantalonama. One su joj pomagale u vođenju Doma. Uglavnom su se zvale Sara ili Ema. Vajmsu su sve bile iste. Borile su se s nečim što je izgledalo kao pobesneli džak. Sibil podiže pogled ka njemu.

„Ah, evo i Sema“, rekla je. „Pridrži ovo, unutra je bebica.“

Tutnuše mu džak u ruke. U istom trenutku, kroz dno džaka probila se jedna kandža i zaparala mu prsni u nadahnutom pokušaju da ga raspori. S druge strane se pomolila šiljata glava, a dva užagrena crvena oka prostreliše ga pogledom. Potom su se razjapile čeljusti pune oštarih zuba i Vajmsa zapahnu oblak pare kužnog zadaha.

Ledi Remkin levom rukom pobednički zgrabi malog zmaja za donju vilicu, a desnu mu do lakta zari u grlo.

„Moj si!“ Okrenula se ka Vajmsu, još ukočenom od šoka. „Mali đavo nikako nije hteo da uzme krečnjačku tabletu. Gutaj. *Gutaj!* Tako! Ko je moj dobar dečkić, a? Sad možeš da ga pustiš.“

Vajms pusti džak da mu klizne iz ruku.

„Težak slučaj vatrenog zatvora“, reče ledi Remkin. „Nadam se da smo stigli na vreme...“

Zmaj se iskobeljao iz džaka i osvrtao oko sebe u potrazi za nečim što bi spalio. Svako jurnu ka najbližem zaklonu.

A onda zmaj ukrsti očima i podrignu.

Krečnjačka tableta polete kroz vazduh i zakuca se u obližnji zid.

„*Svi dole!*“

Svi se baciše u bilo kakav zaklon, bio to rov pun vode ili naslagane cigle.

Zmaj ponovo podrignu i zbunjeno se osvrnu oko sebe.

A onda je eksplodirao.

³ Posmatrano s tačke gledišta vrste kao celine. Ne s tačke gledišta zmaja koji u komadićima leprša unaokolo.

Kada se dim razišao, pomolili su glave i pogledali ka tužnom, malom krateru.

Ledi Remkin je izvukla maramicu iz džepa svoje kožne jakne i izduvala nos.

„Jadna mala cicamica“, rekla je. „No, dobro. Kako si ti, Seme? Jesi li išao kod Hevloka?“

Vajms klimnu. Pomislio je kako se nikada u životu neće navići na činjenicu da Patricij Ank-Morporka ima i ime, niti da mu iko može biti toliko blizak da ga njime i oslovljava.

„Razmišljao sam o sutrašnjoj večeri“, reče on očajnim glasom „Znaš, stvarno mislim da ja ne...“

„Ne glupiraj se“, reče ledi Remkin. „Svideće ti se. Vreme je da upoznaš Prave ljude, i ti to znaš.“

On tugaljivo klimnu.

„U tom slučaju, očekujemo te oko osam“, rekla je. „I nemoj tako da me gledaš. Ovo će ti strašno puno značiti. Previše si ti dobar da bi provodio noći u bazanju mračnim, mokrim ulicama. Vreme je da postaneš deo sveta.“

Vajms požele da joj kaže da on *voli* da baza mračnim, mokrim ulicama, ali znao je da to ne bi imalo svrhe. Dobro, nije to baš toliko voleo. Nikada nije radio ništa drugo. O znački je razmišljao kao da razmišlja o sopstvenom nosu. Nije je ni voleo ni mrzeo. To je jednostavno bila njegova značka.

„Samo ti sutra dođi. Biće strašno zabavno. Imaš li maramicu?“

Vajms se unezverio.

„Molim?“

„Daj mi je.“ Prinela je maramicu njegovim ustima. „Pljuni...“, zapovedila je.

Otrla mu je mrlju s obraza. Jedna od zamenljivih Ema se jedva čujno zakikota. Ledi Remkin ju je ignorisala.

„Tako“, rekla je. „Mного bolje. A sada idi i čuvaj mir naših ulica. A ako želiš da uradiš nešto zaista korisno, mogao bi da potražiš Bucka.“

„Bucka?“

„Sinoć je pobegao iz obora.“

„Zmaj?“

Vajms zaječa i izvuče jeftinu cigaru iz džepa. Močvarni zmajevi su bili jedan od gradskih problema. Ledi Remkin se veoma ljutila zbog toga. Ljudi su ih kupovali dok su bili dugački dvadesetak centimetara i dražesno bljuvali vatru, da bi ih kasnije, kada ljubimci počnu da spaljuju nameštaj i prave rupe u tepisima, parketu i plafonu u podrumu, izbacivali da se brinu sami o sebi.

„Spasli smo ga iz kovačnice u Lakoj ulici“, reče ledi Remkin. „Rekla sam mu: 'Dobri čoveče, možeš da, kao i svi ostali, koristiš ognjište.' Sirota mala mukica.“

„Bucko“, reče Vajms. „Imaš vatre?“

„Ima plavu ogrlicu“, reče ledi Remkin.

„Aha, dobro.“

„Ići će za tobom kao psetance, samo ako pomisli da imaš ugljene biskvite.“

„Dobro.“ Vajms se lupao po džepovima.

„Malo su nervozni kad je ovako vruće.“

Vajms ode do obora s mladuncima i uze jednog malog, koji od uzbuđenja nespretno zalepeta krilima. Izbacio je kratak mlaz plavičastog plamena. Vajms brzo upali cigaru.

„Seme, zaista bih volela da prestanes to da radiš.“

„Izvini.“

„I tako, bilo bi lepo ako bi zamolio mladog Kerota i onog *finog* kaplara Nobsa da obrate pažnju na...“

„Nema problema.“

Iz nekog razloga, ledi Sibil, inače oštrog oka, uporno je o kaplaru Nobsu mislila kao o drskom ali neodoljivom bezobrazniku. Sem Vajms to nikako nije mogao da shvati. Sigurno je u pitanju bilo privlačenje suprotnosti. Remkinovi su bili mnogo plemenitijeg roda od pekara s periferije, gde je kaplar Nobs, izbačen iz ljudske rase zbog guranja.

Dok je odmicao ulicom, odeven u ispucalu kožu i zarđalo gvožđe, s naherenim šlemom na glavi, u čizmama kroz čije je izlizane đonove prepoznavao kaldrmu Arske ulice, niko ne bi poverovao da gleda čoveka koji će se uskoro oženiti najbogatijom ženom u Ank-Morporku.

Bucko je bio jedan nesrećan zmaj.

Nedostajala mu je kovačnica. Prilično mu se dopadalo tamo. Dobijao je uglja koliko je god mogao da pojede, a ni kovač nije bio loš. Bucko je malo tražio od života, a tamo je to i dobijao.

A onda je došla ona velika žena i zatvorila ga u obor. Tamo je bilo i drugih zmajeva. Bucko nije baš mnogo voleo druge zmajeve. A ljudi su mu davali neki čudan ugalj.

Bilo mu je prilično drago kada ga je neko usred noći izvukao iz obora. Pomislio je da će ga vratiti u kovačnicu.

Sada je shvatio da se to neće dogoditi. Bio je u kutiji koja se drmusala, a to ga je ljutilo...

Narednik Kolon se hladio tablom za pisanje i mrko gledao okupljene stražare.

Nakašljao se.

„Dobro, ljudi", reče. „Sedite."

„Već sedimo, Frede", reče kaplar Nobs.

„Za tebe sam narednik, Nobi", reče narednik Kolon.

„A što moramo da sedimo? Nismo mi navikli na ovo. Muka mi je kad samo pomislim da ću da sedim ovde i slušam te kako..."

„Sada, kada nas ima više, moramo da se držimo propisa", reče narednik Kolon. „Dobro! Dakle, dobro. Važi. Želimo da poželimo dobrodošlicu redovu Detritusu - *ne pozdravljaj!* – i redovu Kadiju, kao i redovu Angui. Nadamo se da ćete dugo - Kadi, šta ti je to?"

„Koje?", nedužno će Kadi.

„Ne mogu a da ne primetim da i dalje imas dvoseklu bojnu sekiru iako sam te već upoznao s pravilnikom Straže."

„Kulturno obeležje?", reče Kadi pun nade.

„Ostavićeš je u ormariću. Stražari nose samo kratki mač i palicu."

S izuzetkom Detritusa, dodao je u sebi. Pre svega zato što je i najveći mač u trolovoj ručerdi izgledao kao čačkalica. Drugi razlog je što zaista nije želeo da pre no što nauče da pozdravljaju vidi pripadnika Straže kako zabija sebi mač u uvo. Imao je palicu i njome je bio zadovoljan. Verovatno će i njome uspeti da se ubije.

Trolovi i patuljci! Patuljci i trolovi! Zaista nije to zaslužio, ne u ovom trenutku svog života. A to još nije bilo najgore.

Ponovo se nakašljao. Kada je počeo da čita tekst sa table, činio je to pevuckajućim glasom nekoga ko je obraćanje javnosti učio u školi.

„Dobro", reče ponovo i pomalo nesigurno. „I tako. Ovde piše da..."

„Naredniče?"

„Šta je sa... Ah, to si ti kaplare Kerote. Reci."

„Zar niste nešto zaboravili, naredniče?", reče Kerot.

„Ne'am pojma", oprezno će narednik. „Jesam li?"

„U vezi s regrutima, naredniče. Onom što im sleduje", navodio ga je Kerot.

Narednik Kolon se počea po nosu. Da vidimo,.. Do sada su, kao što pravila nalažu, zadužili po jednu verižnjaču (gvozdenu) jedan šlem (gvozdено-bakarni), jedan gvozdeni prsnik (s izuzetkom redova Angue, kojoj će morati da bude naručen jedan kovan po meri, i redova Detritusa, koji je zadužio prekrojenu deo oklopa ratnog slona), jednu palicu, hrastovu, jedno koplje ili halebardu za hitne slučajeve, jedan luk, jedan peščani sat, jedan kratki mač (s izuzetkom redova Detritusa) i jednu značku, službenu, sa znakom Noćne straže.

„Mislim da su dobili sve što treba, Kerote“, reče. „I potpisali su revers. Čak je i Detritus uspeo nekoga da nagovori da umesto njega stavi X.“

„Sleduje im polaganje zakletve, naredniče.“

„Oh. Amm. Jel' tako?“

„Jeste, naredniče. Takav je zakon.“

Narednik Kolon se postideo. Da, zakon je verovatno bio takav. Kerot se mnogo bolje snalazio u ovim stvarima. Napamet je znao Ustav Ank-Morporka. Bio je jedini koji to zna. Sve što je Kolon znao bilo je da *on* nije polagao nikakvu zakletvu kada je pristupao Straži, a što se Nobija ticalo, nešto najbliže zakletvi što je ikada izgovorio bilo je „zabole me uvo da se s vama igram vojske“.

„Pa dobro“, rekao je. „Sada će, ammm, da usledi polaganje zakletve... i tako to... a kaplar Kerot će vam pokazati kako se to radi. Jesi li ti polagao, ammm, zakletvu kada si nam se pridružio, Kerote?“

„O da, naredniče. Samo što to niko nije tražio od mene, pa sam morao sam sebi da se zakunem. U sebi.“

„A je l'? Pa dobro. Ajde onda, teraj.“

Kerot je ustao i skinuo šlem. Poravnao je kosu. Zatim je podigao desnu ruku.

„Podignite i vi desnu ruku“, reče. „Redove Detrituse, to ti je ona ruka do redova Angue. Ponavljajte za mnom...“ Sklopio je oči i počeo nemo da miče usnama kao da iščitava nešto urezano unutar lobanje.

„Ja zarez otvorena zagrada ime regruta zatvorena zagrada zarez...“

Klimnuo je glavom ka regrutima. „Ponovite to.“

Ponoviše kao jedan. Angua se trudila da se ne nasmeje,

„...ovime se svečano zaklinjem pred otvorena zagrada regrutovo božanstvo po izboru zatvorena zagrada...“

Angua se nije usuđivala da pogleda Kerota u lice.

„...da ću sprovoditi zakone iz Ustava grada Ank-Morporka zarez braniti javni red i mir i štiti podanike njegovog kroz njenog otvorena zagrada nepotrebno precrtati zatvorena zagrada veličanstva otvorena zagrada ime važećeg vladara zatvorena zagrada...“

Angua se trudila da gleda negde iza Kerotovog uva. Kao vrhunac svega, Detritusov uporni, monotoni glas već je kasnio pola tuceta reči za ostalima.

„...bez straha zarez lične koristi ili brige za sopstvenu sigurnost tačka i zarez da ću progoniti zločince i štiti nevine zarez makar morao da na dužnosti dam i svoj život zarez tako mi otvorena zagrada gorepomenuto božanstvo zatvorena zagrada tačka bogovi čuvajte kralja kroz kraljicu otvorena zagrada nepotrebno precrtati zatvorena zagrada tačka.“

Angua je odahnula. A onda je pogledala Kerota u lice i videla, ne, nije joj se učinilo, suzu kako mu se sliva niz obraz.

„Amm... dobro... to bi onda bilo to, hvala lepo“, reče narednik Kolon posle nekog vremena.

„...šti ti-ti ne-vi-ne zarez-“

„Dovrši kad budeš imao vremena, redove Detrituse.“

Narednik se nakašlja i još jednom spusti pogled na tablu.

„Da vidimo. Alamunja Hoskins je ponovo pušten iz zatvora. Obratite pažnju na njega jer znate da se uvek napije da proslavi, a onaj prokleti trol Uglješa sinoć je pretukao četvoricu...“

„-ma kar mo-ra-o da na duž-nos-ti-“

„Gde je kapetan Vajms?“, upita Nobi. „Ovo je njegov posao.“

„Kapetan Vajms... sređuje stvari“, reče narednik Kolon. „Nije mala stvar naviknuti se na civilstvo. Jok more.“ Ponovo je pogledao tablu, a onda svoje ljudstvo. Ljudstvo...nije nego.

Mrdao je usnama dok je brojao. Tamo, između Nobija i Kadija, sedeo je sićušan odrpanac čije su brada i kosa toliko izrasle i stopile se, da je izgledao kao kuna koja viri iz žbuna.

„-go -re-po-me-nu-to bo-zan-stvo za-tvo-re-na za-gra-da tačka.“

„Oh, ne", rekao je. „Šta ti tražiš ovde, Sadiovde? Hvala, Detrituse - *nepozdravljaj!* - možeš da sedneš."

„Doneo me gosin Kerot", reče Sadiovde.

„Preventivno privođenje, naredniče", reče Kerot.

„*Opet?*" Kolon otkači svežanj ključeva s eksera na zidu i dobaci ih lopovu. „Neka ti bude. Čelija tri. Neka ključevi budu kod tebe. Zvaćemo te ako nam zatrebaju."

„Baš si faca, gosin Kolon", reče Sadiovde i odbaulja ka čeliji.

Kolon zavrte glavom.

„Najgrđi lopov na svetu", reče.

„Ne izgleda baš toliko loše", reče Angua.

„Ne, hteo sam da kažem *najgori*", reče Kolon. „Kao loš, kao ne ume"

„Sećate li se kada je otišao čak do Dunmanifestina da bi od bogova ukrao tajnu vatre?", reče Nobi.

„A kad sam mu rekao da je imamo već hiljadama godina", reče Kerot, „on će meni 'aha, zato će da vredi ko antikvitet'!"⁴

„Siromašak", reče narednik Kolon. „Dobro, šta još imamo... Reci, Kerote?"

„Trebalo bi da sada prime Kraljeve šilinge", reče Kerot.

„Da. Tačno. Važi." Kolon gurnu ruku u džep i izvuče tri metalna ankmorporčka dolara u kojima je bilo zlata koliko i u istoj zapremini morske vode. Dobacio je svakom regrutu po jedan.

„To su vam Kraljevi Šilinzi", reče bacivši pogled ka Kerotu. „Ne'am pojma što ih tako zovu. Svaki regrut dobije po j'edan. Takva su pravila. To znači da ste primljeni." Na trenutak je izgledao kao da mu je neprijatno, a onda se nakašlja. „Dobro. Ah, da. Gomila kame... neki trolovi", brzo se ispravio, „paradiraju niz Kratku ulicu. Redove Detrituse - *ne dajte mu da salutira!* Tako. Šta se dešava?"

„Trolovska Nova godina", reče Detritus.

„A je l'? Valjaće nam da to zapamtimo za dogodne. Ovde još piše i da oni prd... nekakvo okupljanje patuljaka ili tako nešto..."

„Dan bitke u dolini Kum", reče redov Kadi. „Čuvana pobjeda nad trolovima." Izgledao je ponosno, ukoliko se to zbog brade moglo sa sigurnošću tvrditi.

„Kako da ne. Iz zasede", reče Detritus mršteći se ka patuljku.

„Šta? Pa trolovi su...", započe Kadi.

„Dosta", reče Kolon. „Vidite, ovde piše... piše da marširaju... piše da marširaju *uz* Kratku ulicu." Okrenuo je list. „Da li je to tačno?"

„Trolovi idu na jednu stranu, a patuljci na drugu?", upita Kerot.

„E, to je parada koju ne treba propustiti", reče Nobi.

„Šta se zbiva?", upita Angua.

Kerot nemoćno mahnu rukama kroz vazduh. „Oh, kuku meni. Biće strašno. Moramo nešto da preduzmemo."

„Patuljci se slažu s trolovima kao kuća s vatrom", reče Nobi. „Jesi l' ikad bila u zapaljenoj kući, gospojice?"

Inače crveno lice narednika Kolona postalo je bledoružičasto. Pripasao je mač i uzeo palicu.

„Zapamtite", rekao je. „Pazite šta radite tamo."

„Aha", reče Nobi. „Bolje da pazimo da ostanemo ovde."

Da biste razumeli zašto se patuljci i trolovi ne vole, morali biste da se vratite poprilično unazad.

⁴ Vatru je od bogova ukrao Prsti-Mazda, prvi lopov u istoriji. Samo, nije mogao da je utopi. Bila je previše vruća roba.**

** Stvarno se ispalio.

Oni su vam kao sir i kreda. Ali baš kao sir i kreda. Jedno je organsko, a drugo neorgansko, mada ima pomalo sirast miris. Patuljci zarađuju za život tako što razbijaju stene bogate vrednim mineralima, a bića sazdana uglavnom od silicijuma, poznatija kao trolovi, zapravo su stene bogate mineralima. U divljini, veći deo dana provode u snu, što nikako nije dobro za jednu stenu bogatu vrednim mineralima ako u blizini ima patuljaka. A patuljci mrze trolove zato što sigurno ne biste voleli da pođete u potragu za vrednim mineralima i da neka stena iznenada ustane i iščupa vam ruku jer ste joj zabili pijuk u uvo.

Bilo je to stanje neprestane krvne osvete između vrsta i, kao i u svakoj kvalitetnoj krvnoj osveti, više se niko nije ni pitao šta je tome razlog. Bilo je dovoljno što oduvek postoji.⁵ Patuljci su mrzeli trolove jer su trolovi mrzeli patuljke, i obrnuto.

Straža se pritajila u Sokačetu tri lampe, koje je izbijalo negde oko polovine Kratke ulice. Iz daljine je dopiralo pucanje petardi. Patuljci su ih palili da bi oterali zle duhove iz rudnika. Trolovi su ih žvakali jer im se sviđao ukus.

„Ne shvatam zašto ih ne pustimo da se lepo potuku i onda uhapsimo one koji izgube”, reče kaplar Nobs. „Obično to i radimo.”

„Patricija vrlo ljute etnički sukobi”, nabusito će narednik Kolon. „Stvarno ume da bude sarkastičan oko toga.”

A onda se setio nečeg i malo se oraspoločio.

„Šta ti misliš, Kerote?”, reče.

A onda se setio još nečega. Kerot je bio prostodušan momak.

„Kaplare Kerote?”

„Naredniče?”

„Sredi ovo, hoćeš li?”

Kerot gvirnu iza ugla i ugleda nadiruće grupe trolova i patuljaka. Već su ugledali jedni druge.

„Nema problema, naredniče”, reče on. „Redovi Kadi i Detrituse - *n epozdravljaj!* - pođite za mnom.”

„Ne možete ga pustiti da ode tamo!”, reče Angua. „Srlja u smrt!”

„Taj momak zna šta je dogovornost”, reče narednik Nobs. Izvukao je opušak za minut pušenja iza uva i zapalio šibicu o đon.

„Nemaj brige, gospojice”, reče Kolon. „On...”

„Redov”, reče Angua.

„Molim?”

„Redov”, ponovi ona. „Nisam gospojica. Kerot kaže da sam, kada sam na dužnosti, bespolno biće.”

Kroz Nobijev histerični napad kašlja, Kolon brzo reče: „Hoću da kažem, redove, da mladi Kerot ima krizmu. Ima krizmu na tone.”

„Krizmu?”

„Na tone.”

Drmusanje je prestalo. Bucko je sada već bio zaista nervozan. Zaista, zaista nervozan.

Začulo se nekakvo grebanje. Parče platna se pomerilo i pred Buckom se odnekud stvorio još jedan mužjak zmaja.

Izgledao je nervozno.

Bucko je reagovao onako kako je jedino umeo.

Kerot je prekrštenih ruku stajao na sredini ulice dok su dva novopečena redova, tik iza njega, pokušavala da istovremeno drže na oku obe zavađene strane.

⁵ Bitka u dolini Kum jedina je bitka u istoriji u kojoj su se sukobljene strane uzajamno napale iz zasede.

Kolon je smatrao da je Kerot prostodušan. Ljudi su često za njega mislili da je takav. I bio je.

Najveća greška koju su ljudi pravili bila je što su mislili da je prostodušan isto što i glup.

Kerot nije bio glup. Bio je otvoren, iskren, dobroćudan i Častan. A u Ank-Morporku, sve bi se to strpalo u isti koš, s natpisom „glup“, i dobilo koeficijent opstanka meduze u visokoj peći, da nije bilo i nekoliko drugih sitnica. Jedno je bio udarac koji su čak i trolovi morali da poštuju. Drugo je bilo to što je Kerot bio potpuno i gotovo natprirodno dopadljiv. Jednostavno je umeo s ljudima, čak i kad ih hapsi. I imao je neverovatno pamćenje kada su u pitanju imena.

Veći deo svog mlađanog života Kerot je proveo u maloj patuljačkoj koloniji gde jedva da je imao ikoga za upoznavanje. A onda se iznenada obreo u gradu i njegov talenat kao da je počeo da se razmotava. I još uvek se razmotava.

Veselo je mahnuo nadirućim patuljcima.

„Brojutro, gosin Kambltaj! Brojutro gospodine Algastisnu!“

Potom se okrenuo i mahnuo trolovskom vođi. Čulo se prigušeno „pop“ kada je ovome eksplodirala petarda u ustima.

„Brojutro, gospodine Boksite!“

Sklopio je šake oko usta.

„A sada budite ljubazni pa stanite i saslušajte me...“, riknuo je.

Dve grupe su zaista stale. Bilo je malo oklevanja i sabijanja zbog dolaska onih otpozadi. Bilo je ili to ili da pregaze kaplara Kerota.

Jedina mana kaplara Kerota bila je što nije obraćao pažnju na detalje ako mu je u tom trenutku mozak bio zaokupljen drugim stvarima. Tako je propustio i razgovor vođen šapatom iza njegovih leđa.

„...tjah! To je bila zaseda! A tvoja mama je bila jedna belosveska...“

„A sada, gospodo“, reče Kerot ljubaznim, zdravorazumskim glasom, „siguran sam da nema razloga za ovako neprijateljsko ponašanje...“

„...i vi ste nas napali iz zasede! Moj pra-pra-pradeda je bijo tmo i pričo mi je!“

„...u našem lepom gradu i po ovako lepom danu. Moram vas zamoliti, kao dobre građane Ank-Morporka...“

„...ma nemoj! A ti kao znaš ko ti je otac?“

„...da, dok proslavljate datume značajne za folklor vaših ponosnih etničkih zajednica, sledite primer ovih mojih kolega koji su prevazišli vekovne razlike...“

„...ima da ti razbijem tu glibavu patuljačku glavu!“

„...zarad boljitka...“

„...mogo bi da te sredim i s jednom rukom vezanom na leđima!“

„...grada, čije značke su...“

„...da t' ja vežem obe ruke iza leđa, a?“

„...privilegovani i ponosni da nose.“

„Aaargh!“

„Joooj!“

Kerot je shvatio da više gotovo niko ne gleda njega. Okrenuo se.

Redov Kadi je bio izvrnut naglavce jer je redov Detritus pokušavao da mu razbije šlem o kaldrmu, što je redov Kadi iskoristio da uhvati redova Detritusa za koleno i pokuša da ga ugrize za nogu.

Suprotstavljeni demonstranti su ih zadržali i zadržali su ih zadržali.

„Trebalo bi da preduzmemo nešto“, reče Angua u skrovištu straže u sokaku.

„Paaaa“, sporo će narednik Kolon, „ta etnička pitanja su uvek pipava.“

„Tu se očas posla oklizneš“, reče Nobi. „Pomalo su osetljivi kad je to u pitanju.“

„Pomalo osetljivi? Pa oni pokušavaju da se poubijaju međusobno!“

„To je deo njihove kulturne baštine“, tužno će narednik Kolon. „A mi ipak ne možemo da im namećemo našu, zar ne? To bi bilo vrstistički.“

Za to vreme, na ulici, lice kaplara Kerota poprimilo je purpurnu boju.

„Plan u slučaju da takne jednog od njih pred svim njihovim prijateljima“, reče Nobi, „jeste da bežimo koliko nas noge...“

Na snažnom vratu kaplara Kerota iskočiše vene. Podbočio se i urliknuo:

„Kaplare Detrituse! Pozdravi!“

Sate i sate su utrošili da ga to nauče. Detritusovom mozgu je bilo potrebno neko vreme da se navikne na novu ideju, ali kada ju je jednom pustio da uđe, držaće je unutra jako dugo.

Pozdravio je.

Ruka mu je bila puna patuljka.

Pozdravio je držeći redova Kadija, zamahnuvši njime kao malim, ljutitim pendrekom.

Zvuk sudara njihovih šlemova odjeknuo je ulicom, a pratio ga je tresak kada su se obojica srušila na kaldrmu.

Kerot ih gurnu vrhom sandale.

Zatim se okrete i, tresući se od besa, pođe ka okupljenim patuljcima.

U sokaku, narednik Kolon je od straha počeo da gricka rub svog šlema.

„Poneli ste *oružje*, je l' tako?“, viknu Kerot stotini okupljenih patuljaka. „Na sunce s njim! Ako patuljci koji imaju oružje odmah ne predaju isto, čitava, ali *čitava* parada ide pravo u zatvor! Ozbiljno vam kažem!“

Patuljci u prvom redu ustuknuše. Začuo se isprekidani zveket metalnih predmeta koji padaju na zemlju.

„Ovo važi za *sve*“, reče Kerot pretećim glasom, „pa i za tebe, crnobradi, što pokušavaš da se sakriješ iza gospodina Suvomesa! Vidim vas, gospodine Alagastisnu! *Spusti* to. Nisi zabavan.“

„Poginuće, zar ne?“, tiho upita Angua.

„Čudno je to“, reče Nobi. „Da je neki od nas to pokušao da izvede, iseckali bi ga dok kažeš keks. Ali njemu to polazi za rukom.“

„Krizma“, reče narednik Kolon koji je morao da se nasloni na zid.

„Mislite na harizmu?“, reče Angua.

„Ma da. Sve ti je to isto. Aha.“

„Kako mu to polazi za rukom?“

„Ne'am pojma“, reče Nobi. „Valjda je takav rođen.“

Kerot se okrenuo ka trolovima, koji su se smeškali zbog poraza patuljaka.

„A što se vas tiče“, reče on, „samo da znate da večeras, dok budem patrolirao Kamenolomskom ulicom, neću videti nikakvu gužvu. Je l' tako?“

Čuo se šum meškoljenja ogromnih stopala i nejasno mumljanje.

Kerot stavi ruku na uvo.

„Nešto vas ne čujem“, reče.

Začuo se glasniji žamor, nešto slično tokati za sto neodlučnih glasova na temu „Da, kaplare Kerote“.

„Dobro. Sad ste slobodni. I budite dobri dečaci i nemojte više da se glupirate.“

Kerot je otresao prašinu s dlanova i delio osmehe. Trolovi su izgledali zbunjeno. Teorijski, Kerot je bio masna fleka na ulici. Ali to nekako nije baš tako ispalo...

Angua reče: „Upravo je nazvao stotinu trolova 'dobrim dečacima'. Neki od njih tek što su sišli s planine! Neki još imaju lišajevе po sebi!“

„To je najbolje što trolovi mogu da ponude“, reče narednik Kolon.

A onda je svet eksplodirao.

Straža je otišla pre nego što je kapetan Vajms stigao na Trg Pseudopolis. Odvukao se uza stepenice do svoje kancelarije i seo na stolicu presvučenu lepljivom kožom. Tupo se zagledao u zid.

On je *želeo* da napusti Stražu. Naravno da jeste.

Nije to bilo nesto što biste mogli nazvati načinom života. Ne, nikako *života*.

Samotni sati. Iz dana u dan se pitati koji je zakon na snazi u ovom pragmatičnom gradu. Bez pravog doma. Jestu šta stigne i kad stigne. Čak je nedavno probao i kobasicu u kifli kod Još-Malo-Pa-Džabe Diblera. Činilo mu se da je uvek ili kišovito ili vrelo kao u rerni. Bez prijatelja, osim ostatka odreda, pošto su to jedina ljudska bića u istom svetu.

Ali, za samo nekoliko dana, on će, kako to reče narednik Kolon, umočiti hleb u moču. Po ceo dan će samo jesti, jahati ogromnog konja i izvikivati naređenja ostalima.

U ovakvim trenucima, u mislima bi mu se javio lik starog narednika Kepla. On je bio starešina Straže u vreme Vajmsovog dolaska. Ubrzo potom otišao je u penziju. Skupili su novac i kupili mu jeftin sat, jedan od onih koji rade svega nekoliko godina dok demon u njima ne ispari.

Prokleta glupa ideja, pomislio je Vajms zureći u zid. Čovek napušta službu, vraća značku, pešćanik i zvono, a šta mu mi kupimo? Sat.

Ali ipak je došao sutradan i nosio je svoj novi sat. Da im objasni šta treba da rade, da malo dovede zgubidane u red, haha. Da proveru jesu li se mladunci već uvalili u nevolje, hahn. Mesec dana kasnije, unosio je ugalj, čistio pod, raznosio poruke i pomagao ljudima da pišu izveštaje. Bio je tu i pet godina kasnije. Bio je tu i šest godina kasnije, kada je jedan od stražara došao ranije na posao i zatekao ga na podu...

Na kraju je ispalo da niko, ali *niko*, nije znao gde je on živeo, pa čak ni da li postoji gospođa Kepl. Vajms se setio da su morali sami da prikupe novac kako bi ga sahranili. Pogrebu su pri sustvovali samo stražari...

Kad malo bolje razmisli, na sahrane stražara dolazili su samo stražari.

Sada je, naravno, drugačije. Narednik Kolon je već godinama srećno oženjen, možda stoga što su on i njegova žena organizovali radna vremena tako da se sreću samo povremeno, uglavnom na vratima. Nju to nije sprečavalo da mu ostavlja pristojne obroke u rerni, a to ipak nešto znači. Čak su imali i unuke, što će reći da je bilo trenutaka kada nisu mogli da izbegnu jedno drugo. Mladi Kerot je morao da se brani od devojaka. A kaplar Nobs... pa, sigurno se i on nekako organizovao. Pričalo se da ima telo dvadesetpetogodišnjaka, samo što niko nije znao gde ga drži.

Stvar je u tome što je svako imao nekoga, pa makar, što je bio slučaj s Nobijem, i protiv svoje volje.

Dakle, kapetane Vajmse, šta je tebi? Da li ti je stalo do nje? Neka te ne brine ljubav, posle četrdesete je to ionako samo reč. Možda se samo plašis da ćeš ostariti i umreti na mestu na kome si stračio život i da će te iz sažaljenja sahraniti grupa klinaca koji o tebi neće znati ništa osim da si nekakav stari isprdak koji se povazan muvao unaokolo i koga su slali po kafu i grickalice i smejali mu se iza leđa?

Želeo je to da izbegne. A sada mu je sudbina otvorila vrata bajke.

Naravno da je znao da je ona bogata. Ali nije očekivao zvanični poziv iz kancelarije gospodina Morkomba.

Gospodin Morkomb je bio porodični advokat Remkinovih već godinama. Štaviše, vekovima. Bio je vampir.

Vajms nije bio ljubitelj vampira. Patuljci su prilično pristojna stvorenjca kada su trezni, a čak su i trolovi uredni ako ih držite na oku. Ali od besmrtnika mu se ježio vrat. Živi i pusti druge da žive bila je dobra filozofija, ali kad malo bolje razmislite, u ovom slučaju postoji jedan logički problem...

Gospodin Morkomb je bio izborni kao kornjača i veoma bled. Bili su Mu potrebni sati da pređe na stvar, a kada je konačno to učinio, Vajms se našao prikovan za stolicu.

„Koliko?”

„Ahem. Verujem da neću mnogo pogrešiti ako kažem da nekretnine, uključujući farme, građevinsko zemljište i jednu malu virtuelnu parcelu u blizini Univerziteta, zajedno ostvaruju prihod od otprilike... sedam miliona dolara godišnje. Da. Sedam miliona u ovom trenutku.”

„I sve je to *moje*?”

„Od trenutka venčanja s leđi Sibil. Iako mi je u ovom pismu naloženo da vam već od ovog trenutka omogućim pristup svim njenim računima.”

Staklaste, mrtve oči netremice su posmatrale Vajmsa.

„Ledi Sibil“, rekao je, „poseduje otprilike jednu desetinu Anka i velike posede u Morporku, kao i, naravno, povelika poljoprivredna dobra u...“

„Ali... ali... valjda ćemo ih zajedno posedovati...“

„Ledi Sibil je bila veoma izričita. Prebacíće svu svoju imovinu na vas, kao njenog muža. Ona u tom pogledu ima pomalo... staromodna shvatanja.“ Gurnuo je presavijeni papir preko stola. Vajms ga je uzeo, rasklopio ga i zagledao se u njega.

„Naravno, u slučaju da vi preminete pre nje“, nastavio je monotonim glasom gospodin Morkomb, „sve će joj, kao udovici, biti vraćeno. Ili, naravno, plodovima vaše zajednice.“

Vajms tu ništa nije rekao. Samo je osetio kako mu vilica pada, a delići mozga pokušavaju da se sastave.

„Ledi Sibil je“, reče advokat, a glas kao da mu je dopirao iz velike daljine, „iako ne mlada kao ranije, ipak zdrava žena i nema razloga da...“

Vajms je samo prisustvovao ostatku razgovora.

Jedva da je mogao i da razmišlja o tome. Kada je pokušao da se usredsredi, misli su mu se zaputile svojim putevima. A kao i uvek kad bi svet postao previše komplikovano mesto za njega, odlazile su nekud drugde.

Otvorio je najnižu fioku svog stola i zagledao se u blistavu bocu viskija „medveđi zagrljaj“. Nije bio siguran kako se zatekla tu. A i on nikako da je izbací.

Počni ponovo s time i nećeš ni *videti* venčanje. Drži se cigara.

Zatvorio je fioku, zavalio se i izvukao polupopušenu cigaru iz džepa.

Možda je sada pravo vreme da se napusti Straža. Politika. Tjah! Stražari kao što je bio stari Kepl okrenuli bi se u grobovima kad bi znali da je u Stražu primljena jedna ž...

A onda je svet eksplodirao.

Prozor je uleteo unutra i zasuo komadićima zid iza Vajmsovog stola, okrznuvši ga pri tome po uvu.

Bacio se na pod i otkotrljao pod sto.

E, sad su ga prekardašili! Ovo je poslednji put da alhemičari dignu u vazduh sedište Esnafa, i ako se Vajms bude pitao...

Ali kada je pogledao kroz prozor, video je kako se, s druge strane reke, iz Esnafa ubica u nebo diže stub dima.

Kada je Vajms stigao do ulaza u Esnaf, ugledao je ostatak Straže kako trčecim korakom stiže iz Filigranske ulice. Nekolicina ubica u crnim odorama stade mu na put, i to veoma ljubazno, što je međutim ukazivalo da bi uskoro mogli da postanu i malo manje ljubazni. Iza kapije se čuo bat koraka.

„Vidite li vi ovu značku? Vidite li je?“, strogo će Vajms.

„Vidimo, pa šta. Ovo je vlasništvo Esnafa“, reče jedan od ubica.

„Puštaj, u ime zakona!“, riknu Vajms.

Ubica mu uputi nervozan osmeh. „Zakon kaže da unutar esnafskih zidova važe *esnafski* zakoni.“

Vajms ga prostreli pogledom. To je bilo tačno. Gradski zakoni kakvi god bili prestajali su da važe na esnafskim kapijama. Esnafi su imali sopstvene zakone, Esnaf ima pravo da...

Zaustavio se.

Iza njega, redov Angua se sagla i podigla komad stakla.

A onda je počela nogom da raščićava krš.

U tom trenutku, pogled joj se zaustavio na malom, teško opisivom mešancu koji ju je netremice posmatrao šćućuren ispod nekih kola. U stvari, nije on bio tesko opisiv. Bilo je veoma lako opisati ga. Izgledao je kao zadah iz usta kome je neko prikačio vlažnu njuškicu.

„Vau, vau“, reče pas umorno. „Vau, vau, vau i grr, grr.“

Potom je otrčao i nestao u nekom sokaku. Angua se osvrnula oko sebe i pošla za njim. Ostatak odreda bio je okupljen oko Vajmsa, koji je stajao i ćutao.

„Dovedite mi starešinu Esnafa“, rekao je. „Odmah!“

Mladi ubica pokuša da se naruga.

„Ha! *Ja* se ne bojim tvoje uniforme“, reče.

Vajms spusti pogled na svoj ulubljeni prsник i iznošenu verižnjaču.

„U pravu si“, rekao je. „Ova uniforma nije zastrasujuća. Izvini. Kaplare Kerote i redove Detrituse, istupite.“

Ubica je iznenada shvatio da je nešto zaklonilo sunce.

„E, *ovo* su, mislim da ćeš se složiti sa mnom“, čuo se Vajmsov glas odnekud iza pomračenja, „zastrašujuće uniforme.“

Ubica sporo klimnu. Nije ih on zvao. Obično ispred Esnafa nije bilo nikakvih stražara. Koja bi im i bila svrha? U njegovoj izvrsno sašivenoj crnoj odori bilo je sakriveno bar osamnaest sredstava za ubijanje ljudi, ali nije mu promaklo da redov Detritus ima po jedno na kraju svake ruke. Što bi rekli, pri ruci.

„Sad ću, ammm, sad ću da odem i pozovem šefa. Važi?“, reče on.

Kerot se prignu ka njemu.

„Hvala na saradnji“, reče ozbiljno.

Angua je posmatrala psa. Pas je posmatrao nju.

Sela je na bok, a psić stade divljački da češe uvo.

Osvrnula se ne bi li se uverila da ih niko ne može videti, i upitno zalajala.

„Ne lupetaj“, reče pas.

„Ti umeš da *pričaš*?“

„Tjah. Za to i nije potrebna neka pamet“, reče pas. „Kao što nije potrebna ni da se shvati šta si ti.“

Angua ga uspaničeno pogleda.

„Gde se vidi?“

„U pitanju je *miris*, curo. Zar baš ništa nisi naučila? Namirisao sam na kilometar. Pomislio sam, gle, gle, koga su primili u Stražu.“

Angua besno zapreti prstom.

„Ako kažeš nekom...“

Pas je izgledao još žalostivije nego inače.

„Niko me ne bi slušao“, reče.

„Što?“

„Zato što svi znaju da psi ne umeju da pričaju. Dakle, oni me čuju, ali sve dok ne postane baš gadno, oni misle da razmišljaju u sebi.“ Psić uzdahnu. „Veruj mi. Znam šta pričam. Čitao sam knjige... dobro, žvakao sam ih.“

Ponovo se počeošao po uvu. „Sve mi se nešto čini“, reče, „da možemo pomoći jedno drugom.“

„Kako?“

„Tako što ćeš pred mene staviti kilo mesa. Čudo jedno šta mi meso radi s pamćenjem. Čisti ga k'o krpom.“

Angua se namršti.

„Ljudi baš ne vole reč *ucene*“, reče.

„Nije to jedina reč koju ne vole“, reče pas. „Evo ti moj slučaj. Ja patim od hronične inteligencije. Treba li to psu? Jesam li ja to tražio? Jok ja. Ja sam samo našao udobno prenoćište kod zgrade za Visokoenergetsku magiju u krugu Univerziteta. Naravno, niko mi nije rekao da im ta prokleta magija stalno curi. I šta se desi? Probudim se ja, a u glavi rai zuji sam' tako. Oho-ho, rekoh sebi, evo nas ponovo, pozdrav apstraktnoj konceptualizaciji, širimo ruke razvoju

intelekta... Šta će to meni kog vraga? Zadnji put kad mi se to dogodilo završio sam spasavajući svet od strašnih koječega iz Utamničeni dimenzija. A je l' mi neko reko fala? Dobra kuca, daj mu kost? Har, har." Podigao je ofucanu šapu. „Ja sam Gaspod, Ovako nešto mi se dešava otprilike jednom nedeljno. Inače sam običan pas."

Angua se predala. Zgrabila je buvljivu šapu i protresla je.

„Ja sam Angua. Znaš šta sam."

„Već sam zaboravio", reče Gaspod.

Kapetan Vajms je posmatrao gomilu krša u dvorištu, a sve poreklom iz rupe na zidu jedne od soba u prizemlju. Svi okolni prozori bili su razbijeni, a stakla je bilo i po zemlji. I to stakla od ogledala. Ubice su, naravno, bile sujetne, ali zar ne bi trebalo da ogledala drže u sobama? Niko ne bi očekivao toliko stakla napolju. Staklo bi uletelo, a ne izletelo.

Video je kako se redov Kadi saginje i podiže nekakve točkiće na parčetu kanapa, oprljenog na jednom kraju.

U prašini je ležala nekakva kartica od kartona.

Vajms oseti kako mu se kostrese dlačice na nadlanici.

Osetio je nekakav čudan zadržak u vazduhu.

Vajms bi bez problema priznao da je loš policajac, mada verovatno ne bi morao da se trudi pošto bi gomila drugih isto to rekla umesto njega. Bilo je u njemu neke bezobrazne upornosti koja je uznemiravala važne ljude, a svako ko uznemirava važne ljude automatski biva proglašen lošim policajcem. Ali zato je razvio instinkte. Bez njih ne možete provesti čitav život na ulicama grada. Kao što se džungla gotovo neprimetno menja kada oseti da dolazi lovac, tako se i u gradu mogla osetiti promena atmosfere.

Tu se nešto dešavalo, nešto loše, a on nije mogao da dokuči šta. Sagnuo se da dohvati...

„Šta ovo treba da znači?"

Vajms se uspravio. Nije se okrenuo.

„Naredniče Kolone, vrati se u stražaru i povedi Nobija i Detritusa", reče. „Kaplar Kerot i redov Kadi neka ostanu sa mnom."

„Rzmmgspdne!", reče narednik Kolon i odmaršira teškim korakom, odsečno pozdravivši, tek koliko da iznervira ubice. Vajms mu je otpozdravio.

A onda se okrenuo.

„Ah, doktore Srž", reče.

Starešina Esnafa je bio beo od besa, što je činilo lep kontrast njegovoj ekstremno crnoj odori.

„Niko vas nije zvao!", reče on. „Šta vam daje pravo da ulazite ovamo, gospodine policajče, i da se šetkate unaokolo kao da je ovo vaša prćija."

Vajms je zastao, a srce mu zapeva od sreće. Uživao je u trenutku. Da je mogao, uzeo bi taj trenutak i stavio ga u neku debelu knjigu da ga ispripoveda i da ga, kada bude star, povremeno izvadi i priseća se.

Posegao je ispod prsnika i izvukao pismo od advokata.

„Pa, ako baš želite najjednostavniji razlog", rekao je, „mogu vam reći da upravo to i jeste."

Čovek se može opisati i preko onog što mrzi. Kapetan Vajms je mrzeo mnogo toga. Ubice su mu bile u samom vrhu liste, odmah iza kraljeva i vampira.

Ipak je morao da prizna da se doktor Srž brzo pribrao. Nije prasnuo kada je pročitao pismo, niti se svađao, niti tvrdio da je u pitanju falsifikat. Jednostavno je savio papir i vratio ga uz hladno: „Shvatam. Zemljoposjednik."

„Tako nekako. Možete li mi reći šta se ovde dogodilo?"

Bio je svestan da ostale starije ubice izlaze u dvorište kroz rupu u zidu. Veoma pažljivo su zagledali ruševine.

Doktor Srž je kratko oklevao.

„Vatromet", reče on.

„Pazi sad", reče Gaspod. „Neko je stavio kutiju sa zmajem odmah uza zid, s dvorišne strane, i onda je otiš'o pa se sakrio iza kipa i povukao uzicu i u narednom trenutku - bum!"

„Bum?"

„Aha. I onda ti taj tip uskoči u rupu i posle par sekundi iskoči napolje i počne da se muva po dvorištu a onda su došli i ostali pa je on postao jedan od njih. Koga briga. Samo još jedan tip u crnom. I niko ništa ne primeti, kapiraš?"

„Hoćeš da kažeš da je on još tamo?"

„Otkud znam? Ogrtači i kapuljače, svi u crnom..."

„A kako si ti to video?"

„Oh, ja sam ti sredom uveče uvek u Esnafu ubica. Tada imaju mešano meso. Kapiraš?" Gaspod je samo uzdahnuo kada mu je Angua odgovorila tupim pogledom. „Kuhar uvek sredom uveče sprema mešano meso. Krvavice niko i ne pogleda. I onda ja lepo uđem u kujnu i bude malo cvili-cvili, šenišeni, vidi što je pametna kuca, vidi, kako me gleda ko da me razume svaku reč, da vidimo šta imamo ovde za doblu kucu..."

Na trenutak je izgledao kao da se stidi.

„Ponos je fina stvar, al kobaja je kobaja", reče.

„Vatromet?", reče Vajms.

Doktor Srž je izgledao kao davljenik koji pogledom traži kladu u uzburkanom moru.

„Da. Vatromet. Da. Za Dan osnivača. Na nesreću, neko je bacio upaljenu šibicu u kutiju." Doktor Srž se iznenada nasmeši. „Dragi kapetane Vajmse," reče i pljesnu dlanovima, „ja zaista cenim vašu brigu, ali..."

„A kutija je stajala u onoj sobi?", reče Vajms.

„Da, ali to nije važno za..."

Vajms ode do rupe u zidu i gvirnu unutra. Nekoliko ubica je pogledalo ka doktoru i nehajno gurnulo ruke u različite delove odeće. On odmahnu glavom. Možda je to imalo neke veze s načinom na koji je Kerot spustio ruku na dršku mača, ali je takođe moglo biti i zato što su i ubice imale određena pravila. Bilo je ispod časti ubiti nekoga ako za to niste plaćeni.

„Ovo mi liči na nešto kao... muzej", reče Vajms. „Esnafske uspomene i tome slično?"

„Da, baš tako. Trice i kućine. Nakupilo se godinama."

„Aha. Dobro. Izgleda da je sve u redu", reče Vajms. „Izvinite zbog uznemiravanja, doktore. Odoh. Nadam se da vas ni u čemu nisam prekinuo."

„Naravno da niste! Drago mi je što sam mogao da vas umirim."

Nežno ali odlučno je otrpao goste do kapije.

„Ja bih počistio ovo staklo", reče kapetan Vajms posmatrajući ruševine. „Neko bi se mogao povrediti. Ne bih voleo da vidim da se nekome od vas to desi."

„Odmah ću se pobrinuti za to, kapetane", reče doktor Srž.

„Dobro. Dobro. Hvala lepo." Kapetan Vajms je zastao na vratima i lupio se šakom po čelu. „Izvinite. Oprostite. Mozak mi je ovih dana kao rešet. Šta rekoste da je ukradeno?"

Nijedan mišić niti žila na doktorovom licu nisu se pomerili.

„Nisam ni rekao da je nešto ukradeno, kapetane."

Vajms se zablenu u njega.

„Ah da. Izvinite! Naravno da niste., Izvinjavam se... Previše radim. Pa, čini mi se da bi bilo bolje da krenem."

Doktor mu je zalupio vrata u lice.

„Da, baš tako", reče Vajms.

„Kapetane, zašto...?", započe Kerot. Vajms podiže ruku.

„To bi onda bilo sve", reče on malo glasnije nego što je bilo neophodno. „Sve je u redu. Idemo u stražaru. A gde nam je redov Kakoseonozvaše?"

„Ovde sam, kapetane", reče Angua izlazeći iz uličice.

„Sakrila se, a? A šta ti je *to*?"

„Av av cvil cvil."

„To je psić, kapetane."

„Budibogsnama."

Zvonjava velikog, zarđalog Ukopnog zvona odzvanjala je Esnafom ubica. Prilike u crnim odorama dotrčavale su sa svih strana, gurajući se i laktajući kako bi što pre stigli u dvorište.

Članovi veća Esnafa okupili su se ispred doktorove kancelarije. Njegov zamenik, gospodin Dauni, oprezno pokuca.

„Uđi."

Veće nagrnu unutra.

Bila je to najveća odaja u zgradi. Posetiocima se uvek činilo nekako pogrešnim da Esnaf ubica ima tako svetle, lepo uređene prostorije, više nalik nekom gospodskom klubu nego zgradi u kojoj se svakoga dana pripremaju ubistva.

Zidovi su bili ukrašeni lovačkim trofejima, mada biste, kada malo bolje pogledate, shvatili da to nisu lisice i jeleni. Bili su tu i grupni bakrorezi, a odnedavno i sve modernije ikonografije pripadnika Esnafa - nizovi nasmejanih lica na telima obavijenim crnom tkaninom, najmlađi članovi u prvom redu, prekrštenih nogu, a jedan se krevelji.⁶

Duž čitavog jednog zida protezao se dugački sto od mahagonija za kojim su stariji članovi održavali nedeljne sednice. Preko puta se nalazila doktorova privatna biblioteka i mali radni sto. Nad njime je bio apotekarski ormarić sa stotinama fiočica. Natpisi na njima bili su na esnafskom tajnom jeziku, ali posetioci spolja obično su bili previše nervozni da bi prihvatili piće.

Tavanicu su držala četiri stuba od crnog granita. Na njima su bila ugravirana imena znamenitih istorijskih ubica. Srž je svoj sto postavio između njih, tačno u sredinu. Sada je stajao iza njega, lica bezizražajnog gotovo koliko i noga dotičnog stola.

„Zahtevam prozivku", prasnuo je. „Da li je iko napustio Esnaf?"

„Nije, gospodine."

„Otkud znaš?"

„Stražari na krovovima u Filigranskoj ulici kažu da niko nije ni ušao ni izašao odavde, gospodine."

„A ko je nadgledao *njih*?"

„Oni nadgledaju jedan drugog, gospodine."

„Vrlo dobro. Slušajte pažljivo. Hoću da se onaj krs raščisti. Ako iko poželi da ide van zgrade, mora da ima pratnju. Esnaf mora da bude pretražen od podruma do krova. Da li je to jasno?"

„A šta tražimo, doktore?", reče asistent s katedre za otrove.

„Tražimo... sve što je sakriveno. Ako nađete nešto za šta ne znate šta je, odmah pozovite nekog od članova veća. I ništa ne dodirujte."

„Ali, doktore, sve i svašta se može sakriti..."

„Ovo je drugačije. Jasno?"

„Ne, gospodine."

„Dobro. I da niko o ovome nije rekao ni reč onom bednom stražaru. Ti, mali... dodaj mi šešir." Doktor Srž uzdahnu. „Čini mi se da bi trebalo da odem do Patricija i lično ga obavestim o ovome."

„Takav je život, gospodine."

⁶ Uvek mora da se nađe jedan takav.

Kapetan nije progovorio ni reč sve dok nisu prešli Mesingani most.

„Znaš, kaplare Kerote”, reče tad, „znaš da sam ti oduvek pričao kako je osmatranje važna stvar?”

„Da, kapetane. Uvek sam veoma pažljivo slušao vaša izlaganja na tu temu.”

„I šta si video?”

„Neko je razbio ogledalo. Svi znaju da ubice vole ogledala. Ali ako je ono bio muzej, šta je ogledalo tražilo tamo?”

„Gospodine?”

„Ko je to rekao?”

„Ovde sam, gospodine, dole. Redov Kadi.”

„A, da. Reci.”

„Ja znam ponešto o vatrometima, gospodine. Posle njih se oseća onaj njihov miris. A tamo nisam namirisao to, gospodine. Namirisao sam nešto drugo.”

„Vrlo dobro... omirisano, Kadi.”

„A našao sam i parče kanapa i nekakve točkiće.”

„Osetio sam miris zmaja”, reče Vajms.

„Jeste li sigurni, kapetane?”

„Veruj mi.” Vajms napravi grimasu. Ako provodite malo više vremena u društvu ledi Remkin, uskoro dobro zapamtite miris zmajeva. Ako vam nešto tutne glavu u krilo dok večerate, ne govorite ništa, samo mu dajte pokoji zalogaj i iz petnih žila se nadajte da neće podrignuti.

„U onoj sobi je bila staklena vitrina”, reče on. „Bila je otvorena na silu. Ha! Nešto je ukradeno. U prašini sam video i karticu, ali neko ju je pokupio dok sam razgovarao s matorim doktorom. Dao bih sto dolara da saznam šta je pisalo na njoj.”

„Zašto, kapetane?”, upita kaplar Kerot.

„Zato što ono dubre od doktora ne želi da ja to saznam.”

„Znam šta je moglo da eksplodira i probuši onakvu rupu”, reče Angua.

„Šta?”

„Zmaj.”

Hodali su ćutke, onemeli od šoka.

„Hoće oni to, gospodine”, reče odani Kerot. „Ti mali đavoli mogu da puknu i kad se prepadnu.”

„Zmaj”, mrmljao je Vajms. „Redove Angua, odakle ti ideja da je to mogao biti zmaj?”

Angua je oklevala. Cenila je da „Reče mi jedan pas” ne bi bio odgovor koji bi joj u ovom trenutku ubrzao napredak u karijeri.

„Ženska intuicija?”, reče puna nade.

„Pretpostavljam”, reče Vajms, „da ne bi rizikovala i pokušala da pretpostaviš šta je ukradeno.”

Angua slegnu ramenima. Kerot je primetio da joj se grudi kreću na zanimljiv način.

„Nešto što su ubice želele da čuvaju tamo gde mogu da ga vide?”

„Da, naravno”, reče Vajms. „Još ćeš da mi kažeš da je ovaj pas očevidac.”

„Vauu?”

Edvard d'Smrt je navukao zavese, spustio rezu na vrata i naslonio se na njih. Bilo je tako lako! Stavio je na sto zavežljaj, tanak i dugačak nesto više od metra.

Pažljivo ga je razmotao i tu... pred njim ... beše... to.

Prilično je nalik slici. Tako tipično - čitava strana krcata čičkavim crtežima samostrela, a ono pravo je, kao da nije ni bitno, bilo na margini.

Bilo je tako lako! Što li su krili? Možda zato što se ljudi plaše. Ljudi se uvek plaše moći. Ona ih čini nervoznima.

Edvard je podigao svoj plen i neko vreme ga držao u naručju. Kao da je bio pravljen za njegovo rame.

Moj si.

I to je, manje ili više, bio kraj Edvarda d'Smrta. Nešto drugo je nastavilo da živi, ali po onome što je bilo, i kako je razmišljalo, ne bi se baš moglo smatrati ljudskim bićem.

Bilo je skoro podne. Narednik Kolon je poveo regrute do poligona za obuku u Slepčevom gaju.

Vajms je otišao u patrolu s Kerotom.

Osećao je kako je nešto u njemu blizu ključanja. Nešto je gicalo vrhove njegovih zardalih ali živih instinkata i pokušavalo da mu privuče pažnju. Morao je da se kreće. Kerotova uloga bila je samo da ne zaostaje.

Oko Esnafa su zatekli ubice-šegrte kako još uvek čiste ostatke zida.

„Ubice u po bela dana“, procedi Vajms. „Ne znam kako se ne pretvore u prah.“

„To rade vampiri, gospodine“, reče Kerot.

„Tjah! U pravu si. Ubice, lopovi s dozvolama za rad i prokleti vampiri! Znaš, momče, ovo je nekada bio sjajan grad.“

Nesvesno su usaglasili korak i počeli da marširaju.

„U vreme kraljeva, gospodine?“

„Kraljeva? Kraljeva? Ma jok!“

Nekoliko ubica ih iznenađeno pogleda.

„Ja da ti kažem“, reče Vajms. „Monarh ima apsolutnu vlast, jel' tako? On ti je vladar...“

„Osim ako on nije ona“, reče Kerot.

Vajms ga prostreli pogledom, a onda klimnu.

„Dobro, onda ti je ona vladarica...“

„Ne može. To zvuči kao da je mlada. Kraljice su obično starije. Ona bi bila... vladarina? Ne, to bi bila veoma mlada princeza. Ne. Ammm. Možda vladaresa...“

Vajms zastade. Ima nečeg u vazduhu ovog grada, pomislio je. Da je Tvorac rekao: „Nek bude svetlo“, u Ank-Morporku bi dospeo u ćorsokak jer bi ga svi pitali: „A koje boje?“

„Vrhovna vlast, može?“, rekao je i nastavio da hoda.

„Može.“

„Ali to nije u redu. Shvataš? Da jedan čovek odlučuje o životu i smrti.“

„Ali ako je on dobar čovek...“, započe Kerot.

„Molim? Molim? Dobro. Dobro. Zamislimo da je on dobar čovek. Ali onaj odmah ispod njega, da li je i on dobar? Možeš se samo nadati da jeste. Zato što je i on vrhovna vlast, u kraljevo ime. I ostali na dvoru... svi moraju da budu dobri, jer ako je samo jedan od njih loš, doći će do korupcije i nepotizma.“

„Pa i Patricij je vrhovna vlast“, naglasio je Kerot. U prolazu je klimnuo jednom trolu. „Bardan, gosin Čiraš.“

„Ali on ne nosi krunu i ne sedi na tronu i ne ubeđuje te da je ispravno što je on na vlasti“, reče Vajms. „Mrzim tog gada. Ali bar je iskren. Iskren je kao vadičep.“

„Da, ali kada bi kralj bio neko dobar...“

„Da? I šta onda? Plava krv zagađuje um naroda, dečaće. Časni ljudi počinju da se klanjaju i cupkaju samo zato što je nečiji deda bio veći koljač od njihovog. Slušaj! Verovatno smo ponekad imali i dobre kraljeve! Ali jedni kraljevi odgajaju druge! Krv nije voda! Na kraju dobiješ gomilu arogantnih krvožednih gadova! Otkidaju kraljicama glave i svakih pet minuta ubiju ponekog rođaka! A mi smo vekovima to trpeli! Jednog dana je jedan čovek rekao: 'Dosta nam je kraljeva!' i pobunili smo se i potukli one proklete plemiće i zbacili kralja s prestola i odvukli ga na Trg Šator i otfikarili smo mu prokletu glavu! Tako treba!“

„Au“, reče Kerot. „A ko je bio taj?“

„Ko?“

„Taj što je rekao da nam je dosta kraljeva.“

Ljudi su ih posmatrali. Vajmsovo lice, dotle crveno od besa, postalo je crveno od stida. Tu postoji mala razlika u nijansama.

„Pa... on je bio tadašnji kornadant Gradske straže. Zvali su ga Kamena Faca.”

„Nikada nisam čuo za njega”, reče Kerot. „Pa, ne pominje se često u istorijskim knjigama”, reče Vajms. „Ponekad mora da dođe do građanskog rata, a ponekad je, vidiš, bolje pretvarati se da se ništa nije dogodilo. Ljudi ponekad moraju da urade nešto, a posle to moraju da zaborave. On je držao sekiru. Niko drugi nije hteo. Ipak je u pitanju bio kraljev vrat. Kraljevi su”, ispljunuo je reč, „*posebni*”. Čak i kad su videli da i kralj ima... privatnu odaju i očistili... ono što su našli. Čak i onda. Niko neće da otpočne s čišćenjem sveta. Ali on, on je uzeo sekiru, sve ih prokleo i učinio to.”

„Koji je to kralj bio?”

„Lorenzo Ljubazni”, odgovori Vajms odsutnim glasom.

„Video sam njegovu sliku u dvorskom muzeju”, reče Kerot. „Matori debeljko. Okružen gomilom dece.”

„Ah, da”, reče Vajms oprezno. „Jako je voleo decu.”

Kerot mahnu nekolicini patuljaka.

„Nisam to znao”, rekao je, „Mislio sam da se dogodio nekakav ustanak ili tako nešto.”

Vajms slegnu ramenima. „Sve ti piše u istorijskim knjigama, ako znaš gde da tražiš.”

„I to je bio kraj loze ankmorporčkih kraljeva.”

„Oh, mislim da je njegov sin preživeo. I nekoliko ludih rođaka. Njih su proterali. To je za plemiće užasna kazna. Ne vidim zašto.”

„Ja to razumem. Pa i vi volite ovaj grad, gospodine.”

„Pa, da. Ali kad bih morao da biram između progona i odsecanja glave, bio bih ti zahvalan kad bi mi poneo kofere. Ne, dobro je što smo se rešili kraljeva. Ali hoću da kažem... grad je *ipak* funkcionisao.”

„I dalje funkcioniše.”

Prošli su kraj Esnafa ubica i približavali su se visokim, strogim zidinama Esnafa luda, koji se nalazio na drugom kraju kvarta.

„Ne, on se samo kotrlja po inerciji. Pogledaj samo ono tamo.”

Kerot poslušno podiže pogled.

Poznata zgrada na uglu Širokog drumu i Alhemičarske ulice, s fasadom bogato ukrašenom, ali prljavom, gusto naseljenom gargojlama.

Nad stepeništem se nalazio zardali natpis: I PO KIŠI I PO HLADNOM VETRU PISMA STIŽU SVUD PO BELOM SVETU, što je nekada možda i bio slučaj, ali u skorije vreme neko je našao za shodno da zakači i dodatak poruci:

„*NEPITAJTE NAS ZA:*

stenje

trolove sa toljagama nikakve zmajove

gospa Slađu

goleme zelene stvari s zubima

bilo kake crne pse sa žute obrve

kiše kokeršpanijela

maglu

Gospa Slađu”

„Oh”, reče on. „Kraljevska pošta.”

„Gradska pošta”, ispravio ga je Vajms. „Deda mi je pričao da si nekada mogao da im poveriš pismo i budeš siguran da će stići za manje od mesec dana. Nisi morao da ga daješ nekom patuljku u prolazu i da se nadaš kako ga mali smrad neće pojesti pre no što...”

Glas mu utihnu.

„Uh. Izvinjavam se. Nisam hteo nikoga da vređam.”

„Ma nema veze”, veselo će Kerot.

„Nemam ja ništa protiv patuljaka. Oduvek sam tvrdio da bi morao dobro da se pomučiš ako hoćeš da nađeš bolju gomilu umešnih, poštenih i vrednih...”

„...malih prdavaca?”

„Da. Ne!”

Nastavili su dalje.

„A ta gospa Slađa”, reče Kerot. „Ona je žena baš jake volje, je l' da?”

„I više nego što misliš.”

Nešto je krcnulo pod Kerotovom ogromnom sandalom.

„Još stakla”, reče on. „Doletelo je čak dovde.”

„Zmaj koji eksplodira! Ta devojčura baš ima mašte.”

„Vau, vau”, začulo se iza njih.

„Prokleti pas nas prati u stopu”, reče Vajms.

„Laje na nešto na zidu”, reče Kerot.

Gaspod ih hladno odmeri pogledom.

„Vau vau do đavola cvil cvil”, reče. „Jeste li vas dvojica ćoravi?”

Bila je činjenica da obični ljudi nisu mogli da čuju Gaspodov govor jer psi *ne* govore. To je opštepoznato. To je opštepoznato na organskom nivou, kao i mnogo drugih opštepoznatih stvari koje u potpunosti zanemaruju ono što kažu čula. U protivnom bi ljudi primećivali sve što se dešava i niko ništa ne bi radio⁷. Osim toga, većina pasa zaista ne govori. Oni koji to čine, mogu se smatrati statističkom greškom i kao takve ih treba ignorisati.

Gaspod je, međutim, otkrio da mogu da ga čuju na podsvesnom nivou. Koliko juče je čovek koji ga je odsutno šutnuo u slivnik posle nekoliko koraka iznenada zastao i pomislio:

„Kakvo sam ja đubre.”

„Tu ima nečega”, reče Kerot. „Pogledajte... s one gargojle visi nešto plavo.”

„Vau vau *vau!* I bilo je vreme!”

Vajms se pope Kerotu na ramena i posegnu uvis, ali i dalje nije mogao da dosegne plavu trakicu.

Gargojla ga pogleda kamenim očima.

„Izvini”, reče Vajms. „To što ti visi s uva...”

Uz zvuk trenja kamena o kamen, gargojla podiže ruku i ukloni stvar kojoj tu nije bilo mesto.

„Hvala lepo.”

„Nea a he-mu.”

Vajms siđe.

„Volite gargojle, zar ne, kapetane?”, upita Kerot kada su nastavili.

„Aha. One možda jesu u srodstvu s trolovima, ali gledaju svoja posla, retko se spuštaju niže od prvog sprata, a ako se i bave zločinom, to niko ne zna. Takav soj volim.”

Razmotao je traku.

Bila je to ogrlica, ili bar ono što je ostalo od nje. Na oba kraja je bila oprljena. Kroz čađ se nazirala reč „Bucko”.

„Đavoli!”, reče Vajms. „Zaista su digli zmaja u vazduh!”

Vreme je da predstavimo najopasnijeg čoveka na svetu.

On nikada, u čitavom svom životu, nije povredio živo biće. Nekolicinu je secirao, ali tek kada više nisu bila živa,⁸ i nije se mogao načuditi kako su dobro sklopljena s obzirom na nestručnost radne snage. Nekoliko godina se nije makao iz svoje prostrane i dobro provetrene

⁷ To je još jedno od sredstava opstanka.

⁸ Zato što je bio preteča slobodoumnih naučnika i nije verovao da je ljudski soj stvorilo nekakvo više biće. Seciranje živih ljudi ipak je bilo u domenu svešteničke branše. Oni su verovali da je čovečanstvo stvorio neko odozgo i želeli su da izbliza prouče mustru.

sobe, što je sasvim u redu, jer je ionako veći deo vremena provodio unutar sopstvene glave. Neke ljude jednostavno ne možete zatvoriti.

Osim toga, verovao je da je jedan sat vežbanja svakog dana suštinski važan za dobar apetit i ispravan rad utrobe, te je zato upravo sedeo na mašini koju je sam izmislio.

Sastojala se od sedla ispod koga su se nalazile pedale, lancem povezane s velikim drvenim točkom, malo odignutim od zemlje zahvaljujući metalnom postolju. Drugi takav točak nalazio se ispred sedla i mogao se okretati pomoću guvernala. Taj drugi točak i guvernala ugradio je kako bi posle vežbe lakše odgurao čitavu skalameriju do zida, a i da bi postigao zadovoljavajuću simetriju.

Svojoj mašini je dao ime „pedalizovani točak s još jednim točkom“.

I lord Vetinari je imao posla.

Obično bi bio u Duguljastoj kancelariji ili bi na običnoj drvenoj hoklici sedeo u podnožju stepeništa u ankmorporčkoj palati. Na vrhu tog stepeništa nalazio se kitnjasti presto pokriven prašinom. To je bio presto kralja Ank-Morporka i zaista je bio od zlata. Nije mu ni padalo na pamet da sedne na njega.

Ali toga dana je bilo sunčano i on je radio u vrtu.

Posetioci Ank-Morporka neretko bi bili iznenađeni kada vide da se u krugu Patricijeve palate nalaze veoma zanimljivi vrtovi.

Nije on bio neki zaljubljenik u vrtlarstvo. Ali njegovi prethodnici jesu, a lord Vetinari ništa nije uništavao ili menjao ako za to nije imao razlog. Održavao je mali zoološki vrt i ergelu, i čak je shvatio da vrtovi imaju izuzetan istorijski značaj, zato što je to bilo toliko očigledno.

A ovi su bili delo Budaline Džonsona.

Mnogi su veliki pejzažni vrtlari ušli u istoriju i dobro su upamćeni po veličanstvenim parkovima i vrtovima koje su stvorili s gotovo božanskom snagom i providenjem, misleći smo na stvaranje jezera, izmeštanje planina i pošumljavanje goleti kako bi omogućili budućim generacijama da se dive sublimiranoj lepoti divlje Prirode ukroćene Čovekovom rukom. Među njima su bili Zlatoruki Braun, Pametnica Smit, Intuit de Vever Slejd-Gor.

A Ank-Morpork je imao Budalinu Džonsona.

Budalina „Možda Sada Izgleda Malo Vrljavo Ali Čik Dođite Za Petsto Godina“ Džonson. Budalina „Ali Planovi Su Bili Drugačije Okrenuti Kada Sam Ih Crtao“ Džonson. Budalina Džonson koji je potrošio 2000 tona zemlje da bi napravio brežuljak ispred palate Kvirm „zato što bi mi stvarno išlo na živce da moram stalno da gledam šume i planine, a vama?“

Uređenje terena oko palate u Ank-Morporku smatra se vrhuncem, ako to uopšte postoji, njegove karijere. Tamo se, na primer, nalazio ukrasni ribnjak dugačak sto pedeset metara koji je, zbog jedne od onih tričavih grešica, tako karakterističnih za projekte Budaline Džonsona, bio širok tri centimetra. U njemu je mogla da živi jedna jedina pastrmka, i to sasvim udobno, pod uslovom da joj ne poželi da se okrene. Bila je tu i fontana koja, kada je puštena u rad, pet minuta nije ispuštala ništa osim zlokobnog krkljanja, a potom je lansirala malog kamenog kupidona trista metara u vazduh.

Bio je tu i hoho, koji dosta liči na haha, samo je dublji. Haha je skriveni ozidani rov zahvaljujući kome je zemljoposjednik mogao slobodno da uživa u pogledu a da ga u tome ne ometaju marva i sirotinja koja baulja poljima. Zahvaljujući Džonsonovoj neposlušnoj olovci, iskopan je jendek dubok petnaest metara u kome su nestala već tri vrtlara.

Lavirint je bio toliko mali da su se mnogi izgubili tražeći ga.

Patricij je, na svoj način, ipak voleo vrtove. Imao je određeno mišljenje o mentalnim sposobnostima većine pripadnika čovečanstva, a vrtovi su mu bili dokaz da je u pravu.

U travi oko njegove stolice ležale su hrpe papira. Službenici su ih povremeno odnosili i donosili nove. Razni službenici. U palatu su dospevale svakojake informacije, a slivale su se na samo jedno mesto, poput niti paučine koje se susstiču u središtu mreže.

Velika većina vladara, dobrih, loših i najčešće mrtvih, znala je šta se događalo. Retki su uspevali da uz mnogo napora saznaju šta se događa. Lord Vetinari ih je i jedne i druge smatrao nedovoljno ambicioznima.

„Da, doktore Srž“, rekao je ne dižući pogled.

Kako je *do đavola* mogao da zna?, pitao se Srž. *Znam* da sam bio potpuno nečujan...

„Ah, Hevloče...“

„Imate nešto da mi kažete, doktore?“

„Ono je... zatureno.“

„Da. A vi ga bez sumnje veoma prilježno tražite. Vrlo dobro. Do viđenja i prijatno.“

Patricij nijednog trena nije pomerio glavu. Nije se čak potrudio ni da pita šta je Ono. Zna prokletnik jako dobro šta je u pitanju, pomislio je Srž. Kako to da nikada ne uspeva da mu kaže nešto što ovaj već ne zna?

Lord Vetinari je spustio list papira na jednu od gomila i uzeo novi.

„Još ste tu, doktore.“

„Mogu vam reći, gospodine, da...“

„Siguran sam da možete. Potpuno sam siguran da možete. ipak me jedno zanima.“

„Da?“

„Šta je to tražilo u sedištu Esnafa? Rečeno mi je da je uništeno. Prilično sam siguran da su moja naređenja bila izričita.“

Bilo je to pitanje za koje se ubica nadao da neće biti postavljeno. Ali Patricij je bio majstor igre.

„Pa... Mi, to jest moj prethodnik, mislili smo da ga treba zadržati kao upozorenje i primer.“

Patricij podiže pogled i veselo se nasmeja.

„Tako je!“ rekao je. „Oduvek sam verovao u moć davanja primera. Stoga sam uveren da ćete uspeti ovo da sredite uz minimum neprijatnosti.“

„Svakako, lorde“ neveselo će ubica, „ali...“

A onda je počelo podne.

Podne je u Ank-Morporku trajalo izvesno vreme, pošto je dvanaest sati bilo ustanovljeno konsenzusom. Prvo zvono koje se oglašavalo bilo je ono u učiteljskom esnafu, kao odgovor na večite molitve članova. Zatim bi vodeni sat u Hramu malih bogova aktivirao veliki bronzani gong. Crno zvono u hramu Sudbine zvonilo bi samo jednom, neočekivano, a dotle bi se priključila i melodija mehaničkih srebrnih praporaca sa Esnafa luda, a gongovi, zvonca, zvona i zvonetine svih hramova i esnafa dostigli bi pun zamah i bilo je nemoguće izdvojiti zvuk bilo kojeg od njih, osim bezvučnog i magičnog oktironskog zvona Stari Tom u sahat-kuli Nevidljivog univerziteta, čijih je dvanaest preciznih tišina privremeno nadjačavalo larmu.

I konačno, uvek nekoliko udaraca iza svih ostalih, čulo se i zvono sa Esnafa ubica.

Kitnjasti sunčani sat iza Patricija odzvonio je dva puta i prevrnuo se.

„Rekli ste nešto?“, ljubazno će Patricij.

„Kapetan Vajms“, reče doktor Srž. „Mnogo se raspituje.“

„A je l'? Pa, to mu je posao.“

„Zaista? Zahtevam da odmah bude smenjen!“

Reči odjeknuše vrtom. Nekoliko golubova je poletelo u nebo.

„Zahtevate?“, reče Patricij slađanim glasom.

Doktor Srž ustuknu i bespomoćno raširi ruke. „Ipak je on samo sluga“, reče. „Ne vidim zašto bismo ga pustili da se petlja u stvari koje ga se ne tiču.“

„Prilično sam uveren da on misli da je organ reda i mira“, reče Patricij.

„On je običan magarac i bezobrazni nikogović!“

„Oh. Nisam od vas očekivao tako snažna osećanja. Ali pošto zahtevate, bez odlaganja ću ga skloniti.“

„Zahvaljujem.“

„U redu je. Ne bih da vas dalje zadržavam.“

Doktor Srž ode u pravcu neodređenog pokreta Patricijeve ruke.

Lord Vetinari se ponovo nadneo nad svoje papire i nije čak ni podigao pogled kada se iz daljine začuo prigušeni juk. Umesto toga je uzeo srebrno zvonce i pozvonio.

Službenik mu žurno priđe.

„Idi po merdevine, Drumknote”, reče. „Izgleda da je doktor Srž pao u hoho.”

Na zadnjim vratima radionice patuljka Roždena Hamerhoka podigla se reza. Otvorila su se uz škripu. Patuljak je izašao da vidi ima li koga i stresao se.

Zatvorio je vrata.

„Prohladan vetrić”, reče drugoj osobi u sobi. „Ali neka, ne smeta.”

Plafon radionice bio je visok jedva metar i po, što je za patuljka bilo više nego dovoljno.

Joj, reče nečujni glas.

Hamerhok pogleda predmet postavljen na stezi i uze odvijač.

Joj.

„Neverovatno”, reče on. „Rekao bih da povlačenje ove cevčice naovamo izaziva pomeranje ovih, ammm, šest komora napred čime se naredna postavlja ispred ovog, hm, udarača. To mi tako izgleda. Mehanizam za okidanje je zapravo neka zapaljiva naprava. Opruga...evo ova... je zardala. Nju je bar lako zameniti. Zna li”, reče i podiže pogled, „da je ovo veoma interesantna spravica. Sve te hemikalije u cevčicama i tako to. Tako *jednostavna* ideja. Je li ovo neki klovnovski rekvizit? Neka komendijaška naprava?”

Prebirao je po konzervi punoj metalnih otpadaka sve dok nije odabrao jedan, a potom je uzeo turpiju.

„Voleo bih da napravim nekoliko skica kad završim”, reče.

Posle tridesetak sekundi, začu se *pop* i podiže se oblak dima.

Hamerhok ustade i protrese glavom.

„Imao sam sreće!”, reče. „Lako je mogao da ispadne belaj.”

Pokušao je rukom da rastera dim i posegao ka turpiji.

Ruka mu je prošla kroz alatku.

AHEM.

Patuljak pokuša još jednom.

Turpija je bila nematerijalna poput dima.

„Šta?”

AHEM.

Vlasnik čudne naprave užasnuto je zurio u nešto na podu. Rožden pogleda u istom pravcu.

„Oh”, rekao je. Spoznaja koja se nazirala na rubovima njegove svesti, konačno se uobličila. Tako vam to ide kada je smrt u pitanju. Kada vam se tako nešto desi, među prvima ste koji saznaju novost.

Posetilac je zgrabio napravu i strpao je u platnenu vreću. Potom se unezvereno osvrnuo, podigao leš gospodina Hamerhoka i odneo ga ka reci.

Čuo se tihi pljusak, ili bar nešto najbliže pljusku što je Ank mogao da proizvede.

„Kuku meni”, reče patuljak. „Pa ja ne umem da plivam.”

TO VAM, NARAVNO, NEĆE PRIČINJAVATI NIKAKAV PROBLEM, reče Smrt.

Patuljak se okrete.

„Mnogo ste niži nego što sam očekivao”, reče.

TO JE ZATO ŠTO KLEČIM, GOSPODINE HAMERHOK.

„Ona prokletinja me je ubila!”

JESTE.

„Ovo je prvi put da mi se desilo ovako nešto.”

A I BILO KOME DRUGOME. ALI NIJE, REKAO BIH, POSLEDNJI PUT.

Smrt ustade. Čulo se škljocanje kolena. Lobanja ovog puta nije udarila u tavanicu. U stvari, više nije bilo tavanice. Soba je lagano čilela.

Patuljci su imali svoje bogove. Nisu oni bili prirodno religiozna vrsta, ali u svetu gde su se rudarska okna svaki čas obrušavala, a džepovi zemnog gasa eksplodirali sami od sebe, javila se potreba za bogovima kao nekom vrstom natprirodnog ekvivalenta za zaštitni šlem. Osim toga, baš je lepo da, kada se odalomite po prstu čekićem od deset kila, imate koga da psujete. Zaista treba biti tvrdokorni ateista pa gurnuti povređenu šaku ispod pazuha, skakati unaokolo i vikati: „Oh, slučajna fluktuacija u prostorno vremenskome kontinuumu!“, ili: „Ah, primitivna i prevaziđena tehnologijo!“

Rožden nije traćio vreme na pitanja. Mnoge stvari prestanu da budu bitne kada ste mrtvi.

„Ja verujem u reinkarnaciju“, reče.

ZNAM.

„Trudio sam se da budem dobar. Je l' se to računa?“

TO NE ZAVISI OD MENE. NARAVNO... POŠTO VERUJEŠ U REINKARNACIJU... BIĆEŠ PONOVO ROŽDEN.

Muk.

„Aha. Dobro“, reče gospodin Hamerhok. Patuljci su, uslovno rečeno, poznati po svom smislu za humor. Ljudi obično za njih kažu: „Ti mali đavoli nemaju ni mrvu smisla za humor.“

AMMM. NISI PRIMETIO NIŠTA SMEŠNO U ONOME ŠTO SAM REKAO?

„Ammm. Nisam. Ne... Ne bih rekao.“

BILA JE TO ŠALA. IGRA REČI. PONOVO ROŽDEN.

„Da?“

UKAPIRAO SI?

„Ne bih rekao da jesam.“

OH.

„Izvin'te.“

REČENO MI JE DA BI TREBALO DA MALO OPUSTIM ATMOSFERU.

„Ponovo Rožden.“

DA.

„Razmisliću o tome.“

HVALA TI.

„Dakle hovako“, reče narednik Kolon. „Hovo vam je, narode, batina, u literaturi takođe poznata i kao pendrek iliti službena palica.“ Zastao je pokušavajući da se priseti svojih vojničkih dana, a potom se ozario.

„Hima da se starate o njoj“, viknuo je. „Hima da jedete sa njom, da spavate sa njom, da...“

„Izvt'n'te.“

„Ko je to rekao?“

„Evo me dole. To sam ja, redov Kadi.“

„Reci, redove.“

„A kako to jedemo sa njom, naredniče?“

Borbeni žar narednika Kolona ugasi se istog trenutka. Sumnjičavo je odmerio redova Kadija. Imao je vrlo jak osećaj da bi redov Kadi mogao biti problematičan lik.

„Molim?“

„Pa, je l' njome jedemo kao sa nožom, ili kao sa viljuškom, ili je prepolovimo da dobijemo kineske štapiće?“

„Ho čemu ti pričaš?“

„Izvinite, naredniče?"

„Šta je bilo, redove Angua?"

„A kako tačno mi to treba da spavamo s njom, gospodine?"

„Pa, ja... Mislio sam... *Kaplare Nobse, ovog trenutka da si prestao da se smeješ!*"

Narednik je popravio prsnik i odlučio da pokuša drugačiji pristup.

„Hovo što hovde vidite, jeste lutka da se šutka ili tutka" - pokazao je na kožnu stvar vrlo uslovno rečeno čovekolikog oblika, ispunjenu slamom i nataknutu na kolac - „poznatija je pod imenom Artur, a namenjena je za praktičnu hobuku. Istupi, redove Angua. Reci mi, redove, misliš li da možeš da ubiješ čoveka?"

„Koliko vremena imam?"

Bilo je potrebno nešto vremena da podignu kaplara Nobsa s poda i tapšu ga po leđima dok se ne smiri.

„Dakle hovako", reče narednik Kolon. „Sada treba da uzmete svoje batine *ovako*, na jedan se vešto prikradite Harturu, na dva ga vešto hodalamite po glavi. Jen... dva..."

Palica se odbila od Arturovog šlema.

„Vrlo dobro, hali je jedno bilo pogrešno. Zna li neko šta?"

Svi odmahnuše glavama.

„*S leđa*", reče narednik Kolon. „Napada se s *leđa*. Što da rizikujete? Ha sada ti probaj, redove Kadi."

„Ali, nared..."

„Hodmah."

Ostali su posmatrali.

„Možda bi trebalo da mu damo stolicu?", reče Angua posle ponižavajućih petnaest sekundi.

Detritus se kikotao.

„Mali taj za stražara", reče.

Redov Kadi prestade da đipa.

„Izvin'te, naredniče", reče. „Znate, patuljci to rade drugačije."

„Stražari to rade hovako", reče narednik Kolon. „Dobro, redove *Detrituse -ne pozdravljaj!* - probaj sada ti."

Detritus uze palicu između onoga što bi se moglo nazvati palcem i kažiprstom i prelomi je o Arturov Šlem. Refleksno je pogledao ostatak palice. Potom je stisnuo, u nedostatku bolje reči nazovimo to pesnicom, i tako udario Artura u ono što mu je nekada bilo glava da se kolac zabio metar u zemlju.

„Sad patuljak može briše", reče potom,

Usledilo je još pet ponižavajućih sekundi. Narednik Kolon pročisti grlo.

„Pa, da, mislim da hovo možemo smatrati kažnjivim", rekao je. „Piši kaplare Nobse. Redovu Detritusu - *ne pozdravljaj!*- odbiti jedan dolar od plate zbog gubitka palice. Posle ćeš ga ispitati o detaljima."

Pogledao je Arturove ostatke.

„Mislim da je otprilike sada dobar trenutak da naučite finese streljaštva."

Ledi Sibil Remkin pogledala je kožnu traku koja je bila sve što je ostalo od pokojnog Bucka.

„Ko bi učinio ovako nešto sirotom zmaju?", rekla je.

„Pokušavamo da to otkrijemo", reče Vajms. „Mi... mislimo da je bio vezan za zid pre nego što je eksplodirao."

Kerot se nagnuo preko zida obora.

„Buci, buci, buci, bu?", rekao je. Prijateljski plamičak mu spali obrve.

„Bio je krotak kao jagnje", reče ledi Remkin. „Ni muvu ne bi povredio, sirotan mali."

„Kako se zmaj može naterati da eksplodira?", upita je Vajms. „Možda kada bi ga neko šutnuo?"

„O, da", reče ledi Remkin, „ali znaj da bi taj neko izgubio nogu."

„To onda nije to. A neki drugi način? Nešto bez povređivanja?"

„Teško. Lakše bi bilo naterati ga da sam obavi posao. Ali, Seme, zaista mi je teško da govorim o..."

„Moram da znam."

„Pa... u ovo doba godine, mužjaci se obično tuku. Pokušavaju da izgledaju što veći i tome slično. Zato ih i držim razdvojene."

Vajms odmahnu glavom. „Bio je samo jedan zmaj."

Iza njih, kaplar Kerot se nagnuo ka narednom oboru. Kruškoliki mužjak otvori jedno oko i prostreli ga pogledom.

„Ajde dođi. Da čika bonu", mrmljao je Kerot. „Siguran sam da sam negde video parče uglja..."

Zmaj je otvorio i drugo oko i trepnuo. U narednom trenutku bio je potpuno budan i na nogama. Uši su mu bile priljubljene uz glavu. Nozdrve širom otvorene. Krila raširena. Duboko je udahnuo. Iz trbuha mu se čulo kloktanje kiseline koja nadire kao da je neko otvorio sve ventile ustave. Prsa su mu se naduvala i...

Vajms je obuhvatio Kerota oko pasa i oborio ga na zemlju.

Zmaj je zbunjeno trepnuo. Neprijatelj je nestao na misteriozan način. Kukavica!

Zver se potom izduvala izbacivši iz sebe ogroman mlaz vatre.

Vajms je sklonio ruke s glave i pridigao se.

„Šta mu bi, kapetane?", reče Kerot. „Nisam..."

„Spremao se da napadne zmaja!", viknuo je Vajms. „Onog što nije hteo da se povuče!"

Podigao se na kolena i kucnuo po Kerotovom prsniku.

„Lepo si ti to uglancao!", reče. „Prosto da se čovek ogleda. A i zmaj."

„Oh, pa da, to je to", reče ledi Sibil. „Svi znaju da zmajeve treba držati podalje od ogleдалa."

„Ogledala", reče Kerot. „Tamo je bilo krhotina..."

„Da. Stavili su ogledalo pred Bucka", reče Vajms.

„Siroto stvorenjce je pokušalo da se naduva više od sebe samog", reče Kerot.

„Ovde imamo posla", reče Vajms, „s jednim izopačenim umom."

„Oh, ne! Zaista tako mislite?"

„Da."

„Ali... ne... nemoguće. Nobi je sve vreme bio s nama."

„Ma ne Nobi", nabusito će Vajms. „On bi bio u stanju svašta da uradi zmaju, ali ne verujem da bi ga naveo da eksplodira. Ima u ovom gradu i većih čudaka od narednika Nobsa, mladiću."

Kerot je, negde na granici radoznalosti i užasa, samo zinuo.

„Čoveče", rekao je.

Narednik Kolon je pregledao mete. Potom je podigao šlem i obrisao čelo.

„Mislim da redov Angua ne bi trebalo da vežba s velikim lukom sve dok ne smislimo kako da obuzdamo njene... njene predispozicije."

„Žao mi je, naredniče."

Okrenuli su se ka Detritusu, koji je zbunjeno stajao nad gomolom polomljenih lukova. Samostrele mu nisu ni dali. U njegovim ručerdama izgledali su kao šnale za kosu. Luk i strela bi, teorijski, bili ubitačno oružje u njegovim rukama, samo kada bi uspeo da nauči kada da pusti.

Detritus slegnu ramenima.

„Izvin'te, gosin", reče on. „Luk nije trolovsko oružje."

„Tjah!", reče Kolon. „A ti, redove Kadi..."

„Jednostavno n'umem da nišanim, naredniče."

„Mislio sam da su patuljci poznati po svojim borbenim veštinama!"

„Aha, ali... ovo nije jedna od njih", reče Kadi.

„Zato zaseda jeste", promrmlja Detritus.

Pošto je bio trol, njegovo mrmljanje je odjeknulo po čitavom kraju. Kadijeva brada se nakostresi.

„Ti, trolovska pogani! Kad te..."

„Rekao bih", brzo se ubaci narednik Kolon, „da smo dosta vežbali. Ostalo ćete... naučiti s vremenom. Važi?"

Uzdahnuo je. Nije bio okrutan čovek, ali čitav život je proveo kao vojnik ili stražar i osećao se pomalo izmoždeno. Inače nikada ne bi rekao ono što je potom rekao.

„Ne znam. Zaista ne znam. Svađate se jedni s drugima, uništavate sopstveno oružje... Dobro, bre, koga mi ovde zaviljavamo? Još malo pa će podne. Slobodni ste. Videćemo se večeras. Ako budete smatrali da ima svrhe da se vraćate."

Začulo se glasno *spang!* kada je samostrel izleteo Kadiju iz ruku. Strelica je proišala kraj uva narednika Nobsa i zabola se u reku.

„Izvin'te", reče Kadi.

„C, c, c", reče narednik Kolon.

To je bilo najgore od svega. Svi bi se bolje osećali da je izvređao patuljka na pasja kola. Bilo bi mnogo bolje da se makar potrudio da izgleda kao da je patuljak vredan vređanja.

Okrenuo se i pošao ka Trgu Pseudopolis.

Čuli su da nešto mrmlja.

„Š'a reče?", upita Detritus.

„Reče *Izem ti ljudstvo*", reče Angua i pocrvene.

Kadi pljunu na zemlju, što s obzirom na malu dužinu puta nije dugo trajalo. Potom je posegao ispod ogrtača i, poput mađioničara koji iz šešira veličine 5 izvlači zeca veličine 10, izvuče dvoseklu borbenu sekiru. I potrča.

Kada je stigao do netaknute mete, više se nije mogao jasno razaznati. Prvo se začuo zvuk cepanja, a potom je lutka eksplodirala kao da ju je pogodila atomska bomba.

Drugo dvoje priđoše da pogledaju rezultat dok su komadići lutke lagano leljali kroz vazduh.

„Lepo je to", reče Angua. „Ali rekao je da bi trebalo da posle svega budu u stanju da odgovaraju na pitanja."

„Nije rekao da je to obavezno", namrgođeno će Kadi.

„Redov Kadi minus jedan dolar za uništenu metu", reče Detritus, koji je već dugovao jedanaest dolara za lukove.

„*Izem ti ljudstvo*", reče Kadi i ponovo strpa sekiru nekud ispod ogrtača. „Vrstista!"

„Mislim da nije tako mislio", reče Angua.

„Ha, lako je tebi", reče Kadi.

„Što?"

„Jer si ljud", reče Detritus.

Angua je bila dovoljno mudra da zastane i razmisli.

„Ja sam žena", reče.

„To ti je isto."

„Samo u širem smislu reči. Ajmo sad negde na piće..."

U tom trenutku se završio prolazni trenutak zblizenosti nevoljom.

„Na piće s trolom?"

„Na piće s patuljkom?"

„Dobro", reče Angua. „A hoćeš li *ti* na piće sa mnom? A ti?"

Skinula je šlem i rastresla kosu. Ženke trolova nemaju kosu, mada neke srećnice uspevaju da zapate baš lepe lišajeve, a patuljcima će mnogo veći kompliment biti ako im pohvalite bradu nego kosu. Međutim, izgleda da je Angua uspela da upali pokoju varnicu iskonske, kosmičke, univerzalne muškosti.

„Nisam baš stigla da mnogo razgledam", reče ona, „ali videla sam jedno mestašce u Šljaštećoj ulici."

To je značilo da treba da pređu reku, pri čemu će bar dvoje od njih pokušati da prolaznicima stavi do znanja da nisu u istom društvu s bar jednim od preostalih dvoje. Drugim rečima, moraće da s očajničkom bezbrižnošću gledaju svud oko sebe.

Tako je Kadi ugledao patuljka u vodi.

Ako se to moglo nazvati vodom.

Ako se to još moglo nazvati patuljkom.

Pogledali su dole.

„Znate", reče Detritus posle nekog vremena, „ovo mi liči na onog patuljka oružara iz Ulice rima."

„Rožden Hamerhok?", reče Kadi.

„Baš taj."

„Prilično podseća", priznao je Kadi i dalje govoreći ravnodušnim, hladnim glasom, „ali ne liči *baš sasvim* na njega."

„Kako to misliš?", upita Angua.

„Hoću da kažem", reče Kadi, „da gosin Hamerhok nije imao rupu umesto grudi."

Zar on nikada ne spava?, pomislio je Vajms. Zar se taj prokletnik nikada ne umori? Zar nigde ne postoji soba na čijim vratima visi crni šlafrok?

Zakucao je na vrata Duguljaste kancelarije.

„Ah, kapetane", reče Patricij podigavši pogled s hrpe papira. „Vaša brzina je za svaku pohvalu."

„Je l' jeste?"

„Dobili ste moju poruku?", upita lord Vetinari.

„Nisam, gospodine. Bio sam... zauzet."

„Jamačno. A čime ste to bili zauzeti?"

„Neko je ubio gospodina Hamerhoka, gospodine. On je bio važna ličnost patuljačke zajednice. Neko ga je... probio nečim, nekakvim opsadnim oružjem ili nečim sličnim, i bacio u reku. Baš smo ga malopre izvukli. Ja sam pošao da saopštim njegovoj ženi. Mislim da je živeo u Ulici melase. Pa rekoh, kada sam već u prolazu..."

„Strašno."

„Najstrašnije je gospodinu Hamerhoku", reče Vajms.

Patricij se zavalio u stolici i pogleda Vajmsa.

„Recite mi", reče, „kako je ubijen."

„Ne znam. Nikada ranije nisam video ništa slično. Samo velika rupa. Ali nameravam da otkrijem šta je u pitanju."

„Hmm. Jesam li pomenuo da je doktor Srž dolazio jutros da me poseti?"

„Niste, gospodine."

„Bio je veoma... zabrinut."

„Da, gospodine."

„Mislim da ste ga vi uznemirili."

„Gospodine?"

Patricij je izgledao kao da pokušava da donese odluku. Naglo je prebacio težinu napred.

„Kapetane Vajmse..."

„Gospodine?"

„Ja znam da se vi prekosutra povlačite iz službe i da ste zato pomalo... nemirni. Ali imam za vas, dok ste još kapetan Noćne straže, dva vrlo konkretna uputstva."

„Gospodine?"

„Prekinućete *svaku* istragu u vezi s provalom u Esnaf ubica. Razumete li? To je u potpunosti posao Esnafa."

„Gospodine." Vajms se iz sve snage trudio da mu lice ostane nepokretno.

„Usuđujem se da pretpostavim da je neizgovorena reč u toj rečenici bila *da*, kapetane."

„Gospodine."

„Kao i u toj. A što se tiče nesrećnog gospodina Hamerhoka... Telo je otkriveno maloprj, zar ne?"

„Da, gospodine."

„To znači da nije u vašoj nadležnosti, kapetane."

„Molim? Gospodine?"

„Slučaj će preuzeti Dnevna straža."

„Ali nikada ranije nismo zbog satnice pravili pitanje oko nadležnosti!"

„To sada nije bitno. Pošto su okolnosti kakve jesu, narediću kapetanu Kvirku da preuzme istragu, ako se ispostavi da je to potrebno."

Ako se ispostavi daje istraga potrebna. Ako se ispostavi da rupe u grudima nisu tu slučajno dospеле. Mošda od meteorita ili tako nešto, razmišljao je Vajms.

Duboko je udahnuo i naslonio se na Patricijev sto.

„Majonez Kvirk ne bi našao svoje dupe ni da mu date atlas! Osim toga, on nema pojma o ophođenju s patuljcima! On ih zove kamenožderima! Moji ljudi su pronašli telo! Ja sam nadležan!"

Patricij je posmatrao Vajmsove šake. Ovaj ih brzo podiže kao da je sto odjednom postao vreo.

„Noćna straža. To ste vi, kapetane. Vaše radno vreme je noću."

„Ovde se radi *o patuljcima*! Ako se ovo ne obavi kako treba, oni će uzeti zakon u svoje ruke! To obično znači da će obezglaviti prvog trola koji naiđe! A vi ćete slučaj poveriti *Kvirku*?"

„Kapetane, dobili ste naređenje."

„Ali..."

„Možete da idete."

„Ne možete..."

„Rekao sam da možete da *idete*, kapetane Vajmse!"

„*Gospodine.*"

Vajms je salutirao. Zatim se vojnički okrenuo i izmarširao iz sobe. Vrata je zatvorio s toliko pažnje da se jedva čuo ikakav zvuk.

Patricij je čuo kada je Vajms šutnuo u zid. Kapetan toga nije bio svestan, ali na zidu ispred Duguljaste kancelarije postojao je izvestan broj jedva uočljivih pukotina čije su dubine odgovarale njegovim različitim emocionalnim stanjima.

Po zvuku bi se reklo da će za ovu poslednju biti potreban moler.

Lord Vetinari je dopustio sebi osmeh, mada u njemu nije bilo nimalo radosti.

Grad je *funkcionisao*. Bio je to uigrani sistem esnafa povezanih neumoljivim zakonima ličnih interesa i kao takav je i *funkcionisao*. Uglavnom. Prilično. U globalu. Normalno.

Poslednje što mu je potrebno bio je neki stražar koji baulja unaokolo i talasa, kao neki... neki... neki nekontrolisani katapult.

Normalno.

Vajms je izgledao kao da je u odgovarajućem emocionalnom stanju. Uz malo sreće, naređenja će postići odgovarajući efekat...

U svakom velegradu postoji jedan takav lokal. Mesto gde policajci dolaze na piće.

Pripadnici Straže van dužnosti su retko odlazili u veselije gradske krčme. Tamo je bilo previše lako pronaći nešto zbog čega bi se vratili na dužnost⁹. Zato su uglavnom odlazili u *Kofu*,

⁹ Samoubistvo, na primer. Ubistva su, istini za volju, bila prilično retka pojava u Ank-Morporku, ali je zato bilo dosta samoubistava. Bilo je samoubistveno muvati se noću po sokacima Vilajeta. Tražiti kratko piće u patuljačkom baru bilo je samoubistveno. Ispričati trolu vic o malom zelenom kamenojedcu bilo je samoubistveno. Vrlo lako ste, ako ne pazite, mogli da izvršite samoubistvo.

lokal u Šljaštećoj ulici. Mesto je bilo skućeno i niske tavanice, a prisustvo stražara obeshrabrivalo je ostale mušterije. Ali gospodin Sirac, vlasnik lokala, nije mnogo brinuo zbog toga. Niko ne pije više od stražara koji želi da zaboravi ono što je video.

Kerot je za šankom prebrojavao sitniš.

„Tri piva, jedno mleko, jedna sumpor-kola s fosfornom kiselinom...”

„Sa kišobrančićom”, reče Detritus.

„...i Sporoutešna duplodvosmislica s limunadom.”

„I s voćem unutra”, dodao je Nobi.

„Vau?”

„I malo piva u tacni”, reče Angua.

„Izgleda da ti je to psetance baš priraslo srcu”, reče Kerot.

„Aha”, reče Angua. „Ne znam zašto.”

Dobili su pića. Pogledali su pića. Ispili su pića.

Gospodin Sirac, koji je znao s kim ima posla, bez reči je ponovo napunio čaše i Detritusovu ojačanu kriglu.

Pogledali su pića. Ispili su pića.

„Znate”, reče Kolon posle nekog vremena, „ono što me pogađa, ono što me *zaista pogađa*, jeste to što su ga samo bacili u vodu. Čak mu nisu ništa vezali za noge. Samo su ga bacili. Kao da nije važno hoće li ga neko naći. Razumete šta hoću da kažem?”

„Ono što *mene* pogađa”, reče Kadi, „jeste to što je bio patuljak.”

„Mene pogađa to što je ubijen”, reče Kerot.

Gospodin Sirac nali još jednu turu. Pogledali su pića. Ispili su pića.

Nevolja je bila u tome što ubistvo, iako su činjenice govorele suprotno, nije bilo svakodnevna pojava u Ank-Morporku. Plaćena ubistva se ne računaju. Kao što je malopre rečeno, samoubistva iz nehata mogla su da se izvrše na nebrojeno mnogo načina. Bračne svade subotom uveče bile su normalni pojava jer je bilo jeftinije od razvoda. Sve je to bilo u redu jer je uvek postojao i razlog, ma kako glup bio.

„Gosin Hamerhok j'e bio važna ličnost među patuljcima”, reče Kerot. „A i dobar građanin. Nije stalno zametao kavgu ko gosin Algastisnu.”

„Radnja mu je u Ulici rima” reče Nobi.

„Bila”, ispravi ga narednik Kolon.

Pogledali su pića. Ispili su pića.

„Mene zanima” reče Angua, „šta je stavilo onu rupu u njega?”

„Nikada nisam video ništa slično”, reče Kolon.

„Zar ne bi trebalo da neko ode da kaže gospođi Hamerhok?”, upita Angua.

„Kapetan Vajms je pošao da to obavi”, reče Kerot, „Rekao je da ne može ni od koga da zahteva da to uradi.”

„Bolje on nego ja, zadovoljno će Kolon. „Ne bih *ti* ja to radio nizašta na svetu. Ti mali prдавci umeju da budu gadni kada se naljute.”

Svi su potišteno klimali glavom, uključujući i malog prдавca i usvojenog malog prдавca.

Pogledali su pića. Ispili su pića.

„Zar ne bi trebalo da tražimo počinioc?”“, upita Angua.

„A što?”“, reče Nobi.

Jednom ili dvaput je otvorila i zatvorila usta, da bi na kraju uspela da kaže: Da ne bi ponovo to uradili.”

„Ubistvo nije bilo narućeno, zar ne?”, reče Kadi.

„Nije reče Kerot. „Oni uvek ostave poruku. Po zakonu.”

Pogledali su pića. Popili su pića.

„Kakav grad”, reče Angua.

„A što je najšašavije, ipak funkcioniše”, reče Kerot. „Znaš, kada sam tek pristupio Straži, tol'ko nisam imao pojma da sam uhapsio šefa Lopovskog esnafa zbog krađe.”

„Dobra fora”, reče Angua.

„Posle sam imao silne muke zbog toga", reče Kerot.

„Znaš", reče Kolon, „Lopovi su ovde *organizovani*. Hoću da kažem, *ozvaničeni*. Njima je *dopušteno* da kradu do određenog iznosa. Mada se, ako ćemo pravo, nešto ne pretržu od posla. Ako im svake godine platiš određeni iznos, daju ti potvrdu i ne diraju te. Time se svima štedi i vreme i trud."

„A jesu li svi lopovi članovi Esnafa?", upita Angua.

„Oh, *da*", reče Kerot. „U Ank-Morporku se ne može krasti bez esnafske dozvole. S izuzetkom onih s posebnim talentima, naravno."

„Što? Šta se onda dešava? Kakvim talentima?", upita ona.

„Pa, recimo da možeš da vidiš naglavce s neke od kapija, a da ti pri tome uši budu zakucane za kolena", reče Kerot.

A Angua će na to: „Pa to je strašno."

„Da, znam. Ali stvar je u tome", reče Kerot, „u tome što sve funkcioniše. Baš sve. Esnafi i organizovani kriminal i sve ostalo. Izgleda da sve to funkcioniše."

„Nije funkcionisalo i za gospodina Hamerhoka", reče narednik Kolon.

Pogledali su pića. Veoma sporo, kao moćna sekvoja koja pravi prvi korak ka vaskrsenju u obliku miliona letaka *Spasite drveće*, Detritus se, ne ispuštajući krčag, sruši na leđa. Osim rotacije od 90°, ništa se na njemu nije promenilo.

„To je od sumpora", reče Kadi ne osvrnuvši se. „Tuče im pravo u glavu."

Kerot udari pesnicom u šank.

„Moramo da preduzmemo nešto!"

„Možemo da mu maznemo čizme", reče Nobi.

„Mislio sam na gosin Hamerhoka."

„A, da, da", reče Nobi. „Zvučiš ko stari Vajmsić. Ako bismo se bacali u nesvest zbog svakog leša u gradu..."

„Ali ovo je drugačije!", prasnu Kerot. „Obično je to samoubistvo ili esnafski obračun ili tako nešto. Ali on je bio samo patuljak! Jedan od stubova društva! Po čitav dan je pravio mačeve, sekire, pogrebno oružje, samostrele i sprave za mučenje! I onda se nađe u reci s rupčagom u grudima! Ko će da preduzme nešto, ako ne mi?"

„Jesi li ti nešto sipao u to mleko?", upita Kolon. „Vidi, patuljci će se pobrinuti za to. To ti je kao ono u Kamenolomskoj ulici. Ne guraj nos tamo gde neko može da ti ga iščupa i pojede."

„Mi smo *Gradska straža*", reče Kerot. „To ne uključuje samo onaj deo grada koji je viši od metar i dvadeset i sačinjen od krvi i mesa!"

„To nije delo patuljka", reče Kadi njišući se lagano. „A ni trola." Pokušao je da se lupne po nosu, i promašio. „A to znam jer su mu na broju bile sve ruke i noge."

„Kapetan Vajms će zahtevati istragu", reče Kerot.

„Kapetan Vajms pokušava da nauči kako žive civili", reče Nobi.

„E, pa ja nemam nameru da...", započe Kolon i ustade sa stolice.

A onda je skočio. Neko vreme je skakao otvarajući i zatvarajući usta. A onda su reči konačno pronašle svoj put.

„Moja noga!"

„Šta s njom?"

„Nešto se zabolo u nju!"

Uhvatio se za stopalo i počeo da skakuće, a onda se sapleo oDetritusa.

„Strašno je šta sve čoveku može da se zabije u đon u ovom gradu", reče Kerot.

„Imate nešto na đonu sandale", reče Angua. „Prestanite da mlatarate, smešni čoveče."

Izvukla je nož.

„Nekakva kartica. S rajsnedlom. Negde ste je pokupili. Verovatno je bilo potrebno neko vreme da probije đon... Gotovo!"

„Kartica?", reče Kerot.

„Na njoj nešto piše...", reče Angua čisteći karticu od blata.

KUBURA

„Šta to znači?“, upita ona.

„Ne znam. Verovatno da nešto kuburi. Ili je to posetnica gospodina Kubure, ko god da je on“, reče Nobi. „Koga briga? Ajde *da* naručimo još jednu tu...”

Kerot je uzeo karticu i premetao je po rukama.

„Sačuvaj rajsnedlu“, reče Kadi. „Za peni dobiješ svega pet komada. Moj rođak Gimik ih pravi.“

„Ovo je bitno“, reče Kerot. „Trebalo bi da kapetan zna za ovo. Mislim da je tražio baš ovu karticu.“

„Šta tu ima važno?“, upita narednik Kolon. „Osim što mene sad boli noga?“

„Nemam pojma, ali kapetan će znati“, reče Kerot tvrdoglavo.

„Onda idi pa mu reci“, reče Kolon. „Naći ćeš ga kod njenog gospodstva.“

„Uči da bude gospodin“, dodade Nobi.

„I hoću, da znate“, reče Kerot.

Angua pogleda kroz musavi prozor. Mesec je trebalo da izađe svakog trenutka. U tome je bio problem s velikim gradovima. Ta prokletinja je mogla da vas, ako ne vodite računa, sačeka iza nekog tornja.

„Trebalo bi da pođem“, reče ona.

„Poći ću s tobom“, brzo reče Kerot. „Ionako treba da potražim kapetana Vajmsa.“

„Nije ti usput...“

„Nema problema.“

Pogledala je njegovo ozbiljno lice.

„Ne bih želela da ti oduzimam vreme“, rekla je.

„Ma kakvi. Volim da šetam. To mi pomaže da mislim.“

Angua se nasmešila, iako je bila očajna.

Izašli su u meku toplotu večeri. Kerot je po navici počeo da maršira.

„Ovo je veoma stara ulica“, rekao je. „Priča se da ispod nje protiče podzemni potok. Tako sam bar čitao. Šta ti misliš?“

„Stvarno voliš da šetaš?“, reče Angua uhvativši korak.

„Oh, da. Tako možeš da vidiš mnoge zanimljive prolaze i istorijske građevine. Često idem u šetnje kad imam vremena.“

Pogledala ga je. O bogovi, pomisli Angua.

„Zašto si pristupio Straži?“, upitala ga je.

„Otac mi je rekao da će Straža od mene napraviti muškarca.“

„Izgleda da je bio u pravu.“

„Da. Ovo je najbolji posao koji postoji.“

„Stvarno?“

„O, da. Znaš li koje je poreklo reči 'policija'?“

Angua slegnu ramenima. „Ne.“

„Od reči *polis*. To je stara reč za grad.“

„Jel'?“

„Aha. Tako sam pročitao. Policajci su ljudi grada.“

Ponovo ga je pogledala. Ulična baklja mu je osvetljavala lice ali ono kao da je imalo i neki svoj unutrašnji sjaj.

On je baš *ponosan*. Setila se zakletve.

Ponosan je zato što je član proklete Straže, budibogsnama...

„A zašto si ti pristupila?“, reče on.

„Ja? Pa, eto... Ja... volim da imam šta da jedem i gde da spavam. Osim toga, i nije bio baš neki izbor, zar ne? Bilo je ili ovo ili da postanem... hah... modiskinja¹⁰.“

„A ne snalaziš se najbolje s fircanjem?“

Angua ga oštro pogleda, ali na licu mu ne beše ničega osim nevinosti.

„Aha“, reče ona digavši ruke od daljeg objašnjavanja. „Baš tako. A onda sam videla onaj plakat. 'Postanite čovek u Gradskoj straži! Gradskoj straži su potrebni ljudi!' I tako sam rešila da probam. Na kraju krajeva, nemam šta da izgubim.“

Sačekala je da vidi hoće li joj poverovati. Poverovao joj je.

„To je napisao narednik Kolon“, reče Kerot. „Kao stvoren je za takve stvari.“

Šmrknuo je.

„Osećaš li nešto?“, reče. „Smrdi kao... kao da je neko izbacio staru prostirku iz klozeta.“

„O, baš ti hvala“, reče neki glas odozdo, iz tame. „Pa da. Hvala ti lepo. To je baš kakoseonokaže od tebe. Stara prostirka iz klozeta. Pa da.“

„Ne osećam ništa“, slaga Angua.

„Lažljivice“, reče glas.

„I ne čujem ništa.“

Kapetan Vajms je po donovima znao da je u Kolačarskoj aveniji. Noge su mu išle svojim putem pošto mu je um bio negde drugde. U stvari, delimično je bio natopljen Džimkinovim najflnijim nektarom po imenu „medveđi zagrljaj“.

Da samo nije bio tako prokleta *pristojan*! Bilo je tolika toga što je u životu video, a što bi, samo kada bi znao kako, zaboravio. Donedavno su na vrhu liste tih prizora bili krajnici džinovskog zmaja koji je hvatao zalet da ga pretvori u gomilicu nerafinisanog uglja. I dalje se budio preznojen od sećanja na plamičak u tmuši. Ali slutio je da će se na tom mestu uskoro naći prizor svih onih neosetljivih patuljačkih lica kako ga pristojno gledaju i osećanje da priča stolicama.

A i šta je mogao da im kaže? „Žao mi je, on je mrtav, i to zvanično. Slučaj smo poverili našem najgorem čoveku?“

Kuća pokojnog Roždena Hamerhoka bila je puna patuljaka - tihih, *buljavih, pristojnih* patuljaka. Vest se već proširila. Nije im rekao ništa što već nisu znali. Mnogi su bili naoružani. Tamo je bio i gospodin Algastisnu. Kapetan Vajms je već imao prilike da s njim diskutuje o ideji da se svi trolovi samelju u tucanik i da se iskoriste za puteve. Ali patuljak sada nije rekao ni reč. Samo je samozadovoljno ćutao. Kao da je hteo da mu na tih i *pristojan* način kaže; Saslušaćemo te. A onda ćemo da uradimo ono što smo naumili.

Čak nije bio siguran ni ko je od njih bila gospođa Hamerhok. Svi su mu izgledali isto. Izašla je pred njega, onako bradata, sa šlemom na glavi, i davala mu neodređene odgovore. Ne, zaključala je njegovu radionicu i negde zaturila ključ. Zahvaljuje.

Pokušao je da na, koliko je god to bilo moguće, suptilan način ukaže na mogućnost da će neko od stražara nadgledati marš u Kamenolomskoj ulici (verovatno s bezbednog odstojanja), ali nije se odvažio da to otvoreno kaže. Nije mogao da prevali preko usta *ne uzimajte pravdu u svoje ruke jer stražari već traže počinioca*, jer nije znao odakle da počne. Da li je vaš suprug imao neprijatelje? Da, neko je zaista u njega stavio veliku rupu, ali da li je ipak imao neprijatelje?

Zato se izvukao najdostojanstvenije što je umeo, što baš i nije bilo mnogo dostojanstveno, i posle izgubljene bitke protiv samog sebe uzeo pola boce *Stare čantravice* i otišao u noć.

¹⁰ Istraživanje koje je u blizini ankmorporčke luke obavio Esnaf trgovačkih i uslužnih delatnosti, pokazalo je da tu postoji 987 žena koje su se izjasnile kao „modiskinja“. I dve modle.

Kerot i Angua stigoše do kraja Šljašteće ulice.

„Gde si se smestila?“, upita Kerot.

„Nedaleko odavde“, reče ona.

„U Ulici brestova? Nisi valjda kod *gospa Slade*?“

„Jesam. Što ne bih? Tražila sam samo čistu sobu po pristupačnoj ceni. Šta tu ima loše?“

„Pa... ja... Nemam ja ništa protiv gospa Slade, fina je to žena i jedna od najboljih... ali... znaš... sigurno si primetila...“

„Šta sam primetila?“

„Pa... ona nije baš... znaš... *izbirljiva*.“

„Izvini. Ništa ja tebe ne razumem.“

„Sigurno si videla nekog od ostalih gostiju. Zar tu ne živi i gospodin Dronjak?“

„Oh“, reče Angua, „misliš na zombija.“

„A na tavanu je i banši.“

„Da. Gospodin Iksolit.“

„A tu je i stara gospa Čuma.“

„Da. Čuma. Ali penzionisala se. Sad organizuje dečje rođendane.“

„Mislim... zar ti se ne čini da je to mesto pomalo čudno?“

„Cene su razumne, a kreveti čisti.“

„Mislim da je to zato što u njima niko nikad i ne spava.“

„Dobro! Morala sam da prihvatim ono što sam mogla sebi da priuštim!“

„Izvini. Znam kako je. I sam sam bio takav kada sam tek došao u grad. Ali moj ti je savet da se iseliš odande čim istekne minimalno pristojno vreme i nađeš nešto što... pa... više pristaje mladoj dami. Znaš šta hoću da kažem.“

„Ne znam. Gospodin Dronjak mi je čak poneo stvari uza stepenice. Posle sam ja morala da nosim njegove ruke. Siromašak, svaki čas mu otpadne poneki deo.“

„Ali oni nisu baš... od naše sorte“, reče Kerot očajnim glasom. „Nemoj pogrešno da me shvatiš. Hoću da kažem... Patuljci? Neki od mojih najboljih prijatelja su patuljci. Moji roditelji su patuljci. Trolovi? Uopšte nemam problema s trolovima. Oni su kao neobrađeni dijamanti. Ispod sveg tog krša kriju se stvarno sjajni momci. Ali ti... nemrtvi... Samo bih voleo da se vrate odakle su došli i to je sve.“

„Većina njih je odavde.“

„Izvini, ali ne volim ih.“

„Moram da idem“, hladno će Angua. Zastala je na početku mračne uličice.

„Da. Dobro“, reče Kerot. „Ammm. Kad ćemo se ponovo videti?“

„Sutra. Radimo zajedno, zar ne?“

„Ali možda bismo, kad nismo na dužnosti, mogli da...“

„Moram da idem!“

Angua se okrenula i potrčala, Odsjaj meseca se već nazirao iza krovova Nevidljivog univerziteta.

„Dobro. Važi. Vidimo se sutra“, viknu Kerot za njom.

Angui se činilo da se čitav svet vrti oko nje dok se spoticala kroz senke. Nije smela toliko da se zadrži!

Skrenula je u poprečnu ulicu u kojoj je bilo malo prolaznika i uspela da, neprestano prepipavajući odeću, utrči u neki prolaz.

Sve vreme ju je posmatrao Bando Prang, očajnik, nedavno izbačen iz Lopovskog esnafa zbog nepotrebnog entuzijazma i nedoličnog ponašanja. Usamljena žena u mračnom sokaku bila je žrtva baš po njegovoj meri.

Osvrnuo se i pošao za njom.

Usledilo je otprilike pet sekundi tišine. A onda je Bando istrčao iz mraka i nije se zaustavio sve dok nije stigao do dokova i broda koji je upravo isplovljavao. U poslednjem

trenutku je skočio na palubu, postao mornar i poginuo tri godine kasnije kada mu je u jednoj dalekoj zemlji armadiljo pao na glavu. Nikada nikome nije rekao šta je video, ali je vrištao kad god bi video psa.

Angua je izašla nekoliko sekundi kasnije i otrčala niz ulicu.

Ledi Sibil Remkin otvorila je vrata i omirisala noćni vazduh.

„Semjuele Vajmse! Ti si pijan!”

„Još nisam! Al' radim na tome!”, odgovori veselo Vajms.

„I još nisi skinuo tu uniformu!”

Vajms pogleda dole, pa gore.

„Tačno!”, reče ozareno.

„Gosti tek što nisu stigli. Brzo idi u svoju sobu. Tamo te čeka puna kada i odelo koje ti je Vilkins odabrao. Ajde požuri...”

„Što se ne bi kupali, voda nije skupa!”

Vajms se okupao u mlakoj vodi i rozikastoj alkoholnoj izmaglici. Potom se obrisao najbolje što je umeo i pogledao odelo na krevetu.

Najbolji krojač u gradu sašio ga je baš za njega. Sibil Remkin je bila velikodušna. Bila je to žena koja daje sve od sebe.

Odelo je bilo plavo i tamnoljubičasto, s čipkom na rukavima i kragi. Rekli su mu da je to sad moderno. Sibil Remkin je htela da ga prikaže svetu. Nikada mu to nije rekla, ali Vajms je znao da ona smatra kako je on predobar za policajca.

Tupo je zurio. Nikada ranije nije nosio odelo. Kada je bio dete, nosio je bilo kakvu krpku koju bi našao, a kasnije je imao stražarsku uniformu - kožne bermude i verižnjaču – najudobniju i najpraktičniju odeću na svetu.

Uz odelo je stajao i šešir. S biserima.

Vajms nikada ranije nije na glavi nosio ništa što nije bilo iskovano od komada metala.

Cipele su bile izdužene i špicaste.

Oduvek je leti nosio sandale, a zimi tradicionalne jeftine čizme.

Kapetan Vajms je rođen da bude policajac. Uopšte nije bio siguran da će umeti da postane gospodin. Oblačenje tog odela je, izgleda, bilo prvi korak...

Gosti su počeli da pristižu. Čuo je približavanje kočija šljunčanim prilazom i trčkanje nosača nosiljki.

Pogledao je kroz prozor. Kolačarska avenija je bila viša od ostatka Ank-Morporka i nudila je neverovatan pogled na grad, ako je to bilo vaše viđenje zabave. Patricijeva palata se crnela u sumraku, sa samo jednim osvetljenim prozorom visoko nad zemljom. Bilo je to središte dobro osvetljenog dela grada. Kako se pogled širio, bilo je sve mračnije, sve do onih predgrađa gde se paljenje sveće smatralo bacanjem hrane. U Kamenolomskoj ulici su se videle crvene baklje... pa dobro, razumljivo je, ipak je trolowska Nova godina. I slabašni odsjaj oko zgrade Visokoenergetske magije u krugu Nevidljivog univerziteta. Vajms bi najradije pohapsio sve čarobnjake pod sumnjom da su preveliki mudrijaši. Međutim, bilo je neobično mnogo svetla oko Konca i konopca, u delu grada koji su kapetan Kvirik i njemu slični zvali „gradičićak”...

„Semjuele!”

Vajms priveza kravatu najbolje što je umeo.

Imao je prilike da se suoči s trolovima, patuljcima i zmajevima, ali sada će morati da upozna potpuno novu vrstu. Bogataše.

Bilo je teško setiti se kako je svet izgledao pre, kako je to njena majka obzirno zvala, *izvesnog stanja*.

Na primer, sećala se da je videla mirise. Zgrade i ulice... bile su tu gde i jesu, naravno, ali samo kao bezlična jednobojna pozadina na kojoj su zvuci i, oh da, mirisi sijali kao blesak... obojene vatre i oblaka koji... paaa, slično raznobojnom dimu.

U tome i jeste bila stvar. Tu je nastajao prekid. Nije bilo reči kojima bi se moglo opisati šta je mogla da čuje ili omiriše. Kao kad biste neko vreme sasvim jasno mogli da vidite osmu boju, pa pokušali da je opišete nekom iz sedmobojnog sveta. Bilo bi to nešto kao... „neka vrsta zelenkastoljubičaste“. Iskustvo nije moglo da savlada jaz između vrsta.

Ponekad, mada ne često, Angua je mislila kako je srećna što može da vidi oba sveta. A bilo je tu i onih dvadeset minuta posle Promene, kada su *sva* čula bila izoštrana i kada je svet u svakom opažajnom spektru sijao kao duga. Gotovo da je samo zbog toga vredelo biti...

Postoje razni vukodlaci. Neki su morali da se briju svakog sata i nose šešir kako bi pokrili uši. I prolazili su kao prilično normalni.

Ali ona je mogla da ih prepozna. Vukodlak je mogao da prepozna drugog vukodlaka i u krcatoj ulici. Bilo je to nešto u njihovim očima. Naravno, ako ste baš dokoni, bila je tu i gomila drugih znakova. Vukodlaci su obično živeli sami i nalazili poslove na kojima nisu imali dodir sa životinjama. Obilno su se zalivali parfemom ili losionom posle brijanja i bili veoma izbirljivi u pogledu hrane. Redovno su vodili dnevnik u kojima su mesečeve mene bile obeležene crvenim mastilom.

Za vukodlaka nema života na selu. Čim neka glupa kokoš zaluta negde, svi skoče na vas. Svi se slažu da je u gradu mnogo bolje.

Ako ništa drugo, bilo je obuzimajuće.

Angua je jednim pogledom mogla da vidi poslednjih nekoliko časova Ulice brestova. Strah one barabe bio je narandžasta linija koja je polako bleedela. Kerotov trag bio je ogroman svetlozeleni oblak, pomalo zabrinut po krajevima. U njemu je bilo i nijansi stare kože i sredstva za poliranje metala. Ostali tragovi, jači ili slabiji, mešali su se na ulici.

Bio je tu i jedan koji je smrdeo na staru prostirku iz nečijeg klozeta.

„Ćao, kujo“, reče neko iza nje.

Osvrnula se. Gaspod nije izgledao ništa bolje viđen očima vuka, osim što je bio u središtu oblaka različitih zadaha.

„Oh. Ti si.“

„Jok, ti si“, reče Gaspod češući se iz sve snage. Uputio joj je molećiv pogled. „Ja bih, znaš, da te pitam nešto, znaš, samo da pitam, kol'ko da znam, pa neću više, al' bolje da znam, ono kao, da l' ima šanse da mi daš da onjušim...“

„Ne.“

„Samo pitam. Nema ljutiš.“

Angua nabra njušku.

„Kako uspevaš da tako smrdiš? Bilo je gadno i dok sam bila ljudsko biće, ali sada je...“

Gaspod se ponosno isprsi.

„Vežba stvara majstora“, reče. „Nije to tek tako. Radio sam ja oho-ho na tome. Da si pravi pas, ovo bi ti bilo nešto kao odličan losion posle brijanja. Uzgred, bolje bi ti bilo da nabaviš ogrlicu, curo. Niko te ne dira kad imaš ogrlicu.“

„Hvala.“

Gaspod je izgledao kao da mu se još nešto vrzma po glavi.

„Ammm... a je l' da da ti ne čupaš srca?“

„Ne, osim ako to ne poželim“, reče Angua.

„Dobronemavezesamopitam“, brzo će Gaspod. „'De s' pošla?“

Morao je da trčkara kraj nje da ne bi zaostao.

„Hoću da njušnem Hamerhokovu radnju. Tebe nisam zvala.“

„Ionako nemam preča posla“, reče Gaspod. „Oni iz *Rebarceta* izbacuju đubre tek oko ponoći.“

„Zar nemaš kuću?“, upitala je Angua dok su prolazili kraj kioska s giricama.
„Kuću? Ja? Kuću? Aha. Kako da ne. No problemo. Vesela dečica, velika kujna, tri obroka dnevno, mačka uvek spremna za jurke, lično ćebence kraj kamina, on je naša stara maza i tako to? Narafski. Samo volim malo da švrljam“, reče Gaspod.
„Ali vidim da ni *ti* nemaš ogrlicu.“
„Spala mi je.“
„A je l'?“
„Od težine svih onih dijamantova.“
„Da, mora da je zbog toga.“
„Puštaju me da se nosim kako ja 'oću“, reče Gaspod.
„To vidim.“
„Ponekad danima ne odem kući.“
„Stvarno?“
„Ponekad čak i nedeljama.“
„Kako da ne.“
„Ali uvek se obraduju kad se vratim.“
„Čini mi se da si rekao da spavaš kod Univerziteta“, reče Angua kada su bili u Ulici rima. Gaspod je na tren zamirisao nesigurno, ali brzo se povratio.
„Aha, narafski“, rekao je. „Znaš već kako je u porodici... klinci te vukljaju, daju ti biskvite i svašta nešto, vazdan te neko tetoši. To ume da ide na živce. Zato često spavam napolju.“
„Aha.“
„Čakštaviše, gotovo uvek.“
„Stvarno?“
Gaspod zacvile tiho.
„Znaš, trebalo bi da povedeš računa. Mlada kuja ko što si ti može lako da se uvali u frku u ovoj buvari od grada.“
Stigli su do drvene brane iza Hamerhokove radnje.
„Otkud ti...“, započe Angua pa zastade.
U vazduhu se osećala mešavina mirisa, ali jedan, oštar poput testere, nadjačavao je sve ostale.
„Petarde?“
„I strah“, reče Gaspod. „Mnogo straha.“
Omirisao je daske. „Ljudski strah, ne patuljački. Patuljački je drugačiji. To je zbog pacova koje jedu. Bljak! Mora da je bilo baš gadno kad se ovako dugo zadržao.“
„Osećam miris jednog muškarca i jednog patuljka“, reče Angua.
„Mhm. I to mrtvog patuljka.“
Gaspod je gurnuo s voju ofucanu njušku u prorez ispod vrata i glasno ušmrknuo.
„Ima tu koječega“, rekao je, „ali reka je blizu i to zeza stvar. Ima ulja i... masti... i raznih - hej! Šta to radiš?“
Gaspod jurnu za Anguom koja je, njušeći tlo, pošla natrag Ulicom rima.
„Pratim trag.“
„Što? On ti neće reći 'fala', samo da znaš.“
„Ko?“
„Tvoj dečko.“
Angua stade tako naglo da Gaspod gotovo natrča na nju. „Misliš na kaplara Kerota? Nije mi on dečko.“
„A je l'? Znaš, ja sam pas. Imam nos. Miris ne laže. Feramoni. To ti je ona seksualna alhemija.“
„Poznajem ga tek nekoliko noći!“
„Aha!“
„Šta ti znači to *aha*?“

„Niiišta. Niiišta. *To* nije ništa strašno...”
„Nema nikakvog *tog* da bude strašno!”
„Dobro, dobro. Ne bi bilo strašno i da ima”, reče Gaspod. „Kaplara Kerota svi vole.”
„Da, baš tako”, reče Angua, malo primirena. „Vrlo je... dopadljiv.”
„Čak ga je i Veliki Fido ugrizao samo za ruku kada je Kerot pokušao da ga pomiluje.”
„Ko je Veliki Fido?”
„Prvi lavež Psećeg esnafa.”
„I psi imaju esnaf? Psi? Vid'la žaba da se konji kuju...”
„Ma ne, sačekaj. Njuškačka prava, mesta za sunčanje, raspored noćnog lajanja, pravo na koćenje, redosled zavijanja... ima toga ko na džukcu buva.”
„Pseći esnaf, zareža Angua sarkastično. „Cvrc.”
„Samo izvoli pa pojuri pacova u pogrešnoj ulici, a onda me nazovi lažovom. Sreća tvoja što imaš mene, inače bi se uvalila u nevolje sam' tako. Gadno je biti pas u ovom gradu ako nisi član Esnafa. Sreća tvoja”, reče Gaspod, „Što si nabasala na mene.”
„Pretpostavljam da si ti važan čo... pas u Esnafu.”
„Nisam član”, ponosno će Gaspod.
„Kako onda opstaješ?”
„Nisam ni ja kuće od juče. Osim toga, Veliki Fido me ne dira. Ja imam Moć.”
„Kakvu moć?”
„Šta te se tiče. Veliki Fido... On mi je drugar.”
„Silan ti je taj drugar koji odgrize ruku nekome ko hoće da ga pomiluje.”
„Ma nemoj? Kad je poslednji put neko pokušao da pomiluje Velikog Fida, od njega su pronašli samo šnalu s kaiša.”
„Stvarno?”
„I to na drvetu.”
„Gde smo sad?”
„A ovde nema čak ni drveta. Molim?”
Gaspod onjuši vazduh. Njegov nos je poznavao grad na sličan način kao obrazovani tabani kapetana Vajmsa.
„Ugao Kolačarske i Prokeljske”, reče.
„Trag se gubi. Meša se s previše drugih mirisa.”
Angua je još neko vreme njuškala unaokolo. Dotle je mogla da prati neznanca, ali mnogo je ljudi prešlo preko traga. I dalje se osećao onaj oštar vonj, ali sada samo kao nagoveštaj u mnoštvu drugih.
Osetila je kako je preplavljuje miris nadirućeg sapuna. I ranije ga je osetila, ali samo kao žena i samo kao prijatni nagoveštaj. Kao četvoroonošcu, činilo joj se da taj miris preplavljuje svet.
Ulicom se približavao zamišljeni kaplar Kerot. Nije gledao kud ide, ali nije ni morao. Kaplaru Kerotu su se svi sklanjali s puta.
Prvi put ga je videla ovim očima. Blagi bože. Zar ljudi ne primećuju? Hodao je kroz grad kao tigar kroz čestar, kao osnimedved kroz sneg, noseći okruženje kao drugu kožu...
Gaspod se osvrtao oko sebe. Angua je sedela na boku i buljila.
„Uvuci jezik”, reče on.
„Molim?... Što? Pa to je prirodno. Vidiš valjda da dahćem.”
„Har, har.”
Kerot ih je primetio i zastao.
„Gle, pa to je onaj mali mešanac”, rekao je.
„Vau, vau”, reče Gaspod mašući svojim izdajničkim repom.
„Vidim da si makar ti pronašao drugaricu”, reče Kerot i pomazi ga po glavi, a onda odsutno obrisa šaku o tuniku.
„Svaka čast, baš lepa kuja”, reče. „Ramtopski vučjak, ako se ne varam.” Prijateljski je pomilovao Anguu po glavi. „Pa”, reče potom, „trebalo bi da polako krenem?”
„Vuf, cvil, daj kuci keksić”, reče Gaspod.

Kerot se uspravi i poče da pretražuje džepove. „Mislim da sam negde imao neko parče biskvita - pa, prikane, ti kao da razumeš svaku moju reč...”

Gaspod poče da šeni i lako dohvati keks.

„Vau, vau, hvaua, hvaua”, reče.

Kerot ga pogleda pomalo zbunjeno, kao i svi ostali kad dođu sebi klimnu Angui u znak pozdrava i nastavi ka domu ledi Remkin.

„Eto”, reče Gaspod dok je krekao bajati keks, „to ti je baš dobar momak. Prostodušan, ali dobar.”

„Da, prostodušan je, zar ne?” reče Angua, „Prvo sam to primetila kod njega. Jednostavan je. A ovde je sve tako komplikovano.”

„Blenuo je u tebe kao tele”, reče Gaspod. „Da se razumemo, nemam ja ništa protiv teladi. Pogotovu ako je sveže zaklana.”

„Odvratan si.”

„Kako da ne”, zastenja Gaspod. „Da nećeš možda da me ugrizeš? Jao. Paz' da se ne zabrinem. Razmisli malo. Ja, bre, imam tol'ko psećih bolesti da sam živ samo zato što se bacili tuku jedni s drugima pa nemaju vremena za mene. Ej, bre, pa imam čak i donje grizlice, a to imaš samo ako si trudna ovca. Ajde. Grizi. Promeni mi život. Nek mi svaki put kad je pun mesec poraste krzno i niknu žuti zubi i nek idem četvoronoške. Da, to će strašno da me izmeni. U stvari”, reče on, „pošto mi se krzno baš ofucalo, mogla bi da me gricneš, znaš, al' ne baš do kraja, nego samo malčice...”

„Kuš.” Vidim da si *makar ti* pronašao drugaricu, rekao je Kerot. Kao da je mislio na nekog ko nije...

„A da samo lizneš, ili...”

„Kuš.”

„Za ove nemire krivac je samo Vetinari”, reče vojvoda od Eorla. „Taj čovek nema stila! I zato, naravno, imamo grad u kome su piljari uticajniji od barona. čak je i *vodoinstalaterima* dopustio da osnuju esnaf! To, po mom skromnom mišljenju, nije prirodno.”

„Ne bi bilo tako strašno da je uspostavio nešto kao društveni primer”, reče ledi Omnijus.

„Ili čak vladu”, reče ledi Selači. „U poslednje vreme kao da je svima sve dopušteno.”

„Priznajem da ni stari kraljevi, na kraju krajeva, nisu uvek bili *našeg* soja”, reče vojvoda od Eorla, „ali makar su, po mom skromnom mišljenju, imali stav. U to vreme smo imali pristojan grad. Narod je znao svoje mesto i imao je poštovanja. Ljudi su se preko dana bavili svojim poštenim poslovima, a nisu povazdan lenčarili. Da ne pominjem to što nismo tek tako otvarali kapije svakom svaštočinji koji može da prođe kroz njih. A imali smo i zakone. Mislite li i vi tako, kapetane?”

Kapetan Semjuel Vajms je staklastim pogledom fiksirao neku tačku levo i malo iznad govornikovog levog uva.

Dim njegove cigare gotovo je nepokretno lebdeo u vazduhu. Vajms je bio neodređeno svestan da je proveo nekoliko sati jedući previše hrane u društvu ljudi koje nije voleo.

Čeznuo je za mirisom vlažnih ulica i reljefom kaldrme pod kartonskim đonovima. Poslužavnik s pićima kružio je oko stola, ali on ga nije ni takao jer bi to uznemirilo Sibil. Ona se trudila da se to ne vidi, čime je njega činila još uznemirenijim.

„Medveđi zagrljaj” je izvetrio. Mrzeo je što je trezan. To je značilo da će morati da razmišlja. Jedna od misli koje su se laktale u prvom redu bila je da skromno mišljenje ne postoji.

Nije imao mnogo iskustva s bogatima i moćnima. To nije društvo za policiju. Nije stvar u tome što su se oni nešto libili da počine zločin, već u tome što su njihovi zločini bili toliko iznad kriminala na običnom nivou da se zaista nisu mogli prepustiti čoveku s bušnim čizmama i zarđalom verižnjačom. Posedovati stotinu sirotinjskih četvrti nije bio zločin, ali život u njima gotovo da jeste. Biti ubica - Esnaf to nikada nije *priznao*, ali prednost pri učlanjenju imali su

gospodski sinovi i kćeri - nije bio zločin. Ako ste bili dovoljno bogati, gotovo da niste ni mogli da počinite zločin. Mogli ste samo da napravite simpatičnu grešćicu.

„A gde god danas da pogledate, vidite samo one arogantne patuljke, trolove i prost svet“, reče leđi Selači. „Ima više patuljaka u Ank-Morporku nego u njihovim gradovima, ili kako već nazivaju svoje rupe.“

„Šta vi mislite, kapetane?“, upita vojvoda od Eorla.

„Mmm?“ Kapetan Vajms je uzeo grozd i prevrtao ga po rukama.

„Aktuelni etnički problem.“

„Da li ga imamo ili ne?“

„Pa, da... Pogledajte samo Kamenolomsku ulicu. Tamo svake večeri izbije tuča!“

„A nemaju ni apsolutno nikakav koncept religije!“

Vajms je pažljivo proučavao grozd. Želeo je da kaže: Naravno da se tuku. Oni su *trolovi*. Naravno da se mlatae toljagama. Trolovski jezik se dosta oslanja na pokret, a oni, eto, vole da viču. U stvari, jedini koji zaista pravi gužvu jeste ono đubre Hrizopras, a i to samo zato što imitira ljude i dobar je u tome. Što se religije tiče, trolovski bogovi su toljagama mlatili jedni druge još deset hiljada godina pre no što smo mi prestali da pokušavamo da jedemo kamenje.

Ali sećanje na mrtvog patuljka uskomešalo je mračnu stranu njegove duše.

Vratio je grozd na tanjir.

„Naravno“, reče. „Po mom mišljenju, tu bezbožničku kopilad treba opkoliti i kopljima proterati iz grada.“

Zavladao je muk.

„Bolje i ne zaslužuju“, dodade Vajms.

„Tako je! Oni su jedva iznad životinja“, reče leđi Omnijus. Vajms je posumnjao da bi njeno ime moglo biti Sara.

„Jeste li primetili kako su im velike glave?“, reče Vajms. „Uglavnom je u pitanju go kamen. Vrlo malo mozga.“

„A s moralne strane, naravno...“, reče vojvoda od Eorla.

Začuo se žamor odobravanja. Vajms uze čašu.

„Vilkinse, mislim da kapetan Vajms ne želi više vina“, reče leđi Remkin.

„Greška!“, veselo će Vajms, „A kad već pričamo o tome, šta je s patuljcima?“

„Ne znam da li ste uočili“, reče vojvoda od Eorla, „ali zaista ima mnogo manje pasa nego pre.“

Vajms se zagleda u njega. U poslednje vreme zaista je bilo manje lotalica. Ali bio je s Kerotom u nekoliko patuljačkih barova i znao je da bi patuljak zaista mogao da pojede psa, ali samo ako ne može da nađe pacova. A deset hiljada patuljaka koji neprestano jedu nožem, viljuskom i ašovom, ne bi ni načeli pacovsku populaciju Ank-Morporka. To je bila glavna stavka pisama koja su slali svojim u starom kraju: dođite svi i ponesite kečap.

„Jeste li primetili kako su im male glave?“, reče. „Veoma ograničen kapacitet mozga, jamčim vam. To je bar merljivo.“

„I nikada im ne vidite žene“, reče leđi Sara Omnijus. „Nalazim da je to veoma... sumnjivo. Znae već šta se priča o patuljcima“, reče zloslutno.

Vajms uzdahnu. Bio je prilično siguran da su njihove žene sve vreme tu, samo što izgledaju isto kao i muški patuljci. Naravno da to svako zna, pod uslovom da išta zna o patuljcima.

„Prepredeni su ti mali đavoli“, reče leđi Selači. „Oštri su ko igle.“

„Znae“, odmahivao je Vajms glavoim „znae, upravo je to ono što mi prokleta smeta. Da u isto vreme budu nesposobni za bilo kakvu suvislu misao i tako prokleta prepredeni.“

Samo je Vajms video pogled kojim ga je presekla leđi Remkin. Vojvoda od Eorla je ugasio cigaru.

„Samo dolaze i otimaju. I stalno rade ko mravi kad pošten svet treba da spava. To nije normalno.“

Vajms je u mislima zaokružio taj komentar i uporedio ga s onim o poštenim poslovima preko dana.

„Pa, jedan od njih više neće biti tako vredan," reče leđi Omnijus. „Služavka mi reče da su jutros jednog pronašli u reci. Verovatno neki plemenski rat ili tako nešto."

„Ha... Kakav-takav početak", reče vojvoda od Eorla kroz smeh. „Jedan manje ili više, to ionako niko neće primetiti."

Vajms mu uputi širok osmeh.

Nadohvat ruke bila mu je boca vina, uprkos Vilkinsovim taktičnim pokušajima da je skloni odatle. Grlić je izgledao baš kao da je pravljeno da ga neko obuhvati prstima...

Osetio je nečiji pogled. Pogledao je preko stola, ka čoveku koji ga je netremice posmatrao, a čiji je poslednji doprinos razgovoru bio: „Da li biste bili tako ljubazni da mi dodate karafindl, kapetane." Na njegovom licu nije bilo ničeg posebnog osim tog pogleda, potpuno smirenog i pomalo zainteresovanog. Bio je to doktor Srž. Vajms je imao snažan utisak da mu neko čita misli.

„Semjuele!"

Vajmsova ruka zastade na pola puta do boce. Vilkins je stajao iza njenog gospodstva.

„Izgleda da je na vratima neki mladić koji želi da razgovara s tobom", reče leđi Remkin. „Kaplara Kerot."

„Oh, ovo je tako uzbuđljivo!", reče vojvoda od Eorla. „Šta mislite, da li je došao da nas uhapsi? Hahaha."

„Ha", reče Vajms.

Vojvoda je laktom gurkao svog suseda.

„Biće da je ovde negde počinjen kakav zločin."

„Da", reče Vajms. „Prilično ste blizu."

Kerot je, kada su ga uveli, držao šlem ispod ruke.

Osmotrio je to birano društvo, nervozno olizao usne i salutirao. Svi su ga posmatrali. U gradu je bilo i većih od njega. Nije se po tome isticao. On je jednostavno nehotično zasenjivao sve oko sebe. Sve je postajalo pozadina za kaplara Kerota.

„Voljno, kaplare", reče Vajms. „Šta ima? U stvari", brzo dodade setivši se Kerotovog nerazumevanja slikovitog pristupa jeziku, „šta je pravi razlog tvog prisustva na ovom mestu i u ovom trenutku?"

„Imam nešto da vam pokažem, gospodine. Uh. Gospodine, ja mislim da je to iz Esna..."

„Razgovaraćemo napolju", reče Vajms. Doktor Srž nije ni trepnuo.

Vojvoda od Eorla se zavalio nazad. „Pa, moram da priznam da sam impresioniran," reče. „Oduvek sam mislio da ste vi, Stražari, prilično neefikasna družina, ali sada vidim da obavljate svoju dužnost u svako doba dana. Uvek spremni za zločince, a?"

„Oh, da", reče Vajms. „Zločinci. Da."

Sveži vazduh drevnog hodnika bio je pravi blagoslov. Naslonio se na zid i zaškiljio ka kartici.

„Kubura?"

„Sećate se da ste rekli kako ste videli nešto u dvorištu...", Započe Kerot.

„Šta kuburi?"

„Možda s tim *nečim* stalno kubure u esnafskom muzeju, pa su ostavili ovaj znak", reče Kerot. „Znate, nešto kao *Odneta na popravku jer se stalno kvari*. Ili je sklonjeno da ga ne ukradu. I to se dešava u muzejima."

„Ne, mislim da... A šta ti uopšte znaš o muzejima?"

„Pa, gospodine", reče Kerot, „ponekad odem tamo kad imam slobodan dan. Ima jedan na Univerzitetu, a i gospodin Vetinari me pušta da obidem onaj u palati, pa onda oni u esnafima, tamo me puste kad ih lepo pitam, a patuljci imaju svoj U Ulici rima..."

„Stvarno?", zainteresovano će Vajms. Hiljadu puta je prošao Ulicom rima.

„Da, gospodine, odmah iza Ulice Virligig."

„Lepo. I šta ima tamo?"

„Mnogo zanimljivih primera patuljačkog hleba, gospodine.“
Vajms kratko razmisli o tome. „To sad nije važno“, reče. „Uostalom, ovde i ne piše 'kubure'.“
„Piše se, gospodine“, reče Kerot.
„Ma gledaj, piše 'kubura'.“
Premetao je karticu po prstima.
„Neko zaista treba da bude budala pa da provali u Esnaf ubica“, reče.
„Da, gospodine.“
Bes je iščileo s alkoholnim isparenjima. Ponovo je osećao... ne, nije uzbuđenje, to nije prava reč... *predosećanje* nečega. Nije bio siguran šta je to, ali *nešto* je bilo tu i čekalo ga je...
„Semjuele Vajmse, šta se ovde dešava?“
Ledi Remkin je zalupila vrata trpezarije za sobom.
„Posmatrala sam te, Seme“, reče. „Bio si veoma neotesan.“
„Trudio sam se da ne budem,“
„Vojvoda od Eorla je stari prijatelj.“
„Je l' jeste?“
„Dugo ga poznajem. Mada ga ne podnosim. Svejedno, napravio si budalu od njega.“
„On je sam to učinio. Ja sam mu samo malo pomogao.“
„Ali često sam te čula kako... ružno govoriš o patuljcima i trolovima.“
„To je drugo. Ja imam *prava* na to. Ona budala ne bi prepoznala trola ni da ga ovaj pregazi.“
„Oh, znao bi da ga je pregazio trol“, usrdno će Kerot. „Neki od njih su teški ko...“
„A šta je bilo toliko važno?“, reče ledi Remkin.
„Mi... tražimo ko je ubio Bucka“, reče Vajms.
Izraz lica ledi Remkin promenio se istog trenutka.
„To je, naravno, sasvim druga priča“, reče. „Takve ljude treba javno šibati.“
Što li to rekoš?, razmišljao je Vajms. Možda zato što to i jeste istina. Prvo nestane... *kuburi*... a zatim mali patuljak-oružar završi u reci s gadnom promajom na mestu gde su mu nekada bila pluća. Još samo treba da pronađem vezu između ovih događaja...
„Kerote, možeš li sa mnom ponovo do Hamerhoka?“
„Da, kapetane. Što?“
„Hoću da vidim unutrašnjost te radionice. Ali ovog puta ću kraj sebe imati patuljka.“
I više od toga, pomislio je. Imaću kaplara Kerota. Svi vole kaplara Kerota.

Vajms je slušao dosadni razgovor na patuljačkom jeziku. Izgledalo je kao da Kerotu dobro ide i da je sve pitanje trenutka. Klan neće popustiti zbog konkretnog razloga, niti zato što su pred njima predstavnici zakona, već zato što... paaa... zato što je to kaplar Kerot.

Kaplar konačno podiže pogled. Sedeo je na patuljačkoj stoličici, tako da mu je glava praktično bila među kolenima.

„Znate, morate razumeti da je radionica jednog patuljka veoma važno mesto.“
„Dobro“, reče Vajms. „Razumeo sam.“
„I da ste... ammm... veliki.“
„Molim?“
„Veliki. Veći od patuljka.“
„Aha.“
„I da je unutrašnjost radionice jednog patuljka kao... pa, kao unutrašnjost njegove odeće, ako shvatate šta hoću da kažem. Kažu da možete da razgledate samo ako sam i ja prisutan. Ali ne smete ništa da dirate. Ammm. Ovo im se uopšte ne dopada, kapetane.“
Patuljak koji je verovatno bio gospođa Hamerhok doneo je svežanj ključeva.
„Oduvek sam se lepo slagao s patuljcima“, reče Vajms.
„Nezadovoljni su, gospodine. Ammm. Misle da nećemo ništa uraditi.“

„Daćemo sve od sebe!"

„Ammm. Nisam dobro preveo. Ammm. Ne misle oni da *mi* nećemo hteti da išta uradimo, već da nam neće biti dopušteno."

„Joj!"

„Žao mi je, kapetane", reče Kerot, koji je hodao kao izvrnuto L. „Samo posle vas. Pazite da ne udarite glavom u..."

„Joj!"

„Možda bi bilo najbolje da sednete a da ja pogledam unaokolo."

Radionica beše dugačka i, naravno, niska, s malim vratima na drugom kraju. Ispod svetlarnika se nalazio veliki radni sto. Na suprotnom kraju je bila peć. I polica za alat. I rupa.

Na zidu je nedostajao komad maltera, a oko smrskanih cigala zrakasto su se širile pukotine.

Vajms je trljao nosnu kost. Tog dana uopšte nije spavao. Još jedna stvar o kojoj treba misliti. Moraće da navikne da spava po mraku. Nije mogao da se seti kada je poslednji put spavao noću.

Šmrknuo je.

„Oseća se barut", reče.

„Možda zbog peći", reče Kerot. „Uostalom, i trolovi i patuljci bacaju petarde svud po gradu."

Vajms klimnu.

„Dobro", reče. „Šta imamo ovde?"

„Neko je odavde odvalio lepo parče zida", reče Kerot.

„To se moglo dogoditi i ranije", reče Vajms.

„Ne, gospodine, pošto po podu ima smrvljenog maltera, a patuljci redovno čiste svoje radionice."

„Stvarno?"

Na policama je bilo svakojakog oružja, što nedovršenog, što gotovog. Vajms uze veći deo samostrela.

„Bio je dobar majstor", reče. „Imao je smisla za mehanizme."

„Bio je poznat po tome", reče Kerot nasumično prepipavajući policu. „Imao je vešte prste. Iz hobija je pravio muzičke kutije. Nije mogao da odoli mehanizmima. Ammm. A šta mi zapravo tražimo, gospodine?"

„Nisam siguran. E, *ovo* je zaista dobro..."

U pitanju je bila borna sekira, tako teška da ju je Vajms jedva podigao. Oštrica je bila prekrivena čudnim šarama. Sigurno su za nju bile potrebne nedelje rada.

„Ne bi pozeleo da s ovim imaš posla, a?"

„Oh, ne", reče Kerot, „to je samrtno oružje."

„U to ne sumnjam!"

„Hoću da kažem pogrebno, napravljeno da bude sahranjeno s nekim. Svakog patuljka sahranjuju s oružjem. Znae to? Da ga ponese... tamo kud ide."

„Ali ovo je sjajna izrada! I oštro je kao - jao!" Vajms stade da sisa prst. „Kao brijač."

Kerot je bio zgranut. „Pa naravno. Kako da ode tamo s neupotrebljivim oružjem?"

„O kom *tamo* pričaš?"

„O onom kuda odu posle smrti", reče Kerot neodređeno.

„Aha", reče Vajms. Na tom terenu se nije baš najbolje snalazio.

„To je drevna tradicija", reče Kerot.

„Mislio sam da patuljci ne veruju u đavole, demone i slično."

„Tačno, ali... nismo sigurni da i demoni to znaju."

„Oh."

Vajms je spustio sekiru i uzeo nešto drugo sa stola. Bio je to vitez u oklopu, visok dvadesetak centimetara. Na leđima je imao ključ. Vajms ga okrenu i zamalo ispusti figuricu kad joj se noge pokrenuše. Spustio ga je i posmatrao kako maršira i mlatara mačem.

„Liči na Kolona., zar ne?“, reče Vajms. „Hoda ko navijen.“

„Smešan je“, reče Kerot. „Gospodin Hamerhok je bio majstor za takve stvari.“

Vajms klimnu. „Tražimo nešto što ne bi trebalo da bude ovde“, reče. „Ili nešto što bi trebalo, a nema ga. Nedostaje li nešto?“

„Teško je reći, gospodine. Nema ga.“

„Čega?“

„Svega što nedostaje, gospodine“, reče Kerot.

„Mislio sam“, reče Vajms strpljivo, „na nešto što bi očekivao da vidiš ovde, a ne vidiš ga.“

„Pa, ima - imao je - uobičajene alatke, gospodine. I to baš lepe. Prava je šteta.“

„Šta?“

„Biće pretopljene, naravno.“

Vajms je posmatrao uredno složene čekiće i turpije.

„Zašto? Zar ne bi mogao neko drugi da ih koristi?“

„Šta? Da neko koristi alat drugog patuljka?“ Kerot s gađenjem iskrivi usta, kao da mu je neko tražio da obuče stare gaće kaplara Nobsa. „Ne, gospodine, to nije... u redu. Ipak je to... deo njega. Hoću da kažem... da ih neko koristi, pošto ih je on koristio godinama, mislim... bljak.“

„Stvarno?“

Vitez na navijanje nestade ispod stola.

„To bi bilo... pogrešno“, reče Kerot. „Onako, bljikavo,“

„Aha.“ Vajms ustade.

„Kapet...“

„Joj!“

„...čuvajte glavu.“

Vajms je jednom rukom trljao glavu, a drugom ispitivao rupu u zidu.

„Ovde... ima nečega“, reče. „Dodaj mi jedna klešta.“

Muk.

„Klešta, molim. Ako će ti biti lakše, pokušavamo da otkrijemo ko je ubio gospodina Hamerhoka. Jasno?“

Kerot, upadljivo se ustežući, podiže jedna klešta.

„Stvar je u tome što su ovo klešta gospodina Hamerhoka“, reče prekorno.

„Kaplare Kerote, možeš li na dve sekunde da zaboraviš da si patuljak? Ti si stražar! I dodaj mi ta prokleta klešta! Imao sam gadan dan! „Hvala!“

Vajms začepka po zidu i na dlan mu pade nepravilni disk od olova.

„Pračka?“, upita Kerot.

„Nema dovoljno mesta“, reče Vajms. „A, uostalom, kako bi se hicem iz pračke ovo zabilo ovako duboko u zid?“

Stavio je disk u džep.

„Izgleda da je to bilo to“, reče i poče da se uspravlja. „Bolje da - joj! - oh, pronadi onog viteza na navijanje, molim te. Bolje da sve ostavimo kako smo našli.“

Kerot nestade u mraku ispod stola. Začulo se nekakvo šuštanje.

„Gospodine, ovde je nekakav papir.“

Kerot se pojavi mašući požutelim papirićem. Vajms zaškilji.

„Ništa ja ovo ne razumem“, reče na kraju. „Patuljački nije, toliko znam. Ali ovi simboli - ovo sam već video. Ili nešto slično.“ Vratio je papirić Kerotu. „Možeš li ti nešto da izvučeš iz ovoga?“

Kerot se namršti. „Možda bih uspeo da napravim šešir“, reče, „ili čamac. Možda čak i hrizantemu...“

„Mislio sam na simbole. Ove simbole. Ovde.“

„Ne znam, kapetane. Mada mi izgledaju poznato. Nekako kao... alhemičarski znaci.“

„O, ne!“ Vajms pokri oči rukama. „Samo ne prokleti alhemičari! O, ne! Ne ta prokleta banda ludih prodavaca petardi! S ubicama mogu da izađem na kraj, ali ne i s tim idiotima! Ne! Ne! Koliko je sati?“

Kerot pogleda peščani sat koji mu je visio o pojasu. „Oko pola dvanaest, kapetane.“

„Oдох ja na spavanje. Oni klovnovi će sačekati do sutra. Obraduj me tako što ćeš mi reći da je taj papir pripadao Hamerhoku.“

„Ne verujem u to, gospodine.“

„Ni ja. Hajdemo. Izaći ćemo na zadnja vrata.“

Kerot se provuče kraj njega.

„Pazite na glavu, gospodine.“

Vajms, gotovo četvoronoške, zastade i zagleda se u vrata.

„Pa, kaplare“, reče potom, „možemo biti sigurni da ovo nije delo trola, zar ne? Ima dva razloga za to. Prvo, trol nikada ne bi mogao da prođe kroz ova vrata.“

„A drugi razlog, gospodine?“

„Drugi razlog, Kerote, jeste taj što trolovi nemaju kosu.“

Nekoliko dugačkih riđih pramenova bilo je zakačeno za nadvratnu gredu. Neko ih je tu ostavio nepažnjom. Neko visok. Ili bar viši od patuljka.

Vajms se zagleda u njih. Pre su ličili na nekakve niti nego na dlake. Tanke, crvene niti. Pa dobro. Trag je trag.

Pažljivo ih je uvio u parče papira iz Kerotove beležnice i dao kaplaru.

„Evo ti ovo. Dobro ga čuvaj.“

Ispuzali su u noć. Našli su se na uskoj dasci ispod koje je proticala reka.

Vajms se pažljivo uspravi.

„Ne dopada mi se ovo, Kerote“, reče. „Siguran sam da se nešto krije ispod površine.“

Kerot pogleda ka reci.

„Hoću da kažem da se dešava nešto u potaji“, strpljivo će Vajms.

„Da, gospodine.“

„Hajdemo natrag u stražaru.“

Otišli su do Mesinganog mosta, prilično se zadržavši usput jer je Kerot svakoga morao ljubazno da pozdravi. Okoreli lupeži, čiji bi se odgovor na pozdrav pripadnika Straže mogao zapisati nizom simbola s gornjeg reda tastature, snebivljivo su se smeškali i mumlali ljubazne odgovore na njegovo srdačno: „Dobro več, Secikeso. Pazi gde staješ!“

Vajms je na sredini mosta zastao da kresne šibicu o jednog od ukrasnih nilskih konja i upalio cigaru.

„Kerote?“

„Da, keptane?“

„Misliš li da postoji nešto kao kriminalni um?“

Gotovo se moglo čuti kako Kerot pokušava da raščlani pitanje.

„Šta... mislite nešto kao... gospodin Još-Malo-Pa-Džabe Dibler, gospodine?“

„On nije kriminalac.“

„Jeste li ikada probali neku od njegovih pita, gospodine?“

„Pa, ja... da... ali... on je samo geografski zastranio u finansijskom smislu.“

„Gospodine?“

„Hoću da kažem da se on samo ne slaže s drugima u vezi s mestom pojedinih stvari. Kao što je novac. On misli da bi trebalo da sav bude u njegovom džepu. Ne, hoću da kažem...“ Vajms je zatvorio oči i pomislio na duvanski dim, alkoholna isparenja i žamor glasova. Postoje ljudi koji kradu novac. Pošteno. To je samo krađa. Ali postoje ljudi koji jednom jedinom rečju kradu drugima čovečnost. To je nešto drugo.

Samo što... Dobro, on nije voleo patuljke i trolove. Nikoga on nije preterano voleo. Samo što je on svakoga dana bio u njihovom društvu i imao je prava da ih ne voli. Samo što nikakav debeli idiot nije imao prava da onako govori.

Zagledao se u vodu. Nalazio se tačno nad jednim od mostovskih stubova. Dole je žuborio Ank. Nanos, sačinjen od komada drveta, grana i sitneži, nagomilao se oko stuba i stvorio plutajuće ostrvce od đubreta. Čak su i pečurke izrasle na njemu.

Baš bi mu dobro legla boca „medvedeg zagrljaja“. Svet se lakše fokusira kada ga posmatrate kroz dno flaše.

Pokušao je da se usredsredi.

Doktrina znamenja, pomislio je. Tako to zovu travari. Kao kad bi bogovi na biljke postavili natpis „Pojedi me“. Ako biljka izgleda kao deo tela, onda je dobra za lečenje baš tog dela. Babino uvo za ušne, a i bapske bolesti, jetrenjača za jetru, bistrook za oči... postoji čak i pečurka poznata kao *Phallus bestidus*, i ja zaista ne znam za šta je ona dobra, ali Nobi najviše od svega voli omlet s pečurkama. E sad... ili je ona pečurka dole lekovita za ruke, ili...

Vajms uzdahnu.

„Kerote, možeš li da mi doneseš nekakvu čaklju?“

Kaplar je pratio njegov pogled.

„Levo od one klade, Kerote.“

„Oh, ne!“

„Oh, da. Izvuci ga, vidi ko je to bio i napiši izveštaj za narednika. Kolona.“

Pokojnik je bio klovn. Kada se Kerot spustio niz stub i malo raščistio otpatke, ukazao se široki, tužni osmeh nacrtan na mrtvom licu.

„Mrtav je!“

„Ma šta mi napriča.“

Vajms pogleda ka nacerenom lešu. Ne istražuj. Ne mešaj se. Prepusti to ubicama i prokletom Kvirku. To je naređenje.

„Kaplare Kerote?“

„Da?“

To je naređenje...

Ma nek ide do đavola. Šta taj Vetinari zamišlja? Da je Vajms lutka na navijanje?

„Otkrićemo mi šta se dogodilo.“

„Razumem, gospodine!“

„Pa kud puklo da puklo. Sve ćemo da otkrijemo.“

Reka Ank je verovatno jedina reka u univerzumu u kojoj istražitelji mogu kredom da opcertaju leš.

„Dragi naredniče Kolone,

Ja sam dobro što, i Vama želim. Vreme je lepo. Ovo ovde je leš kojeg, smo sinoć izvukli iz reke ali, neznamo ništa o njemu osim daje član Esnafa Luda i da se zove Bino. Pre izvesnog vremena je snažno udaren u potiljak i, bačen pod most pa, nije baš lep za videti. Kapetan Vajms kaže da istražimo. On kaže da misli da je ovo u vezi sa ubistvom gospodina Hamerhoka. I da pričamo s Ludama. Kaže odmah. A tu Vam je i parče papira. Kapetan Vajms kaže da pitate Alhemičare...”

Narednik Kolon je zastao da opsuje alhemičarima sve po spisku.

„...jer je ovo zagonetni dokaz. U nadi da će Vas ovo pismo zateći u dobrom zdravlju i veselju, srdačno Vaš,
Kerot Gvozdenson, (kaplar).“

Narednik se počea po glavi. Šta je, do sto đavola, ovo trebalo da znači?

Odmah posle doručka, dva starija komedijaša iz Esnafa luda došla su da preuzmu leš. Leševi u reci... pa dobro, nema tu ničeg čudnog. Ali klovnovi obično nisu tako završavali živote.

A i šta je, na kraju krajeva, moglo biti ukradeno od klovna? Za koga je on mogao da predstavlja opasnost?

A što se alhemičara tiče, ma nek je proklet ako...

Naravno, ne mora *on* ništa. Pogledao je regrute. Bar će biti neke koristi od njih.

„Kadi i Detrituse - *nepozdravljaj!* - imam jedan poslić za vas. Samo odnesite ovo parče papira u Alhemičarski esnaf. I pitajte nekog od tih ludaka da vam prevede tekst.”

„A gde je Alhemičarski esnaf, gospodine?”, upita Kadi.

„U Alhemičarskoj ulici, naravno”, reče Kolon. „Trenutno je tamo. Ali ja bih, da sam na vašem mestu, požurio.”

Alhemičarski esnaf nalazio se preko puta Kockarskog esnafa. Obično. Mada je ponekad bio i iznad njega, kao i ispod, ili je u komadićima leteo oko njega.

Kada kockare pitaju zašto im se sedište nalazi preko puta esnafa koji svakih nekoliko meseci svoju zgradu digne u vazduh, oni kažu: „Jeste li vi pročitali znak na vratima kada ste ulazili?”

Trol i patuljak su se baš tamo zaputili, povremeno nalećući jedan na drugog skoro slučajno.

„Uostalom, kad si tako pametan, što je meni dadnuo 'artiju?”

„Ha! Ajde onda, pročitaj šta piše. Ajde ako umeš!”

„Ne, ti pročitaj. Ajde kad si član del-eg-a-cije.”

„Ha! Ne znaš da čitaš! Ne znaš da brojiš! Glupa trolino!”

„Nisam glup!”

„Ha! Ma nemoj! Svi znaju da trolovi ne umeju da broje ni do četiri!”¹¹

„Jedaču pacova!”

„Koliko prstiju vidiš? Reci, gospodine Klikerašu!”

„Mnogo”, nagađao je Detritus.

„Haha, jok more, pet. Ima da se uvališ do grla u nevolje kad nam budu davali platu. Narednik Kolon ima da kaže: Gle glupog trola, taj ne zna koliko ću da mu dam para! Ha! Kako si ti uopšte pročitao oglas za Stražu? Jesi li našao nekog da ti pročita šta piše?”

„A kako si ti? Našo nekog da te digne da pročitaš?”

Došli su do vrata Alhemičarskog esnafa.

„Ja ću da kucam. To je *moj* posao!”

„E baš ću ja!”

Kada je gospodin Sendivog, sekretar Esnafa, otvorio vrata, zatekao je patuljka kako visi sa zvekira dok ga trol cima za noge. Popravio je zaštitni šlem.

„Izvolite?”, rekao je.

Kadi je odustao.

Detritusove velike obrve se spojiše.

„Ammm. Ti s' ludo kopile. Šta moš d'uradiš s ovim?”, rekao je.

Sendivog spusti pogled s Detritusa na list papira. Kadi se borio da stane ispred trola, koji je gotovo potpuno ispunio dovratak.

„Zašto si mu to rekao?”

„Narednik Kolon reče...”

„Mogu da napravim kapu”, reče Sendivog, „ili možda čiča Gliše, ako mi date makaze...”

„Gospodine, moj... kolega je hteo da vas zamoli da nam pomognete u istrazi tako što ćete prevesti natpis na ovde priloženom komadu 'artije”, reče Kadi. „Ej, to boli!”

¹¹ Ustvari, trolovsko tradicionalno brojanje ide ovako: jedan, dva, tri... *mnogo*, pa ljudi zato misle da to znači da trolovi ne mogu da shvate veće brojeve. Pri tome svi zaboravljaju da mnogo *može* biti broj. Na primer: jedan, dva tri, *mnogo*, mnogo jedan, mnogo dva, mnogo tri, *mnogo mnogo*, mnogo mnogo jedan, mnogo mnogo dva, mnogo mnogo tri, *mnogo mnogo mnogo*, mnogo mnogo mnogo jedan, mnogo mnogo mnogo dva, mnogo mnogo mnogo tri, *GOMILA*.

Sendivog ga pogleda.
„Jeste li vi iz Straže?“
„Ja sam redov Kadi, a ovo je“, reče Kadi pokazavši uvis, „kobajagi-redov Detritus - nepozd... oh...“
Začuo se tup udarac i redov Detritus se sruči na zemlju.
„Odred kamikaza, a?“ reče alhemičar.
„Povratite se za koji minut“, reče Kadi. „Ima problem s pozdravljanjem. Preteško je to za njega. Znae kakvi su trolovi.“
Sendivog slegnu ramenima i pogleda papir.
„Izgleda... poznato“, reče. „Ovo sam negde već video. Da vidim... vi ste patuljak, zar ne?“
„Vi to zbog nosa, je l' da?“ reče Kadi. „Uvek me oda.“
„Pa, pretpostavljam da treba da učinimo nešto za opšte dobro“, reče Sendivog. „Uđite.“
Kadi potkovanom čizmom šutnu Detritusa natrag u polusvesno stanje i preskoči ga.
„Šta će vam, ammm, šta će vam taj šlem, gospodine?“, upitao je alhemičara dok su išli hodnikom. Svuda oko njih čula se lupa čekića. Esnaf je stalno bio u fazi rekonstrukcije.
Sendivog zakoluta očima.
„Zbog kugli“, reče. „I to bilijarskih.“
„Znao sam jednog koji je tako igrao“, reče Kadi.
„Ma ne. Gospodin Silverfiš je odličan igrač. U tome je, zapravo, srž problema.“
Kadi ponovo pogleda zaštitni šlem.
„Znae, to je slonovača.“
„Aha“, reče Kadi, mada nije znao. „Pravi se od slonova?“
„Ovo je *neslonovska* slonovača. Transmutirana slonovača. To će biti veliki poslovni bum.“
„Mislio sam da radite na zlatu.“
„Pa da. A vi, naravno, znate sve o zlatu“, reče Sendivog.
„Pa, da“, reče Kadi ozbiljno shvativši opasku.
„Ispostavilo se“, zamišljeno će Sendivog, „da je zlato tvrd orah...“
„Koliko već pokušavate?“
„Trista godina.“
Dosta dugo.“
„Ali zato na slonovači radimo tek nedelju dana i odlično nam ide!“, brzo dodade alhemičar. „Osim nekih sporednih efekata, koje ćemo bez sumnje uskoro otkloniti.“
Otvorio je jedna vrata.
Našli su se u velikoj prostoriji, opremljenoj gomilom peći s ventilima, nizovima sudova u kojima je nešto kijučalo i jednim punjenim aligatorom. U staklenim teglama plutale su svakojake stvari. Vazduh je mirisao na vrlo ograničen životni vek.
Međutim, dosta opreme bilo je sklonjeno u stranu da bi se napravilo mesta za bilijarski sto. Oko njega je nekoliko alhemičara stajalo kao da će se svakog časa razbežati.
„To je treći ove nedelje“, potišteno reče Sendivog. Klimnuo je čoveku s bilijarskim štapom.
„Hm, gospodine Silverfiš...“, zaustio je.
„Tišina! Vidiš da igram!“, reče glavni alhemičar škiljeći ka beloj kugli.
Sendivog pogleda ka tabli s rezultatima.
„Dvadeset jedan poen“, rekao je. „Ko bi rekao. A možda ipak dodajemo tačnu količinu kamfora u nitro-celulozu...“
Čuo se udarac. Bela kugla se zakotrljala, udarila u ivicu stola...
... i počela da ubrzava. Dok je jurila ka grupici nedužnih crvenih kugli iz nje poče da izbija beli dim.
Silverfiš odmahnu glavom.
„Nestabilno“, reče. „Svi *dole!*“

Svi u prostoriji čučnuše osim dvojice pripadnika Straže, od kojih je jedan na neki način već bio u čučnju, a drugi je pratio događaje s nekoliko minuta zakašnjenja.

Crna lopta je poletela na stubu plamena, pročišćala kraj Detritusovog lica ostavljajući za sobom trag od crnog dima i razbila prozor. Zelena je ostala na stolu, ali se besomučno vrtela oko sopstvene ose. Ostale su se razletele na sve strane i odbijale se od zidova ili se palile u letu.

Crvena je pogodila Detritusa među oči, odbila se, uletela u rupu na stolu i eksplodirala.

Zavladao je muk prekidan jedino mestimičnim kašljem. Silverfiš je izronio iz gustog dima i drhtavom rukom ubeležio vrhom zapaljenog štapa još jedan poen.

„Jedan”, reče. „Pa dobro. Ponovo na posao. Neka neko naruči novi bilijarski sto.”

„Izvin'te”, reče Kadi bockajući ga u koleno.

„Ko je to?”

„Ovde sam. Dole!”

Silverfiš spusti pogled.

„Oh. Jesi li ti patuljak?”

Kadi ga belo pogleda.

„Jesi li ti džin?”

„Ja? Naravno da nisam!”

„Ah. Onda sam sigurno ja patuljak. A ovo iza mene je trol”, reče Kadi. Detritus se doveo u stanje koje je podsećalo na usredsređenost.

„Došli smo da nam kažete šta je na ovom papiru”, reče Kadi.

„Jesje”, reče Detritus.

Silverfiš okrznu cedulju pogledom.

„A, da”, reče potom, „neke Leonardove škrabotine. Pa?”

„Leonard?”, reče Kadi. Prostrelio je Detritusa pogledom. „Zapiši to!”, podviknu mu.

„Leonard da Kvirm”, reče alhemičar.

Kadi je i dalje izgledao izgubljeno.

„Nisi čuo za njega?”, upita Silverfiš.

„Ne bi' reko da jesam, gospodine.”

„Mislio sam da svi znaju ko je Leonard da Kvirm. Prilično nadmen lik. Ali i genije.”

„Je l' bio alhemičar?”

Zapiši to, zapiši to... Detritus se osvrtao oko sebe ne bi li našao spaljeni komad drveta i čist zid.

„Leonard? Ne. Nije pripadao Esnafu. Ili je možda pripadao svim esnafima. Dosta je lunjao unaokolo. Svaštario je, ako shvataš šta hoću da kažem.”

„Ne shvatam, gospodine.”

„Malo je slikao, malo se majao mehanizmima. Ništa posebno.”

Ili možda čak čekić i dleto, razmišljao je Detritus.

„Ovo ovde”, reče Silverfiš, „jeste formula za... oh, pa mogu baš i da vam kažem, nije to neka velika tajna... to je formula za ono što mi zovemo Barut br. 1. Sumpor, šalitra i ugalj. Koristi se za petarde. Svaka budala bi mogla to da napravi. Izgleda pomalo čudno jer je napisano unazad.”

„Ovo je važno”, prosikta Kadi trolu.

„Ne, nije. Uvek je pisao unazad”, reče Silverfiš. „Bio je pomalo čudan. Ali i prilično bistar. Jeste li videli njegov portret Mone Og?”

„Ne bi' reko.”

Silverfiš pruži pergament Detritusu, koji ga pogleda kao da mu je jasno šta tu piše. Možda bi mogao da piše na tome, pomislio je.

„Njeni zubi vas jednostavno prate po sobi. Neverovatno. U stvari, neki ljudi su tvrdili da su ih pratili i van sobe pa niz ulicu.”

„Mislim da bi trebalo da porazgovaramo s gospodinom Da Kvirmom”, reče Kadi.

„Oh, da, mogli biste, stvarno biste mogli”, reče Silverfiš. „Ali možda neće biti u stanju da vas sasluša. Nestao je pre nekoliko godina.”

...a kada nađem nešto za pisanje, razmišljao je Detritus, onda ću da potražim nekog da me nauči da pišem...

„Nestao?“, reče Kadi. „Kako?“

„Mi mislimo“, reče Silverfiš i nagnu se ka patuljku, „da je pronašao način da se učini nevidljivim.“

„Stvarno?“

„Jer ga“, reče Silverfiš zaverenički klimajući glavom, „*niko nije video.*“

„Ah“, reče Kadi. „Uh. Ništa mi više nije jasno. A da nije možda... jednostavno otišao negde gde ga ne vidite?“

„Neee. To ne bi ličilo na starog Leonarda. On ne bi nestao, Ali bi mogao da isčezne.“

„Oh.“

„Bio je pomalo... otkaćen, ako shvatate šta hoću da kažem. Mozak mu je kipeo iz glave. Ha, sećam se da je jednom došao na ideju da dobije munju iz limuna. Hej, Sendivog, sećaš li se Leonarda i njegovih munjevutih limunova?“

Sendivog je prstom napravio krug na slepoočnici. „O, da. *Ako zabodete bakarnu i cinkanu žicu u limun, dobićete ukročenu munju.* Kakav idiot!“

„Ah, ne, nije bio idiot“, reče Silverfiš podigavši jednu bilijarsku kuglu koja je nekim čudom ostala čitava. „Samo je, što je moja baka imala običaj da kaže, bio tako oštrog uma da nije mogao da se ne poseće. Munjeviti limunovi! Gde to ima smisla? Isto kao i ona 'glas-s-neba' mašina. Rekoh mu: Leonarde, rekoh, čemu služe čarobnjaci, a? Za takve stvari postoji savršeno normalna magija. Munjeviti limunovi! Šta je sledeće? Krilati ljudi? A znate šta je on meni rekao? Znate šta? Rekao mi je: Kad već pomenu to... Siromašak.“

Čak se i Kadi pridružio smehu.

„A jeste li probali?“, upita potom.

„Probao šta?“, reče Silverfiš.

„Ha. Ha. Ha.“ To je Detritus pokušavao da ih stigne.

„Da gurnete žice u limun?“

„Ne budali.“

„Šta je ovo slovo?“, upita Detritus pokazujući im papir.

Pogledali su ka njemu.

„Oh, to nije simbol“, reče Silverfiš. „Eto, takav vam je stari Leonard. Uvek je žvrljao po marginama. Žvrlj, žvrlj, žvrlj. Rekao sam mu da bi trebalo da se zove gosin Žvrlja.“

„Mislio sam da je to nešto iz alhemije“, reče Kadi. „Liči na samostrel bez strele. A tu je i ova reč Acup. Šta to znači?“

„Otkud znam? Zvuči mi varvarski. Pa, ako je to bilo sve... mi ovde obavljamo važne eksperimente“, reče Silverfiš i počeo da baca kuglu od lažne slonovače u vazduh i hvata je. „Nismo svi mi sanjalice kao stari Leonard.“

„Acup“, reče Kadi okrećući papir. „P-u-c-a...“

Silverfiš promaši kuglu. Kadi se u poslednjem trenutku sklonio iza Detritusa.

„Imam iskustva u ovome“, reče narednik Kolon dok se s Nobijem približavao Esnafu luda. „Prilepi se uza zid kad ja pokucam zvekirom. Važi?“

Zvekir beše u obliku para lažnih dojki, izvor neiscrpne zabave ragbi-igračima i osobama kojima je smisao za humor odstranjen hirurškim putem. Kolon ih lako kucnu i polete u zaklon.

Čuo se zvižduk, praćen trubljenjem roga i kratkom melodijom za koju je neko nekada verovatno pomislio da je jako vesela, a potom su se vratašca nad zvekirom otvorila i polako se pomolila krempita na kraju drvene ruke. Ruka se naglo okrete, a pita završi u obliku gomilice pred Kolonovim nogama.

„Jadno, zar ne?“, reče Nobi.

Vrata se odškrinuše jedva pedalj i sićusni klovn ga pogleda odozdo.

„Pitam se, pitam se“, reče, „zašto je debeljko kucao na vrata?“

„Ne bih znao reći zašto je debeljko kucao na vrata“, automatski odgovori Kolon. „Zašto je debeljko kucao na vrata?“

Zurili su jedan u drugog, zapetljani u poenti vica.

„To ja tebe pitam“, prekorno će klovn. Glas mu beše beznadežno tužan.

Narednik Kolon povraća prisebnost.

„Narednik Kolon, Noćna straža“, rekao je. „Ovo je kaplar Nobs. Došli smo da s nekim porazgovaramo o čoveku koji je... pronađen u reci. Može?“

„Oh. Da. Jadni brat Bino. Pretpostavljam da će biti bolje da uđete“, reče klovn.

Nobi je već bio na putu da gurne vrata kad ga Kolon bez ijedne reči zaustavi i pokaza uvis.

„Kladim se da se iznad vrata nalazi kofa kreča“, rekao je.

„Stvarno?“, reče klovn. Bio je veoma nizak, a zbog ogromnih čizama izgledao je kao veliko L. Na licu mu je šminkom boje kože bio nacrtan tužan izraz. Kosa mu beše napravljena od para starih crvenih portfiša. Nije bio debeo, već nekako okružen pantalonama u kojima je trebalo da izgleda kao smešni bucko. Visile su na gumenim tregerima tako da su skakutale dok je hodao. Sve u svemu, izgledao je potpuno i savršeno bedno.

„Da“, reče Kolon. „Tu je.“

„Siguran si?“

„Sasvim.“

„Izvinjavam se“, reče klovn. „Znam da je glupo, ali to je pa neki način deo tradicije. Sačekajte malo.“

Čulo se dovlačenje merdevina, raznolika zveka i nekoliko psovki.

„U redu, sad možete da uđete.“

Poveo ih je kroz zgradu. Nije su čuo nikakav zvuk osim šljapkanja njegovih čizama po kamenim pločama. A onda se nečeg setio.

„Znam da je mrka kapa da će mi ovo proći, ali da li bi jedan od vas, gospodo, možda poželeo da pomiriše ovaj cvet u mom reveru?“

„Ne.“

„Ne.“

„Da, tako sam i mislio.“ Klovn uzdahnu. „Nije to lako, znate. Biti klovn. Na kapiji radim po kazni.“

„Stvarno?“

„Stalno zaboravljam da li spolja plačem a iznutra se smejem ili obrnuto. Uvek pobrkam šta gde ide.“

„A taj Bino...“, započe Kolon.

„Pogreb je baš u toku“, reče klovn. „Zato su mi pantalone na pola koplja.“

Ponovo izbiše na svetlost dana.

Unutrašnje dvorište je bilo puno klovnova i luda. Praporci su zvonili na povetarcu. Sunce je obasjavalo crvene noseve i povremene nervozne mlazeve vode iz lažnih cvetova u reverima.

Klovn provede stražare kroz red luda.

„Siguran sam da će vas doktor Belolik primiti čim završimo“, rekao je. „Uzgred budi rečeno, ja sam Bofo.“ Ispružio je ruku, pun nade.

„Bez rukovanja“, reče Kolon.

Bofo se snuždio.

Zasvirala je muzika i iz kapele je izašla povorka članova Esnafa. Malo ispred ostalih, išao je klovn s malom urnom u rukama.

„Vrlo dirljivo“, reče Bofo.

Na podijumu na drugom kraju dvorišta stajao je debeli klovn u vrećastim pantalonama sa širokim tregerima, sa cilindrom i leptir-mašnom koja se vrtela na vetru. Na licu mu je bio nacrtan izraz jada. U ruci je držao balon na štapiću.

Klovn sa urnom stigao je do podijuma, popeo se i čeka.

Muzika je utihnula.

Klovn sa cilindrom udari nosača urne balonom u glavu - jednom, dvaput, triput...

Nosač urne zakorači napred, protrese perikom, jednom rukom uze urnu, a drugom uhvati kopču na kaišu svog kolege i izuzetno svečanim pokretom sasus mu pepeo pokojnog brata Bina u pantalone.

Iz publike se razleže uzdah. Orkestar zasvira esnafsku himnu „Marš idiota“, a kraj trombona izlete i udari jednog klovna u potiljak. On se okrenu i zamahnu da udari svog suseda. Ovaj čučnu, tako da je udarac poslao trećeg u bas-bubanj.

Kolon i Nobi se pogledaše i odmahnuše glavama.

Bofo je odnekud izvukao veliku crveno-belu maramicu i uz gromoglasan zvuk trube izduvao nos.

„Čista klasika“, rekao je. „Tako bi i on najviše voleo.“

„Imaš li ideju šta je moglo da mu se dogodi?“, upita Kolon.

„O, da. Brat Grineldi je napravio stari prsti-peta trik i šutnuo urnu...“

„Mislio sam na Binovu smrt.“

„Um. Mi mislimo da je bila nesreća“, reče Bofo.

„Nesreća“, ravnim glasom ponovi Kolon.

„Da. Tako kaže doktor Belolik.“ Bofo na trenutak podiže pogled. Oni pogledaše u istom pravcu. Krov Esnafa luda bio je povezan s krovom Esnafa ubica. Nije baš bilo mudro zamerati se takvim susedima, pogotovu ako vam je jedino oružje krempita s obodom od reš pečene korice.

„Tako kaže doktor Belolik“, ponovo reče Bofo posmatrajući svoje ogromne cipele.

Narednik Kolon je voleo miran život. A grad ne bi osetio gubitak jednog ili dva klovna. Svet bi, po njegovom mišljenju, bio malo srećnije mesto kad bi im se zatro soj. A ipak... a ipak... Zaista mu nije bilo jasno šta je to spopalo Stražu u poslednje vreme. Bio je to Kerot, eto šta ih je spopalo. Čak ni matori Vajms nije odoleo. Više nećemo da puštamo stvari da se sležu...

„Možda je čistio toljagu, ili nešto slično, pa se slučajno otkačila“, reče Nobi. I njega je spopalo.

„Niko ne bi poželeo da ubije mladog Bina“, reče klovn tihim glasom. „On je bio druželjubiv. Imao je prijatelje na svakom ćošku“

„Na gotovo svakom“, reče Kolon.

Pogreb je bio završen. Lakrdijaši, šaljivdžije i klovnovi pođose svojim putevima i zaglaviše se na vratima. Nastade gurkanje, podbadanje, trubljenje nosevima i padanje pantalona. Taj prizor bi naterao radosnog čoveka da u vedro prolećno jutro preseče sebi vene.

„Ja samo znam“, reče Bofo spustivši glas, „da je, kada sam ga juče video, izgledao vrlo... čudno. Pozvao sam ga baš kad je izlazio, a on...“

„Kako to misliš, čudno?“, upita Kolon. Baš sam pravi detektor pomisli ponosno. Ljudi mi sami pomažu da vodim istragu.

„Otkud znam. Čudno. Drugačije...“

„To je bilo juče?“

„O, da. Ujutru. Znam to jer je kapija...“

„Juče ujutru?“

„Da, gospodine, tako sam rekao. Još smo svi bili pomalo nervozni zbog eksp...“

„Brate Bofo!“

„Oh, ne“, promumla klovn.

Jedan lik mu se užurbano približavao. Užasan lik.

Klovnovi nisu smešni. To im i jeste svrha. Ljudi se smeju klovnovima, ali samo od nervoze. Poenta klovnova je to što vam posle njih sve izgleda veselo. Lepo je znati da je nekome gore nego vama. Neko mora da bude dno dna.

Ali čak se i klovnovi boje nečega, a to je klovn belog lica. Onaj koji se nikada ne nađe na putu krempiti. Onaj u blistavobeloj odeći i s bezizražajnim belim licem. Onaj s malim šiljastim šeširom, tankim usnama i tananim crnim obrvama.

Doktor Belolik.

„Ko su ova gospoda?“, upitao je.

„Ammm...“, zaustio je Bofo.

„Noćna straža, gospodine“, reče Kolon i pozdravi.

„A zašto ste ovde?“

„Ovde smo zbog ispitivanja u okviru istrage fatalne smrti klovna Bina, gospodine“, reče Kolon.

„Rekao bih da je to stvar Esnafa. Zar ne, naredniče?“

„Pa, gospodine, pronađen je u...“

„Siguran sam da u pitanju nije ništa zbog čega bismo zamarali Stražu“, reče doktor Belolik.

Kolon je oklevao. Doktor Srž bi mu bio draži sagovornik od ove nakaze. Od ubica se bar *očekivalo* da budu neprijatni. Klovnovi su ipak bili samo korak od pantomimičara.

„Da, gospodine“, rekao je. „Očigledno je bila nesreća, zar ne?“

„Slažem se. Brat Bofo će vas otpratiti do vrata“, reče vrhovni klov. „A potom će“, dodao je, „doći u moju kancelariju. Da li je razumeo?“

„Da, doktore“, promumla Bofo.

„Šta će da ti radi?“, upita Nobi dok su išli ka kapiji.

„Verovatno šesir pun kreča“, reče Bofo. „Ili pitu u lice, ako budem imao sreće.“

Otvorio im je vrata.

„Mnogima od nas se ovo ne dopada“, prošaputao je. „Ne shvatam zašto bi se one protuve provukle tek tako. Trebalo bi da odemo pravo kod ubica i rasčistimo stvar.“

„Zašto kod ubica?“ upita Kolon. „Zar bi oni ubili klovna?“

Bofo ga pogleda pokajnički. „Ja nisam rekao ništa slično!“

Kolon ga prostreli pogledom. „Ovde se zaista dešava nešto čudno, gospodine Bofo.“

Bofo se osvrnu kao da svakog trenutka očekuje kaznenu krempitu.

Pronađite njegov nos“, prošaputao je. „Samo mu pronađite nos. Njegov jadni nos!“

Vrata se s treskom zatvoriše.

Narednik Kolon se okrete ka Nobiju.

„Da li je dokazni materijal A imao nos, Nobi?“

„Jeste, Frede.“

„O čemu on to onda govori?“

„Otkud znam.“ Nobi počeha jednu perspektivnu bubuljicu. „Možda je mislio na lažni nos. Znaš. Onaj crveni na lastišu“, reče Nobi kreveljeći se, „što ovi misle da su smešni, onaj ga nije imao.“

Kolon ponovo zakuca na vrata vodeći računa da se ne zatekne na putu nekoj od neopisivo šaljivih zamki.

Prozorčić na vratima kliznu u stranu.

„Šta je?“, prožišta Bofo.

„Jesi li mislio na njegov lažni nos?“, upita Kolon.

„Na pravi! A sad tutanj!“

Prozorčić se zatvori.

„Dodon“, odlučno će Nobi.

„Bino je imao pravi nos. Da *li* je tebi izgledao normalno?“, reče Kolon.

„Nije. Imao je par rupa s donje strane.“

„Pa, ja ne znam mnogo o nosevima“, reče Kolon, „ali ako brat Bofo nije u grdnoj zabludi, onda ovde nešto smrdi.“

„Šta?“

„Pa, Nobi, tebe mogu smatrati profesionalnim vojnikom, zar ne?“

„Tako je, Frede.“

„Koliko si imao otpustanja s obeščašćenjem?“

„Mnogo“, ponosno će Nobi. „Al' ja na nji' mećem obloge.“

„Mnogo puta si bio na bojnopolju, zar ne?“

„I-ha-haj!"

Narednik Kolon klimnu.

„Dakle, video si mnogo leševa dok si se starao o palim..."

Kaplar Nobs klimnu. Obojica su znali da se pod „staranjem" podrazumeva prikupljanje ličnih dragocenosti i krađa čizama. Na mnogim je dalekim bojištima smrtno ranjenim neprijateljima poslednje što su videli bio prizor kaplara Nobsa kako im se približava s nožem i vrećom u rukama i s proračunatim izrazom lica.

„Šteta da propadnu dobre stvari", reče Nobi.

„Video si kako mrtva tela postaju... još mrtvija", reče narednik Kolon.

„Mrtvija od mrtvih?"

„Znaš. Lešinastija", reče narednik Kolon, specijalista za sudsku medicinu.

„Kad se ukrute i poljubičaste i tako to?"

„Baš to."

„A posle budu nekako ljigavi i sluzavi..."

„Da, u redu..."

„Tad im se lakše skida prstenje, ja da vam kažem..."

„Nobi, poenta je u tome da možeš da odrediš koliko je leš star. Taj klovn, na primer. Video si ga, kao i ja. Koliko bi mu ti dao?"

„Jedno metar osamdeset, rekao bih. Znam da bi mi čizme bile velike. Bile su mnogo šljampave."

„Koliko ceniš da je bio mrtav?"

„Dva-tri dana. To se vidi po..."

„A kako ga je onda Bofo video juče ujutru?"

Pošli su niz ulicu.

„Ma pozer", reče Nobi.

„U pravu si. Pretpostavljam da će kapetan biti veoma zainteresovan."

„Možda je bio zombi?"

„Ne verujem."

„Nikada ih nisam podnosio", glasno je razmišljao Nobi.

„Stvarno?"

„Tako je teško maknuti im čizme."

Narednik Kolon je u prolazu klimnuo nekom prosjaku.

„I dalje ideš na folklor kad imaš slobodno veče, Nobi?"

„Da, Frede. Ove nedelje vežbamo 'Đurđica mi procvetala', Tu ima jedan baš težak dvokorak u mimohodu."

„Zaista imaš prste na sve strane, Nobi."

„Samo kad ne mogu da skinem prsten, Frede."

„Hteo sam da kažem da predstavljaš intrigantnu dihotomiju."

Nobi šutnu malog, Šugavog psa.

„Opet si čitao knjige, Frede?"

„Moram da se obrazujem, Nobi. Vidi samo ove nove regrute. Kerotu je vazdan nos u knjizi, Augua zna reči koje moram da tražim u rečniku, čak je i onaj prdavac pametniji od mene. Stalno pišaju uz vetar. Stvarno sam slabo opremljen u predelu glave."

„Pametniji si od Detritusa", reče Nobi.

„To i ja sebi govorim. Kažem: 'Frede, šta god da se desi, pametniji si od Detritusa.' A onda se setim da je i kvasac pametniji od Detritusa."

Odmakao se od prozora.

Dakle tako. Prokleta Straža!

I onaj prokleti Vajms! *Upravo* pogrešan čovek na pogrešnom mestu. Zar ljudi ništa nisu naučili iz istorije? Izdajstvo mu je u genima! Kako grad može da funkcioniše valjano ako neko

takav zabada nos gde stigne? Straža ne služi tome. Stražari treba da rade šta im se kaže i da se pobrinu da i ostali rade isto.

Neko kao Vajms remeti sve. Ne zato što je pametan. Pametan stražar je kontradiktoran sklop reči. Ali nasumično nabadanje može izazvati nevolje.

Pogledao je kuburu na stolu.

„Šta da radim s Vajmsom?”

Ubij ga.

Angua se probudila. Bilo je gotovo podne i nalazila se u svom krevetu kod gospa Slađe. Neko je kucao na vrata.

„Mmm?”, reče ona.

„Ne znam, grdna. Da mu kažem da otidne?”, začuo se glas u nivou ključaonice.

Angua brzo razmisli. Ostali stanari su je upozorili na ovo. Čekala je nastavak.

„Oh, fala, dušo. Ja zaboravi”, reče glas.

S gospa Slađom ste morali znati da odaberete pravi trenutak. Bilo je teško živeti u kući koju vodi neko ko je samo formalno u sadašnjem vremenu. Gospa Slađa je bila vidovnjak.

„Opet ste uključili svoju vidovitost, gospa Slađo”, reče Angua, a potom skoči s kreveta i poče da pretura po gomili odeće na stolici.

„Gde smo stale?”, upita gospa Slađa, i dalje s druge strane vrata.

„Gospa Slađo, upravo ste rekli da nešto ne znate i pitali da li da mu kažete da ode”, reče Angua. Odeća! Večiti problem! Muški vukodlaci uvek mogu jednostavno da navuku gaće i kažu da su bili na trčanju.

„Jesje.” Gospa Slađa se nakašlja. „Dole dođe jedno momče, pak pita za tebe.”

„Ko je to?”, upita Angua.

Usledio je trenutak tišine.

„Jesje, ja bi rekla da će to sve da se sredi”, reče gospa Slađa.

„Izvinjavaj, dušo. Imam straobalne glavobolje kad ne mož' da povežem ljudi s grobove. Jesi l' ljucka, dušo?”¹²

„Možete da uđete, gospa Slađo.”

Soba i nije bila neka. Preovlađivala je smeđa boja. Smeđe voštano platno na podu, smeđi zidovi, iznad smeđeg kreveta visila je slika smeđih pasa koji su jurili smeđeg jelena smeđim proplankom pod nebom, koje je uprkos svekolikom znanju meteorologije, bilo smeđe. I smeđi orman. Ako biste kojim slučajem prošli između čudnovatih starih stvari¹³ koje su tamo visile, vrlo verovatno biste dospeli u čarobnu vilinsku zemlju punu životinja koje govore i goblina, ali sve to verovatno ne bi bilo vredno truda.

Gospa Slađa uđe u sobu. Bila je to niska, debela žena, koja je manjak visine nadoknađivala ogromnim crnim šeširom, i to ne šiljatim modelom, kao kod veštica, već ukrašenim punjenim pticama, voštanim voćem i ostalim odabranim dekorativnim elementima, takođe crnim. Angui se prilično dopala. Sobe su bile čiste,¹⁴ cene niske, a gospa Slađa puna razumevanja za ljude s pomalo neobičnim načinom života i za, recimo, odbojnost prema belom luku. Njena ćerka je bila vukodlak, tako da je znala da preko noći treba da ostavlja otvorene prozore u prizemlju i da na vrata postavi brave koje se mogu otvoriti šapom.

„Nosi verižnjaču”, reče gospa Slađa. U svakoj ruci je držala po kofu šljunka. „A ima i sapun u ušima.”

„Oh. Ahem. Dobro.”

¹² Gazdarice obično pitaju: „Jesi li pristojno obučena?”, ali gospa Slađa je znala ko su joj stanari.

¹³ Smeđih.

¹⁴ I smeđe

„Ću mu rekнем da vata maglu, ako ti oćeš", reče gospa Slađa. „Ja to uvek tako kad dođu oni od pogrešnu sortu. Posebno ako nosu kolac. Ne mog' se ja zamlaćavam s takve stvari i s oni što mi prlju hodnici i mašu s baklje i tako to."

„Mislim da znam ko je to", reče Angua. „Prepustite to meni."

Uvukla je košulju u pojas.

„Zatvor' vrata kad iznilaziš", reče gospa Slađa. „Ja odo da promenim zemlju u sanduk od gospodina Vinkinsa, jerbo ga nešto bolu leđa."

„Gospa Slađa, meni to liči na šljunak."

„Jesje, ortopedski."

Kerot je smerno stajao na ulaznim vratima, sa šlemom pod rukom i veoma postidehim izrazom na licu.

„Dakle?", upita Angua, nimalo neljubazno.

„Ammm. Dobro jutro. Mislio sam, znaš, možda, ne poznaješ grad baš najbolje. Mogao bih, ako hoćeš, ako nemaš ništa protiv, još ne moram da idem na posao... da ti malo pokažem okolinu...?"

Angua je na tren pomislila da je malo gospa Slađinih sposobnosti prešlo na nju. Moguće budućnosti proleteše joj kroz misli.

„Još nisam doručkovala", reče ona.

„Služe odličan doručak u Gimletovim patuljačkim delikatesima, u Kablarskoj ulici."

„Sad je vreme ručku."

„Za Noćnu stražu je vreme doručku."

„Ja sam zapravo vegetarijanka."

„Imaju pacove od soje."

Odustala je. „Samo da uzmem kaput."

„Har, har", reče glas pun poražavajućeg cinizma.

Spustila je pogled. Gaspod je sedeo kraj Kerotovih nogu i pokušavao da se istovremeno divljački čese i gleda ka njoj.

„Sinoć smo lepo potprašili onu mačku", reče Gaspod. „Ti i ja, a? Nismo loš par. Suđeni smo jedno drugom, a?"

„Gubi se."

„Molim?", reče Kerot.

„Ne ti. Pas."

Kerot se okrenu.

„On? Smeta ti? A baš je on fini mali drugar."

„Vau, vau, keks."

Kerot automatski poče da prepipava džepove.

„Vidiš?", reče Gaspod. „Dečko je Mister prostodušnosti, je l' da jeste?"

„Puštaju li pse u patuljačke lokale?", upita Angua.

„Ne", reče Kerot.

„Samo mrtve", reče Gaspod.

„Stvarno? To mi se sviđa", reče Angua. „Idemo."

„Vegetarijanka?", mumlao je Gaspod dok je hramao za njima. „Nije nego."

„Kuš."

„Molim?", reče Kerot.

„Samo sam glasno razmišljala."

Vajmsov jastuk beše hladan i tvrd. Oprezno ga je opipao. Bio je hladan i tvrd jer to nije ni bio jastuk već sto. Činilo mu se da mu je obraz zalepljen za ploču, a nije baš imao želju da pogađa čime.

Nije se čak potrudio ni da skine opremu.

Ali je uspeo da otvori jedno oko.

Zapisivao je činjenice u beležnicu. Pokušao je da svemu da neki smisao. A onda je zaspao.

Koliko je bilo sati? Nije bio trenutak za prisećanje.

Pogledao je beleške.

Krađa kod ubica: kubura - >Hamerhok koknut.

Miris baruta. Parče olova. Alhemijski simboli. II telo u reci, Klovn. Gde mu je crveni nos?

Piljio je u svoje škrabotine.

Na putu sam, pomislio je. Ne moram da znam gde se završava. Samo treba da ga sledim. Ako čovek malo bolje pogleda, uvek nađe zločin. A tu su negde i ubice.

Prati svaki trag. Proveri svaki detalj. Tačka, tačka, tačkica.

Gladan sam.

Uskobeljao se na noge i pogledao svoje lice u napuklom ogledalu iznad lavora.

Jučerašnji događaji počeli su da se cede kroz zapušenu gazu njegovog sećanja. U središtu svega bilo je lice lorda Veterinarija. I to je bilo dovoljno da ga Vajms naljuti. Kako je samo hladno rekao Vajmsu da ne sme da se raspituje o krađi u...

Zagledao se u svoj odraz...

... nešto mu je okrnulo uvo i razbilo staklo.

Vajms je buljio u rupu u malteru okruženu ostacima rama ogledala. Staklo se rasulo po podu.

Jednu dugu sekundu stajao je i iščekivao.

A onda mu noge, konačno shvativši da je mozak negde drugde, baciše ostatak tela na pod.

Ponovo se začu zveket i poluprazna boca „medvedeg zagrljaja" na stolu razlete se u paramparčad. Vajms se čak nije sećao ni da ju je kupio.

Podigao se na kolena i šake i odbauljao ispod prozora.

U mislima počеше da mu se smenjuju slike. Mrtvi patuljak. Rupa u zidu...

Jedna misao mu se začela negde u predelu potiljka i raširila se po ostatku mozga. Zidovi su bili od sasušenog blata i vrlo stari. Čovek bi lako mogao da ih probije prstom. A parče metala...

Bacio se na pod u trenutku kada se jedno *pok* poklopilo s pojavom rupe na zidu. Malter napravi oblačić prašine u vazduhu.

Njegov samostrel je stajao naslonjen na zid. Nije bio baš neki stručnjak, ali do đavola, ko jeste? Treba samo da ga usmeri i opali. Privukao je samostrel, legao na leđa, gurnuo stopalo u remen i počeo da napinje tetivu sve dok se nije začuo škljocaj.

Zatim se okrenuo, oslonio na koleno i ubacio strelicu u žleb.

Sigurno je katapult. Nema šta drugo da bude. I to onaj za trolove. Negde na krovu opere ili na nekoj drugoj visokoj zgradi...

Nateraj ga da se oda, nateraj ga da se oda... uzeo je šlem i podigao ga pomoću druge strelice. Još samo da klekne kraj prozora i...

Razmislio je. Potom se otkotrljao do ugla u kome je stajao štap s kukom na vrhu. Nekada je služio za otvaranje gornjih prozora, a sad ga je razjedala rđa.

Postavio je šlem na vrh štapa, stao u ugao i posle izvesne količine truda uspeo da pruži štap tako da se šlem pomolio na pro...

Pok.

Iverje se razlete s tačke na podu gde bi bez sumnje ozbiljno uznemirilo nekoga ko bi ležao na daskama i pokušavao da podigne šlem na štapu.

Vajms se osmehnu. Neko je pokušavao da ga ubije i to ga natera da se oseća življim nego danima unatrag.

A taj neko je bio i malo manje inteligentan od njega. To je osobina za koju možete samo da se nadate da će je vaš potencijalni ubica imati.

Spustio je štap, uzeo samostrel, privukao se prozoru i opalio ka nejasnoj figuri na krovu opere, kao da strela ima toliki domet. Potom je poleteo preko sobe i otvorio vrata. Nešto se zabi u dovratka dok ih je zatvarao za sobom.

Jurnuo je niz pomoćno stepenište, pa kroz vrata, preko krova klozeta, u Lakat sokače, uz zadnje stepenice Retrofrenologa Zorga,¹⁵ u Zorgovu ordinaciju, gde se zaustavio kraj prozora.

Zorgo i njegov pacijent radoznalo ga pogledaše.

Napadač je nestao. Vajms se okrenuo i ugledao par zbunjenih pogleda.

„Brojutro, kapetane Vajmse“, reče retrofrenolog i dalje držeći malj u podignutoj ručerdi.

Vajms se ludački osmehnu.

„Samo sam...“, zaustio je, a potom nastavio: „Učinilo mi se da sam video jednog interesantnog retkog leptira na onom krovu.“

Trol i njegov pacijent ljubazno pogledaše ka pomenutom krovu.

„Ali nije tamo“, reče Vajms.

Pošao je ka vratima.

„Izvin'te na smetnji“, rekao je i izašao.

Zorgov pacijent je radoznalo gledao za njim.

„Zar nije imao samostrel?“, reče. „Izgleda mi pomalo čudno da neko juri interesantnog retkog leptira naoružan samostrelom.“

Zorg popravi položaj kalupa na pacijentovoj čeli.

„Ne'am pojma“, reče. „Valjda ih tako sprečavaju da prave onu prokletu grmljavinu.“ Ponovo je podigao malj. „Da vidimo, šta smo ono danas imali? Odlučnost, a?“

„Da. U stvari, ne. Možda.“

„Dobro,“ reče Zorgo i nanišani. „Ovo će“, reče potpuno iskreno „malo boleti.“

Bilo je to mnogo više od prodavnice delikatesa. U pitanju je bila neka vrsta okupljališta patuljačke zajednice. Žamor je utihnuo kada je Angua, gotovo presamićena, ušla unutra, ali se ponovo nastavio, čak i malo glasniji i prošaran smehom, kada se za njom pojavio i Kerot. Srdačno je mahnuo prisutnima.

Potom je pažljivo sklonio dve stolice u stranu. Mogli ste sedeti uspravno jedino ako sednete na pod.

„Vrlo... lepo“, reče Angua. „Etnički.“

„Često dolazim ovamo“, reče Kerot. „Hrana je dobra, a i treba povremeno staviti uvo na zemlju i oslušnuti šta se dešava.“

„To ovde sigurno nije teško“, reče Angua i nasmeja se.

„Molim?“

„Pa, mislila sam... zemlja je ovde... mnogo bliže...“

Osećala je kako sa svakom izgovorenom rečju jaz postaje sve širi. Žamor je ponovo prestao.

„Hm“, reče Kerot, netremice je posmatrajući, „kako da kažem, ovaj svet ovde govori na patuljačkom jeziku, ali sluša na ljudskom.“

„Izvinjavam se.“

Kerot se osmehnu. Klimnuo je kuvaru s druge strane tezge i glasno se nakašljao.

¹⁵ E, to vam ovako ide. Frenologija je, kao što svi znamo, određivanje nečijeg karaktera, sklonosti i sposobnosti na osnovu izbočina i udubljenja na glavi. Shodno tome, na osnovu logičkih tokova misli karakterističnih za ankmorporčki um - trebalo bi da bude moguće *oblikovati* nečiji karakter *postavljajući* mu pažljivo odmerene kvрге na prava mesta. Možete lepo doći i naručiti umetnički temperament sa tendencijom ka samokritičnosti i malom dozom hysterije. Dobićete samo niz odabranih udaraca različitim drvenim maljicama u glavu, ali od nečeg mora da se živi, zar ne? Uostalom, važno je da se održava kruženje novca.

„Mislim da negde imam bombonu za grlo...“, započe Angua.
„Naručivao sam doručak“, reče Kerot.
„Znaš jelovnik napamet?“
„O, da. Ali imaš ga i na zidu.“
Angua se okrenula i videla nešto što joj je ličilo na haotičnu gomilu crtica.
„To je ogam“, reče Kerot. „Drevno i poetično runsko pismo čije se poreklo izgubilo u izmaglici vremena, ali veruje se da potiče iz vremena pre Bogova.“
„Ko bi rekao. Šta piše?“
Kerot se ovog puta zaista nakašljao.

„Kobaja, jaje, pasulj i pacov 12p
Kobaja, pacov i pržena slanina 10p
Pacov u kajmaku 9p
Pacov i pasulj 8p
Pacov s kečapom 7p
Pacov 4p“

„Zašto kečap košta gotovo koliko i pacov?“, upita Angua.
„Jesi li probala pacova bez kečapa?“, reče Kerot. „Za tebe sam naručio patuljački hleb. Jesi li ga ikada probala?“
„Ne.“
„Trebalo bi da ga svako jednom proba“, reče Kerot. Zastao je i razmislio o svojim rečima. „Kao što većina i učini“, dodade potom.¹⁶

Tri i po minuta posle buđenja, Semjuel Vajms, kapetan Noćne straže, ustrčao je dahćući uz poslednjih nekoliko stepenika i na krovu opere povratio *allegro ma non troppo*.

Potom se naslonio na zid i podigao samostrel.

Na krovu nije bilo više nikoga. Oko njega su samo razapeta užad uživala na jutarnjem suncu.

Kada mu je bilo malo bolje, počeo je da zaviruje iza dimnjaka i svetlarnika. Ali bilo je sto mogućih puteva za bekstvo i hiljadu skrovišta.

Sasvim jasno je mogao da vidi svoju sobu. Istini za volju, mogao je da vidi i većinu soba u gradu.

Katapult... ne...

Pa dobro. Ako ništa drugo, ispitaće svedoke.

Prišao je ivici krova i nagnuo se preko.

„Zdravo“, reče. Pa trepnu. Pod njim se pružalo šest spratova ambisa, ne baš prijatan prizor za nedavno ispražnjen stomak.

„Heh... možeš li, ako ti nije teško, da trknes ovamo?“, reče.

„E-o o-ma.“

Vajms se odmače. Čulo se struganje kamena i gargojla se s mukom izvuče preko parapeta, krećući se isprekidano kao loša animacija.

Nije znao mnogo o gargojlama. Kerot je jednom rekao kako je ta neverovatna urbana trolvska vrsta uspostavila simbiotski odnos sa slivnicima i da se divi njihovom umeću da vodu

¹⁶ Pacov u kajmaku samo je jedan od čuvenih diskvetskih specijaliteta koje nudi kosmopolitski Ank-Morpork. U publikaciji *Dobro došli u Ank-Morpork*, izdanju Trgovačkog esnafa, stoji: iz širokog asortimana preporučujemo još i šlajmpitu, đavola u pekmezu, nenespretnog bakalara, unezvereni sufle, škarpski puding* i, da ne zaboravimo, sendvič s papcima, napravljen od najfinijih svinjskih papaka. Ne kaže se tek tako da ako želite da osetite pravi ukus Ank-Morporka, treba da probate sendvič s papcima.

* Nemojte pomešati sa škotskim pudingom, koji se pravi od loja sezonskog voća. Ankmorporčeka verzija klizi niz jezik kao najfiniji krem, a na stomak pada kao betonsko dule.

istovremeno ispuštaju na uši i usta. Verovatno je to bila najčudnija vrsta na Disku.¹⁷ Nije se mnogo ptica gneznilo na zgradama naseljenim gargojlama, a šišmiši su ih izbegavali.

„Kako se zoveš, druže?”

„Halho-hihad-hirohoh-hrua.”

Vajmsove usne su se pomerale dok je pokušavao da ubaci glasove neizgovorljive za biće s većito otvorenim ustima. Balkon-Iznad-Širokog-Druma. Kod gargojli je, slično pilepcima, lični identitet bio u tesnoj vezi s prebivalištem.

„Pa, druže,” reče potom, „znaš li ti ko sam ja?”

„E”, nabusito odgovori gargojla.

Vajms klimnu. Taj stvor samo sedi ovde po svakakvom vremenu dok mu komarci lete oko ušiju, pomislio je. Takvima debeo adresar nije potreban. Čak i morski krastavci imaju više poznanika.

„Ja sam kapetan Vajms iz Noćne straže.”

Velike kamene uši se štrećuše.

„A. Ii rhaadii aa oodina Erota?”

Vajmsu je ponovo trebalo nešto vremena. Trepnuo je.

„Poznaješ kaplara Kerota?”

„Oo, aa. Hui aju Erota.”

Vajms šmrknu. Ja sam ovde odrastao, pomislio je, a kada prolazim ulicom, ljudi pitaju: „Ko je onaj mrgud?” Kerot je ovde tek nekoliko meseci i svi ga znaju. I on poznaje svakog. I svi ga vole. To bi mi smetalo kad on ne bi bio tako *dopadljiv*.

„Živiš ovde?”, upita Vajms radoznalo, uprkos mnogo važnijim problemima koje je imao, „a poznaješ Erotu... Kerota. Kako?”

„O oheka hoje oao a hriha ha naha.”

„Stvarno?”

„A.”

„Da li je još neko dolazio ovamo? Malopre?”

„A.”

„Da li si ga video?”

„E. Hraio he ahrohet. Ohegao he uliho Holohern.”

Ulica Holohern, prevodio je Vajms. Ko god to bio, sada je već daleko.

„Iao je hta”, nastavi gargojla. „Hta a ahrohet.”

„Šta je imao?”

„Ahrohet. Hnah? Ang! Okh! Unn! Ahete! Ang!”

„Oh, vatromet.”

„A. Eo i kae.”

„Štap za vatromet? Kao... raketa na štapu?”

„E, ihote! Hta. Hi ga hruhi a on kahe ANG!”

„Ti ga pružiš a on kaže bang?”

„A!”

Vajms se počea po glavi. Zvučalo je kao neka čarobnjačka stvarčica. Ali takve stvari nisu govorile bang.

„Pa... hvala”, rekao je. „Uo hi mi ohogao.”

Okrenuo se i pošao ka stepeništu.

Neko je pokušao da ga ubije.

A Patricij ga je upozorio da ne istražuje krađu u Esnafu ubica. Rekao je *krađu*.

¹⁷ Greška. Vajms nije mnogo putovao i jedva da je nešto znao o lenkrskom drozdu-kamikazi ili senovitoj lemi koja postoji u samo dvodimenzije i hrani se matematičarima, ili o kvant-olujnom leptiru. Ali verovatno najčudnija i gotovo sigurno najtužnija vrsta Disksveta jeste slon-samotnjak. To stvorenje, u nedostatku debele kože kakvu imaju njegovi bliski rođaci, živi u kolibi koju nosi sa sobom i dograđuje je kad god se, zbog rasta, za time ukaže potreba. U bespućima Hauondalanda uopšte nije redak slučaj da se putnik probudi usred sela kojeg prethodne večeri tu nije bilo.

Vajms u vreme tog razgovora čak nije ni bio siguran da je išta ukradeno.

Tu je, naravno, bio i zakon verovatnoće. On je igrao mnogo veću ulogu u policijskoj praksi nego što pripovedači žele da priznaju. Na svako ubistvo razjašnjeno zahvaljujući otkriću ključnog otiska stopala ili opuška, ide stotinu slučajeva nerešenih zato što je vetar naneo lišće na pogrešnu stranu ili zato što prethodne noći nije padala kiša. Toliko je zločina rešeno sasvim slučajno, nasumičnim zaustavljanjem automobila, zahvaljujući nehотиčnoj opasci u razgovoru, zato što se neko pogrešne nacionalnosti zatekao u krugu od deset kilometara od mesta zločina bez dobrog alibija...

Čak je i Vajms znao za moć slučaja.

Sandalom je zakačio nešto metalno.

„A ovo je”, reče kaplar Kerot, „čuveni slavluk u čast borbe kod Kramhorna. Mislim da smo pobedili. Na njemu ima preko devedeset figura čuvenih vojnika. On je jedan od simbola grada.”

„Što onda ne podignu spomenik računovođama?”, reče pseći glas iza Angue. „U čast prve bitke u univerzumu u kojoj je neprijatelj naveden da proda svoje oružje.”

„A gde je?”, upita Angua ne obraćajući pažnju na Gaspoda.

„Ah, da. U tome i jeste problem”, reče Kerot. „Oprostite, gosin Žgolj. Ovo je gosin Žgolj. Zvanični čuvar spomenika. Po drevnoj tradiciji, njegova plata je dolar godišnje i novi prsluk za svaku Prašćićnu noć.”

Starčić sa šeširov natučenim na oči sedeo je na svojoj hoklici kraj raskrsnice. Podigao je šešir.

„Bardan, gosin Kerote. Jeste li voljni da glednete trijumfalnu kapiju, a?”

„Da, molim lepo”, reče Kerot i okrenu se ka Angui. „Originalni projekat je, na nesreću, poveren na izvođenje Budalin i Džonsonu.”

Starac je iz džepa izvukao kartonsku kutijicu i svečanim pokretom skinuo poklopac.

„Gde je?”

„Evo ovde”, reče Kerot. „Ispod ovog komadića vate.”

„Oh.”

„Bojim se da su po gospodinu Džonsonu važeći merni sistemi bili nešto što se događa drugima.”

„On je gradio i Kvirmov spomenik, Ankške viseće vrtove i Kolosa od Morporka”, reče Kerot.

„Kolos od Morporka?”, upita Angua.

Gospodin Žgolj podiže mršavi prst. „Samo malo strpljenja molim”, reče i počeo da prepipava džepove. „Tu mi je negde.”

„Zar taj čovek nikada nije napravio nešto upotrebljivo?”

„Pa, projektovao je ukrasni karafindl za lorda Stisnicu Ludog”, reče Kerot dok su odlazili.

„To je uradio kako treba?”

„Ne baš. Ali zanimljiva je činjenica da u slaniku žive četiri porodice, a da posudu za biber koristimo kao silos.”

Angua se osmehnula. Zanimljiva priča. Kerot je bio pun zanimljivih priča O Ank-Morporku, Osećala se kao da plovi nemirnim morem tema. Ići ulicom u Kerotovom društvu bilo je kao imati tri turistička obilaska u jednom.

„A ovo ovde je”, reče Kerot, „Prosjački esnaf. Najstariji od svih esnafa. Malo ljudi to zna.”

„Ko bi rekao?”

„Obično se misli da najstariji esnafi pripadaju ludama i ubicama. Pitaj bilo koga i reći će ti 'najstariji esnaf u Ank-Morporku sigurno je Esnaf luda ili Esnaf ubica'. A nisu. Oni su relativno mladi. A Prosjački esnaf postoji vekovima.”

„Stvarno?“, reče Angua slabašnim glasom. U poslednjem satu saznala je o Ank-Morporku više nego što bi bilo ko razuman želeo da zna. Pomalo je sumnjala da Kerot pokušava da joj se udvara. Ali umesto uobičajenog cveća ili bombonjera, on kao da je pokušavao da joj pokloni grad.

A ona je, uprkos svim svojim instinktima, bila ljubomorna. I to na grad! O, bogovi, a poznajemo se tek nekoliko dana!

Bio je to način na koji je on nosio svoje okruženje. Kao da će svakog trenutka zapevati jednu od onih pesama sa sumnjivim stihovima i frazama tipa „grad koji volim“ ili „želim da mu budem deo“; pesmu u kojoj ljudi igraju na ulicama, daju pevaču jabuke i pridružuju mu se, a desetak prelepih prodavačica šibica iznenada pokazuje zapanjujući koreografski talenat i svi izgledaju kao veseli i ljupki građani, a ne ubice, zlobne duše i sebična đubrad, što biste inače pomislili. Samo što bi se, kada bi Kerot zapevao i počeo da igra, ljudi *zaista* priključili. On bi i stečke postavljene ukrug naterao da mu se pridruže i zaigraju rumbu.

„U dvorištu imaju nekoliko zaista zanimljivih statua“, rekao je. „Uključujući i jednu koja prikazuje Džimija, prosjačkog boga. Pokazaću ti. Oni neće imati ništa protiv.“

Zakucao je na vrata.

„Zaista ne moraš da...“, započe Angua.

„Nema problema.“

Vrata se otvoriše.

Anguine nozdrve se raširiše. Taj miris...

Prosjak odmeri Kerota od glave do pete, a potom zinu.

„Majki Kukumavka, zar ne?“, reče Kerot na svoj srdačni način. Vrata se zalupiše.

„Pa, to baš i nije bio prijateljski doček“, reče on.

„Dismr, a?“, reče neki zlobni glasić iza Angue. Premda nije bila raspoložena da prizna Gaspodu da je u pravu, uhvatila je sebe kako klima glavom. Iako su prosjaci predstavljali čitav koktel zadaha, drugi po jačini bio je strah, a najjači beše miris krvi. Miris od koga je dobila želju da vrisne.

Iza vrata se začu žamor glasova, a potom se širom otvoriše.

Ovog puta je tu bila čitava gomila prosjaka. Svi su zurili U Kerota.

„Dobro bre, gospodine si ga moj“, reče onaj oslovljen kao Majkl Kukumavka, „će se predamo, što da se ne predamo? Kako ste znali?“

„Kako smo št...“, zausti Kerot, ali Angua ga munu laktom.

„Ovde je neko ubijen“, rekla je.

„Ko je ova?“, upita Kukumavka.

„Redov Angua je pripadnik Straže“, reče Kerot.

„Har, har“, reče Gaspod.

„Moram priznati da ste sve bolji“, reče Majkl Kukumavka. „Našli smo to ubogo čeljade tek pre nekoliko minuta.“

Angua je osetila da Kerot otvara usta da kaže: „Koje?“ Ponovo ga munu laktom.

„Odvedite nas do njega.“

Ispostavilo se da je on...

... za početak se ispostavilo da je on zapravo ona. U potkrovlju, u sobi zastrtoj krparama.

Angua je klekla kraj tela. Bilo je sasvim jasno da je u pitanju telo. Ali ne i osoba. Osobe obično imaju nešto više glave na ramenima.

„Zašto?“, rekla je. „Ko bi učinio ovako nešto?“

Kerot se okrenu ka prosjacima okupljenim ispred vrata.

„Ko je bila?“

„Letica Knibs“, reče Majkl Kukumavka. „Bila je samo služavka kod kraljice Moli.“

Angua pogleda Kerota.

„Kraljica?“

„Ponekad vrhovnog prosjaka nazivaju kraljem ili kraljicom“, reče Kerot. Teško je disao.

Angua navuče Leticin somotski ogrtač preko leša.

„Samo služavka“, promrmljala je.

Nasred poda nalazilo se oboreno veliko ogledalo, ili bar njegov ram. Staklo je, poput šljokica, bilo razasuto na sve strane.

Kao i prozorsko staklo.

Kerot nogom skloni krhotine u stranu. Ukazala se pukotina u podu i nešto metalno uglavljeno u nju.

„Potreban mi je ekser i parče kanapa“, reče Kerot veoma sporo i razgovetno. Ni na tren nije skretao pogled s komada metala. Kao da je očekivao da ta stvar učini nešto.

„Nisam siguran da...“, započe prosjak.

Kerot, i dalje ne skrećući pogled, naglo ispruži ruku, zgrabi prosjaka za kragnu i bez mnogo napora odiže ga od poda.

„Parče kanapa“, ponovio je, „i ekser.“

„Da, kaplare Kerote.“

„A vi ostali, gubite se“ reče Angua.

Zabezegnuto su je gledali.

„Odmah!“, viknu ona stegnuvši pesnice. „I prestanite da buljite u nju!“

Prosjaci nestadoše.

„Malo će potrajati dok našu kanap“, reče Kerot dok je nogom sklanjao komadiće stakla. „Moraće da ga isprose od nekog.“

Izvukao je nož i počeo veoma pažljivo da buši daščani pod. Na kraju je iskopao metalni metak, blago zaravnjen zbog prolaska kroz prozor, ogledalo, dasku i izvesne delove pokojne Letice Knibs, delove koji nisu bili predviđeni za izlaganje suncu.

Premetao je zrno po rukama.

„Angua?“

„Da?“

„Kako si znala da je neko mrtav?“

„Ja... jednostavno sam imala predosećaj.“

I Prosjaci su se vratili. Bili su toliko rastreseni da su njih petorica nosila jedan kanap.

Kerot je ukucao ekser u prozorski okvir ispod razbijenog okna i privezao jedan kraj kanapa za njega. Zabio je nož u pukotinu i za njega vezao drugi kraj. Potom je legao i pogledao duž kanapa.

„Ne mogu da verujem.“

„Šta je bilo?“

„Ovo je stiglo s krova opere.“

„Dobro. Pa?“

„To je više od dvesta metara odavde.“

„I?“

„Ta... stvar se zabola dva centimetra u hrastov pod.“

„Jesi li poznavao tu devojkicu... uopšte?“, upita Angua, pomalo se zastidevši zbog svog pitanja.

„Jedva.“

„Mislila sam da ti poznaješ svakoga.“

„Znao sam je iz viđenja. Grad je pun ljudi koje povremeno viđaš.“

„Šta će prosjacima sluge?“

„Ne misliš valjda, lepojko, da mi kosa ovako stoji sama od sebe?“

Na vratima je stajala nakaza. Čitavo lice joj je bilo u ranama. Imala je bradavice s kojih su rasle bradavice, koje su bile dlakave. Možda je bila žena, ali to je bilo nemoguće tvrditi zbog nebrojenih slojeva rita. Malopre pomenuta kosa izgledala je kao da ju je frizirao uragan. I to prstima umočenim u šećerni sirup.

A onda se to uspravilo.

„O, kaplare Kerote. Nisam znala da si i ti tu.“

Glas joj je sada bio normalan, bez i najmanjeg traga molećivosti i cviljenja. Okrenula se i snažno spustila svoj štap na nešto u hodniku.

„Balavi Sidni, ti si jedno pogano derište! Mogao si da mi kažeš da je to kaplar Kerot.”

„Arrgh!”

Stvorenje ušeta u sobu.

„A ko bi bila tvoja drugarica, gosin Kerote?”

„Ovo je redov Angua. Angua, ovo je Moli, kraljica prosjaka.”

Angua nije mogla da ne primeti da konačno neko nije iznenađen što vidi ženu u Straži. Kraljica Moli joj klimnu kao jedna poslovna žena drugoj. Prosjački esnaf bio je uspešna organizacija nezaposlenih s punim radnim vremenom.

„Dobar dan želim. Da nemate možda da mi date deset hiljada dolara. Treba mi za palaticu.”

„Nemam.”

„Samo pitam.”

Kraljica Moli pokaza ka telu na podu.

„Šta se dogodilo, kaplare?”

„Mislim da imamo posla s nekakvim novim oružjem.”

„Čuli smo prasak stakla i pronašli je ovde”, reče Moli. „Zašto bi iko hteo da nju ubije?”

Kerot pogleda ka somotskom ogrtaču.

„Čija je ovo soba?”, upitao je.

„Moja. Ovo je moja garderoba.”

„Onda taj, ma ko bio, nije hteo da ubije nju, već vas, Moli. 'Neki u prnjama, neki u traljama, a jedan u somotu...' Tako ide vaša Povelja, zar ne? Zvanična odeća prosjačkog poglavara. Devojka verovatno nije mogla da odoli iskušenju da vidi kako bi njoj stajala. Prava haljina, prava soba. Pogrešna osoba.”

Moli stavi ruku na usta, rizikujući teško trovanje.

„Naručeno ubistvo?”

Kerot odmahnu glavom. „Ne izgleda mi tako. Oni poslove obavljaju izbliza. Vole da budu sigurni u kvalitet izrade”, dodade ogorčeno.

„Šta da radim?”

„Za početak sahranite ovo ubogo devojče”, reče Kerot igrajući se metkom. A onda ga je pomirisao.

„Petarde”, reče.

„Da”, reče Angua.

„A šta ćete vi da radite?”, reče kraljica Moli. „Vi ste Straža, zar ne? Šta se ovde dešava? Šta nameravate da preduzmete?”

Kadi i Detritus su napredovali Fedrovim drumom. Kraj njih su se nizale štavionice, ciglane i strugare. Sve u svemu, nimalo prijatni prizori, zbog čega su, sumnjao je Kadi, i bili poslani da patroliraju baš tu, uz obrazloženje „treba da upoznate grad”. Hteli su da ih sklone. Narednik Kolon je smatrao da zbog njih stražara izgleda neuredno.

Nije se čulo ništa osim kuckanja Kadijevih čizama i trupkanja Detritusovih prstiju.

Patuljak konačno progovori. „Samo da znaš da mi se ne sviđa što su me poslali ovamo s tobom ništa više nego što se tebi sviđa što su te poslali ovamo sa mnom.”

„Jašta!”

„Ali ako hoćemo da izvučemo najbolje što se može izvući iz svega ovoga, bolje bi nam bilo da nešto menjamo. Važi?”

„Šta?”

„Recimo to što ne umeš da brojiš. Znam da trolovi umeju da broje. Zašto ti ne umeš?”

„Umem!”

„Onda mi reci koliko prstiju sam podigao?”

Detritus se namršti.

„Dva?”

„Dobro. A koliko *sam sada* prstiju podigao?”

„To su ona dva i još jedan pa je to...?”

Detritus je izgledao uspaničeno. Bila je to teorija drugog reda.

„Dva i još jedan je tri.”

„Dva i još jedan je tri.”

„A sada?”

„Dva i dva.”

„To je četiri.”

„Če-tri-ri.”

„A *sada*?”

Kadi je podigao osam prstiju.

„Dvačetiri.”

Kadi je bio iznenađen. Očekivao je „mnogo” ili „gomila.”

„Koliko je dvačetiri?”

„Dva i dva i dva i dva.”

Kadi nakrivi glavu u stranu.

„Hmmm”, reče. „Dobro je. Dvačetiri se zove osam.”

„Osam.”

„Znaš”, reče Kadi kritično odmeravajući trola, „možda ti i nisi glup ko što izgledaš.

Dobro nam ide. Da malo razmislimo... U stvari, ja ću da razmišljam, a ti mi se pridruži kad naučiš reči.”

Vajms zalupi vrata stražare za sobom. Narednik Kolon, koji je sedeo za svojim stolom, podiže pogled. Izgledao je zadovoljno.

„Šta se događa, Frede?”

Kolon duboko udahnu.

„Svaštanešto, kapetane. Nobi i ja smo malo *detektovali* u Esnafu luda. Sve sam zapisao.

Tu je. Propisan izveštaj.”

„Dobro.”

„Sve je zapisano. Evo, pogledajte. Po PSOS. Ima i tačke i sve kako treba.”

„Vrlo dobro.”

„Ima i zareze i sve. Pogledajte.”

„Siguran sam da ću uživati u čitanju, Frede.”

„A prd... Kadi i Detritus su isto nešto otkrili. I Kadi je napisao izveštaj. Ali nema toliko tačaka kao moj.”

„Koliko sam spavao?”

„Šest sati.”

Vajms je pokušao da stvori mentalni prostor za sve to. Nije uspeo.

„Moram nešto da ubacim u sebe”, reče. „Neku kafu ili tako nešto. A onda će svet već nekako uspeti da izgleda bolje.”

Slučajni prolaznik na Fedrovom drumu mogao je da vidi trola i patuljka kako uzbuđeno viču jedan na drugog.

„Dva-trijesda i osam i jedan!”

„Je l' vidiš? A koliko je cigala na ovoj gomili?”

Pauza.

„Šesnajs osam, četir, jedan!”

„Sećaš se šta sam ti pričao o deljenju sa osam-i-dva?”

Duža pauza.
„Dvajs-de-vet...?“
„Tačno!“
„Tačno!“
„Stiíci ées negde!“
„St-íci éu negde!“
„Rođen si da brojiš do dva!“
„Rođen sam da brojim do dva!“
„Ako možeš da brojiš do dva, možeš da brojiš dokle hoćeš!“
„Ako možem da brojim do dva, možem da brojim dokle oćem!“
„A onda je čitava vasseljena tvoja!“
„Moja! A ko je vasseljena?“

Angua je morala da potrči da ne bi zaostala za Kerotom.

„Zar nećemo da odemo do zgrade opere?“
„Kasnije. Dok mi stignemo, tamo više nikoga neće biti. Moramo ovo da isprićamo kapetanu.“
„Misliš da ju je ubila ista stvar kao i Hamerhoka?“
„Da.“

„Ono je devet 'tica.“
„Tako je.“
„A ono je... jedan most.“
„Tačno.“
„A tamo je... će-tr-najs brodova.“
„Jeste.“
„A tamo ima... iljadu. Trista. Šeset. Četir cigle.“
„Dobro.“
„A tamo...“
„Vreme je za odmor. Nećeš valjda celu noć...“
„A tamo - jedan bega.“
„Ko? Gde?“

Šam Argina kafa bila je kao rastopljeno olovo, s tim što je imala i jedan bitan kvalitet: kada je popijete, potpuno vas obuzme osećanje olakšanja što je više nema.

„To je“, reće Vajms, „bila prokleta puna šolja, Šam.“
„Aha“, reće Arga.
„Znaš, popio sam mnogo loših kafa u životu, ali ova, ova je bila kao da mi je neko testerom prešao preko jezika. Koliko je krčkala?“
„Koji je danas datum?“, reće Arga ne prestajući da briše čašu. On je gotovo uvek brisao čaše. Niko nikada nije saznao šta se događalo sa čistima.
„Petnaesti avgust.“
„A godina?“

Šam Arga se nasmešio, ili je bar pomerio neke mišiće oko usta. Godinama je vodio uspešnu kafeteriju zahvaljujući tome što se smešio, što nije davao na veresiju i što je znao da većina njegovih mušterija želi obroke sačinjene od pažljivo odmerenih količina četiri grupe namirnica: šećera, štirka, loja i reš spaljenih komadića nećega.

„Hoću par jaja", reče Vajms, „ali da žumanca budu sasvim tvrda, a belanca tako žitka da se otežu ko melasa. I hoću šunku, Onu specijalnu, s puno koščica i dva prsta sala. I prženicu. Al' onakvu da ti se zakrče arterije kad je pogledaš."

„Teška porudžbina", reče Arga.

„Juče si uspeo. A daj mi još kafe. I da bude jaka i crna ko ponoć bez mesečine."

Arga ga pogleda iznenađeno. To nije ličilo na Vajmsa.

„Kolko je to *crno*?", upita.

„Oh, pa onako, prokleta crno, rekao bih."

„Ne mora da znači."

„Molim?"

„Više je zvezda kad nema mesečine. Logično je. Tad se bolje vidi. To ti je vedrije nego da ima mesečine."

Vajms uzdahnu.

„A kao *oblačna* noć bez mesečine?", upita.

Arga pogleda u lonac u kome je krčkala kafa.

„Kumulusi ili cironimbusi?"

„Molim? Šta reče?"

„Vidi, cirusi leže nisko pa mogu da reflektuju svetla grada. A opet, može doći do velikog rasipanja svetlosti zbog kristala leda u..."

„Noć bez mesečine", reče Vajms šupljim glasom., „crna kao ta kafa."

„Može."

„I krofnu." Vajms je zgrabio Argu za musavu košulju i tako ga povukao da su im se nosevi dodirnuli. „A krofna da bude krofnasta kao krofnica napravljena od brašna, vode, jednog krupnijeg jajeta, šećera, prstohvata kvasca, cimeta koliko da zamiriše i da je punjena džemom, želeom ili pacovom, u zavisnosti od nacionalne i vrstne pripadnosti mušterije. Jasno? A ne krofnastu u metaforičkom smislu reči. Hoću samo krofnu. Jednu."

„Jednu."

„Da."

„Što lepo ne kažeš?"

Arga obrisa košulju, uvređeno pogleda Vajmsa i nestade u kuhinji.

„Stoj! U ime zakona!"

„A kako je ime zakonu?"

„Otkud ja znam?"

„A što ga onda jurimo?"

„Jer beži!"

Iako je bio u Straži svega nekoliko dana, Kadi je već usvojio jednu važnu i suštastvenu činjenicu: gotovo je nemoguće da neko bude na ulici a da nije prekršio zakon. Policajac koji želi da ubije dan s prolaznikom ima pregršt optužbi na raspolaganju, od tumaranja s predumišljajem, pa sve do opiranja vešanju u stanju pogrešne boje/oblika/vrste/pola. Na trenutak pomisli da bi svakoga ko ne utekne kada ugleda Detritusa u punoj brzini trebalo uhapsiti zbog kršenja akta o neverovatnoj gluposti iz 1581. Ali već je bilo prekasno za tu optužbu. Neko je već bežao, oni su ga jurili, a on je bežao jer su ga oni jurili.

Vajms je sedeo nad šoljom kafe i proučavao stvar koju je pronašao na krovu opere.

Ličilo je na skraćenu Panovu sviralu, i to pod uslovom da Pan zna svega šest nota, i to istih. Šest čeličnih cevčica zavarenih jedna za drugu. Duž jedne strane nalazila se nazubljena metalna traka, slična ispravljenom zupčaniku. Čitava skalamerija mirisala je na petarde.

Pažljivo ju je spustio kraj tanjira.

Počeo je da čita izveštaj narednika Kolona. Fred je očigledno proveo dosta vremena nad njime, verovatno se pomažući i rečnikom. Evo šta je tamo pisalo:

„Izveštaj sastavio Narednik F.Kolon. Danas, dana 15. avgusta, negde oko 10 pre Podne, uputih se u društvu Kaplara G.S.St.Dž. Nobsa, u Esnaf Luda i Šaljivdžija u Božijoj Ulici, gde smo konverzirali s klovnom Bofoom koji reče da je klovn Bino, *corpus derelicti*, definitivno viđen od strane njega, klovna Bofoa, dokje napuštao Esnaf prethodnog jutra posle eksplozije. (Ja mislim da laže ko pas iz razloga štoje pokojnik bio mrtav bar dva dana a i Kaplar G.S.St.Dž. Nobs se slaže samnom, i neko tu mrsno laže, a ja lepo kažem da se nemože verovati nekom ko za život zarađuje drljajući guzicom ledinu.) Potom nas je video Doktor Belolik koji nam je odmah dao zadnjično potprašivanje sa lica nazočnog mesta. Nama, meni i Kaplaru G.S.St.Dž. Nobsu, čini se da se Lude brinu da su za sve možda krive Ubice, ali mi neznamo zašto. Osim toga, klovn Bofo nam je saopštio da bi trebali da potražimo Binov nos, ali on ga je već imao kad smo ga našli, pa smo onda pitali klovna Bofoa da li je mislio na lažni nos a on je rekao da nije nego na pravi i da se tornjamo. Potom smo se vratili ovde.”

Vajms se zamislio šta bi moglo biti zadnjično potprašivanje. Čitava ta zbrka oko nosa izgledala mu je kao zagonetka pod velom enigme, ili makar zapetljana rukopisom narednika Kolona, što se uglavnom svodi na isto. Zašto bi iko tražio nos koji nije izgubljen?

Uzeo je Kadijev izveštaj, ispisan pažljivim, uglastim rukopisom nekoga ko je navikao na rune. I sage.

„Kapetane Vajmse, ovime ja, Redov Kadi, počinjem svojv ispovest. Divno li beše jutro što osvanv toga dana v srcima kad se otisnvsmo ka Alhemičarskome Esnafv, gde zbivanja se zbiše onako kako ćv ih sad opevat ja. Tamo behv i lopte vatrene. O pitanjv po kome poslati u pohode bismo rečeno nam bi da na priloženome parčetu papira (priloženo) jeste rukopis Leonarda od Kvirma, što nestade pod svmnjivijem okolnostima. Tv piše kako se pravi Barvt brl što se za vatromete i petarde koristi. Gospodin Silverfiš alhemičar kaže da svaki alhemičar to zna. Osim toga, na margini papira jeste nacrt Pcvce jer zapitah rođaka mi Dajštadaša o Leonardv i on mi reče je prodavao slike Leonardv i prepoznade rvkopisanje i reče da je Leonard vvek pisao vnatraške jer genije beše. A i ja ovde včinih isto.”

Vajms je spustio papire i na njih stavio metalnu stvarčicu.

Potom je gurnuo ruku u džep i izvadio dve-tri metalne kuglice.

Štap, reče gargojla.

Vajms pogleda skicu. Izgledalo je, kao što je Kadi primejlo, kao kundak samostrela na koji je nakalemljena cev. Okolo je bilo još crteža čudnih mehanizama i nekoliko šestocevnih stvarčica. Čitav crtež je izgledao kao žvrljotina. Neko je, verovatno taj Leonard, čitao knjigu o vatrometima i zapisivao beleške na margini.

Vatromet.

Eh, sad... vatromet? Ali to nije oružje. Petarde pucaju, Bang. Rakete lete uvis, manje ili više, ali jedino što grožava jeste nebo.

Hamerhok je bio poznat po svom talentu za mehanizme. To nije bila česta osobina kod patuljaka. Mislilo se da jeste, ali nije. Tačno je da su bili vešti u obradi metala, pravili su odlične mačeve i nakit, ali nisu bili tehnički nadareni kada su u pitanju zupčanici i opruge. Hamerhok je bio drugačiji.

Dakle...

Recimo da postoji oružje. Recimo da je ono na neki način drugačije, neobično i zastrašujuće.

Ne, to je nemoguće. Ili bi ga svi imali ili ne bi ni postojalo. Ne bi završilo u muzeju kod ubica. Šta se drži u muzejima? Stvari koje ne rade, ili ih više nema, ili treba da se pamte... Zašto bi onda neko izlagao petardu?

Na vratima je bilo mnogo brava. To znači da... to nije bio muzej u koji se tek tako ulazi. Možda biste morali da budete veliki ubica da bi vas jedne noći, po mrtvom, hehe, mraku, neki od esnafskih funkcionera odveo dole i rekao... i rekao...

Tada mu se, iz nekog razloga, ukazalo Patricijevo lice.

Ponovo je Vajms osetio kako se nalazi blizu nečega, blizu same suštine...

„Gde pobeže? Gde pobeže?”

Pred njima je bio lavirint uličica. Kadi se naslonio na zid i pokušavao da dođe do daha.

„Eno ga!”, uzviknu Detritus. „U Ulici midera!”

A onda se odgega dalje.

Vajms spusti šolju kafe.

Ko god da je s rastojanja od nekoliko stotina metara ispalio na njega te metalne kuglice, bio je veoma precizan. Osim toga, pucao je šest puta za manje vremena nego što bi bilo potrebno da se odapne strela...

Vajms uze cevčice. Šest cevčica, šest hitaca. A u džep može da stane gomila ovakvih stvarčica. Taj neko bi mogao da puca dalje, brže i preciznije nego bilo ko iz bilo kog oružja...

Dakle, to je. Novi tip oružja. Mnogo, mnogo brže od luka. Ubicama se to ne bi dopalo. To im se *uopšte* ne bi dopalo. I lukove izbegavaju. Ubice vole da ubijaju izbliza.

Zato su stavili... *kuburu* pod ključ. Sami bogovi znaju kako su uopšte došli do te naprave. I neki od starijih ubica. Oni su prenosili poruku: *čuvaj se ovakvih stvari...*

„Dole! Pobeže u Slepačku ulicu!”

„Uspori! Uspori!”

„Što?”, upita Detritus.

„To je slepa ulica.”

Dva stražara konačno stadoše.

Kadi je bio svestan da je on mozak patrole, iako je Detritus, lica blistavog od ponosa, upravo prebrojavao cigle u obližnjem zidu.

Zašto su nekoga jurili preko pola grada? Zato što je bežao. *Niko* ne može da pobegne Straži. Lopovi bi jednostavno pokazali dozvole. Lopovi bez dozvola ne bi se plašili Straže pošto bi morali da čuvaju strah za one iz Lopovskog esnafa. Ubice su uvek poštovalе zakon. Pošten svet nije bežao od Straže.¹⁸ Bežanje od Straže bilo je više nego sumnjivo.

Poreklo imena Slepačke ulice izgubilo se, nažalost, u slavnoj izmaglici vremena, ali ispostavilo se da je zaslužen. U ulici je bilo kao u tunelu, pošto su okolne zgrade bile toliko visoke da je nebo izgledalo kao tanka linija u daljini.

Kadi je izvirio iza ugla i zagledao se u tminu.

Klik. Klik.

Zvuk je dopirao iz dubine tame.

„Detrituse?”

„Mh?”

„Imamo li mi neko oružje?”

¹⁸ Fraza „Pošten svet ne treba da se boji policije” trenutno je na reviziji u Apelacionom frazeološkom sudu.

„Samo štap. Jedan štap.“

„Samo što... miriše na petarde.“

Kadi se povuče natrag, vrlo oprezno.

U Hamerhokovoj radionici se osećao miris petardi. Agospodin Hamerhok je završio s velikom rupom u grudima. Osećaj imenovanog straha, koji je mnogo određeniji i strašniji od bezimenog straha, počeo da se uvlači u Kadija. To je nešto slično osećanju koje imate kada igrate u veliki ulog, a protivnik vam odjednom uputi širok osmeh i vi shvatite da ne znate *sva* pravila, ali znate da ćete biti srećni ako se nekako izvučete sa, ako ste mnogo, mnogo srećni, košuljom na leđima.

S druge strane... mogao je da zamisli lice narednika Kolona. Jurili smo tog čoveka sve do uličice, naredniče, a onda smo se okrenuli i otišli...

Izvukao je mač.

„Redove Detrituse?“

„Da, redove Kadi?“

„Za mnom.“

Zašto? Ta prokleta stvar napravljena je od metala, zar ne? Deset minuta nad plamenikom i problema više neće biti. Ako je nešto takvo tako opasno, zašto ga se onda ne rešiti? Zašto ga čuvati?

Ali ljudska priroda je drugačija, zar ne? Ponekad je nešto suviše fascinantno a da bi se uništilo.

Pogledao je čudne metalne cevčice. Šest kratkih cevi, zavarenih zajedno, čvrsto zatvorenih s jedne strane. Na vrhu svake postojala je rupica...

Vajms polako podiže jednu od olovnih kuglica...

Uličica je zavijala jednom ili dvaput, ali u njoj nije bilo ni poprečnih ulica ni vrata. Osim jednih na samom kraju. Bila su veća od običnih vrata i prilično masivna.

„Gde smo?“, prošaputa Kadi.

„Neam pojma“, reče Detritus. „Negde blizu dokova.“

Kadi mačem gurnu vrata.

„Kadi?“

„Da?“

„Prešli smo se-dam-deset de-vet koraka!“

„Baš lepo.“

Osetiše nalet hladnog vazduha.

„Mesara“, prošaputa Kadi. „Neko je obio katanac.“

Ušunjabo se u visoku, mračnu prostoriju, veliku poput hrama, na koji je pomalo i podsećala. Kroz visoke, injem pokrivene prozore nazirala se bleđa svetlost. S tavanice su, u urednim redovima, visile životinjske polutke.

Bile su poluprovidne i tako hladne da se Kadijev dah pretvarao u kristale.

„Oh“, reče Detritus. „Mislim ovo skladište svinjetine u najavi na Morpork putu.“

„Šta?“

„Radio ovde“, reče trol. „Radio svud. Bež', glupi trolu, ti prevelik“, dodao je potišteno.

„Postoji li neki izlaz?“

„Glavni ulaz je u ulici Morpork. Al niko mesecima tu ne dođe. Sve dok svinjetina ne postoji.“¹⁹

Kadi se stresao.

„Tu si!“ viknuo je. „Mi smo Straža! Istupi odmah!“

Između dve pre-svinje pojavi se mračna silueta.

„A šta ćemo sad?“ upita Detritus.

Čovek podiže nešto što je ličilo na štap i namesti ga kao da drži samostrel.

Opalio je. Prvi hitac okrznu Kadijev šlem.

Kamena šaka zgrabi patuljka za glavu i Detritus ga povuče iza sebe. Međutim, u tom trenutku čovek potrča, i to ka njima, ne prestajući da puca.

Detritus trepnu.

Još pet hitaca, jedan za drugim, zabi mu se u prsnik.

Begunac istrča kroz otvorena vrata i zalupi ih za sobom.

„Kapetan Vajms?“

Podigao je pogled. Bio je to kapetan Kvirk iz Dnevne straže s dvojicom svojih ljudi.

„Da?“

„Pođi s nama. I predaj mi svoj mač.“

„Molim?“

„Mislim da si me čuo, kapetane.“

„Ej, Kvirk, to sam ja, Sem Vajms. Ne pravi budalu od sebe.“

„Ja nisam budala. Imam ljude sa samostrelima. *Ljude*. Ti bi napravio budalu od sebe kad bi pokušao da se opireš hapšenju.“

„A je l'? Ja sam uhapšen?“

„Samo ako ne pođeš s nama...“

Patricij je bio u Duguljastoj kancelariji. Gledao je kroz prozor. Mnogo zvona kakofonija za pet popodne upravo je zamirala.

Vajms ga vojnički pozdravi. Vetinari je s leđa izgledao kao flamingo mesožder.

„Ah, Vajmse“, rekao je ne osvrnuvši se, „zamolio bih vas da dođete ovamo. Recite mi šta vidite.“

Vajms je mrzeo igre pogađanja, ali ipak se pridružio Patriciju.

Iz Duguljaste kancelarije pucao je pogled na pola grada, doduše, uglavnom na krovove i tornjeve. Vajmsova mašta rasporedila je ljude naoružane kuburama po tornjevima. Patricij bi bio laka meta.

„Šta vidite odavde, kapetane?“

„Centar Ank-Morporka, gospodine“, reče Vajms, trudeći se da mu lice ostane bezizražajno.

„I na šta vas to asocira, kapetane?“

Vajms se počea po glavi. Ako ćemo da se igramo, onda ćemo da se igramo...

„Pa, gospodine, kada sam bio mali, imali smo kravu, i jednog dana sam se razboleo, a ja sam bio zadužen za čišćenje štale i...“

¹⁹ Verovatno ni u jednom drugom svetu u multiverzumu ne postoje skladišta za stvari koje postoje samo *potencijalno*, ali ank-morporčko skladište svinjetine u najavi rezultat je Patricijevih pravila o besmislenim metaforama, bukvalnih umova građana koji su podrazumevali da sve mora negde da postoji i izuzetno male debljine tkanja realnosti oko Ank-Morporka, koje je tu toliko tanko da je tanko kao strašno tanko. Kao rezultat svega toga, za trgovinu svinjetinom u najavi - svinjetinom koja još nije postojala, sagrađeno je skladište u kome su je držali dok ne postane. Ekstremno niska temperatura bila je posledica poremećaja energetske tokova. Ili su to bar tvrdili čarobnjaci iz Instituta za viskoenergetsku magiju. A oni nose propisne špicaste šešire s prvim slovom imena, tako da sigurno znaju o čemu pričaju.

„Mene asocira na časovnik“, reče Patricij. „Veliki zupčanici i mali zupčanici. I sve kucka. Mali se vrte, a veliki okreću, svaki svojom brzinom, ali, vidite, *mašina* funkcioniše. A to je najvažnije. Jer kad se mašina pokvari...”

Iznenada se okrenuo, kao grabljivica jurnuo ka svom stolu, i seo.

„A ponekad se desi i da zrno peska upadne među zupčanike i izbací ih iz ravnoteže. Jedno jedino zrno peska.“

Vetinari podiže pogled i uputi Vajmsu osmeh lišen veselja.

„To mi ne treba.“

Vajms je piljio u zid.

„Čini mi se da sam vam rekao da zaboravite izvesne događaje, kapetane?“

„Gospodine.“

„Izgleda da Straža ipak pokušava da zaglavi zupčanike.“

„Gospodine.“

„Šta da radim s vama?“

„Nije mi poznato, gospodine.“

Vajms je pažljivo proučavao zid. Požele da je i Kerot tu. Momak možda jeste prostodušan, ali toliko prostodušan da ponekad vidi i ono što prefinjeniji previde. A uvek je imao jednostavne ideje koje vam se jednostavno urežu u mozak. Kao ono o policiji. Jednog dana, dok su išli Ulicom malih bogova, pitao je Vajmsa zna li odakle potiče reč policajac. Vajms nije znao. „Polis“ je stara reč za grad, objasnio mu je Kerot. Nije mnogo ljudi znalo to. I kad im kažu da su poltroni, to nije uvreda. Ta reč je nekad značila „jastuk“, jer vladari grada s dobrom policijom mirno spavaju.

Čovek grada... Kerot je imao pregršt takvih priča. Kao i „pub“. Vajms je čitavog života verovao da panduri uvek biju. Ne, rekao je Kerot, to je kao u kartama, gde su kralj i kraljica, mora da bude i pub, od publikum, što će reći javni ili gradski.

Kerot je u slobodno vreme čitao knjige. Ne baš najbolje. Imao bi ozbiljnih problema ako bi mu neko odsekao kažiprst. Ali uporno. A slobodne dane je provodio bazajući Ank-Morporkom.

„Kapetane Vajmse?“

Vajms se prenu.

„Gospodine?“

„Vi nemate predstavu o krhkosti ravnoteže ovog grada. Još jednom vam kažem. Ta priča o ubicama, patuljku i klovnu... povucite se.“

„Ne, gospodine. Ne mogu.“

„Predajte mi svoju značku.“

Vajms spusti pogled na svoju značku.

Nikada nije zaista razmišljao o njoj. Jednostavno je oduvek bila tu. Nije imala neki poseban značaj... stvarno... na ovaj ili onaj način. Jednostavno je oduvek bila tu.

„Moju značku?“

„I mač.“

Sporo, prstima koji su počeli da se ponašaju kao banane, i to ne njegove banane, Vajms je otkopčao pojas.

„I značku.“

„Amm. Ne dam značku.“

„Zašto?“

„Amm. Zato što je to moja značka.“

„Ali ionako ćete napustiti službu kada se oženite.“

„Da.“

Pogledi im se susretoše.

„Koliko vam ona znači?“

Vajms ga je posmatrao. Nije mogao da pronađe prave reči. On je jednostavno oduvek bio čovek sa značkom. Nije siguran da bi bez nje i dalje bio čovek.

Lord Vetinari na kraju reče: „Dobro. Ako se ne varam, ženite se sutra u podne.“ Dugim prstima podiže sa stola pozivnicu sa zlatotiskom. „Tako je. U tom slučaju, zadržite svoju značku. I časno se povucite iz službe. Ali mač ostaje ovde. Dnevna straža će uskoro poći u stražaru da razoruža vaše ljude. Noćna straža je suspendovana, kapetane Vajmse. U dogledno vreme ću možda postaviti novog čoveka, po sopstvenom nahođenju. A dotle, vi i vaši ljudi možete smatrati da vam je počeo otkazni rok.“

„Dnevna straža? Ta gomila...“

„Molim?“

„Da, gospodine.“

„Zapamtite: jedna greška, i oduzeću vam značku.“

Kadi otvori oči.

„Jesi li živ?“ reče Detritus.

Patuljak drhtavim rukama skide šlem. Na obodu je imao ogrebotinu, a njega je bolela glava.

„Izgleda kao laka površinska ogrebotina“, reče Detritus.

„Šta? *Ooooh.*“ Kadi se iskrevlje. „A šta je s tobom?“ Trol mu je izgledao nekako čudno. Još nije bio svestan šta je u pitanju, ali nešto je tu bilo drugačije, čak i ako se ne računaju rupe.

„Pretpostavljam da je prsnik pružio kakvu-takvu zaštitu“, reče Detritus. Otkopčao je kaiševе prsnika. Pet metalnih diskova, dotle nagomilanih u predelu pojasa, ispade na pod. „Da nije usporio zrna, sigurno bih ozbiljno abrazirao.“

„Šta je tebi? Zašto tako pričaš?“

„Kako, moliću lepo?“

„Šta se dogodilo sa 'ja-vel'ki-trol' govorom? Bez uvrede.“

„Nisam siguran da razumem o čemu govoriš.“

Kadi se strese i poče da cupka ne bi li se ugrejao.

„Hajdemo odavde.“

Odoše do vrata. Bila su zaključana.

„Možeš li da ih srušiš?“

„Ne. Da ovo mesto nije trolotporno, bilo bi opustošeno. Žao mi je.“

„Detrituse?“

„Da?“

„Da li je tebi dobro? Diže ti se nekakva para s glave.“

„Osećam se, .. amm...“

Detritus trepnu. Osetio je kako ga inje bocka po licu. U lobanji su mu se dešavale čudne stvari.

Mislila, koje su mu ranije mrljavo gamizale po mozgu, odjednom je udahnuta hitrina i vrcava životnost. I kao da ih je bivalo sve više.

„Ovo je, jamačno, veoma interesantno“, reče ne obraćajući se nikome određenom.

Izjava je bila toliko netrolovska da se čak i Kadi, čiji su udovi već počeli da trnu, zablenuo u njega.

„Verujem“, reče Detritus, „da su se u meni aktivirali misaoni tokovi.“

„Kako to misliš?“

Detritus se počea po glavi, na šta mu se još leda prosu po ramenima.

„Pa naravno!“ reče podigavši džinovski kažiprst. „Superprovodljivost!“

„A?“

„Zar ne shvataš? Mozak od neprerađenog silicijuma. Problem rasipanja toplote. Preko dana je pretoplo, brzina procesa opada, ako temperatura nastavi da raste, mozak potpuno prestane da radi i trolovi se do večeri pretvore u kamenje, dok pad temperature, s druge strane, ako temperatura dovoljno padne, mozakpočinjebržedaradi...“

„Mislim da ću uskoro umreti od smrzavanja“, reče Kadi.

Detritus se osvrnu oko sebe.

„Tamo su neki prozori“, rekao je.

„Mngo visoko čk i d ti s ppnem n ramna“, mumlao je Kadi sve nerazgovetnije.

„Ah, ali moj plan je podrazumevao bacanje nečega kroz njih i privlačenje pažnje nekoga spolja“, reče Detritus.

„Kkv pln?“

„U stvari, imao sam dvadeset tri plana, ali ovaj ima devedeset sedam procenata verovatnoće uspeha“, ponosno će Detritus.

„Nmmo št da bacm“, reče Kadi.

„Ja imam“, reče Detritus i podiže ga. „Ne brini. Proračunao sam tvoju trajektoriju s neverovatnom preciznošću. Sve što treba da uradiš je da odeš i pozoveš kapetana Vajmsa ili kaplara Kerota ili nekog drugog.“

Kadijevo slabasno negodovanje opisalo je luk kroz ledeni vazduh i izgubilo se u prasku prozorskog stakla.

Detritus sede. Život je, kada se malo bolje razmisli, stvarno jednostavan. A on je zaista razmišljao.

Sa sigurnošću od sedamdeset šest procenata mogao je da tvrdi da se temperatura spustila za bar sedam stepeni.

Gospodin Još-Malo-Pa-Džabe Dibler, snabdevač, preduzimač i trgovac svime i svačim na veliko i malo, dugo je i naporno razmišljao o upuštanju u posao s etno-hranom. Ali to je bio logičan korak u karijeri. Prodaja starih dobrih kobasica u kiflama opala je u poslednje vreme, a svi ti patuljci i trolovi šetkali su se unaokolo s novcem u džepovima ili gde već trolovi drže novac, a novac u vlasništvu nekog drugog izgledao je gospodinu Džabeu kao ozbiljna nesaglasnost s prirodnim tokovima.

Patuljke je bilo lako nahraniti. Pacov-na-štapiću bio je jednostavan za pripremu, mada je zahtevao temeljne promene u načinu poslovanja.

S druge strane, trolovi su u suštini, ako zadrete u srž stvari, bez uvrede i ništa lično... oni su, u suštini, hodajuće kamenje.

U *vezi s* njima tražio je savet od Hrizoprasa, koji je takođe bio trol, mada to nikada ne biste rekli jer je već toliko dugo živeo među ljudima da je nosio odelo i naučio, kako sam reče, svakojake civilizovane stvari, kao što su iznuđivanje, pozajmljivanje s kamatom od 300 posto mesečno i tome slično. Hrizopras možda jeste bio rođen u nekoj pećini na planini okovanoj večnim snegom i ledom, ali bilo mu je dovoljno pet minuta da se uklopi u način života Ank-Morporka. Džabe ga jesmatrao prijateljem. Njega ne biste želeli da imate za neprijatelja.

Grlo je baš taj dan odabrao za uvođenje novina. Gurao je svoju tezu na točkovima ulicama grada i vikao:

„Kobas'ce! Vruuuće kobas'ce! U kifli! Pite s mesom! Hajte dok je vruće!“

To je bila neka vrsta zagrevanja. Verovatnoća da ljudsko biće pojede bilo šta s Džabeove tezge, osim ako se dotično jelo ne isprespjuje i gurne ispod vrata posle dvonedeljnog gladovanja, bila je, za sada, neznatna. Lukavo se osvrnuo oko sebe - na dokovima je uvek bilo trolova - i skinuo poklopac s novog lonca.

Da vidimo, šta to beše? A, da...

„Dolomitski konglomerati! Ajmo reš pečenih dolomitskih konglomerata! Manganske gromuljice! Manganske gromuljice! Uzmite ih dok su jos... hm... u obliku gromuljica.“ Zastao je, a onda nastavio. „Plavi kamen! Plavi kamen! Tuf za dolar! Prženi krečnjak...“

Nekoliko trolova pošlo je ka njemu.

„Vi gospon, vi mi izgledate... gladan“, reče Džabe široko se osmehujući najmanjem od trolova. „A da probate jedan škriľjac u zemički? Mmmm-mmmmm! Samo osetite taj ukus aluvijalnog nanosa.“

J.M.P.Đž Dibler imao je gomilu loših strana, ali predrasude oko vrsne pripadnosti nisu bile među njima. Voleo je svakoga ko ima novac, bez obzira na oblik i boju ruke koja ga je davala. On je verovao u svetu kome je svako razumno biće imalo pravo da hoda uspravno, diše slobodno, sledi svoj životni put u potrazi za srećom i smelo gazi ka svitanju novog dana. A pogotovu ako usput apne nešto s njegovih kolica.

Trol je sumnjičavo odmerio kolica i podigao zemičku.

„Urrrh, bljak“, rekao je. „Ovo je puno amonita! Bljak!“

„Kako molim?“, pita Džabe.

„Ovaj škrikljac“, reče trol, „bajat.“

„Mek ko duša! Baš ko iz bakine kujne!“

„Aha, a u ovom granitu ima prokletog kvarca“, reče drugi trol nadnevši se nad Diblera.

„Od kvarca oće da se zapuše arterije.“

Bacio je kamen nazad na kolica. Trolovi odbauljaše natrag, povremeno se osvrćući da sumnjičavo pogledaju ka Džabeu.

„Bajat? *Bajat!* Kako može biti bajat? To *Jekamen!*“, vikao je trgovac za njima.

A onda je slegnuo ramenima. Pa dobro. Dobar trgovac uvek zna kada treba da odustane.

Spustio je jedan poklopac, a podigao drugi.

„Hrana iz rupe! Hrana iz rupe! Pacovi! Pacovi! Pacov-naštapiću! Pacov-u-lepinji! Jedite ih dok su mrtvi! Ajmo...“

Začuo se prasak stakla, a onda mu redov Kadi slete glavom pravo u lonac.

„Nema potrebe za žurbom, ima za sve“, reče Džabe.

„Izvlači me odavde“, čuo se Kadijev prigušeni glas, „ili mi dodaj kečap.“

Džabe uhvati patuljka za čizme. Na njima je još bilo leda.

„A ti si tek sišao s planine, a?“

„Ko ima ključeve ovog skladišta?“

„Ako ti se dopao pacov, zašto ne probaš i...“

Kadijeva sekira kao da se niotkuda stvorila u njegovoj ruci.

„Sa' ću da ti podsečem kolena“, rekao je.

„GerhardSokizKasapskogesnafajeonajkojegtražiš.“

„Dobro.“

„Asadbudiljubazanpasklonisekiru.“

Kadijevi koraci odzvanjali su kaldrmom dok se žurno udaljavo.

Džabe pogleda ono što je ostalo od njegovih kolica. Mrdao je usnama dok je sabirao.

„Ehej!“, viknuo je. „Dođeš mi - ej, bre, dođeš mi tri pacova!“

Lord Vetinari se osećao pomalo posramljeno dok je gledao kako se za kapetanom Vajmsom zatvaraju vrata. Nije mogao da shvati zašto. Naravno, bio je grub prema tom čoveku, ali nije imao izbora...

Iz kutije na stolu uzeo je ključ i otišao do zida. Spustio je prste na gipsani ukras, sličan desetini drugih, s tim što je jedino ovaj izazivao otvaranje dela zida postavljenog na dobro podmazane šarke.

Niko nije znao sve tajne prolaze i tunele skrivene u zidovima palate. Pričalo se da se neki od njih prostiru veoma daleko. A pod gradom je bilo mnogo starih podruma. Čovek s pijukom i dobrim osećajem za prostor mogao bi da stigne gde god poželi, samo ako sruši davno zaboravljene pregrade.

Sišao je uskim stepeništem i nastavio da ide hodnikom sve dok nije stigao do vrata, koja je otključao. Ona se otvoriše na dobro podmazanim šarkama.

Nije to baš bila tamnica. Ušao je u dobro provetrenu sobu, dobro osvetljenu zahvaljujući velikim, ali i visoko postavljenim prozorima. Osećao se miris strugotine i lepka.

„Pazi!“

Patricij čučnu.

Nešto slično šišmišu škljocalo mu je i zujalo iznad glave i nesigurno kružilo po sobi sve dok se na kraju nije razletelo u mnoštvo komada.

„Oh“, reče blago jedan glas. „A sad ponovo na crtanje. Dobro jutro, vaše gospodstvo.“

„Dobro jutro, Leonarde“, reče Patricij. „Šta je to bilo?“

„Nazvao sam ga lepetava-krilata-leteća-mašina“, reče Leonard da Kvirm i siđe s lansirnih merdevina. „Radi pomoću jako izuvijanih žlebastih cevi. Ali bojim se da joj ne ide baš najbolje.“

Leonard od Kvirma uopšte nije bio mnogo star. Bio je jedan od onih ljudi koji oko tridesete godine dobiju dostojanstven izgled i tako izgledaju do devedesete. Nije bio ni ćelav. Glava mu je rasla kroz kosu kao moćna kamena kupola kroz gustu šumu.

Nadahnuća stalno promiču univerzumom. I kao da znaju, uvek stignu u pravi um u pravom trenutku. Pogode pravi neuron, izazovu lančanu reakciju i malo kasnije neko uhvati sebe kako zbunjeno trepće ka televizoru i pokušava da se seti kako se, do sto đavola, uopšte setio da prodaje hleb već isečen na kriške.

Leonard od Kvirma se razumeo u nadahnuća. Jedno od njegovih najranijih otkrića bila je uzemljena metalna kapa za spavanje, koju je nosio u nadi da će te proklete stvari prestati da ostavljaju bleštave tragove u njegovoj mašti. Nije baš često služila svrsi. Sa stidom se budio u posteljini prekrivenoj noćnim skicama nepoznatih oružja i neobičnih naprava za ljuštenje jabuka.

Da Kvirmovi su bili bogata porodica i mladi Leonard je pohađao mnoge dobre škole, gde je, uprkos navici da zvera kroz prozor i skicira ptičiji let, uspeo da prikupi svakojake informacije. Bio je jedan od onih jadnika čija je sudbina da budu zadivljeni svetom, njegovim ukusom, oblikom, pokretima...

Lord Vetinari je bio fasciniran Leonardom, zbog čega je, uostalom, ovaj bio još živ. Neke stvari su tako savršeni primerci svoje vrste da ih je greh uništiti. Unikat je uvek unikat.

Bio je uzoran zatvorenik. Daj mu dovoljno hrane, žice, boje, a pre svega papira i olovaka, i biće miran.

Patricij pomeri gomilu crteža u stranu i sede.

„Ovi su dobri“, reče. „Šta je to?“

„Skice.“

„Sviđa mi se ova s dečakom kome se zmaj zapleo u drvo“, reče lord Vetinari.

„Hvala. Jeste li za čaj? Bojim se da se u poslednje vreme ne viđam s mnogo ljudi, ako ne računam onog koji podmazuje šarke.“

„Došao sam da...“

Patricij zastade i prstom pokaza na jedan od crteža.

„Ovde je zalepljen nekakav žuti papir“, rekao je sumnjičavo. Povukao ga je. Papirić se uz gnjecav zvuk odlepi od crteža i zalepi mu se za prste. Na njemu je Leonardovim črkavim rikverc-rukopisom pisalo: „idar ovo ad adelgzI“.

„Ah, time sam prilično zadovoljan“, reče Leonard. „Nazvao sam ga *zgodan-švrlj-papirić-s-lepkom-koji~se-lako-odlepi-kad-zatreba*.“

Patricij se igrao papirićem.

„Od čega si napravio lepak?“

„Od kuvanih puževa.“

Patricij odlepi papirić s ruke. Ovaj ostade prilepljen za drugu.

„Jeste li zato došli da me vidite?“, upita Leonard.

„Ne. Došao sam da razgovaramo“, reče lord Vetinari. „O kuburi.“

„O, kuku meni. Jako mi je žao.“

„Bojim se da je... nestala.“

„Hvala bogovima. Mislio sam da ćete reći da ste je upotrebili.“

„Dao sam je ubicama da je unište. Oni se, na kraju krajeva hvale kako su umetnici svog zanata. Trebalo bi da ih užasava mogućnost da *bilo ko* može imati istu moć. Ali proklete budale nisu uništile tu stvar. Mislili su da je dovoljno da je stave pod ključ. A sada su je izgubili.“

„Nisu je uništili?“

„Nisu. Idioti.“

„A niste ni vi. Pitam se zašto?“

„Ja...znaš li da ne znam?“

„Nije ni trebalo da je napravim. U pitanju je bila samo primena određenih principa. Balističkih, znate. Prosta aerodinamika. Hemijska snaga. I vešte ruke, ako smem to da kažem za sebe. Baš sam ponosan što sam se setio žlebova. Zbog toga sam morao da napravim prilično složenu alatku. Mleka? Šećera?“

„Ne, hvala.“

„Pretpostavljam da je neko otpočeo potragu.“

„Ubice jesu. Ali neće uspeti. Ne razmišljaju na pravi način.“ Patricij uze gomilu skica ljudskog skeleta. Bile su izuzetno dobre.

„Oj kuku meni.“

„Zato se uzdam u Stražu.“

„To je onaj kapetan Vajms koga ste pominjali?“

Lord Vetinari je uvek uživao u ovim povremenim razgovorima s Leonardom. Taj čovek je o gradu pričao kao o drugom svetu.

„Da.“

„Nadam se da ste mu jasno stavili do znanja važnost zadatka.“

„Na neki način. Izričito sam mu zabranio da se bavi time. I to dva puta.“

Leonard klimnu. „Ah. Da... mislim da shvatam. Nadam se da će upaliti.“

Uzdahnuo je.

„Verovatno je trebalo da je razmontiram, ali... bila je tako *završena*. Imao sam čudan osećaj da sastavljam nešto što već postoji. Ponekad se zapitam odakle li mi samo čitava ta ideja. Kao da bih počinio... ne znam... svetogrđe, kada bih je rastavio. Kao da bih time rastavio osobu. Keks?“

„Ponekad je neophodno rastaviti osobu“, reče lord Vetinari.

„To je, naravno, pitanje tačke gledišta“, ljubazno će Leonard da Kvirm.

„Pomenuo si svetogrđe“, reče lord Vetinari. „Ta reč obično podrazumeva i nekakve bogove, zar ne?“

„Jesam li tako rekao? Ne mogu ni da zamislim da postoji bog zaštitnik kubura.“

„Da, teško je zamisliti tako nešto.“

Patricij se nervozno promeškolji i ispod sebe izvuče neki predmet.

„Šta je“, reče potom, „ovo?“

„Oh, a baš sam se pitao gde li je“, reče Leonard. „To je model moje vrti-se-dok-ne-poleti mašine.“²⁰

Lord Vetinari gurnu mali propeler.

„Hoće li raditi?“

„O, da“, reče Leonard. Potom je uzdahnuo. „Ako pronađete čoveka snažnog za deseticu, tako da može da okreće ručicu brzinom od oko hiljadu obrtaja u minuti.“

Patricij se opustio, ali na način kojim je samo blago nagovestio da se bliži trenutak podizanja tenzije.

„I tako je sada u gradu“, reče potom, „čovek s kuburom. Jednom ju je upotrebio uspešno, drugi put mu je malo nedostajalo da uspe. Da li bi neko drugi mogao da izmisli kuburu?“

„Ne“, reče Leonard. „Ja sam genije.“ Rekao je to sasvim jednostavno. Samo je izrekao činjenicu.

„Shvatam. Ali ako je kubura već *izmišljena*, Leonarde, koliko će pameti biti potrebno da se napravi još jedna?“

²⁰ Verovatno ste već shvatili da je Leonard *da* Kvirm, iako najveći tehnički genije svih vremena, bio pomalo Detritus kad je reč o smišljanju imena.

„Žlebovi zahtevaju izvesnu prefinjenost, mehanizam za okidanje je precizno balansiran, a i kraj cevi mora da..." Leonard vide izraz na Patricijevom licu i slegnu ramenima. „Morao bi da bude pametnjaković", reče.

„Ovaj grad je pun pametnjakovića", reče Patricij. „I patuljuka. Pametnjakovića i patuljaka koji prave svašta."

„Baš mi je žao."

„Nikad ne *razmisle*."

„Jamačno."

Lord Vetinari se zavalio u stolici i zagleda se kroz svetlarnik.

„Svašta rade. U stanju su da otvore Tri-džokera-dodi-vidikupi-pa-idi-riblji-restoran na mestu starog hrama u Ulici Dagon u noći zimske kratkodnevice kada je slučajno bio i pun mesec."

„Takvi su ljudi."

„Nikada nisam saznao šta se dogodilo s gospodinom Hongom."

„Jadničak."

„A tu su i čarobnjaci. Samo petljaju i petljaju i petljaju. Nikada ne razmisle pre no što zgrabe nit iz tkanja realnosti i cimnu je iz sve snage."

„Strašno."

„A alhemičari? Oni misle da je dužnost građana da mešaju šta sa čime stignu da bi videli šta će ispasti."

„Eksplozije se čuju čak dovde."

„A onda se, naravno, pojavi neko kao ti..."

„Meni je zaista vrlo, vrlo žao."

Lord Vetinari se igrao modelom mašine za letenje.

„Sanjaš o letenju", rekao je.

„O, da. To bi zaista oslobodilo čoveka. U vazduhu nema granica. Više ne bi bilo ratova, jer nebo je beskrajno. Kako bismo bili srećni, samo kad bismo mogli da letimo."

Vetinari se igrao modelom mašine za letenje.

„Da", rekao je. „Mislim da si u pravu."

„Znate, pokušao sam sa satnim mehanizmom."

„Molim? Izvinjavam se, razmišljao sam o nečem drugom."

„Pokušao sam da iskoristim satni mehanizam za pokretanje mašine, ali ne radi."

„Oh."

„Opruga *može* da razvije samo tačno određenu snagu, ma koliko bila navijena."

„Oh, da. Da. Mislio si da ćeš moći da naviješ oprugu na jednu stranu, a da će ona odvrtnjem stvoriti energiju. Ponekad moraš da naviješ oprugu koliko god možeš", reče Vetinari „i da se pomoliš da ne pukne."

Izraz lica mu se promenio.

„Oh...", reče.

„Molim?"

„Nije šutnuo zid. Možda sam preterao."

Detritus je sedeo i pušio se. Bio je gladan, ali ne hrane već tema za razgovor. S padom temperature, mentalni kapacitet mu je još više porastao. Mozak je imao potrebu da radi nešto.

Izračunao je broj cigala u zidu, prvo izražen po dve, a na kraju po šesnaest. Brojevi su se zastrašujuće poslušno postrojivali i marširali njegovim mozgom. Otkrio je deljenje i množenje, Otkrićem i razvojem algebre uspeo je da ubije minut ili dva. A onda je osetio kako se izmaglica brojeva raščičava. Podigao je pogled i ugledao svetlucanje u daljini i daleke vrhove matematičke analize.

Trolovi su poticali s visokih, stenovitih i, što je najvažnije, *hladnih* mesta. Njihovi silikatni mozgovi stvoreni su da rade na niskim temperaturama. Ali dole, u sparnim ravninama,

otopljavanje ih je usporilo i učinilo ih glupima. Nije bilo tačno da su samo glupi trolovi silazili u grad. Trolovi koji su odlučivali da odu u grad vrlo često su bili prilično bistri, ali su *postajali* glupi.

Detritus je važio za morona čak i po standardima gradskih trolova. A sve to samo zato što je njegov mozak bio prirodno predviđen za hladnoće koje u Ank-Morporku nisu dostizane ni za najhladnijih zima.

Sada se približavao svojoj idealnoj operativnoj temperaturi. Na nesreću, u blizini se nalazila i trolovska optimalna temperatura za umiranje.

Delom mozga je razmotrio i taj problem. Verovatnoća izbjavljenja bila je prilično velika. To je značilo da će morati da ode. To je značilo da će ponovo postati glup. I to sigurno kao što je $10^{-3}(\text{Me}/\text{Mp})a^6a^G-^{1/2}\text{N} \approx 10\text{N}$.

Bolje je da onda iskoristi to što mu je preostalo.

Vratio se u svet brojeva toliko kompleksnih da više nisu imali značenje, već samo privremenu tačku gledišta. Isto tako je nastavio da se bliži smrti.

Džabe je stigao u Kasapski esnaf malo posle Kadija. Velika crvena vrata zjapila su širom otvorena, a kraj njih je sedeo mali kasapin i trljao nos.

„Gde ode?”

„Tam'.”

A u velikoj dvprani Esnafa, vrhovni kasapin Gerhard Sok teturao se ukруг. To je radio zato što su mu Kadijeve pete bile zarivene u prsa. Patuljak mu je visio s košulje kao jedriličar u srcu oluje i sekirom mu pravio krugove ispred lica.

„Daj mi odmah inače ćeš da pojedješ sopstveni nos!”

Mesarski šegrti su pokušavali da im se sklone s puta.

„Ali...”

„Ne raspravljaj se sa mnom! Ja sam pripadnik Straže, znaš?”

„Ali ti...”

„Ovo ti je poslednja šansa, gospodine. Daj!”

Sok zažmuri.

„Ama šta hoćeš?”

Prisutni su čekali odgovor.

„Ah”, reče Kadi. „Haha. Nisam ti rekao?”

„Nisi!”

„Prilično sam siguran da jesam.”

„Ama nisi!”

„Oh. Pa dobro. Treba mi ključ skladišta svinjetine u najavi, ako baš moraš da znaš.” Kadi skoči na pod.

„Što?”

Sekira mu se ponovo zanjaha ispred nosa.

„Samo pitam”, reče Sok očajničkim i pomalo odsutnim glasom.

„Tamo se jedan stražar smrzava na smrt”, reče Kadi.

Dosta sveta se okupilo dok su konačno uspeali da otvore vrata skladišta. Ledenice zazvečale po kamenu i zapahnu ih talas ledenog vazduha.

Inje je pokrivalo pod i nizove polutki na putovanju unatrag kroz vreme. Pokrivalo je i detritusoliku gomilu koja je čučala na sredini prostorije.

Izneli su ga na sunce.

„Je l' normalno što mu se oči ovako pale i gase?”, upita Džabe.

„Čuješ li me?”, vikao je Kadi. „Detrituse?”

Detritus trepnu. Led se topio s njega.

Mogao je da oseti pucanje predivnog univerzuma brojeva. Porast temperature delovao je na njegove misli kao bacač plamena na pahuljicu.

„Reci nešto!“, reče Kadi.

Kule intelekta su se rušile dok je vatra harala Detritusovim mozgom.

„Hej, vidi *ovo!*“, uzviknu jedan od šegrta.

Unutrašnji zidovi skladišta bili su prekriveni brojevima. Jednačine kompleksne kao nervni sistem bile su izgrebane u inju. Matematičar je u jednom trenutku prestao da koristi brojeve i prešao na slova, a onda mu ni ona više nisu bila dovoljna. Zgrade su poput kaveza sapinjale izraze koji su spram normalne matematike bili kao grad u odnosu na mapu.

Kako se kraj približavao, izrazi su postajali sve jednostavniji a opet su u pitanju bili redovi koji su u svojoj jednostavnosti sadržali spartansku i predivnu kompleksnost.

Kadi se zagledao u njih. Znao je da ih neće shvatiti ni za sto godina.

Inje se topilo od toplog vazduha.

Jednačine su se zbijale kao da se spuštaju niz zidove i preko poda, ka trolu, sve dok se nisu svele na nekoliko izraza koji su se kretali i presijavali sami za sebe. Bila je to matematika bez brojeva, jasna kao munja.

Sve se svelo na jedno, a to jedno beše tek prost simbol: „=“ .

„Jednako čemu?“, reče Kadi. „Jednako čemu?“

Led se istopio.

Kadi izađe. Detritus je sedeo u bari, okružen gomilom posmatrača.

„Zar niko ne može da mu da ćebe ili tako nešto?“, rekao je.

Jedan debeljko reče: „A? Ko bi koristio ćebe posle trola?“

„Haha, da, dobra fora“, reče Kadi. Pogledao je pet rupa u Detritusovom prsniku. Bile su u visini patuljačke glave. „Možeš li da dođeš ovamo na trenutak?“

Čovek uputi širok osmeh svojim drugarima i priđe patuljku.

„Pretpostavljam da možeš da vidiš rupe u njegovom prsniku“, reče Kadi.

J.M.P.Dž. Dibler bio je stvoren za preživljavanje. Kao što glodari i insekti mogu već posle prvih drhtaja da predosete zemljotres, on je mogao da oseti da će se na ulici desiti nešto veliko. Kadi je bio previše pristojan. Kada je patuljak tako pristojan, to znači da ono drugo čuva za kasnije.

„Ja bi', ammm, polako bi' krenuo. Imam, znate, neka posla“, rekao je, lagano se povlačeći.

„Vidi, nemam ja ništa protiv patuljaka“, reče debeli. „Oni su za mene maltene ljudi. Samo lečka kraći. Ali trolovi... paaaaa... oni nisu k'o mi, je l' da?“

„Oprostite, izvinite, malo mesta molim“, govorio je Džabe izvodeći svojim kolicima bekstvo kakvo se obično vezuje za vozila s čupavim kockicama ispred vetrobrana.

„Baš ti je lepa ta jakna“, reče Kadi.

Džabeova kolica skrenuše iza ugla vozeći na jednom točku.

„Baš ti je *lepa* ta jakna“, reče Kadi. „Znaš li šta bi trebalo da uradiš s tako lepom jaknom?“

Čovekovo čelo se nabra.

„Da je odmah skineš“, reče Kadi, „i da je daš ovom trolu.“

„More, ti li ćeš da mi...“

Čovek zgrabi Kadija za kragnu i podiže ga.

Patuljkova ruka polete. Čulo se grebanje metala.

Nekoliko sekundi čovek i patuljak izgledali su kao zaustavljena i veoma zanimljiva scena.

Kadi se nalazio u nivou čovekovog lica i s interesovanjem je posmatrao kako se ovome oči pune suzama.

„Spusti me“, reče Kadi. „Nežno. Počinjem nekontrolisano da se trzam kada me drmusaju.“

Čovek ga je poslušao.

„A sada skini jaknu... tako... dodaj mi je... hvala..."
„Tvoja sekira...", promrmlja čovek.
„Sekira? Sekira? Moja sekira?" Kadi spusti pogled. „Vidi ti to. Zaboravio sam da je još tu. Moja sekira. Dobro, uzeću je."
Čovek je pokušavao da stoji na vrhovima prstiju. Oči su mu i dalje suzile.
„Znaš, ova sekira", reče Kadi, „zanimljivo je što je to sekira za bacanje. Bio sam trostruki šampion Zmijske planine. Mogao sam njome u jednoj sekundi da raspolutim grančicu udaljenu trideset metara. *Iza* leđa. A tog dana sam još i bio bolestan. Imao sam gadan napad."
Odstupio je. Čovek se zahvalno sroza na kolena.
Kadi prebaci jaknu preko trolovih ramena.
„Hajde, diži se", rekao je. „Vodim te kući."
Trol se uspravio.
„Koliko je ovo prstiju?", upita Kadi.
Detritus je škiljio.
„Dva i jen?", nagađao je.
„Dobro je", reče Kadi. „Za početak."

Gospodin Sirac je preko šanka posmatrao kapetana Vajmsa, koji se nije pomerio već čitav sat. Ozbiljni pijanci, oni koji ne piju iz zadovoljstva već iz želje da više nikada ne budu trezni, bili su uobičajen prizor u *Kofi*. Ali ovo je bilo nešto novo. Bilo je zabrinjavajuće. Nije želeo da mu neko umre na rukama.

U baru nije bilo više nikoga. Gospodin Sirac je obesio kecelju na klin i požurio ka stražari, gde se na vratima gotovo sudario s Kerotom i Anguom.

„Oh, drago mi je što si to ti, kaplare Kerote", rekao je. „Bolje pođi sa mnom. U pitanju je kapetan Vajms."

„Šta mu se dogodilo?"

„Ne znam. Pije ko smuk."

„Mislio sam da je prestao."

„Mislim", reče upozoravajućim tonom gospodin Sirac, „da se stanje malo promenilo."

Scena negde u blizini Kamenolomske ulice:

„Kuda ćemo?"

„Hoću da te neko pregleda."

„Neću kod doktora za patuljke!"

„Neko sigurno zna kako da te malo ušljipa brzovezujućim cementom, ili kako vi to već rešavate. Je l' normalno da tol'ko curiš?"

„Ne'am pojma. Nikad nisam. Gde smo?"

„Ne'am pojma. Nikad nisam bio ovde."

Nalazili su se niz vetar od štala i *klanice*. To je značilo da su bili u oblasti koju su svi izbegavali da naseljavaju, osim trolova, pošto su njima organska isparenja bila bitna i primetna koliko i miris granita ljudima. U vezi s time, postojala je i stara šala: trolovi žive iza štala? A smrad? Oh, nema veze, stoci ne smeta...

To je bila glupost. Trolovi nisu mirisali, osim možda drugim trolovima.

Kuće su uglavnom bile od kamena, napravljene za ljude, ali prerađene za trolove izbijanjem dovrataka i zaziđivanjem prozora. Još je bio dan. Nigde na vidiku nije bilo ni jednog jedinog trola.

„Ugh", reče Detritus.

„Hajde, momčino", reče Kadi gurajući ga kao što bi dereglija gurala tanker.

„Kaplare Kadi?"

„Molim."

„Ti patuljak. Ovo Kamenolomska. Tebe nađu, tebe frka.“

„Mi smo Straža.“

„Zabole Hrizoprasa analit za to.“

Kadi pogleda okolo.

„A imate li vi uopšte doktore?“

Na jednim vratima pojavi se trolovsko lice. Pa još jedno. I još jedno.

Ispostavilo se da je ono što je Kadi smatrao gomilom šljunka bio trol.

Odjednom je trolova bilo na sve strane.

Ja sam stražar, pomislio je Kadi. Tako je rekao narednik Kolon. Prestani da budeš patuljak i postani stražar. Eto, to sam ja. Ne patuljak. Stražar. Imam i značku u obliku štita. Gradska straža, to sam ja. Nosim značku.

Kad bi još samo bila mnogo, mnogo veća.

Vajms je tiho sedeo za stolom u uglu *Kofe*. Pred njime su se nalazili nekakvi papirići i nekoliko metalnih predmeta, ali on je zurio u svoju pesnicu. Bila je položena na sto i tako stisnuta da su mu zglobovi pobeledi.

„Kapetane Vajmse?“, reče Kerot i mahnu mu šakom ispred očiju. Bez odgovora.

„Koliko je popio?“

„Dva kratka viskija i ništa više.“

„To ne bi trebalo da mu ovo napravi, sve i da je na prazan stomak“, reče Kerot.

Angua pokaza ka grliću boce koji je virio iz Vajmsovog džepa.

„Čini mi se da nije pio na prazan stomak“, rekla je. „Mislim da je tamo već bilo alkohola.“

„Kapetane Vajmse?“, ponovo je pokušao Kerot.

„Šta mu je u ruci?“, upita Angua.

„Nemam pojma. Ovo nije dobro. Nikada ga ranije nisam video ovakvog. Hajdemo. Ti ponesi njegove stvari. Ja ću njega.“

„Nije platio piće“, reče gospodin Sirac.

Angua i Kerot ga pogledaše.

„Kuća časti“, reče gospodin Sirac.

Oko Kadija se stvorio zid od trolova. To bi bio i najtačniji mogući opis. *Trenutno* su bili više iznenađeni nego opasni, kao što bi bili psi da im mačka upadne u štenaru. Ali kada su se konačno saživeli s idejom da je on zaista tu, bilo je samo pitanje vremena kada će se takvo stanje u potpunosti izmeniti.

Konačno, jedan od njih reče: „Šta j' ovo?“

„On stražar ko ja“, reče Detritus.

„On patuljak.“

„On stražar.“

„Funcut je to.“ Zdepasti trolovski prst bocnu Kadija u leđa. Trolovi se zbiše.

„Ja brojim do deset“, reče Detritus. „Ondak svaki trol koj' neće ode da gleda trolska posla bude tužan trol.“

„Ti Detritus“, reče jedan izuzetno veliki trol. „Svaki zna ti glup trol. Ti ošo u Straži jerbo glup trol. Ti n'ume broji do...“

Zvek.

„Jen“, reče Detritus. „Dva... Tri. četiri... Pet. šes...“

Oboreni trol ga iznenađeno pogleda.

„Gle Detritus, on broji.“

A onda se začu zujanje i sekira se odbi od zida kraj Detritusove glave.

Ulicom su dolazili patuljci, vrlo odlučno i vrlo smrtonosno. Trolovi se rasuše.

Kadi potrča.

„Šta to radite, narode?“, rekao je. „Jeste ljudi il' ste šta ste?“

Jedan patuljak drhtavim prstom pokaza ka Detritusu.

„Šta je *ono*?“

„On je stražar.“

„Meni liči na trola. Drž'te ga!“

Kadi se vrati nekoliko koraka i izvuče sekiru.

„Znam ja tebe, Algastisnu“, rekao je. „Šta se ovde dešava?“

„Znam ja tebe, stražaru“, reče Algastisnu. „Straža kaže da je trol ubio Roždena Hamerhoka. Uхватili su trola!“

„Ne, to nije...“

Kadi začu nešto iza svojih leđa. Trolovi su se vratili. Naoružani za patuljke. Detritus se okrenuo i zapretio im prstom.

„Ako neki trol mrdne“, rekao je, „ja počnem brojim.“

„Hamerhoka je ubio čovek“, reče Kadi. „Kapetan Vajms kaže da...“

„Straža je uhvatila trola“, reče patuljak. „Proklete kamenčine!“

„Peskožderi!“

„Monoliti!“

„Pacovjedi!“

„Ha, nisam dugo čovek“, reče Detritus, „al' mi je vas glupi trolovi preko glave. Šta mislite, šta ljudi kaže? O, oni etno, oni n'ume das' ponaša u vel'ki grad, samo baza, vuče motku i baca ono što imaš na glavu.“

„Mi smo stražari“, reče Kadi. „Posao nam je da čuvamo red i mir.“

„Dobro“, reče Algastisnu. „Onda idite pa ih čuvajte dok nam ne zatrebaju.“

„Ovo nije dolina Kum“, reče Detritus.

„Tako je!“, povika neki patuljak iz pozadine. „Ovog puta vas vidimo!“

Trolovi i patuljci su nadirali u ulicu.

„Šta bi kaplar Kerot uradio u ovakvom trenutku?“, prošaputa Kadi.

„Reko bi, vi zli ljudovi, vi mene ljuti, vi prestani da lupa.“

„I onda bi oni otišli, je l' tako?“

„Aha.“

„A da mi pokušamo isto to?“

„Našli bi glave u šakt.“

„Mislim da si u pravu.“

„Viš ono sokače? To lepo sokače. Ono kaže, čao. Vas manje. Vas 256+64+8+2+1 na 1. Diž' ruke i dođi mi u goste.“

Neki štap udari u Detritusov šlem.

„Trk!“

Dva stražara jurnuše ka uličici. Improvizovane armije ispratiše ih pogledom, a onda u trenutku zaboraviše sve razlike i potrčaše za njima.

„Kud vodi ovo sokače?“

„Što dalje od ovih što nas jure!“

„Lepo sokače.“

Iza njih su se gonioci zaglavili u prolazu jedva širokom da primi trola. A onda su shvatili da se laktaju sa svojim smrtnim neprijateljima i potukli se međusobno, zapodenuvši tako najbržu, najpodliju i iznad svega *najužu* bitku svih vremena u gradu.

Kadi je rukom dao Detritusu znak da stane i izviriio iza ugla.

„Mislim da smo na sigurnom“, reče. „Još samo da izađemo odavde i vratimo se u stražaru. Važi?“

Okrenuo se i, ne videvši nigde trola, zakoračio i privremeno nestao iz sveta ljudi.

„O, ne“, reče narednik Kolon. „A obećao je da nikada više neće ni liznuti piće! Vidi, popio je celu bocu!“

„Šta je pio? 'Medveđi zagrljaj?'“, reče Nobi.

„Ne verujem. Još diše. Hajde, pomozite mi malo.“

Noćna straža se okupila. Kerot je istovario kapetana Vajmsa na stolicu usred stražare.

Angua je uzela bocu i pogledala nalepnicu.

„Džabeova autentična izistinski mokra planinska rosa“, pročitala je. „Umreće! Ovde piše 'Sto pedeset posto dokazano!'“

„Ma, ajde, to je samo reklama starog Džabea“, reče Nobi. „Nema on nikakvih dokaza. Samo posredne pretpostavke.“

„Zašto nema mač?“, upitala je Angua.

Vajms otvori oči. Prvo što je ugledao bilo je zabrinuto Nobijevo lice.

„Aaargh!“, rekao je. „Maš? Dao! Juhuhu!“

„Molim?“, reče Kolon.

„Nea viš Straže! Svi naplje...“

„Mislim da je pripit“, reče Kerot.

„Pjan? Nišm pjan! Kko šmeš da kaš da šam pjan kad šam tržan?“

„Dajte mu kafe“, reče Angua.

„Čini mi se da naša kafa nije dorasla tom zadatku“, reče Kolon. „Nobi, trkni do Debele Sali u Tresi-mesi ulici i donesi vrč njihove specijalne klaćanke. Pazi da vrč ne bude metalni.“

Vajms je treptao dok su ostali pokušavali da ga zadrže na stolici.

„Ma bež'te bre“, rekao je. „Bang! Bang!“

„Ledi Sibil će biti zaista besna“, reče Nobi. „Znate da joj je obećao da će prestati da pije.“

„Kapetane Vajmse?“, reče Kerot.

„Mm?“

„Koliko prstiju vidite?“

„Mm?“

„Koliko ruku?“

„Šeširi?“

„Kuku meni, godinama ga nisam video ovakvog“, reče Kolon. „Pusti me da pokušam nešto. *Kapetane, može li još jedno pićence?*“

„Mislim da mu sad zaista ne...“

„Ćut' bre, znam šta radim. Pićence, kapetane Vajmse?“

„Mm?“

„Ne pamtim da nekada nije mogao jasno i glasno da kaže 'da!'“, reče Kolon i odmače se. „Mislim da bi trebalo da ga odnesemo gore u sobu.“

„Ja ću poneti jadnička“, reče Kerot. Lako je podigao Vajmsa i prebacio ga preko ramena.

„Mrzim što moram da ga gledam u ovakvom stanju“, reče Angua dok su se peli uz stepenice.

„Pije samo kada padne u depresiju“, reče Kerot.

„A zašto pada u depresije?“

„Ponekad i zato što nema šta da pije.“

Kuća na Trgu Pseudopolis ranije je bila rezidencija porodice Remkin. Sada su prvi sprat naseljavali stražari po ad hok principu. Kerot je imao svoju sobu. Nobi ih je imao četiri, za sada, pošto je u poslednjoj pod još postojao. I Vajms je imao svoju sobu.

Manje ili više. Teško je reći. Čak i zatvorenik u ćeliji uspe negde da ostavi trag svoje ličnosti, ali Angua nikada nije videla tako bezličnu prostoriju.

„On ovde živi?“, upitala je. „Ne mogu da verujem.“

„Šta si očekivala?“

„Ne znam. Bilo šta. Nešto. Ne *ništa*.“

Krevet je bio prilično neveseo prizor. Opruge i dušek behu ulegnuti tako da su formirali neku vrstu kalupa, primoravajući svakoga ko legne da se odmah postavi u položaj za spavanje.

Ispod polomljenog ogledala nalazio se stalak za lavor. Na stalku je bio brijač, pažljivo postavljen oštricom prema Osi jer je Vajms delio narodno verovanje da se tako čuva oštrina sečiva. Bila je tu i smeđa drvena stolica provaljenog sedišta. I mali sanduk u podnožju kreveta.

I to je bilo sve.

„Da makar ima nekakvu prostirku“, reče Angua. „Sliku na zidu. Bilo šta.“

Kerot je istovario Vajmsa na krevet, gde je ovaj nesvesno zauzeo odgovarajući položaj.

„Zar ti nemaš ništa u svojoj sobi?“, upita Angua.

„Da. Imam. Imam plan okna br.5 tamo kod kuće. Vrlo zanimljiv profil terena. Učestvovao sam u iskopavanjima. I neke knjige i još neke sitnice. Kapetan Vajms zaista nije kućevan tip.“

„Ali ovde nema čak ni sveće!“

„Kaže da zna put do kreveta napamet.“

„Nema nikakvog ukrasa niti *bilo čega* drugog.“

„Ima parče kartona ispod kreveta“, reče Kerot. „Sećam se da smo bili u Filigranskoj ulici kada ga je pronašao. Reкао je: 'Ako se ne varam, ovde ima bar mesec donova.' Bio je baš srećan zbog toga.“

„Zar nema para ni za čizme?“

„Mislim da nije baš tako. Ledi Sibil je htela da mu kupi koje god čizme poželi, ali on se uvredio. Izgleda da voli da ih nosi *dok* se ne raspadnu.“

„Ali ti zarađuješ manje od njega pa možeš da kupiš čizme. *A još* i šalješ novac svojim. Sigurno je ta budala sve propila.“

„Mislim da nije. Mislim da mesecima nije ni okusio alkohol. Ledi Sibil ga je naterala da se prebaci na cigare.“

Vajms glasno zahrka.

„Kako možeš da se diviš ovakvom čoveku?“, upita Angua.

„On je jako dobar.“

Angua stopalom podiže poklopac drvenog sanduka u podnožju kreveta.

„Ej, nemoj to da radiš“, negodovao je Kerot.

„Samo gledam“, reče Angua. „Nema zakona koji to brani.“

„U stvari, u aktu o privatnosti iz 1467, postoji jedan...“

„Ovde su samo stare čizme i neke sitnice. I nekakav papir.“ Sagnula se i uzela nevesto napravljenu knjižicu. Činili su je nepravilni komadi papira ubačeni u kartonsku koricu.

„To pripada kapetanu...“

Otvorila je knjižicu i pročitala nekoliko redaka. Zinula je.

„Samo pogledaj. Nije ni čudo što nema para!“

„Na šta misliš?“

„Sve spiska na žene! A kad ga vidiš, nikada ne bi rekao tako nešto. Pogledaj samo. Četiri nedeljno!“

Kerot pogleda preko njenog ramena. Vajms je hrkao ni krevetu.

Na papiriću je kapetanovim krasnopisom pisalo:

Gđa Gaskin, Ulica nadeva: 5\$

Gđa Skarik, Ulica melase: 4\$

Gđa Kestenski, Ulica Vikson: 4\$

Anabel Kari, Lobsniks: 2\$

„Anabel Kari se sigurno nije baš pokazala kad je dobila dva dolara“, reče Angua.

Odjednom je postala svesna naglog pada temperature.

„Ne bih se složio“, sporo reče Kerot. „Ona ima samo devet godina.“

Jednom rukom ju je čvrsto stegao oko zglavka, a drugom joj je izvukao knjižicu iz prstiju.

„Hej, pusti me!“

„Naredniče!“, uzviknu Kerot. „Možete li da dođete ovamo na trenutak?“

Angua je pokušavala da mu se otrgne. Kerotova ruka je bila pokretna koliko i čelična šipka.

Potom se začula škripa Kolonovih koraka na stepeništu i vrata se širom otvoriše.

„Nobi je doneo kaf...“, započeo je, i učutao.

„Naredniče“, reče Kerot netremice gledajući Anguino lice, „redov Angua želi da zna ko je gospođa Gaskin.“

„Udovica starog ćopavog Gaskina? Živi u Ulici nadeva.“

„A gospođa Skarik?“

„Iz Ulice melase? Radi kao pralja.“ Narednik Kolon je pogledom prelazio s jednog na drugo dok je pokušavao da se snađe u čitavoj toj situaciji.

„Gospođa Kestenski?“

„To je udovica narednika Kestenskog. Prodaje ugalj u...“

„A Anabel Kari?“

„Ona je još u javnoj školi kod Pakosnih sestara Sedmorukog Seka, zar ne?“ Kolon se nervozno smeškao Angui, i dalje ne shvatajući šta se dešava. „Ona je ćerka kaplara Karija, ali on je, još pre nego što ste vi došli...“

Angua je pogledala Kerota u lice. Izraz mu beše nečitak.

„To su udovice policajaca?“, rekla je.

„Klimnuo je glavom. „I jedno siroče.“

„Težak je to život“, reče Kolon. „Udovice ne dobijaju penziju.“

Pogledao je jedno pa drugo.

„Da li je ovde sve u redu?“, reče.

Kerot je popustio stisak, okrenuo se, spustio knjižicu u sanduk i zalupio poklopac.

„Da“, rekao je.

„Vidi, stvarno mi je ž...“, zaustila je Angua. Kerot ju je ignorisao i obratio se naredniku.

„Dajte mu kafe.“

„Ali... četrnaest dolara... to je skoro pola njegove plate!“

Kerot podiže Vajmsovu mlitavu ruku i pokuša da mu otvori pesnicu, međutim, iako je ovaj bio u dubokom snu, prsti su mu bili kao zaključani.

„Ali, *pola plate!*“

„Ne znam šta to drži“, reče on, ne obraćajući pažnju na nju. „Možda je neki trag.“

Uzeo je kafu i povukao Vajmsa za kragnu.

„Samo vi ovo lepo popijte, kapetane“, rekao je, „i sve će izgledati... mnogo... jasnije...“

Klačanska kafa ima veću moć trežnjenja čak i od neočekivane braon koverta iz poreske službe. U stvari, ljubitelji kafe se pre konzumiranja ovog specijaliteta dobro napiju, pošto vas klačanska kafa vrati u trezveno stanje, a ako ne pazite, pošalje vas *na drugu stranu*, gde ljudski um ne treba da zalazi. Straža se složila da je Semjuel Vajms bio bar dva pića preko norme i da mu je, shodno tome, za trežnjenje potrebna dupla doza.

„Pažljivo... pažljivo...“ Kerot je pustio da se nekoliko kapi slije u Vajmsove usne.

„Vidi, kada sam rekla da...“

„Zaboravi.“ Kerot se nije čak ni osvrnuo.

„Samo sam...“

„Rekoh ti da zaboraviš.“

Vajms je otvorio oči, suočio se sa svetom i vrisnuo.

„Nobi!“

„Da, naredniče?“

„Jesi li kupio 'specijalku iz Crvene pustinje' ili 'kovrdžavu planinku?‘“

„'Specijalku', naredniče, pošto...“

„Trebalo je da mi kažeš. Bolje mi dodaj...“ Pogledao je Vajmsovo užasuto lice. „...pola boce 'medveđeg zagrljaja'. Poslali smo ga na drugu stranu.“

Čaša je bila napunjena i prosleđena na pravo mesto. Vajms se odmah opustio.

Raširio je prste.

„Oh, bogovi“, reče Angua. „Ima li ovde zavoja?“

Nebo je bilo beli kružić, negde visoko.

„Gde smo, drugar?“, reče Kadi.

„Peć'na.“

„Nema pećina ispod Ank-Morporka. Grad leži na ilovači.“

Kadi je preživeo pad od desetak metara jer je prizemljenje bilo ublaženo Detritusovom glavom. Trol je sedeo okružen nekakvim trulim daskama u... paaa... pećini. Ili bolje reći, pomislio je Kadi kad su mu se oči navikle na tamu, u tunelu ozidanom kamenjem.

„Nisam ništa radio“, reče Detritus. „Samo sam staj'o i ondak je sve pošlo gore.“

Kadi se sagnuo i s blatnjavog poda podigao parče drveta. Bilo je veoma debelo. I veoma trulo.

„Kroz nešto smo propali u nešto“, rekao je. Prešao je prstima preko lučnog zida tunela.

„A ovo je dobro urađeno. *Vrlo* dobro.“

„Kako napolje?“

Nije bilo šanse da se popnu. Vrh tunela bio je mnogo iznad Detritusa.

„Moraćemo u šetnju, rekao bih“, reče Kadi.

Omirisao je memljivi vazduh. Patuljci imaju izvanredan osećaj za snalaženje pod zemljom.

„Ovuda“, rekao je i pošao.

„Kadi?“

„Da?“

„Niko ne kaže ima tunel ispod grad. Niko ne zna on tu.“

„Pa...?“

„Pa ondak nema izlaz. Jer nema ni ulaz. Niko ne zna tunel tu jer nema ulaz.“

„Ali negde mora da se završi.“

„Važi.“

Crno blato, manje ili više suvo, napravilo je stazu na dnu tunela. Sluz na zidovima ukazivala je da je tunel nedavno bio pun vode. Mestimično su se videle veilke mrlje plesni, koje su svetlucale od truleži i slabašno osvetljavale drevne zidove.²¹

Dok je napredovao kroz tamu, Kadi je osećao kako mu se raspoloženje popravlja. Patuljci su pod zemljom bili mnogo srećniji.

„Naći ćemo mi izlaz odavde“, rekao je.

„Aha.“

„I tako... A kako si odlučio da pristupiš Straži?“

„Ha! Moja cura, Rubinka, ona kaže očeš ženiš - nađeš poso, neće uda za trol za koj' će svaki kaže, on ne dobar, on glup ko ćus-ki-ja“, odjekivao je Detritusov glas kroz tamu. „A ti?“

„Meni je bilo dosadno. Radio sam kod zeta, Djurensa. On je razvio strašan posao praveći pacovčiće sreće za patuljačke restorane. Zaključio sam da to nije pravi posao za jednog patuljka.“

„Mene zvuči lak poso.“

„Ti ne znaš kako je teško naterati ih da progutaju proročanstva.“

Kadi stade. Promena u vazduhu nagoveštavala je da se približavaju nekom većem tunelu.

I zaista, tunel kojim su došli ulivao se u mnogo veći. Ovaj je na dnu imao debeo sloj blata i potočić. Kadiju se učinilo da je čuo pacove, ili se bar nadao da su to bili oni, kako beže u mrak. Čak mu se činilo i da čuje gradsku vrevu – nerazgovetnu i nejasnu - kako se probija kroz zemlju.

²¹ Što nije bilo neophodno. Kadi, izdanak rase koja je živela od rada pod zemljom, i Detritus, pripadnik noćnog soja, odlično su videli u mraku. Ali u tajanstvenim pećinama i tunelima mora da bude svetlucavih plesni, neverovatno čistih kristala ili makar malo sablasnog sjaja u vazduhu, kako bi eventualni ljudski junak priče mogao da vidi u mraku. Čudno, ali istinito.

„Ovo je kao neki hram", rekao je, a glas mu odjeknu u daljini.
„Tabla na zid", reče Detritus.
Kadi se zagleda u uklesana slova.
„VIA KLOAKA", reče. „Hmmm. Pa, *sad...via* je starovremenska reč za ulicu ili put.
Kloaka znači..."
Zagledao se u pomrčinu.
„Ovo je kanalizacija", reče.
„Šta je to?"
„To ti je kao... pa, gde trolovi izbacuju... đubre?", upita Kadi.
„Na ulici", reče Detritus. „Igijenski."
„Ovo je... podzemna ulica, samo za... pa, za govna", reče Kadi. Nisam ni znao da Ank-Morpork ovo ima."
„Možda Ank-Morpork ne zna da Ank-Morpork ima ovo", reče Detritus.
„Tačno. U pravu si. Ovo mesto je prastaro. Mi smo u utrobi zemlje."
„U Ank-Morpork čak i govno ima ulica za njega", reče Detritus glasom punim strahopoštovanja i čuđenja. „Ovo stvarno zemlja sa šansu za svi."
„Evo još jednog natpisa", reče Kadi. Zgrebao je sluz sa slova.
„Sagradio Ja, Ciron IV", pročitao je glasno. „On je bio jedan od davnih kraljeva, zar ne?
Ej... pa znaš li ti šta to znači?"
„Od juče niko nije bijo ovde", reče Detritus.
„Ne! Ovo mesto... ovo mesto je staro više od dve hiljade godina. Mi smo verovatno prvi koji su sišli ovamo još od..."
„Juče", reče trol.
„Juče? Juče? Što si zapeo s tim juče?"
„Trag svež", reče Detritus.
Pokazao je prstom.
U blatu su se videli otisci stopala.
„Otkad *ti* živiš ovde?", upita Kadi, odjednom se osetivši veoma sumnjičavo u tmuni tunela.
„De-evet godina. To je broj godine kol'ko živim tu. Deevet", reče Detritus ponosno. „To samo jean od veliki... broj od brojeva do koji umem da brojim."
„Jesi li *ikada* čuo za tunele ispod grada?"
„Jok."
„E, pa, neko jeste."
„Jesje."
„Šta da radimo?"
Odgovor se sam nametao. Jurili su neznanca do skladišta svinjetine u najavi i gotovo izginuli. Onda su završili usred srede malog rata i gotovo izginuli. Sada su u tajanstvenom tunelu otkrili sveže tragove. Ako ih kaplar Kerot ili narednik Kolon budu pitali: „I šta ste onda uradili?", nijedan od njih neće moći da ih pogleda i kaže: „Vratili smo se."
„Otisci vode na *onu* stranu", reče Kadi, „a onda se vraćaju. Ali oni koji se vraćaju nisu tako duboki kao ovi koji odlaze. Vidiš da su ovi nastali kasnije jer su preko onih drugih. Dakle, bio je teži kada je odlazio nego kada se vraćao, zar ne?"
„Aha", reče Detritus.
„A to znači da je...?"
„Smršo?"
„Nosio je nešto i ostavio ga... tamo negde."
Zagledaše se u mrak.
„Odemo vidimo šta je to?"
„Mislim da bi trebalo. Kako se osećaš?"
„Dobro oseća."

Iako su pripadali različitim vrstama, u umovima im je bio isti prizor, čiji su elementi bili cev koja bljuje vatru i olovna kuglica koja zviždi kroz podzemnu noć.

„Vratio se”, reče Kadi.

„Jesje”, reče Detritus.

Ponovo se zagledaše u mrak.

„Baš je bio ružan dan”, reče Kadi.

„Vala baš.”

„Voleo bih samo da znam... za slučaj da... Je li bre, šta se dogodilo u skladištu? Sva ona pisanija. I onoliko matematike!”

„Ja... ne'am pojma. Ja vido.”

„Šta si video?”

„Sve ono. Sve. Svi brojevi što ima u svet. Sve sam mogo da ih izbrojim.”

„I šta je bio rezultat?”

„Ne'am pojma. Šta to rezultat?”

Pošli su dalje hodnikom, da vide šta donosi budućnost.

Trag ih je doveo do jednog manjeg tunela, toliko uskog da je trol jedva ušao u njega. Uskoro su stigli do kraja. S tavanice je otpao veliki kamen, a preko njega se obrušilo blato i sitniji komadi, tako da je tunel bio zatvoren. Ali to i nije bilo bitno, pošto su pronašli ono što su tražili, iako to uopšte nisu tražili.

„Oh”, reče Detritus.

„Baš tako”, reče Kadi. Zbunjeno se osvrnuo oko sebe.

„Znaš”, reče, „rekao bih da su ovi tuneli obično puni vode. Nalaze se dobrano ispod nivoa reke.”

Okrenuo se da pogleda njihovo bedno otkriće.

„Podići će se *mного* prašine oko ovoga”, rekao je.

„To je njegova značka”, reče Kerot. „Bogovi blagi, držao ju je tako čvrsto da mu se urezala u dlan.”

Ank-Morpork, tehnički, jeste bio sagrađen na ilovači, mada je, zapravo, uglavnom bio izgrađen na Ank-Morporku. Bio je podizan, spaljivan, plavljen i ponovo podizan toliko puta da su temelji današnjeg grada bili stari podrumi, zatrpane ulice, fosilizovane kosti i đubrišta njegovih predaka.

Ispod svega toga, jedan trol i jedan patuljak sedeli su u mraku.

„I šta sad?”

„Trebalo bi da odemo po kaplara Kerota. On će znati šta da se radi.”

Detritus preko ramena pogleda stvar iza njihovih leđa.

„To mene ne sviđa”, reče. „Nije lepo ostavi to ovdi.”

„Tačno. U pravu si. Ali ti si trol, a ja patuljak. Šta misliš da bi se dogodilo kad bi nas ljudi videli s ovim na ulici?”

„Vel'ka frka.”

„Tačno. Hajdemo. Sledićemo tragove do izlaza.”

„A ako ne bude više ovdi kad mi vrati?”, reče Detritus i ustade.

„Kako? Mi ćemo slediti trag, pa ako se onaj koji ga je ostavio ovde vrati, naleteće pravo na nas.”

„O. Dobro. Blago mene s tebe.”

Vajms je sedeo na ivici kreveta dok mu je Angua previjala ruku.

„Kapetan *Kvirk*?”, reče Kerot. „Ali on je... loš izbor.”

„Mi smo ga zvali Majonez *Kvirk*”, reče Kolon. „On je jedan napirlitani prasac.”

„Nemojte da mi kažete", reče Angua. „On je bogat, debeo i mastan, zar ne?"

„I pomalo se oseća na jaja", reče Kerot.

„Ima perjanicu na šlemu", reče Kolon, „a u prsniku možeš da mu se ogledaš."

„Pa dobro, i Kerot ima jedno od to dvoje", reče Nobi.

„Da, ali razlika je u tome što Kerot glanca svoju opremu zato što... voli izglančanu opremu", reče odani Kolon. „A Kvirk to radi jer je napirlitani prasac."

„Ali on je rešio slučaj", reče Nobi. „Čuo sam to kada sam išao po kafu. Uhapsio je trola Uglješū. Zna li ga, kapetane? Čistač klozeta. Neko ga je video u blizini Ulice rima malo pre no što je patuljak ubijen."

„Ali on je *krupan*", reče Kerot. „Ne bi mogao da prođe kroz vrata'.

„Imao je motiv", reče Nobi.

„Je l'?"

„Jes. Hamerhok je bio patuljak."

„To nije motiv."

„Za trola jeste. Uostalom, ako nije kriv za to, sigurno jeste za nešto drugo. Pronašli su gomilu dokaza protiv njega."

„Šta na primer?"

„On je trol."

„To nije dokaz."

„Za kapetana Kvirka jeste", reče narednik.

„Sigurno je uradio bar *nešto*", ponovio je Nobi.

Bio je to odjek Patricijevog viđenja zločina i kazne. Ako postoji zločin, treba da bude i kazne. Ako bi odgovarajući zločinac bio uključen u proces kažnjavanja, to bi bila srećna slučajnost, ali u suprotnom bi i neki drugi kriminalac poslužio svrsi, a pošto je svako bio nesumnjivo kriv za nešto, pravda je, sve u svemu, bila zadovoljena.

„Gadan je to lik, taj Uglješa", reče Kolon. „Hrizoprasova desna ruka."

„Da, ali on nije mogao da ubije Roždena", reče Kerot. „Šta je s prosjakinjom?"

Vajms je sedeo i zurio u pod.

„Šta *vi* mislite, kapetane?", reče Kerot.

Vajms slegnu ramenima.

„Koga briga?", reče.

„Pa, *vas* je briga", reče Kerot. „Vama je uvek stalo. Ne možemo čak ni da..."

„Slušaj", tiho će Vajms, „šta ako pronađemo onog ko je ubio patuljka i klovna? I devojkū. Ništa se ne bi promenilo. Sve je to trulo."

„Šta, kapetane?", upita Kerot.

„Sve. To ti je kao da sitom prazniš bunar. Pusti ubice da završe s tim. Ili lopove. On će posle tražiti da se to prepusti pacovima. Što i ne bi? Nismo mi pravi ljudi za ovo. Mi samo treba da zvonimo svojim zvonima i vičemo: 'Sve je u redu!'

„Ali, kapetane, nije sve redu", reče Kerot.

„Pa šta? Zar je to ikada bilo bitno?"

„Oh, *bogovi*", tiho će Angua. „Mislim da ste mu dali previše te kafe..."

Vajms reče: „Ja se sutra povlačim iz službe. Dvadeset pet godina na ulicama..."

Nobi počē nervozno da se ceri i prestade čim mu je narednik, bez vidljivog pomeranja, zgrabio ruku i nežno ali snažno mu je zavrnuo na leđima.

„...i šta sam postigao? Šta *sam dobro* učinio? Samo sam izlizao mnogo čizama. U Ank-Morporku nema mesta za policajce! Koga briga Šta je dobro ili loše? Ubice, lopovi, trolovi i patuljci! Još samo da dovedemo i prokletog kralja, pa da završimo s time!"

Ostatak Noćne straže stajao je posramljeno ćuteći i gledao u pod. A onda Kerot reče: „Bolje je zapaliti sveću nego psovati tminu, kapetane. Tako bar kažu."

„*Molim?*" Vajmsov iznenadni napad besa bio je kao prasak groma. „Ko to kaže? Kada je to bilo istina? Nikada nije bilo tako! Takve stvari slabići govore samo da ne bi priznali koliko je zapravo loše, ali to su ionako samo *reči* i ništa se neće promeniti..."

Začulo se lupanje na vratima.

„To je sigurno Kvirk“, reče Vajms. „Moraćete da predate oružje. Noćna straža će biti suspendovana. Ne mogu policajci tek tako da trčkaraju unaokolo i talasaju, zar ne? Otvori, Kerote.“

„Ali...“, zausti Kerot.

„To je naređenje. Ja možda zaista više nisam ni za šta, ali ipak mogu da ti naredim da otvoriš vrata, i zato otvaraj ta vrata!“

Kvirk je došao s desetak pripadnika Dnevne straže. Nosili su samostrele. Shodno činjenici da su imali prilično neprijatan zadatak koji se odnosio na njihove kolege, oružje su držali blago oboreno. Shodno činjenici da nisu bili totalni idioti, oružje je bilo otkočeno.

Kvirk zapravo nije bio *loš* čovek, samo nije imao mašte.

Prema svemu se odnosio s podjednakom dozom nipodaštavanja što umanjuje sjaj duše svakome s kime dođe u kontakt.²² Mnogi ljudi obavljaju poslove koji su pomalo iznad njihovih sposobnosti, ali postoje razni tipovi reakcija na datu situaciju. Neki su usplahireni, neki ljubazni, a neki su Kvirk. Njegova deviza je bila: nije važno da li si kriv ili prav, sve dok se zna šta si. Vidite, u Ank-Morporku, kao celini, nije bilo pravih *rasnih* predrasuda. Kada su tu trolovi i patuljci, boja ljudske kože zaista prestaje da bude bitna. Međutim, Kvirk je bio od onih kojima je prirodno da reč crnac završavaju sa nja.

Imao je šešir s perjem.

„Izvol'te, uđite“, reče Vajms. „Ni u čemu nas ne prekidate.“

„Kapetane Vajmse...“

„U redu je. Znamo. Dajte mu svoje oružje, narode. To je naređenje, Kerote. Po jedan službeni mač, jedno koplje ili halebardu, jednu palicu ili toljagu, jedan samostrel. To je to, zar ne, naredniče Kolone?“

„Da, gospodine.“

Kerot je oklevao samo trenutak.

„Oh, pa dobro“, reče. „Moj *sluzbeni* mač je na stalku.“

„A taj na opasaču?“

Kerot je ćutao. Samo se malo pomerio u stranu. Njegovi bicepsi zategoše kožni rukav uniforme.

„Službeni mač. Tako je“, reče Kvirk. Okrenuo se. Bio je od onih što ustuknu kad ih napadne jači, ali zato nemilice udare na slabijeg od sebe. „Gde vam je kamenožder? I kamenčuga?“

„Ah“, reče Vajms, „misliš na predstavnike naših bratskih čovekolikih vrsta koje su rešile da ovom gradu ustupe višak svog življa?“

„Mislio sam na patuljka i trola“, reče Kvirk.

„Nemam ni najblažu predstavu“, reče Vajms veselo. Angui se učinilo da je ponovo pijan, ako je moguće napiti se očajanjem.

„Ne'amo pojma, gospodine“, reče Kolon. „Nismo ih videli čitavog dana.“

„Verovatno se tuku s ostalim njihovima u Kamenolomskoj ulici“, reče Kvirk. „Takvim sortama se ne može verovati. Zapamtite to.“

Angui se takođe učinilo da su reči kao što su polutan i prdavac, iako vrlo uvredljive, zapravo izrazi sveopšte bratske ljubavi u poređenju s frazama tipa „takve sorte“ iz usta nekoga sličnog Kvirku. Još više ju je iznenadilo što je uhvatila sebe kako usredsređeno zuri u njegovu žilu kucavicu.

„Tuča?“, reče Kerot. „Zašto se tuku?“

Kvirk slegnu ramenima.

„Ko zna?“

²² Nešto kao ŽTP.

„Da razmislim“, reče Vajms. „To možda ima veze s hapšenjem pogrešne osobe. A možda ima veze i s nekima od patuljačkih kavgadžija koji samo traže bilo kakav izgovor da pođu na trolove. Šta ti misliš, Kvirk?“

„Ja ne mislim, Vajmse.“

„Tako treba. Ti si upravo ono što je ovom gradu potrebno.“

Vajms ustade.

„Vreme je da pođem“, reče. „Videćemo se sutra. Ako ga bude.“

Vrata se zalupiše za njim.

Prostorija je bila zaista *velika*, prostrana kao neki gradski trg, s potpornim stubovima na svakih nekoliko metara. Tuneli različite visine zrakasto su se širili na sve strane. U mnogima od njih curkali su podzemni tokovi i izvori.

U tome i jeste bio problem. Tanak sloj vode obrisao je tragove s kamenog poda.

Veoma veliki tunel, gotovo zakrčen ruševinama i muljem, vodio je, Kadi je bio prilično siguran u to, prema ušću.

Gotovo da je bilo prijatno. Nije bilo zadaha osim mirisa vlage i buđi ispod kamenja. A i bilo je sveže.

„Video sam velike patuljačke dvorane u planinama“, reče Kadi, „ali moram da priznam da je *ovo* drugačije.“ Glas mu je odjekivao po odaji.

„O, da“, reče Detritus, „mora bude drukče. Ovo nije patuljačka dvorana u planinama.“

„Vidiš li nešto gore?“

„Jok.“

„Mogli smo deset puta da prođemo kraj izlaza na površinu, a da to i ne znamo.“

„Da“, reče Detritus, „to je pomalo nezgodno.“

„Detrituse?“

„Da?“

„Jesi li svestan da ovde, gde je hladnije, opet postaješ pametniji?“

„Stvarno?“

„Možeš li to da iskoristiš da bi nas izvukao odavde?“

„Da kopamo?“, predložio je trol.

U tunelima su se tu i tamo mogli videti obrušeni blokovi. Ali ne mnogo njih. Mesto je bilo stameno sazdano...

„Jok. Nemam ašov“, reče Kadi.

Detritus klimnu.

„Daj mi tvoj prsnik“, reče.

Prislonio je čelični prsnik uza zid i nekoliko puta ga udario pesnicom. Vratio ga je. Prsnik je, manje ili više, dobio oblik ašova.

„Daleko je do površine“, reče Kadi sumnjičavo.

„Ali znamo put“, reče Detritus. „Ili to, ili ostani ovde do kraja života i jedi pacove.“

Kadi je oklevao. Ideja je imala svojih draži...

„Bez kečapa“, dodade Detritus.

„Mislim da sam video izvaljeni kamen nedaleko odavde“, reče patuljak.

Kapetan Kvirk je pogledao po stražarskoj sobi kao neko ko prostoriji čini čast svojim pogledom.

„Lepo, baš lepo“, rekao je. „Mislim da ćemo se preseliti ovamo. Bolje je od zgrade kraj palate.“

„Ali *mi* smo ovde“, reče narednik Kolon.

„Moraćete da se stisnete“, reče kapetan Kvirk.

Pogledao je ka Angui. Njeno piljenje mu je išlo na živce.

„Biće i nekih promena", rekao je. Iza njega se odškrinuše vrata i mali, smrdljivi pas ušunja se u prostoriju.

„Ali lord Vetinari nije rekao ko će komandovati Noćnom stražom", reče Kerot.

„A je l'? Meni se čini, *meni* se čini", reče Kvirik, „da to neće biti niko od *vas*. Čini mi se da će se straže izmešati. Čini mi se da je ovde previše šlamperaja. Čini mi se da ovde ima previše ološa."

Ponovo je pogledao ka Angui. Onespokojavao ga je njen pogled.

„Čini mi se... , ponovo je započeo, a onda je primetio psa. „Pogledajte ovo!", rekao je. „Psi u stražari!" Snažno je šutnuo Gaspoda i široko se osmehnuo kad pas skičeći otrča ispod stola.

„Šta je s prosjakinjom, Leticom Knibs?", upita Angua. „Nju nije ubio trol. A ni klovn."

„To treba sagledati u mnogo širem kontekstu", reče Kvirik.

„Gospodine kapetane", začuo se duboki glas ispod stola, na svesnom nivou čujan samo Angui, „pecka vas guza."

„Koliko širem?", upita narednik Kolon.

„Morate razmišljati na nivou grada", reče Kvirik. Uzvrpoljio se od nelagode.

„Jeste li dobro, kapetane?", reče Angua.

Kapetan se promeškoltio.

„Pec, pec, pec", reče glas.

„Hoću da kažem da je nešto važno, a nešto nije", reče Kvirik. „Ajoj!"

„Šta bi?"

„Pec-pec."

„Ne mogu ja ceo dan da naklapam ovde s vama", reče Kvirik. „Ti. Javi mi se. Sutra po podne..."

„Pec, pec, pec..."

„Liihihično!"

Dnevna straža izjuri napolje. Kvirik je cupkao i migoltio se na začelju.

„Kao da je žurio da utekne", reče Kerot.

„Da", reče Angua. „Nemam pojma šta mu bi."

„Da li je to sve?", reče Kerot. „Nema više Noćne straže?"

Biblioteka Nevidljivog univerziteta obično je tiho mesto. Može se čuti samo vučenje nogu čarobnjaka koji bazaju između polica, povremeno kašljuckanje, tek koliko da razbije akademsku tišinu, i pokoji ropac neopreznog studenta koji se nije s dužnom pažnjom odnosio prema nekoj staroj magijskoj knjizi.

Razmislite malo o orangutanima.

U svim svetovima počastvovanim njihovim prisustvom, sumnja se da oni u stvari mogu da govore, ali da su izabrali ćutanje da ih ljudi ne bi naterali da rade na televiziji. Znači, oni *zaista* umeju da govore. Samo što to rade na orangutanskom jeziku. Ljudi umeju da slušaju samo na jeziku zbunjenih.

Bibliotekar Nevidljivog univerziteta jednoglasno je odlučio da da svoj doprinos rešenju problema tako što će napraviti orangutatisko-čovečiji rečnik. Na tome je radio već tri meseca.

Težak je to posao. Stigao je tek do „Uuuk".²³

Bio je u podrumu, pošto je tamo hladnije.

A onda je začuo kako neko peva.

Ljudi bi zaključili kako ne mogu da veruju sopstvenim ušima. Orangutani su mnogo osetljiviji. Ako ne možete verovati svojim ušima, čijima ćete moći?

²³ Što može značiti... paaa... neka od značenja su: „Izvinite, visite na mojoj gumenoj alci, hvala lepo", „Za tebe to može biti samo oksigenizovana planeta bogata biomasom, ali za mene je to dom ", kao i „Siguran sam da je prašuma malopre bila tu".

Neko je pevao pod zemljom. Ili je bar pokušavao da peva.

Zagrobni glasovi proizvodili su zvuke nalik na:

„Otalz, zlato, otalz, zlato...”

„Slušaj ti... trolu jedan! To je najjednostavnija pesma koja postoji. Slušaj, ide ovako: Zlato, zlato, zlato, zlato.”

„Zlato, zlato, zlato, zlato...”

„Ne! To je druga strofa!”

Čuo se i ritmički zvuk kopanja zemlje i odnošenja iste.

Bibliotekar se zamislio. Dakle... patuljak i trol. Obe vrste je voleo više nego ljude. Zato što ni jedni ni drugi nisu bili veliki čitači. Bibliotekar je, naravno, bio veliki ljubitelj čitanja uopšte, ali čitači su mu neopisivo išli na živce. Bilo je nečeg, pa, *bogohulnog* u načinu na koji su stalno uzimali knjige s policama i habali reči čitanjem. Draži su mu bili ljudi koji su voleli knjige i poštovali ih, a najbolji način za to je, po bibliotekarovom mišljenju, bio da ih ostave na policama, kako im je Priroda i namenila.

Prigušeni glasovi kao da su se približavali.

„Zlato, zlato, zlato...”

„E, sad pevaš kako treba!”

S druge strane, znalo se kako se ulazi u biblioteku.

Odegao se do police i izvukao Hamptulipov seminarski rad *Ubivanje insekata*. Svih 2000 strana.

Vajms je osećao olakšanje dok je išao Kolačarskom avenijom. Bio je siguran da postoji i unutrašnji Vajms i da to on vrišti iz petnih žila. Nije obraćao pažnju.

Ne možete biti policajac u Ank-Morporku i ostati normalni. Morali ste da brinete. A brinuti u Ank-Morporku isto je što i otvoriti konzervu mesa usred škole za pirane.

Svako se nosio s tim na svoj način. Kolon nikada nije razmišljao o tome, Nobija to nije brinulo, novajlije se još nisu umorile, a Kerot je... bio takav kakav je.

U gradu su svakoga dana umirale stotine ljudi, vrlo često od samoubistva. Što bi onda neko brinuo za nekolicinu više ili manje?

Unutrašnji Vajms je besomučno udarao o zidove.

Ispred palate Remkinovih bilo je prilično mnogo kočija, a u njoj kao da se dogodila najezda ženskog dela porodice i Zamenljivih Ema. Pekle su svašta i glancale svašta. Vajms se, manje ili više neopaženo, provlačio između njih.

Sibil je pronašao u kućici za zmajeve. Na sebi je imala gumene čizme i antizmajski oklop i skupljala je zmajsko đubrivo, po svoj prilici blagosloveno nesvesna kontrolisanog haosa u palati.

Podigla je pogled kada su se zalupila vrata.

„Oh, tu si. Poranio si”, rekla je. „Nisam mogla da podnesem gužvu, pa sam došla ovamo. Ali uskoro ću morati da odem i presvučem se...”

Ućutala je kada je videla izraz njegovog lica. „Nešto loše se desilo, zar ne?”

„Ne vraćam se”, reče Vajms.

„Zaista? Prošle nedelje si rekao da ćeš ostati stražar do samog kraja. Rekao si da će te to radovati.”

Staroj Sibil ništa ne promakne, pomisli Vajms.

Potapšala ga je po ruci.

„Drago mi je što si završio s time”, rekla je.

Kaplar Nobs je uleteo u stražaru i zalupio vrata za sobom.

„Pa?”, reče Kerot.

„Loše vesti“, reče Nobi. „Priča se da će trolovi poći na palatu ne bi li izvukli Uglješu. Bande patuljaka i trolova kruže gradom tražeći kavgu. A tu su i prosjaci. Letica je bila veoma omiljena. Mnogo je članova esnafa na ulicama. Grad je“, reče značajno, „pravo bure Baruta br.1.“

„Kako ti se dopada ideja o kampovanju pod vedrim nebom?“, reče Kolon.

„Kakve sad to ima veze?“

„Ako bilo ko napravi bilo kakav požar večeras, možemo se oprostiti od Ank-Morporka“, ozbiljno će narednik. „Da je drugo vreme, bilo bi dovoljno da zatvorimo gradske kapije, zar ne? Ali u reci trenutno nema ni dva metra vode.“

„Poplavio bi grad samo da bi ugasio požar?“

„Aha.“

„I još nešto“, reče Nobi. „Gađali su me!“

Kerot je zurio u zid. Iz džepa izvuče izlizanu crnu knjižicu i poče da je prelistava.

„Reci mi“, reče pomalo odsutnim glasom, „da li je bilo nepopravljivog kršenja reda i poretka?“

„Da. Dešava se već petsto godina“, reče Kolon. „Ank- Morpork se zasniva na nepopravljivom kršenju reda i poretka.“

„Ne. Zanima me da li ga je bilo više nego obično. Važno je.“ Kerot okrenu stranicu. Micao je usnama dok je čitao.

„Gađanje moje malenkosti mi baš izgleda kao kršenje reda i poretka“, reče Nobi.

Video je njihove izraze lica.

„Ne verujem da se na to možemo pozvati“, reče Kolon.

„I nazivali su me, nego šta su“, reče Nobi. „I to svakakvim imenima.“

„Ali zašto?“, upita Angua.

„Zato što sam stražar“, reče Nobi. „Patuljci ne vole Stražu zbog gosin Hamerhoka, trolovi je ne vole jer je Uglješa uhapšen, a ljudi je ne vole zbog svih tih besnih patuljaka i trolova u gradu.“

Začulo se lupanje na vratima.

„To je verovatno razularena rulja“, reče Nobi.

Kerot odškrinu vrata.

„Nije razularena rulja“, objavio je.

„Uuk.“

„To je orangutan koji nosi onesvešćenog patuljka, praćen trolom. I prilično je ljut, ako će ti zbog toga biti lakše.“

Batler u palati Remkinovih, Vilkins, napunio je veliku kadu za njega. Ha! Sutra će to biti njegov batler i njegova kada.

A to nije bila jedna od onih starovremenskih privuci-je-bliže-vatri kada. Nikako. U palati Remkinovih voda se sakupljala u velikoj cisterni na krovu, s koga su istrebljeni golubovi, a potom ju je grejao drevni gejzir.²⁴ Odatle je uz mnogo klokotanja i stenjanja putovala olovnom cevima do para masivnih mesinganih slavina, a iz njih u emajliranu kadu. U neposrednoj blizini, na mekanom peškuru nalazile su se stvari kao što su velike ribaće četke, tri vrste sapuna i lufa.

Vilkins je strpljivo stajao kraj kade i izgledao kao mlitavi stalak za peškire.

„Da?“, reče Vajms.

„Njegovo gospodstvo... to jest, otac njenog gospodstva... zahtevao je da mu svaki put istrljam leđa.“

„Idi ti pa pomози starom gejziru da džarne kotao“, odlučno će Vajms.

Kada je ostao sam, iskobeljao se iz prsnika i bacio ga u čošak. Za njime je sledila verižnjača, pa šlem, zatim vrećica za novac, kao i razne kožne i platnene drangulije uobičajene kod svih stražara na svetu.

²⁴ Preteča bojlera.

A onda je, isprva nepoverljivo, utonuo u penu.

„Probaj sapun. Sapun radi", reče Detritus.

„Smiri se već jednom", reče Kerot.

„Odšrafićeš mi glavu!"

„Ajde, sapun na glavu."

„Sapunjaj ti svoju glavu!"

Začulo se *tung* i Kadijeva glava izlete iz šlema.

Patuljak žmirkajući izbi na svetlost dana. Zagledao se u Bibliotekara i urliknuo.

„Ovaj me je zveknuo *u glavu!*"

„Uuuk."

„Kaže da si hteo da uđeš kroz pod", reče Kerot.

„To nije razlog da me zvekne u glavu.

„Neke od stvari koje ulaze kroz pod Nevidljivog univerziteta uopšte nemaju glavu", reče

Kerot.

„Uuuk!"

„Ili ih imaju na stotine. Šta ste kopali u tom kraju?"

„Nismo kopali, prokopavali smo..."

Kerot je sedeo i slušao. Prekinuo je priču samo dva puta.

„*Puca*o na vas?"

„Pet puta", reče Detritus srećno. „Imam da prijavim štetu samo na prsnik, al' ne i na lednik, jer moje telo srećom bi između i ja tako spasi gradsku imovinu cenjenu tri dolarova."

Kerot je nastavio da sluša.

„Kanalizacija?", reče na kraju.

„To je kao čitav grad pod zemljom. Videli smo krune urezane u zidove i svašta-nešto."

Kerotove oči zaiskriše. „To znači da sigurno potiču iz vremena kada smo još imali kraljeve! A onda smo počeli da nadgrađujemo grad i zaboravili na sve to dole..."

„Ammm... *Dole* ima još nečega", reče Kadi. „Mi smo... pronašli nešto."

„Da?"

„Nešto loše."

„Ti neće voliti ič", reče Detritus. „Lošo, lošo, lošo. Pa još gore."

„Mislili smo da je najbolje da ostane tamo", reče Kadi, „za slučaj da treba da posluži kao dokaz. Ali bolje da se sami uverite."

„To sve će da pretumba", reče trol podižući tenziju.

„Šta je to bilo?"

„Ako mi kažemo vas, vi kaže glupi etno živalj, vi nas nasamarivate", reče Detritus.

„Zato je bolje da se lično uverite."

Narednik Kolon pogleda ostatak Straže.

„Svi?", upita nervozno. „Amm. Zar ne bi trebalo da jedan ili dva starija oficira ostanu ovde? Za slučaj da se nešto dogodi?"

„Mislite za slučaj da nam se nešto dogodi ovde?", jetko će Angua. „Ili za slučaj da se nešto dogodi dole?"

„Ja ću poći s redovom Kadijem i redovom Detritusom", reče Kerot. „Mislim da više niko ne treba da ide."

„Ali možda će biti opasno", reče Angua.

„Sigurno će biti", reče Kerot, „kad otkrijem ko je pucao na stražare."

Semjuel Vajms je ispružio nožni palac i gurnuo slavinu za toplu vodu.

Začulo se uljudno kucanje na vratima i Vilkins uzdržano uđe u kupatilo.

„Da li bi gospodin blagoizvoleo nešto?"

Vajms stade da razmišlja o tome.

„Ledi Remkin je rekla da gospodin neće blagoizvoleti ništa alkoholnog", reče Vilkins, kao da mu čita misli.

„Je l' jeste?"

„Izričito, gospodine. Ali zato za vas imam izuzetnu cigaru."

Žmirnuo je kada je Vajms odgrizao vrh cigare i pljunuo ga na drugi kraj kade, ali je ipak odnekud izvukao šibice i pripalio mu.

„Hvala, Vilkinse. Kako ti je ime?"

„Ime, gospodine?"

„Pa znaš, kako te ljudi zovu kada te malo bolje upoznaju?"

„Vilkins, gospodine."

„Aha. Pa dobro. Važi. Možeš da ideš, Vilkinse."

„Da, gospodine."

Vajms ponovo leže u toplu vodu. Unutrašnji glas mu je još bio tu negde, ali trudio se da ne obraća mnogo pažnje na njega. Sada bi, govorio je glasić, prolazio Ulicom malih bogova, baš kod ostataka starog gradskog zida gde si obično stajao da popušiš jednu...

Da bi ga nadjačao, zapeva iz sveg glasa.

Stara kanalizacija, slična spletu pećina ispod grada, prvi put u tom milenijumu odjekivala je od ljudskih i gotovo-ljudskih glasova.

„Haj-ho..."

„...haj-ho..."

„Uuuk uuuk uuuk uuuk uuk..."

„Vi svi *lud!*"

„Ne mogu ja tu ništa. To je zbog moje gotovo-patuljačke krvi. Mi jednostavno volimo da pevamo pod zemljom. Spontana reakcija."

„Važi. Ali što *on* peva? *On majmun.*"

Nosili su baklje. Senke su poskakivale po stubovima velike odaje i letele tunelima. Kakve god opasnosti da su im pretile, Kerot je bio van sebe od radosti istraživanja.

„Neverovatno! Via Kloaka se pominje u jednoj staroj knjizi koju sam čitao, ali svi misle da je to izgubljena ulica! Vrhunska izrada. Sreća vaša što je vodostaj tako nizak. Rekao bih da je ovo mesto inače puno vode."

„To sam i ja rekao", reče Kadi. „Puno vode, baš tako rekoh."

Preletao je opreznim pogledom razigrane senke koje su pravile čudnovate i zabrinjavajuće oblike na naspramnom zidu - čudne dvonožne životinje, jezovita podzemna bića...

Kerot uzdahnu.

„Prestani da praviš te senke, Detrituse."

„Uuuk."

„Šta on kaže?"

„Kaže: 'Napravi kljastog zeku, taj mi je omiljen'", prevede Kerot.

Pacovi su šuškali u tami. Kadi se osvrtao. Nastavio je da zamišlja obličja kako ih, tamo negde, posmatraju iza nekakvih cevi...

Nekoliko trenutaka bio je sav pomenen, jer je izgubio trag na mokrom kamenju, ali ubrzo ga je ponovo pronašao kraj jednog blatnjavog zida.

„Nije daleko odavde", reče pružajući baklju Kerotu.

Kerot nestade u mraku.

Čuli su korake po blatu, zatim iznenađeni zvižduk, pa tišinu.

Kerot se ponovo pojavi.

„Auh", reče. „Znate li vas dvojica ko je to?"

„Liči na...", zausti Kadi.

„Liči na nevolju", reče Kerot.

„Sad shvataš zašto nismo hteli da ga iznosimo?“, reče Kadi. „Nosanje ljudskog leša po ulicama u ovakvoj situaciji ne bi bilo baš najbolja ideja. Posebno ovog leša.“

„I ja mislio isto“, javi se Detritus.

„Baš tako“, reče Kerot. „Vrlo dobro, narode. Mislim da bi bilo najbolje da... da ga za sada ostavimo ovde i da se kasnije Vratimo s vrećom. I... ne govorite ovo nikome.“

„Osim naredniku i ostalima“, reče Kadi.

„Ne... čak ni njima. Samo bismo ih uznemirili... nervoznima.“

„Kako god ti kažeš, kaplare Kerote.“

„Imamo posla s umobolnikom, narode.“

Kadiju svanu pod zemljom.

„Aha“, reče, „sumnjaš na kaplara Nobija?“

„Ovaj je gori. Hajde, idemo natrag.“ Osvrnuo se ka velikoj pećini na stubovima. „Imaš li predstavu gde se nalazimo, Kadi?“

„Mislim da smo ispod palate, kaplare.“

„Tako sam i mislio. Naravno, tuneli vode na sve strane...“

Kerotov voz brižnih misli otkloparao je nekim drugim kolosekom.

Iako je bila suša, u tunelima je bilo vode. Potočići su se slivali niz njih, ili je prokapavalo odozgo s tavanice. Svuda se čulo kapanje i žubor. I hladni, hladni vazduh.

Bilo bi gotovo prijatno da nije bilo tužnog, zgrčenog leša nekoga ko je ostatku sveta bio poznat kao klovn Bino.

Vajms se obrisao. Vilkins mu je ostavio šlafrok s brokatom na rukavima. Obukao se i otišao u sobu za presvlačenje.

To je bila još jedna novina. Bogati su čak imali i sobe za presvlačenje, kao i odeću koju ste nosili dok ne stignete do sobe za oblačenje da biste se obukli.

Čekala ga je čista odeća. Te večeri, na programu je bilo nesto drečavo crveno i žuto...

...a sada bi patrolirao Ulicom melase...

...i šešir. S perom.

Vajms se obukao, pa čak i stavio šešir. Izgledao je sebi sasvim normalno i pribrano, sve dok nije shvatio da izbegava sopstveni pogled u ogledalu.

Straža je u dubokom neraspoloženju sedela za velikim stolom u stražari. Bili su van dužnosti. Nikada ranije nisu bili van dužnosti.

„A da odigramo partiju karata?“, reče Nobi veselo. Odnekud, iz kužnih bezdana svoje uniforme, izvuče umašćeni špil.

„Još juče si osvojio sve naše plate“, reče Kolon.

„Onda vam je ovo prilika da ih povratite.“

„Aha, samo što si imao pet kraljeva, Nobi.“

Nobi je pregledao karte.

„Blesavo“, reče, „gde god pogledam, a ono neki kralj.“

„Onda sigurno gledaš u svoje rukave.“

„Ma ne. Hoću da kazem da u Anku postoji Kraljevski put, a tu su i kraljevi u kartama, pa Kraljev šiling koji dobijemo kad stupamo u službu“, reče Nobi. „Imamo kraljeve svuda osim na onom zlatnom prestolu u palati. Ja da vam kažem... svega ovoga ne bi bilo da imamo kralja.“

Kerot je, obrva spojenih od koncentracije, zurio u plafon. Detritus je brojao na prste.

„O, da“, reče narednik Kolon. „Pivo bi bilo vrč za peni, a drveće bi cvetalo dvaput. Kako da ne. Kad god neko u ovom gradu nabije palac, ispadne da se to ne bi dogodilo da smo imali kralja. Vajms bi odlepio da te sad čuje.“

„Ljudi bi slušali kralja“, reče Nobi.

„Vajms kaže da u tome i jeste nevolja“, reče Kolon. „Isto misli i o magiji. To ga baš ljuti.“

„A kako bude kralj?“, upita Detritus.

„Neko treba da proburazi kamen“, reče Kolon.

„Ha! Antisilikonizam!“

„Ma ne, neko treba da izvuče mač iz kamena“, reče Nobi.

„A taj mač... on štrči, je l' da?“, upita Kolon.

„Tek tako, na dohvat ruke? U *ovom* gradu?“

„Vidi, samo *pravi* kralj može to da učini“, reče Nobi.

„Kako da ne“, reče Kolon. „*Sve* ja razumem. Dakle, *ti* meni kažeš da je već odlučeno ko je pravi kralj *pre* nego što on pokuša da izvuče mač? Meni to zvuči kao nameštaljka. Sigurno je neko napravio lažni kamen s rupom unutra, i tu je patuljak s kleštima i on drži mač dok ne dođe pravi čovek i...“

Jedna muva je neko vreme udarala u prozorsko okno da bi potom, leteći u cikcak, preletela sobu i sletela na gredu, gde ju je raspolutila Kadijeva nehajno bačena sekira.

„Baš nemaš duha, Frede“, reče Nobi. „Ne bi mi ništa falilo da budem vitez u blistavom oklopu. To kralj radi kad je zadovoljan. Proglasi te vitezom.“

„Uloga noćnog čuvara u ofucanoj uniformi više zvuči kao tvoj *metier*²⁵“, reče Kolon i osvrnu se da vidi da li je iko primetio lasticu iznad. „Briga mene hoće li me ceniti neki tip koji je izvukao mač iz kamena. Ne čini te to kraljem. Ali“, dodade on, „kad bi *neko gurnuo* mač u kamen... e, *takav* čovek, *to* bi bio pravi kralj!“

„Takav čovek bi bio sivonja“, reče Nobi.

Angua zevnu.

„*Ding-ding a ding-ding...*“

„Šta je sad ovo?“, reče Kolon.

Kerot prestade da se klati na stolici. Gurnuo je ruku u džep i izvukao somotsku vrećicu, koju je potom spustio na sto. Iz nje je izvukao zlatni disk prečnika oko sedam centimetara. Pritisnuo je jedno dugmence i disk se otvorio kao školjka.

Straža se netremice zagledala u predmet na stolu.

„Je li to sat?“, upita Angua.

„Aha, džepni“, reče Kerot.

„Baš je veliki.“

„Zbog mehanizma. Mora da ima mesta za sve točkiće. Mali satovi imaju samo one male vremenske demone, a oni brzo istrule i propadnu...“

Ding-ding a ding-ding, ding dingle ding ding...

„Ima i pesmicu!“, reče Angua.

„Svakog sata“, reče Kerot. „To je deo mehanizma,“

Ding. Ding. Ding.

„A onda odbroji sate“, reče Kerot.

„Onda kasni“, reče narednik Kolon. „Svi ostali su već odzvonili, nema greške.“

„Moj rođak Jorgen pravi slične spravice“, reče Kadi. „Tačniji su od demona, i od vodenih satova ili sveća. I od onih velikih stvari s klatnima.“

„Unutra su opruga i točkići“, reče Kerot.

„Najvažniji deo“, reče Kadi izvukavši odnekud ispod brade peščani sat i zagledavši se u njega, „jeste mala klapna koja sprečava točkiće da se vrte prebrzo.“

„A kako zna kad se oni vrte prebrzo?“, upita Angua.

„Jednostavno zna“, reče Kadi. „Ni meni to baš nije mnogo jasno. Vidi, ima i posvetu...“

Pročitao ju je naglas.

„*Smena* da se setiš, drugara iz Noćne smene?“

„To je igra reči“, reče Kerot.

²⁵ *Métier* (fr.) - posao, zanimanje. Prim. prev.

Usledila je duga, neprijatna tišina.

„Ammm. Dao sam pokoji dolar u vaše ime“, reče pocrvenevši. „Vratićete mi kad budete mogli. Ako budete hteli... Mislim... Zavoleli biste ga. Kada biste imali vremena da ga upoznate.“

Ostali pripadnici Straže razmeniše poglede.

Mogao bi da vodi armije, pomislila je Angua. Zaista bi mogao. Neki ljudi su u stanju da snagom svoje vizije nadahnu čitave države na velika dela. On je bio jedan od njih. Ne zato što sanja o nadirućim hordama, ili o upravljanju svetom, ili o hiljadugodišnjoj imperiji. Ne. On jednostavno misli da je svako iskreno dobar negde unutra i da će sve biti u redu ako se ljudi makar malo potrudu, i tako jako veruje u to da ga plamen njegove vere nadrasta. On ima san, čiji smo i mi deo, i pokušava da prema njemu oblikuje svet oko sebe. A najčudnije od svega je što niko ne želi da ga razočara. Bilo bi kao kad biste šutnuli najveće štene u kosmosu. Bila je to neka vrsta magije.

„Zlato će se vremenom izlizati“, reče Kadi. „Ali je ovo, inače, odličan sat“, brzo je dodao.

„Mislio sam da mu ga damo večeras“, reče Kerot. „I da svi odemo negde na... piće...“

„Nije ti to dobra ideja“, reče Angua.

„Ostavi to za sutra“, reče Kolon. „Formiraćemo počasni špalir na venčanju. Takva je tradicija. Svi podignu mačeve i naprave neku vrstu hodnika.“

„Ostao nam je samo jedan mač“, neveselo će Kerot.

Zagledali su se u pod.

„To nije pošteno“, reče Angua. „Baš me briga ko je ukrao i šta je ukrao kod ubica, ali *on* je imao pravo da traga za ubicom gospodina Hamerhoka. A Leticu Knibs niko i ne pominje.“

„Oćem znam ko puca mene“, reče Detritus.

„Ma mene zanima zašto bi neko bio tako glup da pokuša da krade bilo šta od ubica“, reče Kerot. „To i kapetan Vajms kaže. On kaže da treba da budeš luda pa da ti padne na pamet da provališ na to mesto.“

Ponovo su se zagledali u pod.

„Nešto ko klovn il' šaljiv-džija?“, upita Detritus.

„Detrituse, nije on mislio na Ludu s praporcima“, ljubazno mu objasni Kerot. „Mislio je da treba biti neka vrsta idi...“

Ućutao je. Zagledao se u plafon.

„Oh“, reče. „Zar je moguće da je *toliko* prosto?“

„Šta je prosto?“, upita Angua.

Začulo se lupanje na vratima. Nije to bilo ljubazno kucanje. Bio je to neko ko će, ako mu ne otvore, provaliti unutra.

Utrča neki stražar. Nedostajalo mu je pola opreme i imao je crnu masnicu na oku, *ali* uspeli su da prepoznaju Skalija Malduna iz Dnevne straže.

Kolon priđe da mu pomogne.

„Jesi li se tukao, Skali?“

Skali pogleda Detritusa i briznu u plač.

„Napali su stražaru!“

„Ko?“

„Oni!“

Kerot ga je tapšao po ramenu.

„Ovo nije trol“, reče. „To je redov Detritus - *ne pozdravljaj*. Trolovi su napali Dnevnu stražu?“

„Vade kocke iz kaldrme!“

„Njima ne mož' da veruješ“, reče Detritus.

„Kome?“, upita Skali.

„Trolima. Gadan to svet“, reče Detritus uvereno, koliko već to može biti trol sa značkom.

„Nji moraš stalno drž na oko.“

„Šta je s Kvirkom?“, reče Kerot.

„Ne znam! Morate *nešto* da preduzmete!"
„Suspendovani smo", reče Kolon. „Zvanično."
„Samo to ne!"
„Ah", ozareno će Kerot. Izvukao je ostatak olovke iz džepa i štiklirao nešto u svojoj crnoj knjižici. „Još živiš u onoj kućici u Ulici Lakoćemo, naredniče Maldune?"
„Šta? Molim? Da! Šta s njom?"
„Je l' kirija viša od frtalj penija mesečno?"
Maldun se zdravim okom zabljuje u njega.
„Jes' ti glup, il' si šta si?"
Kerot mu uputi širok osmeh. „Tako je, naredniče Maldune Zar ne? Misliš li da вреди više?"
„Patuljci jure ulicama tražeći kavgu, a ti se raspituješ za cene smeštaja?"
„Frtalj?"
„Ne budali! Vredi bar pet dolara mesečno!"
„Ah", reče Kerot ponovo štiklirajući nešto. „Biće da je to inflacija. Pretpostavljam da imaš i kazan... a poseduješ li makar dva-cela-i-trećinu-trećeg ara zemlje i više od pola krave?"
„Dobro, dobro", reče Maldun. „Da li je to neka šala?"
„Mislim da procena imovine neće biti neophodna", reče Kerot. „Ovde piše da to nije obavezno ako je građanin dobrostojeći. I za kraj, smatraš li da je počinjeno bilo kakvo nepopravljivo kršenje reda i poretka u gradu?"
„Prevrnuli su Džabeova kolica i naterali ga da pojede dve svoje kobasice u kifli."
„Oh, kuku njemu", reče Kolon.
„Bez senfa!"
„Mislim da se to može shvatiti kao 'da'", reče Kerot. Još jednom je nešto štiklirao i glasno zatvorio knjižicu.
„Bolje da krenemo", reče.
„Rečeno nam je da..." , započe Kolon.
„Prema Zakonima i propisima Ank-Morporka", reče Kerot, „*svaki* stanovnik grada, u slučaju nepopravljivog kršenja reda i poretka, može na zahtev bilo kog gradskog policajca koji je dobrostojeći građanin - ima ovde svega i svačega o imovini i tome sličnom, ali to sad nije bitno - biti uključen u miliciju za potrebe odbrane grada."
„Šta to znači?", upita Angua.
„Milicija..." , zamišljeno će Kolon.
„Čekaj! Ne možeš tako!", reče Maldun. „To je besmisleno!"
„To je zakon. Još nije ukinut", reče Kerot.
„Nikada nismo imali miliciju! Nikada nam nije bila potrebna!"
„Do sada, rekao bih."
„Znači, ovako", reče Maldun, „vraćate se sa mnom u palatu. Vi ste Straža..."
„I branićemo grad", reče Kerot.

Ljudi su žurno prolazili kraj stražare. Kerot zaustavi jedan par tako što je jednostavno ispružio ruku ispred njih.

„Gosin Popli, zar ne?", reče. „Kako bakalnica? Ljubim ruke gosđo Popli."
„Zar niste čuli?", reče uzrujani čovek. „Trolovi su zapalili palatu!"
Pratio je Kerotov pogled uz Široki drum, do mesta gde je stajala palata, tamna u svetlosti predvečerja. Neukrotivi plamenovi nisu palacali ni s jednog prozora.
„Vidi ti to", reče Kerot.
„A patuljci razbijaju prozore i sve na šta naiđu!", reče bakalin. „Ni psi nisu bezbedni!"
„Ne može im se verovati", reče Kadi.
Bakalin ga je zabezeknuto pogledao. „Jeste li vi patuljak?"
„Neverovatno! Uvek me neko provali", reče Kadi.

„E, ja odoh! Ne želim da gospođu Popli zaskoči neki od onih malih đavola! Znete već šta se priča o patuljcima!"

Stražari su gledali za parom koji je zamicao u gužvu.

„Ako ćemo pravo, ne znam", reče Kadi ne obraćajući se nikome posebno. „Šta se priča o patuljcima?"

Kerot zaustavi nekog čoveka s kolicima.

„Gospodine, možete li mi reći šta se događa?", reče.

„I znate li šta se to priča o patuljcima", reče glas iz pozadine.

„To nije gospodin, to je Džabe", reče Kolon. „Pogledaj mu samo boju lica!"

„Jel' to normalno što on tako sija?", upita Detritus.

„Dobro mi je! Dobro mi je!", reče Džabe. „Ha! To je sve što mogu da kažem onima što su se navrzli na kvalitet moje robe!"

„Reci ti nama šta se dešava", reče Kolon.

„Priča se...", započe Džabe, potpuno zelen u licu.

„Ko priča?", reče Kerot.

„Neko", reče Džabe. „Oni. Ovi. Svi. Priča se da su trolovi ubili nekoga kod Seke Doli, a da su patuljci razbili grnčarski dragstor trola Čeramide i da su srušili Mesingani most i da..."

Kerot pogleda uz drum.

„Ali ti upravo dolaziš s Mesinganog mosta", reče.

„Da, pa... tako se priča", reče Džabe.

„Aha, jasno mi je", reče Kerot.

„A priča li se možda... onako, u prolazu... još nešto o patuljcima?", upita Kadi.

„Mislim da ćemo morati da odemo i s Dnevnom stražom malo popričamo o Uglješinom hapšenju", reče Kerot.

„Nemamo nikakvo oružje", reče Kolon.

„Siguran sam da Uglješa nema nikakve veze s ubistvom gosin Hamerhoka", reče Kerot.

„Naše oružje biće istina. Šta nas može ozlediti ako smo naoružani istinom?"

„Pa, strelica iz samostrela, na primer, može ti proći kroz oko i izaći na potiljak", reče narednik Kolon.

„Dobro, naredniče", reče Kerot. „A gde da nađemo još oružja?"

Tamna silueta Arsenala ocrtavala se naspram neba u sumrak.

Bilo je čudno što tako nešto uopšte postoji u gradu koji se u borbi protiv neprijatelja oslanjao na sredstva kao što su prevara, mito i asimilacija ali, što reče narednik Kolon, ako im već oduzimaš oružje, odlaži ga na isto mesto.

Kerot zalupa na vrata. Posle nekog vremena začuli su se koraci i prozorčić kliznu u stranu. Sumnjičavi glas reče: „Da?"

„Kapljar Kerot, gradska milicija."

„Nikad čuo. Pali."

Prozorčić se zatvori. Kerot je čuo kako se Nobi guši od smeha.

Ponovo je zalupao na vrata.

„Da?"

„Ja sam kapljar Kerot..." Prozorčić počeo da se zatvara, ali Kerotova palica je već bila u otvoru.

„...i došao sam da konfiskujem nešto oružja za moje ljude."

„Ma nemoj. Gde ti je nalog?"

„Šta? Ali ja sam..."

Neko je izgurao palicu i ponovo zalupio prozorčić.

„Izvin'te", reče kapljar Nobs i progura se napred. „Pusti mene. Već sam radio ovo."

Šutnuo je vrata čizmom s čeličnim blokejima, tim strahom svih ljudi koji leže na podu bez mogućnosti da uzvrate udarac.

Klik. „Rekoh ti da pa...”

„Finansijska policija”, reče Nobi.

Usledio je trenutak tišine.

„Molim?”

„Došli smo da izvršimo popis.”

„Gde vam je nal...”

„Š'a? Š'a? On to mene pita za nalog, a? Nobi se okrete ka kolegama. „A je l'?Zamajava me ovde dok mu ortaci iznose robu na zadnja vrata, a?”

„Ja nika...”

„A onda, a onda će, jel' te, da pokuša staru foru s hiljadu mačeva, a? Pedeset sanduka na kamari, a donjih četres puni kamenja, a?”

„Ja...”

„Kako se ti zoveš, gospodine si ga moj?”

„Ja...”

„More, odma' da si otvorio!”

Prozorčić se zalupi. Čulo se kako neko povlači reze, i to neko ko uopšte nije siguran da je to pametno i ko će narednog minuta početi da postavlja pitanja.

„Imaš parče papira, Frede? Brzo!”

„Da, ali...”, počeo narednik Kolon.

„Bilo kakav papirić! *Odmah!*”

Kolon počeo da pretura po džepovima i uspe da Nobiju tutne u ruke račun iz bakalnice baš u trenutku kada su se vrata otvorila. Nobi ulete punom brzinom unutra, nateravši onog s druge strane da se zatetura unatrag.

„Nemoj da bežiš!”, viknuo je. „Nisam našao ništa loše za...”

„Nisam be...”

„...SAD!”

Kerot je imao utisak da se nalazi u nekoj pećini punoj čudnih senki. Osim čoveka, debljeg čak i od Kolona, tu je bio i par trolova koji su radili na tocilima. Izgledalo je kao da tekući događaji nisu prodrli kroz debele zidove Arsenala.

„Dobro, neka niko ne paniči, samo prestanite s time što radite. Ja sam narednik Nobs, gradski inspektor finansijske policije grada Ank-Morporoka...” Tako brzo je mahao komadićem papira ispred čovekovih očiju da se videla samo bela mrlja u vazduhu, a u glasu mu se pomalo primećivalo oklevanje dok je pokušavao da osmisli kraj rečenice, „pri birou... inspektorata... finansija. Koliko osoba radi ovde?”

„Samo ja...”

Nobi pokaza ka trolovima.

„A ovi?”

Čovek pljunu na pod.

„Oh, učinilo mi se da ste pitali za *osobe*.”

Kerot automatski ispruži ruku i zakuca je u Detritusov prsni.

„Dobro”, reče Nobi, „da vidimo čega ima ovde...” Tako je brzo prolazio duž polica da su ostali morali da trče za njim. „Šta je ovo?”

„Pa...”

„Ne znaš, a?”

„Naravno... to je... to je...”

„Trožični jednokilogramski samostrel s dvosmernim motovilom i kolskom hvataljkom?”

„Tako je.”

„Zar ovo nije klačanski ojačani samostrel s okidačem model *jareći papak* i rasklopivim bajonetom?”

„Ammm... da?”

Nobi površno pogleda oružje i skloni ga u stranu.

Ostatak Noćne straže bio je potpuno zapanjen. Nobi nikada nije pokazao da ume da koristi bilo koje oružje osim noža.

„Imaš li jedan od onih heršebijskih dvanaestostrelnih arbaleta s gravitacionim dovodom municije?“, reče odsečno.

„Imam samo ono što vidite, gospodine.“

Nobi izvuče lovački samostrel s police. Mršave ruke su mu podrhtavale dok je pokušavao da nategne žicu.

„Jesi li već uspeo da prodaš strelice za ovu stvarčicu?“

„Ma, evo ih tu!“

Nobi je uzeo jednu strelicu s police i ubacio je u ležište. Potom je nanišanio. Okrenuo se.

„Obožavam ove *popise*“, reče. „Uzećemo sve.“

Čovek s druge strane samostrela pogledao je Nobija u oko i, na Anguino užasnuto divljenje, nije se onesvestio.

„Taj mali luk me ne plaši“, reče.

„Taj mali luk te ne plaši?“, reče Nobi. „Ne. Naravno. Ovo je mali luk. Ovolicni luk ne može uplašiti ljudinu kao što si ti, jer je toliko mali. Da bih uplašio ljudinu kao što si ti, biće mi potreban veći luk.“

Angua bi dala polugodišnju platu da je mogla da sprema vidi intendantovo lice. Gledala je kako Detritus podiže artiljerijski samostrel, uz jedva čujno stenjanje ga nateže jednom rukom i istupa napred. Mogla je samo da zamisli kako intendantove očne jabučice pokušavaju da iskoče iz duplji dok mu hldnoća metala prodire u debeli, rumeni vrat.

„A to iza tebe, to je *veliki* luk“, reče Nobi.

Nije bilo važno koliko je oštra dvometarska gvozdena strela. Bilo je važno što joj je namena bila da probija vrata, a ne da se koristi u hirurgiji.

„Da povučem obarač?“, zabruna Detritus čoveku na uvo.

„Ne bi se usudio da ovde opališ iz toga! To je artiljerijsko oružje! Probio bi zid!“

„Jamačno“, reče Nobi.

„A čemu služi ovo dugmence?“, reče Detritus.

„Čekaj, vidi ovako...“

„Nadam se da lepo brineš o ovoj stvarčici“, reče Nobi. „Zamor materijala im je velika falinka. Naročito u predelu kočnice.“

„Šta je kočnice?“, upita Detritus.

Sve je utihnulo.

Posle dugog muka, Kerot dođe do glasa.

„Kaplare Nobse?“

„Da?“

„Ako nemate ništa protiv, odavde ja preuzimam.“

Nežno je gurnuo veliki luk u stranu, ali Detritusu se nije dopala ona opaska o osobama, pa ga je vratio gde je i bio.

„Ovako“, reče Kerot. „Zaista mi se ne dopada ovo iznuđivanje. Nismo došli ovamo da kinjimo ovog mučenika. On je u službi grada, baš kao i mi. Uopšte nije lepo zastrašivati ga. Što ga ne bismo lepo pitali?“

„Izvinjavam se“, reče Nobi.

Kerot potapša oružara po ramenu.

„Možemo li da uzmemo nešto oružja?“, upitao ga je.

„Molim?“

„Nešto oružja? Za službene svrhe?“

Oružar je izgledao kao da ne može da shvati pitanje.

„Hoćete da kažete da imam izbor?“

„Pa naravno. Mi se zalažemo za održavanje reda u Ank- Morporku na dobrovoljnoj osnovi. Ako osećate da niste u stanju da odobrite naš zahtev, dovoljno je da to kažete.“

Čulo se tiho *bong* kada je vrh gvozdene strele ponovo kucnuo oružarev potiljak. Uzaludno je pokušavao da smisli šta bi rekao, pošto je jedina reč koja mu je padala napamet bila: „Pali!”

„Uh”, reče. „Uh. Da. Važi. Naravno. Uzmite šta god poželite.”

„Baš lepo. A narednik Kolon će vam dati potvrdu u kojoj će, naravno, stajati da ste oružje izdali dobrovoljno.”

„Dobrovoljno?”

„Pa, imali ste mogućnost izbora.”

Čovekovo lice se iskrivilo od očajničkog umovanja.

„Mislim...”

„Da?”

„Mislim da je u redu da uzmete sve što hoćete. Odmah.”

„Lepo od vas. Imate li možda kolica?”

„I znate li možda šta se to priča o patuljcima?”, reče Kadi.

Angua se još jednom uverila da Kerot nema ni trunku ironije u duši. Mislio je sve što je izgovorio. Da oružar nije popustio, Kerot bi verovatno odustao. Naravno, veliki je jaz između *verovatno* i *sigurno*.

Nobi je šetkao duž police i povremeno ushićeno cičao kada bi pronašao neki zanimljiv buzdovan ili posebno ubojit mač. Pokušavao je da istovremeno drži sve.

A onda je bacio oružje na pod i jurnuo napred.

„Čoveče! Klačanska vatrena mašina! Ovaj meteor je moj!”

Čuli su ga kako nešto čeprka u mraku. Pojavio se gurajući nekakvu kutiju na cijukavim točkićima. Na njoj su bile svakojake ručice i velike kožne vreće, a s prednje strane je imala prskalicu. Ličila je na ogroman čajnik.

„Čak je i koža dobro namašćena!”

„Šta je to?”, upita Kerot.

„A ima i ulja u rezervoaru!” Nobi poče energično da pumpa.

„Poslednje što sam čuo o ovoj stvarčici jeste da su je zabranili u osam zemalja, a tri religije su zapretile da će izopštiti svakog vojnika koji je bude koristio!²⁶ Ima li neko šibicu?”

„Izvoli”, reče Kerot, „ali šta...”

„Pazi!”

Nobi je upalio šibicu, prineo je raspršivaču na prednjem delu mašine i povukao polugu. Jedva su ugasili požar.

„Potrebno joj je malo podešavanja”, reče ogaravljeni Nobi.

„Ne”, reče Kerot. Do kraja života će pamtiiti mlaz vatre koji mu sažiže lice putujući ka suprotnom zidu.

„Ali ovo je...”

„Ne. Previše je opasno.”

„Pa i treba da bude...”

„Hoću da kažem da može nekog da ozledi.”

„Ah”, reče Nobi, „naravno. Što ne kažeš? Došli smo po oružje koje nikoga ne može da povredi, je l' tako?”

„Kaplare Nobse?”, reče narednik Kolon, koji je bio bliži plamenu nego Kerot.

„Da, naredniče?”

„Čuo si kaplara Kerota. Nema vatrekog oružja. A kad smo već kod toga, kako znaš toliko o oružju?”

„Bio sam vojnik, gospodine.”

„Stvarno, Nobi?”, reče Kerot.

„Imao sam specijalno zaduženje. Vrlo odgovoran posao.”

²⁶ Pet drugih ju je proglasilo svetim oružjem i preporučilo njeno korišćenje na svim neverniciima, jereticima, gnosticima i svima koji se vrpolje za vreme ceremonije.

„A to je?"

„Intendant, gospodine", reče Nobi uz vojnički pozdrav.

„Ti bio intendant?", reče Kerot. „A u čijoj vojsci?"

„U vojsci vojvode od Pseudopolisa, gospodine."

„Ali Pseudopolis je uvek gubio ratove!"

„Ah... paaa..."

„Kome si prodavao oružje?"

„Klevete! Gnusne klevete! Jednostavno su gubili previše vremena na glancanje i oštrenje."

„Nobi, to sam ja, Kerot. Koliko vremena, otprilike?"

„Otprilike? Oh. Oko pet posto, ako tražite procenu *otprilike*, gospodine."

„Nobi?"

„Da, gospodine?"

„Ne moras da me nazivaš gospodinom."

„Razumem, gospodine."

Na kraju je Kadi ostao veran svojoj sekiri, mada je uzeo još nekoliko komada, da mu se nađu. Narednik Kolon je odabrao koplje, pošto je osobina koplja, i to važna osobina, bila da se sve dešava na drugom kraju, tj. negde drugde. Redov Angua je, ne previše oduševljeno, odabrala kratki mač, a kaplar Nobs...

... kaplar Nobs je izgledao kao nekakvo mehaničko bodljikavo prase napravljeno od sečiva, strela, šiljaka i bodljikavih predmeta obešenih o lance.

„Nobi", reče Kerot, „jesi li siguran da ništa od toga ne želiš da ostaviš?"

„Teško je odlučiti, gospodine."

Detritus je ostao veran velikom samostrelu.

„Ti si odabrao samo to, Detrituse?"

„Ne, gospodine! Ja odabro i Kremena i Kamena."

Iza njega su stajala dva trola koja su radila u Arsenalu.

„I zakleo sam ih, gospodine", reče Detritus. „Trolska zakletva."

Kremen je nevešto salutirao,

„On reko on zvekne naše *guuhuluug* glave ako mi ne pođe s vami i ne radi što se nas kaže, gospodine", rekao je.

„Mnogo stara trolska zakletva", reče Detritus. „Mnogo poznata, mnogo tradicija."

„Jedan od njih bi mogao da ponese klačansku vatrenu mašinu...", započe Nobi pun nade.

„Ne, Nobi. Pa... dobro došli u Stražu, momci."

„Kaplare Kerote?"

„Reci, Kadi."

„Nije pošteno. Oni su trolovi."

„Potreban nam je svaki čovek koga možemo da nađemo, Kadi."

Kadi odstupi. „Nećemo valjda da narod pomisli kako tražimo kavgu", reče.

„Oh, ovako obučeni, uopšte ne moramo da tražimo kavgu, gospodine", reče narednik Kolon utučeno.

„Može li pitanje, *gospodine?*", reče Angua.

„Izvoli, redove Angua."

„Ko je neprijatelj?"

„Ovako kako izgledamo, uopšte nećemo morati da tražimo neprijatelja", reče narednik Kolon.

„Ne idemo da tražimo neprijatelje, nego informacije", reče Kerot. „Najbolje oružje koje možemo sada da upotrebimo jeste istina, a za početak ćemo otići u Esnaf luda da vidimo zašto je brat Bino ukrao kuburu."

„Zar je on ukrao kuburu?"

„Mislim da možda jeste."

„Ali on je umro pre no što je kubura ukradena!", reče Kolon.

„Da", reče Kerot. „Znam to."

„E, to je ono što ja zovem dobar *alibi*", reče Kolon.

Odred stade u stroj i posle kraće diskusije među trolovima koja im je leva, a koja desna noga, podoše ka gradu. Nobi se setno osvrtao za vatrenom mašinom.

Ponekad je bolje upaliti bacač plamena nego psovati tminu.

Deset minuta kasnije, probijali su se kroz svetinu ka Esnafima.

„Vidite?", reče Kerot.

„Spojeni su leđima", reče Nobi. „Pa šta onda? I dalje ih deli zid."

„Nisam tako siguran", reče Kerot, „ali uskoro ćemo i to saznati."

„Imamo li vremena?", upita Angua. „Mislila sam da ćemo ići do Dnevne straže."

„Prvo moram nešto da rasčistim", reče Kerot. „Lude mi nisu rekle istinu."

„Samo minut, samo minut", reče narednik Kolon. „Ovo je na ivici da se otme kontroli.

Neću da iko bude ubijen, jasno? Slučajno sam ja ovde narednik, ako vas neko pita. Da li je to jasno, Kerote? Nobi? Nema pucanja i nema mačevanja. Dovoljno je što upadamo na esnafski posed, tako da nam uopšte nije potrebno da neko bude povređen. Lord Vetinari se neće zaustaviti samo na sarkazmu. Mogao bi da upotrebi i", Kolon proguta knedlu, „*ironiju*. Shvatite ovo kao naređenje. A, uostalom, šta si naumio?"

„Samo hoću da mi odgovore na neka pitanja."

„Dobro, ali ako ti ne odgovore, nemoj da im naudiš", reče Kolon. „Možeš da postavljaš pitanja i to ti je dosta. Ali ako doktor Belolik odbije da sarađuje, moraćemo da odemo. jasno? Od klovnova me podilaze žmarci. A od njega posebno. Ako ne bude hteo da priča, mirno ćemo otići i, ma nemam pojma, smisliti nešto drugo. To je, ko što rekoh, naređenje. Da li sam potpuno jasan? To je naređenje."

„Ako ne bude hteo da mi odgovori na pitanja", reče Kerot, „mirno ću otići."

„Neka tako i bude."

Kerot je zakucao na vrata Esnafa luda, ispružio ruku, uhvatio krempitu čim se pojavila iz proreza i snažno je nabio nazad. Potom je tako šutnuo vrata da su se otvorila nekoliko centimetara.

Neko iza njih reče: „Joj."

Vrata se potpuno otvoriše i na njima se pojavi mali klovn pokriven krečom i kremom.

„To nije bilo neophodno", rekao je.

„Samo sam hteo da prodrem u suštinu", reče Kerot. „Ja sam kaplar Kerot, a ovo je građanska milicija i obožavam dobru šalu."

„Izvin'te me..."

„Osim redova Kadija. A redov Detritus takođe obožava dobru šalu, ali nekoliko minuta posle ostalih. Došli smo da vidimo doktora Belolika."

Klovnu se diže kosa na glavi. Voda mu štrcnu iz cveta u reveru.

„Imate - imate li zakazano?", reče.

„Ne znam", reče Kerot. „Imamo li zakazano?"

„Ja imam gvozdenu kuglu sa šiljcima", javio se Nobi.

„Nobi, to je buzdovan."

„A je l'?"

„Da", reče Kerot. „Zakazano je najava posete nekome, a buzdovan je oveći komad gvožđa namenjen za razbijanje lobanja. Važno je ne pomešati te dve stvari, zar ne gospodine...?" Podigao je obrve.

„Bofo, gospodine. Ali..."

„Zato budite ljubazni, pa trknite i recite doktoru Beloliku da smo došli i da imamo gvozdenu kuglu sa šilj... Šta ja to pričam? Hteo sam da kažem da nemamo zakazano. Molim vas lepo. Hvala."

Klovn otrča.

„Eto", reče Kerot. „Je l' ovo bilo u redu, naredniče?"

„Verovatno će biti i *satiričan*", potišteno će Kolon.

Čekali su. Posle nekog vremena, redov Kadi izvadi odvijlač iz džepa i počeo da proučava mašinu za izbacivanje pita. Ostali su vukli noge, osim Nobija, koji je na svoje ispuštao komade oružja.

Bofo se vratio u pratnji dva mišićava lakrdijaša koji su izgledali kao da nemaju ni najmanje smisla za humor.

„Doktor Belolik kaže da ne postoji ništa što se zove gradska milicija", rekao je odvažno.

„Ali. Hm. Doktor Belolik kaže da će, ako je zaista važno, primiti neke od vas. Ali ne trolove, i ne patuljka. Čuli smo da bande trolova i patuljaka haraju gradom."

„Tako se priča", reče Detritus klimajući glavom.

„A da možda ne znate šta se...", započe Kadi, ali Nobi mu laktom objasni da treba da čuti.

„Vi i ja, naredniče?", reče Kerot. „I redov Angua."

„O, kuku meni", reče narednik Kolon.

Ušli su za Kerotom u sumornu zgradu i mračnim hodnicima otišli ka kancelariji doktora Belolika. Šef svih klovnova, luda i lakrdijaša stajao je na sredini prostorije, dok je jedan pajac pokušavao da mu prišije dodatne šljokice na ogrtač.

„Dakle?"

„Broveče, doktore", reče Kerot.

„Želim da odmah bude jasno da će lord Vetinari biti najhitnije obavešten o ovome", reče doktor Belolik.

„O, da", reče Kerot. „Sam ću mu reći."

„Uopšte mi nije jasno zašto me uznemiravate sada, kada na ulicama besni pobuna."

„Ah... kasnije ćemo o tome. Znaite, gospodine, kapetan Vajms mi je oduvek govorio da postoje mali zločini i veliki zločini i da je suštinski važno razdvojiti jedne od drugih."

Netremice su posmatrali jedan drugog.

„Dakle?", reče klovn.

„Želeo bih da mi ispričate", reče Kerot, „o preksinoćnim dešavanjima u sedištu Esnafa."

Doktor Belolik je samo čutao i posmatrao ga.

A onda reče: „A ako neću?"

„U tom slučaju", reče Kerot, „bojim su da ću, ali zaista teška srca, biti prinuđen da sprovedem naređenja koja sam dubio neposredno pre ulaska."

Osvrnulo se ka Kolonu. „Da li sam u pravu, naredniče?"

„Molim? Šta? A, da..."

„Zaista ne bih voleo da dođe do toga, ali ako ne budem imao izbora...", reče Kerot.

Doktor Belolik ih je obojicu streljao pogledima.

„Ali ovo je vlasništvo Esnafa! Vi nemate prava da... da..."

„Ne znam ja ništa o tome. Ja sam samo kaplar", reče Kerot. „Ali nikada do sada nisam odbio direktno naređenje i žao mi je što moram da vam saopštim da ću i ovo izvršiti doslovno i u potpunosti."

„Vidite, ovde..."

Kerot mu se malo približi.

„Ako vam je to za utehu, verovatno ću se kasnije vrlo stideti", reče.

Klovn se zagledao u njegove iskrene oči i video, kao i svi uostalom, samo čistu istinu.

„Slušajte! Ako viknem", reče doktor Belolik, crven ispod šminke, „desetorica ljudi će doći ovamo."

„Verujte mi", reče Kerot, „da ćete mi time samo olakšati izvršenje naređenja."

Doktor Belolik se ponosio svojom sposobnošću da proceni nečiji karakter. Na Kerotovom odlučnom licu nije bilo ničega osim potpune i savršene istine. Neko vreme se igrao malim perom za pisanje, a onda ga naglim pokretom bacio.

„Objasnite mi!", viknuo je. „Kako ste saznali, a? Ko vam je rekao?"

„Zaista ne bih mogao to da vam kažem“, reče Kerot. „Ali sve ima smisla. U svaki Esnaf postoji samo jedan ulaz, ali zgrade se oslanjaju jedna na drugu. Bilo je dovoljno samo probiti zid.“

„Uveravam vas da nismo znali ništa o tome“, reče klovn.

Narednik Kolon se izgubio od divljenja. Video je ljude koji blefiraju kad dobiju loše karte, ali nikada da neko to čini praznih ruku.

„Mislili smo da je bila samo petarda“, reče klovn. „Mislili smo da se to mladi Bino samo šali, ali onda se ispostavilo da je mrtav i nismo...“

„Bolje mi pokažite gde je rupa“, reče Kerot.

U dvorištu je ostatak Straže stajao u varijacijama na temu voljno.

„Kaplare Nobse?“

„Reci, redove Kadi.“

„A šta se to priča o patuljcima?“

„Ma hajde, molim te, ne zavitlavaj me. Svi znaju ko najbolje zna sve o patuljcima“, reče Nobi.

Kadi se nakašlja.

„Patuljci ne znaju“, reče.

„Kako to misliš - ne znate?“

„Nama niko nije rekao šta to svi znaju o patuljcima“, reče Kadi.

„Pa... valjda su mislili da znate“, reče Nobi neubedljivo.

„Ja ne znam.“

„Oh, pa dobro“, reče Nobi. Pogledao je ka trolovima, a onda se sagnuo ka Kadiju i nešto šaputao u mesto na kome je procenio da mu se nalazi uvo.

„Kadi je klimao glavom.“

„Oh, i to je sve?“

„Da. Hm... Da li je to tačno?“

„Šta? A, da. Naravno. Kod patuljaka je to prirodno. Neki više, neki manje.“

„Tako je svuda“, reče Nobi.

„Evo, ja, na primer, imam ušteđevinu od preko sedamdeset osam dolara.“

„Ne! Mislim, ne. Mislim, ne mislim *bogato* obdaren novcem. Mislim...“ Nobi ponovo počeo da šapuće. Izraz Kadijevog lica nije se promenio.

Nobi obešenjački promrda obrvama. „Istina je, zar ne?“

„Otkud znam? Ne znam koliko ljudi obično imaju para.“

Nobi splasnu.

„Ako ništa drugo, bar jedno je tačno“, rekao je. „Vi patuljci zaista volite zlato, zar ne?“

„Naravno da ne. Ne budi smešan.“

„Ali...“

„To kažemo samo da bismo ga odvukli u krevet.“

Nalazili su se u klovnovskoj spavaćoj sobi. Kolon se često pitao šta klovnovi rade kada su sami, i sada je sve mogao da vidi - stalak za velike cipele, ogromnu peglu za pantalone, ogledalo okruženo svećama, mnogo šminke... i krevet koji je izgledao kao čebe na podu, uglavnom zato što je to i bio. Klovnove i lude nisu ohrabivali da se mnogo uljuljkuju. Humor je ozbiljan posao.

Bila je tu i rupa u zidu, velika taman toliko da prođe čovek. Kraj nje se nalazila gomilica izvaljenih cigala.

S druge strane je vladala tama.

S druge strane, ljudi su ubijali za pare.

Kerot uvuče glavu i ramena u otvor, ali Kolon pokušava da ga vrati.

„Sačekaj malo, momče. Nemaš pojma kakve se strahote kriju iza tih zidova...“

„Zato i hoću da pogledam.“

„Možda je tu sala za mučenje ili tamnica ili tamni vilajet ili tako nešto!“

„Tu je samo šegrtska soba, naredniče.“

„Lepo sam ti rekao.“

Kerot nestade u otvoru. Čuli su ga kako se kreće u tami. Tama je kod ubica bila nekako bogatija i manje sumorna nego kod klovnova.

Izvirio je iz rupe.

„Ovde već izvesno vreme niko nije boravio“, reče. „Pod je prekriven prašinom, ali tu su i otisci nečijih stopala. A vrata su zaključana i navučena im je reza. Iznutra.“

Za Kerotom se pojavio i ostatak njegovog tela.

„Samo hoću da potvrdim da sam sve dobro razumeo“, reče doktoru Beloliku. „Bino je probušio rupu u zidu, je l' tako? A onda je otišao tamo i digao zmaja u vazduh. Potom se vratio kroz ovu rupu? Kako je onda umro?“

„Ubile su ga ubice, naravno“, reče doktor Belolik. „Imali su pravo na to. Neovlašćen upad na teritoriju Esnafa veoma je ozbiljan zločin.“

„Da li je iko video Bina posle eksplozije?“, upita Kerot.

„O, da. Bofo je radio na kapiji i dobro se seća da ga je video kako izlazi.“

„On zna da je to bio on?“

Doktor Belolik ga zbunjeno pogleda.

„Naravno.“

„Kako?“

„Kako? Pa, prepoznao ga je, naravno. Tako znate ko je ko. Pogledate nekog i kažete... to je taj. To se zove pre-po-zna-vanje“, reče klovn kao da objašnjava detetu. „To je bio Bino. Bofo je rekao da je izgledao veoma zabrinuto.“

„Ah. Dobro. Nemam više pitanja, doktore. Da li je Bino imao prijatelja među ubicama?“

„Pa... moguće je, moguće. Posetioci nisu nepoželjni.“

Kerot ga pogleda. A onda se osmehnu.

„Naravno. Pa, to onda sve objašnjava, rekao bih.“

„Da se samo držao nečeg, znate, *originalnog*“, reče doktor Belolik.

„Kao što je kofa kreča nad vratima ili pita u lice?“, reče narednik Kolon.

„Baš tako!“

„Pa, trebalo bi da krenemo“, reče Kerot. „Pretpostavljam da se nećete žaliti na ubice?“

Doktor Belolik je pokušao da izgleda uspaničeno, što nije izgledalo baš najuverljivije ispod namalanog širokog osmeha.

„Šta? Ne! Mislim... kada bi neki ubica provalio u naš Esnaf, mislim, ne po službenoj dužnosti, i ukrao nešto, onda, pa ovako, mi bismo sigurno razmotrili u okviru svojih, kako da kažem, prava da li...“

„Da li da mu sipate žele u kragnu?“, dovrši Angua.

„Da li da ga udarite balonom u glavu?“, reče Kolon.

„Možda.“

„Svaki Esnaf ima svoje metode“, reče Kerot. „Predlažem da krenemo, naredniče. Ovde više nemamo šta da tražimo, Izvinite što smo vas uznemirili, doktore Beloliče. Shvatam da je ovo za vas bilo veoma neprijatno.“

Klovn se opusti od olakšanja.

„Ma nema problema. Uopšte nema problema. Drago mi je što sam mogao da vam pomognem. Znam da ste samo obavljali svoj posao.“

Otpratio ih je do stepeništa i u dvorište, ugodno ćaskajući. Ostatak straže doklopara u stroj.

„U stvari...“, reče Kerot, dok je bio *ispraćan* kroz kapiju, „mogli biste nešto da učinite za nas.“

„Naravno, naravno.“

„Ammm. Znam da je to pomalo nezgodno", reče Kerot „ali oduvek su me zanimali esnafski običaji... pa... da li bi neko mogao da mi pokaže vaš muzej?"

„Molim? Kakav muzej?"

„Klovnovski muzej."

„Ah, mislite na Dvoranu lica. To nije muzej. Naravno. To nije nikakva tajna. Bofo, piši. Biće nam zadovoljstvo da vas provedemo, kaplare, kad god poželite."

„Hvala lepo, doktore Beloliče."

„Nema na čemu."

„Meni se upravo završava smena", reče Kerot. „Sad bi mi bilo baš zgodno. Kad sam već tu."

„Ne možeš da završiš smenu dok - jao!", reče Kolon.

„Izvinite, naredniče."

„Šta se šutiraš?"

„Slučajno sam se sapleo na vašu sandalu, naredniče. Izvinite."

Kolon je pokušao da pročita poruku s Kerotovog lica. Bio je naviknut na jednostavnog Kerota. Komplikovani Kerot je bio naporan kao razularena plovka.

„Mi ćemo, ammm, onda ćemo mi da krenemo, onda, da", rekao je.

„Nema potrebe da se zadržavate sada, kada je *sve sređeno*", reče Kerot besno se kreveljeći. „Mogli biste čak i da uzmete slobodnu noć."

Bacio je pogled ka krovovima.

„Oh, pa dobro, ako je *sve sređeno*, mi možemo da krenemo", reče Kolon. „Je l' tako, Nobi?"

„Oh, da, mi možemo da krenemo, jer je sada *sve sređeno*", reče Nobi. „Jesi l' čuo, Kadi?"

„Ama, šta je to *sređeno!*", reče Kadi. „A, da. Mi možemo da krenemo. Važi, Detrituse?"

Detritus je zurio u prazno dok su mu vrhovi prstiju počivali na zemlji. Bio je to uobičajeni trolovski položaj za čekanje naredne misli.

Slova njegovog imena uključiše jedan neuron.

„Šta?", rekao je.

„Sve je *sređeno*"

„Šta sve?"

„Znaš, bre. Smrt gospodina Hamerhoka i sve."

„Je l'?"

„Da!"

„Aha."

Detritus je razmišljao neko vreme, klimnuo glavom i vratio se u stanje svesti u kome je obično bivao.

Još jedan neuron se promeškoltio.

„Dobro", rekao je.

Kadi se zagleda u njega.

„To je sve", reče tužno. „Više od ovoga nećemo dobiti."

„Brzo ću ja", reče Kerot. „Pa, da krenemo... Džoj, ako se ne varam? Doktore Beloliče?"

„Pretpostavljam da biste mogli", reče doktor Belolik. „Vrlo dobro. Bofo, pokaži kaplaru Kerotu sve što bude želeo da vidi."

„Razumem, gospodine", reče mali klovn.

„Sigurno je posao klovnova prilično veseo", reče Kerot.

„Zar?"

„Pa mislim, ono, kao, šala komika i tako to."

Bofo ga pogleda iskosa.

„Pa... ima trenutaka..."

„Kladim se da ih ima."

„Radiš li često na kapiji, Bofo?“, upita Kerot opuštenim glasom dok su išli kroz Esnaf luda.

„Hu! Manje-više stalno“, reče Bofo.

„I kada je, onda, taj njegov prijatelj, znaš, ubica... dolazio u posetu?“

„Oh, znači znate za to“, reče Bofo.

„O, da“, reče Kerot.

„Pre desetak dana“, reče Bofo. „Evo, tu je, odmah iza poligona za bacanje pita.“

„Nije mogao da se seti Binovog imena, ali znao je sobu. Nije znao broj, ali je otišao pravo do nje“, nastavio je Kerot.

„Baš tako. Pretpostavljam da vam je doktor Belolik sve ispričao“, reče Bofo.

„Razgovarali smo“, reče Kerot.

Angua je osećala da počinje da shvata Kerotov način ispitivanja. Njegova pitanja i nisu bila pitanja. Jednostavno bi rekao ljudima šta misli ili na šta sumnja, a oni bi bili srećni da priču dopune detaljima. I nikada, ali zaista nikada nije lagao.

Bofo je otvorio vrata i upalio sveću.

„E, pa, evo nas“, rekao je. „Ja ovde radim kada nisam na proklesoj kapiji.“

„Oh, bogovi“, uzdahnula je Angua. „Ovo je strašno.“

„Veoma zanimljivo“, reče Kerot.

„To je istorija“, reče klovn Bofo.

„Sve te male glave...“

Svetlost sveće je obasjala redove polica s malim klovnovskim licima. Izgledalo je kao da je pleme lovaca na glave iznenada razvilo prefinjeni smisao za humor i dobilo želju da svet učine boljim.

„Jaja“, reče Kerot. „Obična kokošija jaja. Uzmete kokošije jaje, probušite ga s obe strane i izdovate sadržaj, a onda klovn naslika svoje lice na ljusti i to je njegovo službeno lice koje više niko ne sme da koristi. To je jako važno. Neka lica su, znate, generacijama bila u istoj porodici. Klovnovsko lice je izuzetno vredno. Jesam li u pravu, Bofo?“

Klovn je buljio u njega.

„Otkud vi sve to znate?“

„Pročitao sam u knjizi.“

Angua uze jedno od starih jaja. Za njega je bila prikačena ceduljica s desetak imena. Sva osim poslednjeg bila su precrtana. Prvih nekoliko toliko je izbledelo da su bila jedva vidljiva. Vratila je jaje na policu i nesvesno obrisala ruku o tuniku.

„Šta se dešava ako klovn poželi da koristi lice drugog klovna?“, upitala je.

„Oh, sva nova jaja poredimo sa ovima ovde“, reče Bofo. „To je zabranjeno.“

Prolazili su između nizova lica. Angui se činilo da može da čuje gnjecanje miliona krempita ubačenih u pantalone, hiljade odjeka trubećih noseva, milione cereka s lica koja se ne smeju. Negde oko sredine prostorije nalazila se niša, a u njoj sto i stolica, polica pretrpana debelim knjigama i radna ploča prekrivena osušanim mrljama boje, pramenovima obojenih konjskih dlaka, šljokicama i svakojakim tričarijama neophodnim za umetnost oslikavanja jaja. Kerot uze pramen obojenih konjskih dlaka i zamišljeno ga protrlja prstima.

„A šta“, reče, „ako klovn, mislim na klovna sa svojim sopstvenim licem... šta ako upotrebi lice drugog klovna?“

„Kako, molim?“, reče Bofo.

„Šta bi bilo kada bi ti upotrebio šminku nekog drugog klovna?“, reče Angua.

„Ah, pa to se stalno dešava“, reče Bofo. „Stalno jedni od drugih pozajmljujemo pljuske.“

„Pljuske?“, reče Angua.

„Šminku“, preveo je Kerot. „Ne, Bofo. Mislim da je redov Angua htela da te pita da li bi klovn mogao da se našminka tako da izgleda kao neki drugi klovn?“

Bofovo čelo se nabralo kao kod nekoga ko iz sve snage pokušava da shvati nemoguće pitanje.

„Molim?“

„Gde je Binovo jaje, Bofo?“

„Evo ga tu, na stolu“, reče on. „Možete da ga pogledate ako želite.“

Kerot uze jaje. Imalo je loptast crveni nos i crvenu periku. Angua je posmatrala kako Kerot prinosi jaje svetlosti i iz džepa izvlači pramen crvenih dlaka.

„Ali“, pokušala je još jednom da objasni pitanje klovnu, „zar ne bi mogao da se jednog jutra probudiš i odlučiš da se našminkaš kao *neki drugi* klovtn?“

On ju je pogledao. Bilo je teško odrediti kakav se izraz nalazi ispod nacrtanih nadurenih usta, ali Angui se učinilo da bi isti efekat postigla i da mu je predložila da izvede određenu seksualnu radnju s piletom.

„A kako to da uradim?“, reče on. „Onda to ne bih bio ja.“

„Ali neko drugi bi mogao, zar ne?“

Bofov cvet u reveru štrcnu malo vode.

„Nisam dužan da slušam te vulgarnosti, gospođice.“

„Ti, dakle, hoćeš da kažeš“, reče Kerot. „da se nijedan klovtn ne bi nikada našminkao po, ammm, tuđoj kreaciji?“

„Opet vi!“

„Da, ali ponekad se može desiti da neki mladi klovtn pogr...“

„Slušajte vi, mi smo pristojan svet, znate?“

„Izvinjavam se“, reče Kerot. „Čini mi se da sada shvatam. Kada smo pronašli jednog gospodina Bina, na glavi nije imao svoju periku, ali ona je lako mogla i da mu spadne u vodi. Ali nos.... rekao si naredniku Kolonu da mu je neko ukrao nos. Njegov *pravi* nos. Možeš li“, reče Kerot ljubazno, kao da se obraća idiotu, „da mi pokažeš *tvoj* pravi nos, Bofo?“

Bofo kucnu po crvenoj lopti na svom licu.

„Ali to je...“, zausti Angua.

„...tvoj *pravi* nos“, reče Kerot. „Hvala ti.“

Klovtn se sneveselio.

„Mislim da bi bilo polje da pođete“, reče. „Ne volim ovakve razgovore. Uvek se uznemirim.“

„Izvini“, ponovo će Kerot. „Samo sam... mislim da imam ideju. Mnogo sam razmišljao o tome i... sada sam prilično siguran. Mislim da znam ko je to učinio. Ali moram da vidim jaja da bih bio siguran.“

„Hoćete da kažete da ga je ubio drugi klovtn?“, upita Bofo u neverici. „Jer, ako je to istina, ja idem pravo do...“

„Ne baš“, reče Kerot. „Ali mogu da ti pokažem ubičino lice.“

Podigao je nešto sa stola. Okrenuo se ka klovnu i raširio prste. Angua je stajala iza njega tako da nije mogla da vidi šta mu je u ruci, ali Bofo je kriknuo kao da ga neko guši i odjurio duž policia dok su ogromne čizme šljapkale po kamenom podu.

„Hvala ti“, reče Kerot ne okrenuvši se. „Mnogo si mi pomogao.“

Ponovo je sklopio prste.

„Hajdemo“, rekao je. „Trebalo da krenemo. Mislim da ćemo za koji minut ovde prestati da budemo popularni.“

„Šta si mu to pokazao?“, upitala ga je Angua dok su dostojanstveno ali brzo išli ka izlazu. „Zbog toga si i došao ovamo, zar ne? I ta priča o želji da obiđeš muzej...“

„Zaista sam želeo da ga vidim. Dobar policajac mora uvek biti spreman da širi svoje vidike“, reče Kerot.

Stigli su do vrata. Ovoga puta iz tame nije poletela nikakva pita.

Kada su izašli, Angua se naslonila na zid. Vazduh joj je tu mirisao nekako slađe, što je vrlo neobičan opis vazduha u Ank-Morporku. Ako ništa drugo, ponovo je bila u svetu u kome se ljudi smeju a da nisu plaćeni za to.

„Nisi mi pokazao šta ga je toliko uplašilo“, rekla je.

„Pokazao sam mu ubicu“, reče Kerot. „Žao mi je. Nisam očekivao da će to podneti toliko loše. Pretpostavljam da će se svi oni prilično uznemiriti. Isto je s patuljcima i njihovim alatom. Svako ima pravo na svoje običaje.“

„Tamo si pronašao ubičino lice?”

„Da.”

Kerot raširi prste.

Na dlanu mu je bilo čisto jaje.

„On izgleda ovako”, reče.

„Nema *lice*?”

„Ne. Sad razmišljaš kao klovn”, reče Kerot. „Evo šta ja mislim da se desilo: neko od ubica hteo je da pronađe način da izađe iz zgrade a da ne bude viđen. Shvatio je da Esnafa deli samo tanki zid. Imao je sobu. Trebalo je samo da sazna Ko živi s druge strane. Potom je ubio Bina i uzeo mu periku i nos. Njegov pravi nos. Tako klovnovi razmišljaju. Nije bilo teško nabaviti šminku. To se svugde može kupiti. Ušao je u zgradu Esnafa obučen kao Bino. Probio je zid. Otišao je u unutrašnje dvorište, ovoga puta obučen kao ubica, ukrao je... kuburu i vratio se ovamo. Ponovo je prošao kroz rupu u zidu. Obukao se kao Bino i otišao. A onda je neko ubio njega.”

„Bofo je rekao da je Bino izgledao zabrinuto”, reče Angua.

„To mi je bilo čudno, jer klovna moraš pogledati izbliza ako hoćeš da vidiš kakav mu je pravi izraz lica. Ali zato *možeš* da uočiš da mu šminka nije baš kako treba. Kao da ju je, na primer, stavljao neko ko nije baš vičan. Bilo je važno da neki klovn vidi Binovo lice na vratima, jer je to isto kao da je video Bina. Oni ne mogu ni da zamisle da neko nosi tuđe lice. Klovn i njegova šminka jedno su te isto. Oni ne postoje bez lica. Klovn nikada ne bi koristio lice drugog klovna, kao što patuljak ne bi koristio alat drugog patuljka.”

„Zvuči pomalo rizično”, reče Angua.

„I bilo je. I to ne pomalo.”

„Kerote, šta ćeš sad?”

„Mislim da bi bilo dobro saznati čija je soba bila s druge strane zida. Možda je pripadala Binovom malom drugaru.”

„Hoćeš da odemo u Esnaf ubica? Tek tako?”

„Hm. Da. Baš tako.”

Kerot je izgledao tako potišteno da se Angua predala.

„Koliko je sati?”, upitala je.

On veoma pažljivo izvuče kapetanov spomen-sat iz platnene vrećice.

„Sada je...”

„*abing, abing, abing, bong... bing... bing...*”

Strpljivo su sačekali da se melodija završi.

„Frtalj manje sedam”, reče Kerot. „I to tačno u minut. Navio sam ga prema velikom sunčanom satu na Univerzitetu.”

Angua pogleda u nebo.

„Dobro”, rekla je. „Prepusti to meni. Mislim da ću moći sama.”

„Kako?”

„Pa... ja... mogu da skinem uniformu, je l' tako, i da prođem kao kuvaričina sestra ili tako nekako...”

Kerot ju je pogledao sumnjičavo.

„Misliš da će ti to uspeti?”

„Imaš li bolju ideju?”

„Trenutno ne.”

„Pa, onda, ja ću... vidi... ti se pridruži ostalima, a ja odoh da nađem neko zgodno mesto da se presvučem u nešto pogodnije.”

Nije morala da se osvrće da vidi odakle dopire kikotanje. Gaspod se pojavljivao tiho kao dašak metana u sobi punoj ljudi i s istom neprijatnom sposobnošću da veoma brzo popuni sav raspoloživi prostor.

„Gde ćeš ovde pronaći novu odeću?”, upita Kerot.

„Dobar stražar je uvek spreman da improvizuje”, reče Angua.

„Ovaj psić neopisivo zaudara“, reče Kerot. „Zašto nas prati kud god da krenemo?“

„Zaista ne bih znala.“

„Ima poklon za tebe.“

Angua se osmelila da se okrene. Gaspod je držao, ali jedva, izuzetno veliku kost u ustima. Bila je duža od njega i verovatno je pripadala nečemu što se udavilo u asfaltnoj jami. Bila je zelena i mestimično dlakava.

„Baš lepo“, reče ona hladno. „Pođi sad. Pusti me da pokušam...“

„Ako si sigurna...“, neodlučno započe Kerot.

„Jesam.“

Kada je on otišao, Angua potrča ka najbližem sokaku. Do mesečevog izlaska ostalo je svega nekoliko minuta.

Kada se Kerot, namrgođen i zamišljen, pridružio ostalima, narednik Kolon ga dočeka vojničkim pozdravom.

„Možemo li sada kući, gospodine?“, rekao je.

„Šta? Zašto?“

„Pa, sada je sve razjašnjeno.“

„To sam rekao da bih ih smirio“, reče Kerot.

„Aha. Vrlo pametno“, brzo će narednik. „Tako sam i mislio. On im priča nešto kako bi ih smirio, rekoh ja sebi.“

„Ubica je i dalje tu negde. Ili čak i nešto gore.“

Kerot pređe pogledom preko svojih karikaturalnih vojnika.

„Mislim da bi bilo bolje da sada raščistimo sve što imamo s Dnevnom stražom“, rekao je.

„Amm. Priča se da je žarište nemira baš tamo.“

„Zato i moramo da raščistimo.“

Kolon se ugrize za usnu. Nije on bio baš tolika kukavica. Kada je prethodne godine jedan zmaj napao grad, on je stajao na krovu i ispaljivao strele na zver koja je razjapljene gubice letela pravo na njega, mada je, ako ćemo iskreno, posle morao da menja veš. Ali to je bilo *jednostavno*. S velikim zmajem koji bljuje vatru uvek znate na čemu ste. On je tu i hoće da vas sprži. I to je sve što treba da vas brine. Dobro, jeste to *velika* briga, ali je nekako... *jednostavno*. Nema tu nikakve misterije.

„Idemo da raščistimo?“, reče.

„Da.“

„O, baš lepo. Volim da raščišćavam.“

Smrdljivi Ole Ron bio je uvaženi član Prosjačkog esnafa. Bio je mrmljavac, i to dobar. Išao je iza ljudi i mrmljao na nekom svom jeziku sve dok mu ne daju pare samo da bi prestao. Mislilo se da je lud, ali on to, tehnički gledano, nije bio. On je samo imao dodir s realnošću na kosmičkom nivou i imao je problem da se usredsredi na sitnice, kao što su drugi ljudi, zidovi i sapun (iako je za veoma sitne predmete kao što su novčići bio oko sokolovo).

Zbog svega toga nije bio iznenađen kada je zgodna devojka prošla pored njega i svukla svu svoju odeću. Takve stvari su se stalno dešavale, mada su se ta dešavanja ranije odvijala samo unutar njegove glave.

A video je i ono što se potom dogodilo.

Posmatrao je kako se lepo, zlatasto obličje topi.

„Reko sam im! Reko sam im! Reko sam im!“, reče on. „Daću ja njima pogrešan kraj prosjakove trube, nego šta. Nek se nose, bre. Milenijumska ruka i prcvoljak! Reko sam im!“

Kada se Angua pojavila, Gaspod je počeo da maše onim što je nazivao repom.

„Prefukla fi fe u nefto komofnije“, rekao je, pomalo nerazgovetno zbog koske. „Baf lepo. Doneo fam ti pohlonhjih...“

Spustio je kost na pločnik. Nije izgledala ništa bolje ni kada ju je Angua pogledala vučjim očima.

„Zašto?“, upitala ga je.

„Ta kost je puna hranljive srži, samo da znaš“, reče on uvredeno.

„Zaboravi“, reče Angua. „Nego, reci ti meni kako obično ulaziš u Esnaf ubica?“

„Posle bismo mogli malo da prošetamo po đubrištu kod Fedrovog druma“, reče Gaspod dobijući patrljkom repa po zemlji. „Tamo ima pacova da ti se digne dlaka na... Ne, nema veze, zaboravi da sam išta rekao“, završio je brzo kada je ugledao plamen u njenim očima.

Uzdahnuo je.

„Ima jedan slivnik blizu kujne“, rekao je.

„Da li bi kroz njega mogao da prođe čovek?“

„Ne bi tu prošlo čak ni patuljak. Al' nije vredno truda. Večeras imaju špagete. Tu ti nema mnogo kostiju...“

„Hajde.“

On pođe za njom.

„To je bila odlična kost“, rekao je. „Tek je malčice zazelenela. Tjah! Kladim se da ne bi odbila bombonjeru od gospon Velička.“

Zgrčio se kada se ona naglo okrenula.

„Š'a si rek'o?“

„Ništa! Ništa!“

Nastavio je da je prati tiho cvileći.

Ni Angua nije bila srećna. Bio je to večiti problem. Krzno i kandže kad god je pun mesec. Vrlo rano je otkrila da nema baš mnogo muškaraca koji priželjkuju vezu sa ženom koja ima dlake i zavija na mesec. Zaklela se: nikada više neće se upuštati u te emocionalne gluposti.

Što se Gasпода tiče, on se pomirio sa životom bez ljubavi i zadovoljavao se onim što mu je sudbina nanosila, što se do tog trenutka svodilo na jednu neopreznu čivavu i na kratku aferu s poštarevom nogom.

Barut br.1 skliznuo je niz presavijeni papir pravo u metalnu cevčicu. Prokleti Vajms! Ko bi očekivao da ga neće mrzeti da se pentra po krovu opere? Tamo je ostavio komplet cevčica. Ipak ih je imao još tri u spremištu u kundaku. Vrećica baruta br.1 i elementarno znanje o topljenju olova behu sve što je čoveku potrebno da vlada gradom...

Kubura je ležala na stolu. Metal je imao plavičasti sjaj. Ili to, možda, i nije bio sjaj, već blesak. Zbog ulja, naravno. Morao je da veruje da je to zbog ulja. Ta stvar je, očigledno, bila napravljena od metala. I, kao takva, nije mogla biti živa.

A opet...

A opet...

„Priča se da je to bila samo neka prosjakinja iz Esnafa.“

Pa? Šta onda? Bila je meta. To nije moja krivica nego tvoja. Ja sam samo kubura. Kubure ne ubijaju ljude. Ljudi ubijaju ljude.

„Ti si ubiia Hamerhoka! Momak je rekao da si sama opalila! A on te je popravio!“

Da ne očekuješ možda zahvalnost? On bi napravio drugu kuburu.

„Zar je to bio razlog da ga ubiješ?“

Naravno. Ti baš nemaš razumevanja.

Da li je taj glas dopirao iz kubure ili iz njegove glave? Nije mogao sa sigurnošću da odredi. Edvard je rekao da je tu bio neki glas... koji mu je obećao da će mu pružiti sve što poželi...

Angua je, uprkos razjarenoj rulji, lako stigla do Esnafa. Neki od ubica, posebno oni iz plemićkih porodica koje su držale velike mlitave pse na mestima gde je običan svet imao prostirke, doveli su i svoje ljubimce. Osim toga, Angua je imala besprekoran pedigree. Osvajala je poglede pune divljenja dok je kaskala između zgrada.

Nije bilo teško pronaći pravi hodnik. Sećala se izgleda susednog Esnafa i trebalo je samo da izbroji spratove. Mada, istini za volju, nije morala ni toliko da se trudi. Miris petardi osećao se duž čitavog hodnika.

A bila je tu i čitava gomila ubica. Vrata sobe bila su nasilno otvorena. Angua je izvirila iza ugla i videla kako doktor Srž izlazi odande lica oblivenog besom.

„Gospodine Dauni?”

Jedan sedokosi ubica prenu se iz razmišljanja.

„Izvolite, gospodine.”

„Hoću da bude pronađen!”

„Da, doktore...”

„U stvari, hoću ga zakopanog! I to izuzetno grubo! I dajem nagradu od deset hiljada dolara - lično ću je isplatiti, razumete li? I to oslobođeno esnafskog poreza.”

Nekoliko ubica nonšalantno napusti gomilu. Deset hiljada neoporezovanih dolara bila je lepa svota.

Dauniju kao da je bilo neugodno. „Doktore, ja mislim da...”

„Misliš? Nisi plaćen da misliš! Samo nebo zna dokle je taj diot stigao. Naredio sam da se pretraži ceo Esnaf! Zašto niko nije provalio u ovu sobu?”

„Izvinite, doktore. Edvard nas je napustio pre nekoliko nedelja i nisam mislio da...”

„Nisi *mislio*? A što te ja plaćam?”

„*Njega* nikada nisam video ovako raspoloženog”, reče Gaspod.

Iza vrhovnog ubice začu se kašalj. Iz sobe se pojavio doktor Belolik.

„Oh, doktore”, reče doktor Srž. „Mislim da bi bilo bolje da odemo u moju kancelariju i porazgovaramo o ovome.”

„Meni je zaista vrlo žao, gospodine...”

„Ma ne pominjite to. Taj mali... đavo je od obojice napravio budale. Oh... ništa lično, naravno. Gospodine Dauni, i lude i ubice će čuvati otvor dok sutra ne dovedemo zidare. *Niko* ne sme da prođe. Da li je to jasno?”

„Da, doktore.”

„Vrlo dobro.”

„To je gospodin Dauni”, reče Gaspod kada su doktor Srž i vrhovni klovn otišli niz hodnik. „On je drugi čovek u Esnafu,” Počešao se po uvu. „Da mu pravila to ne zabranjuju, koknuo bi matorog docu za pola filera.”

Angua pođe napred. Dauni, koji je brisao čelo crnom maramicom, pogleda ka njoj.

„O, zdravo. Tebe nisam viđao ranije”, reče. Potom pogleda ka Gaspodu. „A ti si se, vidim, vratio.”

„Vau, vau”, reče Gaspod udarajući patrljkom repa po podu. Potom se obrati Angui. „Ako je dobro raspoložen, daje mi pepermint bombone. Prošle godine je otrovao petnaestoro ljudi. Vešt je s otrovima gotovo koliko i doktor Srž.”

„Da li je to upozorenje?”, upita Angua. Dauni ju je milovao po glavi.

„Oh, ubice ne ubijaju kada nisu plaćene za to. Ni kod babe nema džabe.”

Angua je bila okrenuta tako da vidi vrata sobe. Na parčetu kartona u metalnom ležištu bilo je ispisano nečije ime.

Edvard d'Smrt.

„Edvard d'Smrt”, reče ona.

„Poznato mi je to ime”, reče Gaspod. „Ta porodica je živela gore, na Kingsveju. Bili su bogati ko Krez.”

„Ko je Krez?”

„Neki stranac koji je bio bogat.“

„Aha.“

„Međutim, pradeda mu je bio ispičutura, a deda je jurio sve u suknji, svojoj suknji, ako shvataš šta hoću da kažem. Matori D'Smrt je bio zdrav i prav, ali je izgubio ostatak porodičnih para jer nije umeo da razlikuje jedan i jedanaest.“

„Ne shvatam kako neko može zbog toga da izgubi pare.“

„Može, ako poželi da se karta s velikim dečacima.“

Vukodlak i pas pođoše hodnikom.

„Znaš li nešto o Edvardu?“, upita Angua.

„Jok. Kuća je nedavno prodana na crno. Zbog porodičnih dugova. Njega već neko vreme ne viđam.“

„Pravi si rudnik informacija“, reče ona.

„Muvam se. Psa niko ne primeti.“ Gaspod nabra njušku. Izgledala je kao uvenula gomoljika. „Nek sam proklet. Smrdi mi na kuburu.“

„Da. Nešto tu nije u redu“, reče Angua.

„Šta?“

„Nešto je pogrešno.“

Svašta je tu mirisalo. Neoprane čarape, drugi psi, šminka doktora Belolika, jučerašnja večera - vazduh je bio ispunjen mirisima. Ali kroz sve se provlačio kiseli vonj petardi, koji je Angua automatski poistovećivala s kuburom.

„Šta je pogrešno?“

„Ne znam... možda je to zbog mirisa kubure...“

„Ma jok. To je počelo odavde. Kubura je godinama bila u zgradi.“

„Da. Dobro. Pa, sad imamo i ime. Možda će Kerotu nešto značiti...“

Angua potrča niz stepenice.

„Ej, samo čas...“, reče Gaspod.

„Da?“

„A kako se ponovo pretvaraš u ženu?“

„Samo izađem na mesečinu i... koncentrišem se. Tako to ide.“

„Superaja. I to je sve?“

„U vreme punog meseca mogu, ako hoću, da izvedem Promenu i preko dana. Jedino kad *moram* to da uradim jeste po mesečini.“

„Ko bi reko? A šta je s vučjim trnom?“

„Vučji trn? To je biljka. Vrsta jedića, ako se ne varam. Šta s njim?“

„Zar te to ne ubija?“

„Ne veruj svemu što čuješ o vukodlacima. Mi smo ljudi kao i svi ostali. Uglavnom“, dodala je.

Dotle su već izašli iz zgrade i nastavili ka sokaku. Kada su stigli tamo, utvrdili su da nedostaje nekoliko bitnih stavki koje su tu ostavili. Anguina uniforma bila je najvažnija od njih, mada ni nestanak Smrdljivog Olea Rona nije bio zanemarljiv.

„Prokletstvo.“

Pogledali su prazno mesto na kome je bila uniforma,

„Imaš li neku drugu odeću?“, reče Gaspod.

„Da, ali u Ulici brestova. Ovo mi je jedina uniforma.“

„Baš moraš da budeš obučena kada si ljudsko biće?“

„Da.“

„Što? Ne vidim što žena ne bi mogla da ode kući i gola.“

„Više volim da sam obučena.“

Gaspod onjuši tlo.

„Pođi za mnom“, uzdahnu. „Bolje da uhvatimo Smrdljivog Olea Rona pre nego što se tvoja verižnjača pretvori u bocu 'medvedeg zagrljaja'.“

Angua se osvrnula. Miris Smrdljivog Olea Rona bio je gotovo opipljiv.

„Dobro. Biće bolje da požurimo.“

Vučji trn? Nema travuljine koja može dodatno iskomplikovati život nekome ko svakog meseca nedelju dana provede s dve noge i četiri bradavice viška.

Rulja je opkolila Patricijevu palatu i sedište Esnafa ubica. Bilo je tu i mnogo prosjaka. Bili su ružni. Doduše, ružnoća je bila glavni prosjački kapital. E, ovi su bili ružniji nego što je bilo neophodno.

Milicija je gvirila iza ugla.

„Ima na stotine ljudi“, reče Kolon. „A pred zgradom Dnevne straže je gomila trolova.“

„Gde je najgušće?“, upita Kerot.

„Gde god ima trolova“, reče Kolon. A onda se setio. „Šala mala“, brzo dodade.

„Dobro“, reče Kerot. „Svi za mnom.“

Žamor je prestao kada se milicija pojavila marširajući, gegajući se, trčkarajući i čangrljajući ka sedištu Dnevne straže.

Nekoliko krupnijih trolova prepreči im put. Zavlada tišina puna iščekivanja.

Svakog trenutka, razmišljao je Kolon, neko će nas gađati nečim. A onda ćemo izginuti.

Podigao je pogled. Sporo i isprekidano, nad olucima se pomoliše glave gargojli. Niko nije želeo da propusti dobru tuču.

Kerot klimnu dvojici trolova.

Kolon je primetio da su obojica bila potpuno obrasla u lišajeve.

„To su Plavi Džoni i Boksit, ako se ne varam“, reče Kerot.

Plavi Džoni nije izdržao da ne klimne. Boksit je bio čvršćeg karaktera i samo je namrgođeno zurio.

„Vi ste baš ono što tražim“, nastavio je Kerot.

Kolon je zgrabio svoj šlem tako da je izgledao kao puž veličine 10 koji pokušava da se nagura u ljušturu veličine 5. Boksit je izgledao kao lavina s nogama.

„Regrutovani ste“, reče Kerot.

Kolon gvirnu ispod ruba šlema.

„Javite se kaplaru Nobsu da vam da oružje. Zakletvu ćete položiti kod redova Detritusa.“ Zakoračio je unatrag. „Dobro došli u Građansku stražu. Zapamtite, svaki redov ima feldmaršalsku palicu u ruksaku.“

Trolovi se nisu ni pomerili.

„Nećem u Stražu“, reče Boksit.

„Biće od tebe dobar oficir, koliko ja mogu da vidim“, reče Kerot.

„Ej, bre! Pa ne možete njih da primite u Stražu!“, viknu neki patuljak iz gomile.

„O, zdravo da ste, gosin Algastisnu“, reče Kerot. „Lepo je što su svi viđeniji građani ovde. Što onda ne bi bili i u miliciji?“

Svi trolovi su pažljivo slušali. Algastisnu je shvatio da se iznenada našao u centru pažnje. Oklevao je.

„Pa... za početak, imate samo jednog patuljka...“, reče.

„Ja sam patuljak“, reče Kerot, „tehnički gledano.“

Algastisnu je izgledao pomalo nervozno. To Kerotovo oberučno prihvatanje patuljaštva bilo je trn u oku politički angažovanijim patuljcima.

„Prevelik si“, reče neubedljivo.

„Prevelik? Otkad se po veličini određuje ko je patuljak?“, upita Kerot.

„Hmmm... oduvek?“

„Ta ti je dobra“, reče Kerot. „Stvarno ti je ta dobra.“ Pogledao je lica prisutnih. „Ajmo na stvar. Potrebni su nam časni, pravdoljubivi patuljci... ti tamo...“

„Ja?“, reče jedan neoprezni patuljak,

„Jesi li već osuđivan?“

„Pa, ne znam... Ja sam uvek verovao da je ušteđeni dukat isto što i zarađeni dukat...“

„Tako je. A uzeću i... vas dvojicu... i tebe. Još četiri patuljka i sve je u redu, zar ne?"
„Nećem u Stražu", ponovo reče Boksit, ali nešto nesigurnijim glasom.
„Ej, trolovi, nema sada napolje", reče Detritus. „Inače više patuljci. *Brojke* su vam to, da znate."
„Ja neću ni u kakvu Stražu!", reče jedan od patuljaka.
„Nisi dovoljno muško, a?", reče Kadi.
„Šta? Bolji sam od svakog trola!"
„Dobro, onda je i to sređeno", reče Kerot trljajući dlanove. „Razvodniče Kadi?"
„Izvolite, gospodine?"
„Ehej", reče Detritus, „što on sad razvodnik?"
„Zato što je zadužen za redove-patuljke", reče Kerot. „A ti si zadužen za redove-trolove, razvodniče Detrituse."
„Ja razvodnik za trolovi?"
„Naravno. A sada, redove Boksite, ako bi bio tako ljubazan da se skloniš s puta..."
Kerot je čuo kako Detritus iza njega duboko udiše vazduh.
„Nećem u..."
„Redov Boksit! Ti grdna trolino! Isprav' leđa! Diž' brada! S puta od kaplar Kerota! Vi, dva trola, dolaz' vamo! Jennn... dva... tri... četiri! Vi sad Straža! Aaaargh, ja ne veruje šta mi oko gleda! Boksit, otkud si?"
„Slajs planina, ali..."
„Slajs planina! *Slajs planina?* Samo..." Detritus na trenutak pogleda svoje prste, a onda ih sakri iza leđa. „Samo dve stvari dođu sa Slajs planina! Kameni... i... i...", besno mahnu rukom, „druga vrsta kameni! Koj' si ti, Boksit, a?"
„Šta se ovde kog đavola dešava?"
Vrata stražare se otvoriše. Kapetan Kvirik je izašao s mačem u ruci.
„Vi dva strašna trola! Diž' *desnu ruku kad kažem! Ponavlaj trolsku zakletvu...*"
„O, kapetane", reče Kerot, „možemo li da popričamo?"
„Stvarno si zabrljao, *kaplare* Kerote", zareža Kvirik. „Šta ti zamišljaš da si?"
„Budem radim što sam rečen..."
„Ma nećem u..."
Bong!
„Budem radim što sam rečen..."
„Samo pravi čovek na pravom mestu, kapetane", srdačno će Kerot.
„E pa, pravi čoveče na pravom mestu, ovde ja imam viši čin možeš da..."
„Interesantno viđenje stvari", reče Kerot. Izvukao je svoju crnu knjižicu. „Razrešavam vas dužnosti."
„...inače bude zvek u moja guuhuluug glava. "
„...inače bude zvek u moja guuhuluug glava."
„Mo...? Si lud, bre?"
„Ne, gospodine, ali zaključio sam da vi jeste. Postoje propisi predviđeni za ovakve situacije."
„Gde ti je ovlašćenje?" Kvirik pogleda ka svetini. „Ha! Da nećeš možda da mi kažeš kako je ova naoružana rulja tvoje ovlašćenje, a?"
Kerot je bio zgranut.
„Ne. Zakoni i propisi Ank-Morporka, gospodine. Sve tu piše. Možete li mi reći kojim dokazima raspolazete protiv zatvorenika Uglješe?"
„Onog prokletog trola? Trol je!"
„Da?"
Kvirik se osvrtao.
„Vidi, ja zaista ne moram svima vama da objašnjavam..."
„Istini za volju, morate. Zato se to i zove dokaz. To znači 'objašnjenje'."

„Slušaj“, prosikta Kvirik nagnuvši se ka Kerotu. „On je *trol*. Kriv je zbog *nečeg*. Svi su oni krivi zbog *nečeg*!“

Kerot se vedro osmehnu.

Kolon je naučio da prepozna taj osmeh. Kerotovo lice je, kad bi se tako osmehivao, postajalo sjajno i pomalo voštano.

„I zato ste ga zatvorili?“

„Nego šta!“

„Pa da. Sad mi je sve jasno.“

Kerot se okrenu.

„Ne znam šta ti zamišljaš da...“, započe Kvirik.

Okupljeni su jedva opazili Kerotov pokret. Videla se samo mrlja i čuo se zvuk sličan udarcu šniplom o sto. Kapetan je ležao na pločniku.

Dva-tri pripadnika Dnevne straže oprezno se pojavise na vratima.

Svi su postali svesni nekakvog tandrkanja. Nobi je vrteo teški buzdovan s lancem na čijem se kraju nalazila ne kugla sa šiljcima, nego ogromna kugla sa šiljcima. Zbog toga, kao i zbog činjenice da je razlika između Nobija i prosečnog patuljka bila više u izgledu nego u visini, moglo se reći da on i kugla kruže jedno oko drugog. Ako bi je pustio, prisutnima bi pretila podjednaka opasnost od kugle sa šiljcima i od neeksplozivnog Nobija. Nijedna od tih mogućnosti nije izgledala ružičasto.

„Spusti to, Nobi“, prosikta Kolon. „Čini mi se da neće praviti probleme...“

„Frede, ne mogu da se zaustavim!“

Kerot počeo da sisa sopstvenu pesnicu.

„Naredniče, mislite li da ovo spada u 'primenu minimalne neophodne sile'?", upitao je. Kao da je bio pomalo zabrinut.

„Frede! Frede! Šta da radim?“

Nobi se pretvorio u veliku mrlju. Kada vrtite oko sebe bodljikavu kuglu na lancu, jedina realna mogućnost koju imate jeste da nastavite s kretanjem. Pokušaj zaustavljanja bio bi zanimljiv ali kratak primer spirale u akciji.

„Je li još diše?“, upita Kolon.

„O, da. Samo sam ga malo pljusnuo.“

„Meni to zvuči dovoljno minimalno, gospodine“, odano će Kolon.

„Fredeeeee!“

Kerot se odsutno skloni kugli s puta i zgrabi lanac. Zatim ju je zavitlao ka zidu, gde je i ostala.

„Vi u stražari“, reče potom, „izađite.“

Petorica stražara oprezno izađoše i stadoše iza pručenog kapetana.

„Dobro. A sada neka neko dovede Uglješū.“

„Paa... on je pomalo loše raspoložen, kaplare Kerote.“

„Ne voli što je zakovan za pod“, dodade drugi stražar.

„Pa dobro“, reče Kerot, „sada ćemo ga otkovati.“ Stražari se uzvrpoljiše, verovatno se setivši one izreke koja se mogla primeniti za svaku priliku.²⁷ Kerot klimnu. „Ne tražim od vas da to učinite, ali predlažem vam da se na neko vreme sklonite iz grada“, reče.

„Kvirm je vrlo lep u ovo doba godine“, reče narednik Kolon u želji da pomogne. „Imaju čak i biljni časovnik.“

„Pa... kad već pomenuste... ja mislim da ću uzeti bolovanje“, reče jedan od njih.

„To ti ne gine, ako budeš ostao“, reče mu Kerot.

Otišli su najvećom brzinom koju je pristojnost dopuštala. Svetina jedva i da ih je primetila. Kerot je obećavao mnogo više zabave.

„Dobro“, reče on. „Detrituse, uzmi nekoliko ljudi i dovedite zatvorenika.“

²⁷ Koja kaže: Ako okuješ trola, pa još i iskoristiš priliku da nekoliko puta apliciraš čizmu na njega, bolje budi negde drugde kada ga oslobode.

„Ne vidim zašto...“, započe jedan patuljak.
„Kuš bre, grdobo“, reče Detritus, opijen od moći.
Kao da je pala giljotina.
U gomili, mnoge čvornovate ruke raznih veličina zgrabiše svakojaka sakrivena oružja.
Svi su pogledali u Kerota.
Bilo je to čudno, sećao se on kasnije. Svi su pogledali u njega.

Gaspod je njuškao uličnu lampu.

„Vidim da je Tronogi Sep ponovo bolestan“, reče. „A matori Mali Vili ponovo je u gradu.“

Ulični stub ili svetiljka na prometnom mestu za psa predstavlja kalendar društvenih zbivanja.

„Gde smo?“, reče Angua. Bilo je teško pratiti trag Smrdljivog Olea Rona. Previše mirisa se preplitalo.

„Negde u Vilajetu“, reče Gaspod. „Miriše mi na Aleju zaljubljenih.“ Njuškao je po zemlji. „A, evo ga ponovo, tog malog...“

„Vozdra, Gaspode...“

Bio je to dubok, hrapav glas, kao šapat uvaljan u pesak. Dopirao je iz aleje.

„Ko ti je ta drugarica-cica, Gaspode?“

Čulo se kikotanje.

„Ah“, reče Gaspod. „Zdravo, momci. Uh.“

Iz aleje se pojaviše dva psa. Bili su ogromni. Rasu im je bilo nemoguće odrediti. Jedan je bio crn i ličio je na pitbul terijera ukrštenog s mašinom za mlevenje mesa. A drugi... drugi je izgledao kao pas koji se gotovo sigurno zove „Buč“. I donji i gornji zubi bili su mu toliki da je izgledalo kao da svet posmatra iza rešetke. Osim toga, bio je i krivonog, mada bi svaki komentar na tu temu bio ako ne fatalan, a ono loš potez.

Gaspodov rep je nervozno podrhtavao.

„Ovo su moji ortaci Crni Rodžer i...“

„Buč?“, nagađala je Angua.

„Otkud znaš?“

„Lupila sam“, reče ona.

Dva psa im priđoše i stadoše tako da su naši junaci sada bili između njih dvojice.

„Vidi, vidi, vidi“, reče Crni Rodžer. „A ko je ovo?“

„Angua“, reče Gaspod. „Ona je...“

„...vučjak“, dovrši Angua.

Dva psa počеше da kruže oko njih.

„Zna li Veliki Fido za nju?“, upita Crni Rodžer.

„Evo, baš sam...“, započe Gaspod.

„Reko bi“, na to će Crni Rodžer, „da ćete ondak sa nama. Večeras je sastanak Esnafa.“

„Da, da“, reče Gaspod. „Nema nikakvog problema.“

Sigurno bih mogla da izađem na kraj s obojicom, razmišljala je Angua. Ali ne istovremeno.

Biti vukodlak značilo je da imate okretnost i snagu vilica dovoljnu da iščupate utrobu čoveku. Bio je to omiljeni trik njenog oca kojim je strašno nervirao njenu majku, pogotovu ako to uradi pre ručka. Ali Angua nikada nije mogla da se natera da to učini. Više je volela vegetarijansku opciju.

„Ćaaa“, šapnu joj Buč na uvo.

„Ništa ne brini“, zastenja Gaspod. „Ja i Veliki Fido... mi smo ovakvi.“

„Da li ti to pokušavaš da prekrstiš kandže? Nisam znala da psi to mogu.“

„I ne mogu“, ojađeno će Gaspod.

Još pasa je izlazilo iz senki dok su njih dvoje bili što vođeni, što sprovedeni stazama koje više nisu bile čak ni uličice, već samo prolazi između kuća. Na kraju izbiše na čistinu ne veću od svetlarnika između okolnih zgrada. U jednom uglu nalazilo se ogromno bure, a u njemu nekakvo staro ćebe. Raznorazni psi stajali su oko njega i čekali. Neki su imali samo jedno oko, neki samo jedno uvo, a ožiljke svi. Kao i zube.

„Ti“, reče Crni Rodžer. „Čekaj tu.“

„Da se nisi mvdnula“, reče Buč, „da ne bi skupljala cveva po kavdvmi.“

Angua je spustila glavu do Gaspodove visine. Mali pas se tresao.

„U šta si me to uvalio?“, rekla je. „Ovo je *Pseći esnaf*, zar ne? Gomila lotalica?“

„Pssst! Ne govori to! Oni nisu *lotalice*. Oh, bogovi.“ Gaspod se osvrnu oko sebe. „Ne prima se *bilo koji pas* u *Esnaf*. A, ne. Ovo su psi koji su bili...“, tu je spustio glas, „...hm... loši.“

„Loši?“

„Loš pas. Fuj to. Udri ga. Loš pas“, mumlao je Gaspod, kao da ponavlja neku jezivu molitvu. „Svaki od ovih pasa koje vidiš, svaki od njih je... begunac. Svi su oni pobjegli od svojih pravih vlasnika.“

„Da li je to sve?“

„Sve? Sve? Pa, sad. Naravno. Ti nisi sasvim pas. Ne bi razumela. Ti ne znaš kako je to. Ali Veliki Fido... on im je rekao. Zbacite stege ogrlica i lanaca. Ugrizite ruku koja vas hrani. Podignite glave i zavijajte. Dao im je ponos“, reče Gaspod glasom u kome su se mešali strah i divljenje. „Rekao im je da će svaki pas bez slobodarskog duha na koga naiđe biti mrtav pas. Prošle nedelje je ubio jednog dobermana samo zato što je mahao repom dok je prolazio neki čovek.“

Angua pogleda ostale pse. Svi su bili zapušteni. I nekako, na neki čudan način, bilo je u njima nečeg ne-psećeg. Bila je tu omanja i prilično ljupka bela pudlica koja je ne tako davno imala pudleću frizuru, kao i jedan mali terijer s ostacima karirane pseće jaknice na ramenima. Ali njih dvoje nisu njuškali i grebuckali unaokolo. Imali su istovetan, usredsređeni izgled kakav je već imala prilike da vidi, ali ne kod pasa.

Gaspod se sada već uočljivo tresao. Angua priđe pudlici. Kroz ulepljeno krzno joj se i dalje provlačila ogrlica ukrašena dijamantima.

„A taj Veliki Fido“, reče Angua, „je li on neka vrsta vuka, ili tako nešto?“

„Svaki pas je vuk u duši“, reče pudlica, „ali ga je takozvano čovečanstvo svojim manipulacijama okrutno i cinično skrenulo s njegovog puta.“

To je zvučalo kao citat. „Da li su to reči Velikog Fida?“, pokušala je Angua da pogađa.

Pudla okrete glavu. Tek joj je tada videla oči. Bile su zakrvavljene i besne kao da je došla sa samog dna pakla. Nešto što je imalo takve oči moglo je da ubije sve što poželi, i to samo snagom svog ludila, istinskog ludila koje može da natera pesnicu da prođe kroz dasku.

„Da“, reče Veliki Fido.

Bio je normalan pas. Šenio je, valjao se po zemlji, lizao ruke i hvatao hranu u skoku. Svake noći su ga izvodili u šetnju.

Nije bilo ni bleska ni munje kada se to dogodilo. Jedne noći je ležao u svojoj korpi i razmišljao o svom imenu, koje je bilo Fido, i imenu na korpi, koje je bilo Fido, pomislio je na svoje ćebe s Fidom, i na činiju za hranu s Fidom, da bi završio ogrlicom, na kojoj je takođe pisalo Fido. Negde u dubinama njegovog mozga nešto je kvrcnulo i on je izgrizao svoje ćebe, unakazio vlasnika i pobjegao kroz kuhinjski prozor. Neki labrador na ulici, četiri puta veći od njega, uhvatio ga je za ogrlicu, a trideset sekundi kasnije trčao je cvileći na sav glas.

To je bio tek početak.

Pseća hijerarhija je jednostavno organizovana. Bilo je dovoljno da se Fido tu i tamo raspita, prigušenim glasom, jer ga je neko šutnuo u vilicu, sve dok nije pronašao vođu najveće gradske bande pasa lotalica. Još se pričalo o borbi između Fida i Lajavog Ludog Artura, jednog rotvajlera vrlo preke naravi. Međutim, životinje se gotovo nikad ne bore na smrt, već

samo zarad premoći, a Fida je bilo nemoguće potlačiti. On je jednostavno bio sićušna, brza i ubistvena šaka krzna s ogrlicom. Grizao je Lajavog Ludog Artura sve dok se ovaj nije predao. A onda ga je, na Arturovo zaprepašćenje, Fido ubio. Bilo je neke neobjašnjive odlučnosti u tom psu. Mogli ste ga pet minuta držati pod mlazom za peskiranje i ono što ostane od njega ne bi odustalo, a vama bi bolje bilo da mu *ne okrećete leđa*.

Jer Veliki Fido je imao san.

„Ima li ovde nekakvih problema?“, upita Kerot.

„Onaj trol je uvredio onog patuljka“, reče Algastisnu.

„Čuo sam kako razvodnik Detritus izdaje naređenje redovu... Hrolfu Pidžami“, reče Kerot. „I šta s tim?“

„On je trol!“

„Pa?“

„Uvredio je patuljka!“

„U stvari, to je službeno obraćanje u vojsci...“, reče narednik Kolon.

„Taj prokleti trol mi je danas spasao život“, uzviknu Kadi.

„Što?“

„Što? Što? Zato što mi je, nećeš verovati, stalo da se ne odvajam od svog života, eto što!“

„Nisam mislio da...“

„Umukni već jednom Aba Algastisnu! Šta ti uopšte znaš, civilu jedan! Kako možeš da budeš toliko glup! Aaargh! Prekratak sam ja za ova sranja!“

Na vratima se pojavila senka. Uglješa je uglavnom bio vodoravno orijentisana crna masa sadnjena od pukotina i ravnih površina između njih. Crvene oči sumnjičavo su svetlucale.

„Sad ga još i puštate!“, zavapi jedan patuljak.

„Da, zato što nemamo razloga da ga držimo pod ključem“, reče Kerot. „Onaj ko je ubio gospodina Hamerhoka bio je dovoljno mali da prođe kroz vrata predviđena za patuljka. Ovoliki trol to ne bi mogao.“

„Ali svi znaju da je on loš trol!“, viknuo je Algastisnu.

„Nifam kriv“, reče Uglješa.

„Ne možete ga sada pustiti, gospodine“, prožišta Kolon. „Linčovaće ga.“

„Nifam kriv.“

„Izvršno, naredniče. Razvodniče Detrituse!“

„Izvolite, gospodine.“

„Regrutuj ga.“

„Nifam kriv.“

„Ne može to tako!“, viknu patuljak.

„Nećem u Stražu“, zabrunđa Uglješa.

Kerot se nagnu ka njemu. „Ovde ima više od sto patuljaka. S velikim sekirama“, šapnuo mu je.

Uglješa trepnu.

„Oćem u Stražu.“

„Neka položi zakletvu, razvodniče.“

„Tražim dozvolu da regrutujem još jednog patuljka, gospodine“, reče Kadi.

„Samo izvoli, razvodniče Kadi.“

Kerot je skinuo šlem i obrisao čelo.

„Mislim da bi to bilo sve“, reče.

Svi se zagledaše u njega.

On se osmehnu.

„Niko ne mora da ostane ovde, ukoliko to sam ne želi“, reče.

„Nifam kriv.“

„Da... ali... čekaj", reče Algastisnu. „Ako on nije ubio Hamerhoka, ko jeste?"

„Nifam kriv."

„Nastavljamo istragu."

„Ne znate!"

„Ali ćemo saznati."

„Aha, kako da ne. A kada, moliću lepo?"

„Sutra."

Patuljak zastade.

„Dobro", reče vrlo nepoverljivo. „Sutra. Ali onda neka to zaista bude *sutra*."

„Važi", reče Kerot.

Masa je počela da se razilazi, ili makar razređuje. Bilo da su u pitanju trolovi, patuljci ili ljudi, stanovnici Ank-Morporka nerado su napuštali ulična dešavanja.

Razvodnik Detritus, tako ispršen od ponosa i važnosti da je prstima gotovo dodirivao zemlju, vršio je smotru.

„Slušaj vamo, slušaj dobro, vi ružni troli!"

Zastao je kako bi sačekao da mu naredna misao legne na svoje mesto.

„Dakle, slušaj! Vi sad u Straži! To dobar poso!", reče Detritus. „Ja unapređen posle deset minuta! A dobio i obrazovanje i obuku i dobar poso na civilske ulice! Ovo vaša toljaga sa ekser na vrh. Ima da jedete s nju. Ima da spavate s nju! Kud Detritus sa oko, vi tu op! Sve će radimo po brojevi! A ja imam puno brojevi!"

„Nifam kriv."

„Ti, Uglješo, ti da s' opametuješ! Ti imaš feldmaršalska palica u tvoj ruksak!"

„Nifam ukro nikakvu palifu."

„A sad dole i da vidim trijes dva skleka! Ne! Nek' bude šeset četiri!"

Narednik Kolon protrlja koren nosa. Živi smo, pomislio je. Trol je uvredio patuljka pred gomilom drugih patuljaka.

Uglješa... Ej, *Uglješa*, pa taj je... pa Detritus je bela rada za njega... a sada je slobodan i pripadnik Straže. Kerot je složio Majoneza i rekao da ćemo sve srediti do sutra, a sada je već mrak. Ali, živi smo.

Kaplar Kerot je ludak.

Samo slušaj te pse. Svi su poživčani od vrućine.

Angua je slušala zavijanje i setila se vukova.

Nekoliko puta je trčala sa čoporom i dobro ih je upoznala. Ovi psi *nisu* vukovi. Vukovi su, u suštini, miroljubiva i prilično jednostavna stvorenja. Kad već pomenu vukove, vođa čopora je bio dosta nalik Kerotu. Kerot se uklapao u grad na isti način kao *on* u šumu.

Psi su pametniji od vukova. Vukovima inteligencija nije *potrebna*. Zato što imaju druge stvari. Ali psi... njima je inteligenciju dao čovek. Želeli je oni ili ne. A bili su i mnogo zlobniji od vukova. To su, takođe, dobili od čoveka.

Veliki Fido je od svoje horde lualica pokušavao da napravi ono što neznalica zamišlja kao vučji čopor. Bila je to krznena mašina za ubijanje.

Osvrnula se oko sebe.

Veliki psi, mali psi, debeli psi, mršavi psi. Svi su oni blistavih očiju posmatrali pudlicu dok je govorila.

O Sudbini.

O Disciplini.

O Prirodnoj superiornosti pseće rase.

O Vukovima. Samo što vukovi iz vizije Velikog Fida nisu bili oni koje je Angua poznavala. Fidovi su bili veći, strašniji i pametniji. Bili su Kraljevi šume i Noćna strava. Imali su imena kao što su Oštrozub i Brzokolj. Bili su ono što bi svaki pas poželeo da bude.

Veliki Fido pokaza ka Angui. Rekao je da ona dosta liči na vuka.

Svi su, potpuno u transu, slušali tog malog psa koji je nervozno prduckao dok im je pričao kako psi zapravo treba da budu mnogo veći. Angua bi se rado nasmejala da nije bila svesna činjenice da su joj, ako to uradi, šanse da živa ode odatle veoma male.

A onda je gledala kako u krug dovode malog mešanca, sličnog pacovu, koga su neki terijeri videli da ljudima donosi štap. Vukovi *to* nikada ne bi učinili drugom vuku. Kodeks vučjeg ponašanja nije postojao. Nije ni bio potreban. Vukovima nisu bila potrebna pravila da bi bili vukovi.

Kada je pogubljenje završeno, pronašla je Gasпода kako sedi u uglu i trudi se da izgleda neupadljivo.

„Hoće li nas juriti ako se iskrademo?“, upitala ga je.

„Mislim da neće. Sastanak je završen.“

„Hajdemo, onda.“

Nehajno su odšetali do prve uličice i, kada su bili sigurni da ih niko ne vidi, jurnuli glavom bez obzira.

„Strašno“, reče Angua kada su iza sebe ostavili nekoliko kvartova i čopor. „On je besan, zar ne?“

„Ne, bio bi besan da mu tuče pena na usta“, reče Gaspod. „On je lud. Njemu je pena u mozgu.“

„I sve to o vukovima...“

„Pretpostavljam da svaki pas ima pravo da sanja“, reče Gaspod.

„Ali vukovi uopšte nisu takvi! Oni čak i nemaju imena!“

„Svako ima *ime*.“

„Vukovi nemaju. Šta će im? Znaju ko su, kao što znaju ostale u čoporu. Sve je to... kao slika. Miris, dodir i lik. Vukovi čak nemaju ni reč za vukove! Uopšte nije kao što on kaže. Imena je izmislio čovek.“

„Psi imaju imena. *Ja* imam ime. Gaspod. To je *moje* ime“, reče Gaspod pomalo jetko.

„Pa... ne znam zašto“, reče Angua, „ali vukovi nemaju imena.“

Mesec je bio visoko na nebu, crnom poput šolje ne sasvim crne kafe.

Svojom svetlošću je pretvorio grad u mrežu srebrnih linija i senki.

Nekada davno, Toranj umetnosti se nalazio u centru Ank-Morporka, ali gradovi se vremenom pomeraju, tako da se sadašnji centar nalazio nekoliko stotina metara odatle. Ta građevina je, međutim, i dalje dominirala gradom. Njeno tamno obličje ocrtavalo se na noćnom nebu uspevši da izgleda tamnije čak i od okolnih senki.

Gotovo niko nije obraćao pažnju na Toranj umetnosti jer je oduvek bio tu. Ljudi gotovo nikada ne primećuju poznate stvari.

Začuo se veoma tihi zvuk udarca metala o kamen. Da se neko u neposrednoj blizini tornja pomno zagledao u tačno određeno mesto, mogao bi primetiti da se nešto tamnije od tame polako ali sigurno penje ka vrhu.

Mesečina je na trenutak osvetlila metalnu cev na leđima neznanca. A potom je sve ponovo obavio mrak.

Prozor je bio čvrsto zatvoren.

„Ali nikada ga ne zatvara“, cvilela je Angua.

„Možda je to samo za noćas“, reče Gaspod. „Ima svakojakog čudnog sveta na ulici.“

„Ali ona zna sve o čudnom svetu“, reče Angua. „Većinu čine njeni stanari!“

„Onda ćeš morati da se pretvoriš u ljudsko biće i razbiješ prozor.“

„Ne mogu! Biću gola!“

„Pa i sada si gola, zar ne?“

„Ali sada sam vuk! To nije isto!“

„Ja nikada u životu svome nisam bio obučen. I ništa mi ne fali.”

„Stražara”, mrljala je Angua. „Tamo ću sigurno nešto naći. Makar neku staru verižnjaču. Ili nekakav čaršav. A i vrata se ne zatvaraju do kraja. Hajdemo.”

Gaspod je cvileo dok su kaskali ulicom.

Neko je pevao.

„Sestro slatka”, reče Gaspod, „gle ovo!”

Četvorica stražara vukla su se ulicom. Dva patuljka i dva trola. Angua je prepoznala Detritusa.

„Op, op, op, op! Vi bez sumnje najgori regruti štoja vido! Drž korak!”

„Nifam kriv.”

„Redov Uglješo, ti sad prvi put radi nešto u svoj bedan život! Ti sad pravi muž!”

Skrenuše iza ugla.

„Šta se ovde dogodilo?”, upita Angua.

„Ne'am pojma. Možda nešto saznam ako neko od njih stane da šiškiriki.”

Kraj stražare na Trgu Pseudopolis zatekli su omanju grupu. Izgledalo je kao da su svi pripadnici Straže. Narednik Kolon je stajao ispod treperave ulične svetiljke, škrabao nesto na svojoj tabli za pisanje i razgovarao s jednim malim brkajlijom.

„Vaše ime, gospodine?”

„SILAS! KAMBERBAČ!”

„Zar vi niste bili gradski telal?”

„JESAM!”

„Dobro. Dajte mu njegov šiling. Razvodniče Kadi, još jedan za tvoj odred.”

„KO JE RAZVODNIK KADI?”, reče Kamberbač.

„Ovde sam, gospodine. Dole.”

Čovek spusti pogled.

„ALI TI SI PATULJAK! NIKAD NE BIH...”

„Stoj mirno kad razgovaraš s pretpostavljenim oficijom!”, zapovedi Kadi.

„Znate, u Straži nema ni trolova, ni patuljaka, ni ljudi”, reče Kolon. „Svi smo samo stražari. Tako bar kaže kaplar Kerot. Naravno, ako biste više voleli da budete u odredu razvodnika Detritusa...”

„JA VOLIM PATULJKE”, brže-bolje reče Kamberbač.

„ODUVEK SAM IH VOLEO. A U STRAŽI, ETO, NE VIDIM NIJEDNOG”, dodade posle malo razmišljanja.

„Brzo učiš. Daleko ćeš dogurati u vojsci”, reče Kadi. „Nemoj da se iznenadiš ako za koji dan pronadeš feldmaršalsku guzicu u svom ručku. AAAAaabbbb-vuttn! Op, op, op, op!”

„Peti dobrovoljac za sada”, reče Kolon kaplaru Nobsu, dok su Kadi i njegov novi regrut nestajali u tami. „Čak je i dekan Univerziteta pokušao da pristupi. Neverovatno.”

Angua pogleda Gaspoda, a ovaj slegnu ramenima.

„Detritus ih dovodi u red sam' tako”, reče Kolon. „Posle deset minuta u njegovim rukama postanu mekši od gline. Mada”, dodao je, „posle deset minuta u njegovim rukama sve postaje mekše od gline. Podseća me na mog narednika iz vojske.”

„Bio je čvrst momak, a?”, reče Nobi paleći cigaretu.

„Čvrst? Čvrst? Ha! To je bilo trinaest nedelja bola, ja da ti kažem! Svakog jutra smo trčali petnaest kilometara, stalno smo bili do grla u blatu, a on ne zaklapa ni za sekund i ne prestaje da vređa! Jednom me je naterao da čitavu noć provedem čisteći nokšire četkicom za zube! Budio nas je tako što nas je bockao šiljatim štapom! Morali smo da skačemo kroz obruče zbog njega. Mrzeli smo vazduh koji diše! Da smo samo imali petlju, pokazali bi' mi njemu, ali nismo. Priuštio nam je tri meseca umiranja... ali... znaš... posle završne parade... pogledali smo jedni druge, a svi u novim uniformama, baš pravi vojnici, konačno, i videli smo šta smo postali i... videli smo ga u baru i, pa... tebi mogu da kažem...” Dva psa su ga posmatrala kako sa obraza otire svaku sumnju u postojanje suze. „...Ja, Tanker Džekson i Hogi Krtola, sačekali smo ga u

prolazu i izbili mu sedam đavola iz gaća. Tri dana me je bolela ruka." Kolon izduva nos. „Dani sreće... Oš bombonu, Nobi?"

„Baš bih i mogao, Frede."

„Daj jednu i ovoj kuci", reče Gaspod. Kolon je to i učinio, a potom se zapitao zašto.

„Vidiš?", reče Gaspod dok je ostacima zuba krckao bombonu. „Sjajan sam u ovome. Sjajan."

„Samo pazi da Veliki Fido ne sazna za ovo", reče Angua.

„Ha! Ne sme ni da me takne. Plaši me se. Ja imam Moć." Žestoko se počea po uvu. „Vidi, stvarno ne moraš da se vraćaš tamo. Ti i ja bismo mogli da odemo i..."

„Ne“

„Uvek ista priča", reče on. „Eno ga Gaspod. Šutni ga."

„Mislila sam da imaš onu veliku srećnu porodicu kojoj se uvek vraćaš", reče Angua gurnuvši vrata.

„A? Oh, da. Tako je", užurbano će on. „Da. Ali ja sam ti od onih, da kažem, slobodnjaka. Mogu tamo da se vratim kad god poželim."

Angua otrča uz stepenice i šapom otvori prva vrata.

Bila je to Kerotova soba. Njegov miris, zlaćanoružičast, ispunjavao je svaki ugao.

Na jednom zidu visio je plan patuljačkog rudnika. Na drugom je bio veliki komad jeftinog papira na kome je olovkom, s mnogo precrtavanja i mrlja, bio iscertan plan grada.

Ispred prozora, na mestu gde bi ga postavila svaka savesna osoba koja želi da iskoristi što više dnevne svetlosti i time prištedi gradu koliko god može sveća, stajao je mali radni sto. Na njemu je bilo nekoliko papira i čaša za olovke. Bila je tu i stara stolica, poduprta ispresavijanim parčetom papira kako se ne bi klatila.

I to je, ako se ne računa ormar za odeću, bilo sve. Soba ju je podsetila na Vajmsovu. Bilo je to mesto na koje neko dolazi da prespava, a ne da živi.

Zapitala se postoji li neko vreme kada su ostali iz Straže bili zaista, ali baš zaista, van dužnosti. Nije ni mogla da zamisli narednika Kolona u civilnoj odeći. Kada ste stražar, onda ste *stalno* stražar, što je dobar posao za grad, koji vas je plaćao samo za desetočasovno radno vreme.

„Dobro", rekla je. „Mogu da upotrebim čaršav. Zatvori oči."

„Što?", upita Gaspod.

„Zbog pristojnosti!"

Gaspod ju je belo pogledao. A onda reče: „Ah. Shvatam. Da, savršeno mi je jasno. Sačuvajte bogovi šta bi bilo kad bih vido голу ženu. Mogo bi' da se kikoćem. Il' da dobijem svakakve ideje. O, jadan li sam."

„Znaš ti dobro na šta mislim.?"

„Ne bih se baš kladio u to. Jok. Te prnje nikad nisu za pse bile one kako se ono zvahu stvari." Počea se po uvu. „Dve metasintatičke promenljive. Izvini."

„Ti si drugo. Ti znaš šta sam. Uostalom, psi su prirodno nagi."

„Dakle, ljudi..."

Angua poče da se menja.

Gaspodove uši se prilepise za lobanju. Iako to nije želeo, zacvileo je.

Angua se izdužila.

„Znaš šta je najgore?", rekla je. „Kosa. Jedva je raščešljam. A noge mi budu kao da sam oralna njima."

Povukla je čaršav s kreveta i smotala ga oko sebe kao improvizovanu togu.

„Eto", rekla je. „Na ulicama svakoga dana vidaš i strašnije stvari. Gaspode?"

„Šta je?"

„Sad možeš da otvoriš oči."

Gaspod trepnu. Angua je u oba svoja obličja bila sasvim u redu, ali onih nekoliko prelaznih sekundi, dok su morfički signali jurcali između ćelija, nije bilo prizor koji biste želeli da posmatrate punog stomaka.

„Mislio sam da ćeš se valjati po podu i stenjati i čupati kosu i razvlačiti se“, cvileo je on. Angua je iskoristila ostatak svog noćnog vida da pogleda kosu u ogledalu.

„Što bih?“

„Da li... sve to... boli?“

„To ti je kao da kineš celim telom. Šta misliš, ima li on neki češalj? Znaš šta je češalj? Mislim, *svako* ima češalj...“

„Ti baš muški kijaš.“

„I četka za odeću bi mi poslužila.“

Sledili su se kad začuše škripu vrata.

Kerot uđe u sobu. Nije ih primetio u mraku, već je odmah otišao do stola. Videla se varnica i osetio miris sumpora kada je zapalio šibicu, a potom i sveću.

Skinuo je šlem i klonuo kao da je konačno uspeo da zbací neki teret s ramena.

Čuli su ga kako kaže: „To nije moguće!“

„Šta nije moguće?“, reče Angua.

Kerot se okrete.

„Otkud ti ovde?“

„Neko ti je ukrao uniformu dok si špijunirala po Esnafu“, suflirao je Gaspod.

„Neko mi je ukrao uniformu“, reče Angua, „dok sam bila u Esnafu ubica. i špijunirala.“

Kerot je i dalje zurio u nju. „Tamo je bio neki starac koji je sve vreme nešto mrmljao“, nastavila je ona očajnički da objašnjava.

„Milenijumska ruka i prcvoljak?“

„Da, to je taj...“

„Smrdljivi Ole Ron.“ Kerot uzdahnu. „Verovatno ju je nekome prodao za piće. Znam gde živi. Podseti me da odem do njega kad budem imao vremena.“

„Ne zanima te šta je imala na sebi dok je bila u Esnafu“, javio se Gaspod ispod kreveta.

„Kuš!“, reče Angua.

„Molim?“, reče Kerot.

„Saznala sam čija je ono bila soba“, poče ona brzo da objašnjava. „Neko po imenu...“

„Edvard d'Smrt?“, reče Kerot i sede na krevet. Prastare opruge ispustiše nešto kao *groink-groink-groink*.

„Kako si znao?“

„Mislim da je D'Smrt ukrao kuburu. I da je ubio Bina. Ali... Ubica koji ubija besplatno? To je gore nego ono o patuljcima i alatu. Čak je gore i od klovnova i njihovih lica. Čuo sam da je Srž zaista uznemiren. Poslao je ubice da traže mladića po čitavom gradu.“

„Oh. Dobro. Ne bih volela da budem u njegovim cipelama kada ga pronađu.“

„Ne bih voleo da budem u njegovim cipelama ni sada. Zato što znam gde su. One su na njegovim jadnim stopalima. A *ona* su mrtva.“

„Znači li to da su ga ubice pronašle?“

„Ne. Ali neko drugi jeste. A potom i Detritus i Kadi. Koliko se ja u to razumem, mrtav je već nekoliko dana. Shvataš? To nije moguće! Ali kada sam Binu skinuo nos i otro šminku, to je zaista bio on. I perika je bila od odgovarajućih vlasí. Sigurno je odmah otišao kod Hamerhoka.“

„Ali... neko je pucao u Detritusa. I ubio prošnjakinju.“

„Da.“

Angua sede do njega.

„A to nije mogao biti Edvard...“

„Tjah.“ Kerot otkači prsник i skide verižnjaču.

„Dakle, u pitanju je neko drugi. Treći čovek.“

„Ali nema tragova! Tu je samo neki čovek s pucom! Negde u gradu! Bilo gde! A ja sam umoran!“

Opruge ponovo napraviše *glink* kada je Kerot ustao i odvuкао se do stola. Seo je na stolicu, privukao list papira, dobro pogledao olovku, naoštrio je mačem i, posle kraćeg razmišljanja, počeo da piše.

Angua je ćutala i posmatrala ga. Na sebi je imao kožnu košulju kratkih rukava. Na levoj mišici imao je mladež. U obliku krune.

„Zapisuješ sve, kao kapetan Vajms?“, upitala ga je posle nekog vremena.

„Ne.“

„A šta onda radiš?“

„Pišem mami i tati.“

„Stvarno?“

„Redovno im pišem. Tako sam im obećao. Osim toga, to mi pomaže da razmišljam. Uvek im pišem kad hoću da razmislim o nećemu. A i tata mi vrlo često pošalje dobar savet.“

Ispred Kerota je stajala drvena kutija puna pisama. Kerotov otac je imao običaj da odgovara na poledini pisama koja mu je sin slao, pošto na dnu rudnika nema papira baš na svakom koraku.

„Kakav savet?“

„Obično nešto o rudarstvu. O pomeranju stenja. Znaš. Oslonac i poluga. U rudniku nema grešaka. Sve mora da se uradi ispravno.“

Ćulo se škripanje olovke po papiru.

Vrata su i dalje bila odškrinuta, ali ćulo se tiho kuckanje koje je kao neka vrsta metaforičke Morzeove azbuke kazivalo kako je kuća video da je Kerot u sobi s oskudno odevenom ženom i da bi mu bilo najdraže kad niko ne bi ćuo njegovo kucanje.

Narednik Kolon se nakašlja. Bilo je nećeg podrugljivog u tom kašlju.

„Da, naredniće?“, reće Kerot ne osvrnuvši se.

„Šta želite da sada uradimo, gospodine?“

„Podelite ih u patrole, naredniće. I to tako da u svakoj grupi bude bar po jedan trol, jedan patuljak i jedan ćovek.“

„Razumem, gospodine. Šta treba da rade, gospodine?“

„Treba da budu vidljivi, naredniće.“

„Razumem, gospodine. Gospodine? Jedan od dobrovoljaca, gospodine... to je gospodin Varikinaš iz Ulice brestova. On je vampir i radi u klanici, tako da...“

„Zahvalite mu se i pošaljite ga kući, naredniće.“

Kolon pogledna ka Angui.

„Da, gospodine. Jasno“, reće neodlućno. „Ali ne predstavlja on nikakav problem, gospodine, samo mu treba više hemoglobina u...“

„Ne!“

„Dobro. U redu. Ja ću, hmmm, ja ću mu reći, hmmm, da mođe da ide.“

Kolon zatvori vrata. I šarka je zvućala podrugljivo.

„Oslovljavaju te s gospodine“, reće Angua. „Jesi li primetio?“

„Znam. To nije u redu. Kapetan Vajms kađe da svako treba da misli svojom glavom. Problem je u tome što ljudi misle svojom glavom jedino kada im to narediš. Kako pišeš 'eventualno'?“

„Nikako.“

„Dobro.“ I dalje se nije okretao. „Mislim da ćemo uspeli da odrđimo mir u gradu do jutra. Videli su da postoji rešenje.“

Ne, nisu, reće Angua u privatnosti svog uma. Videli su tebe. To je kao hipnoza.

Ljudi žive tvoju viziju. Ti imaš svoj san, baš kao i Veliki Fido, samo što on sanja košmar, a ti sanjaš za sve nas. Misliš da je svako u sućtini dobar. A kada su u tvojoj blizini, i drugi to pomisle, na trenutak.

Odněkud spolja, do njih dopre zvuk marširanja. Detritusov vod je pravio još jedan krug.

Pa dobro. Ionako će pre ili kasnije saznati...

„Kerote?“

„Mmm?“

„Znaš... kada smo Kadi, trol i ja pristupili Straži - znaš li zašto smo to bili baš nas troje?“

„Naravno. Vi ste predstavnici manjinskih grupa. Jedan trol, jedan patuljak i jedna žena.“

„Ah.“ Angua je oklevala. Napolju je još bilo mesečine. Mogla bi da mu kaže, sjuri se dole, promeni se i napusti grad pre zore. Moraće to da učini. Bila je stručnjak za bežanje iz gradova.

„Nije baš tako“, reče ona. „Vidiš, u gradu ima mnogo *nemrtvih* bića i Patricij je insistirao da...”

„Poljubi je“, javio se Gaspod ispod kreveta.

Angua se sledila. Kerotovo lice je poprimilo uobičajeni blago zbunjeni izraz nekoga čije su uši upravo čule nešto u šta mu mozak nije bio programiran da poveruje. Pocrveneo je.

„Gaspode!“, prasnu Angua na vučjoj frekvenciji.

„Znam šta radim. Muško. Žensko. Sudbina“, reče Gaspod.

Angua ustade. Kerot skoči na noge i prevrnu stolicu.

„Moram da idem“, reče ona.

„Ammm. Nemoj da ideš...”

„Sada ispruži ruku“, reče Gaspod.

Nema šanse da ovo uspe, reče Angua u sebi. Nikada ne uspeva. Vukodlaci treba da se drže drugih vukodlaka. Samo oni mogu da ih razmeju...

Ali...

S druge strane... pošto će ionako pobeći...

Podigla je prst.

„Samo trenutak“, rekla je veselo, gurnula ruku pod krevet i izvukla Gaspada držeći ga za krzno na potiljku.

„Potreban sam ti!“, zacvile on kada ga je ponela ka vratima. „Pa on nema pojma! Njegovo poimanje dobrog provoda je da ti pokaže Kolosa od Morporka! Spusti me...”

Vrata se zalupiše za njim. Angua se naslonila na njih.

Završice se isto kao i u Pseudopolisu, i u Kvirmu, i u...

„Angua?“, reče Kerot.

Okrenula se.

„Ništa ne govori“, rekla je, „i možda će sve biti u redu.”

Posle nekog vremena, opruge ponovo ispustiše *glink*.

Ubrzo potom, kaplaru Kerotu se učinilo da se Disksvet pomerio. A nije se čak ni potrudio da izađe i otkáže hleb i novine.

Kaplar Kerot se probudio oko četiri izjutra, u taj mračni čas poznat samo noćnom soju, kao što su kriminalci, policajci i ostali mračni likovi. Ležao je na svojoj polovini uskog kreveta i zurio u zid.

To je *zaista* bila zanimljiva noć.

On jeste bio prostodušan, ali nije bio glup, i oduvek je biosvestan onoga što su neki nazivali *mehanimom*. Imao je prilike da upozna nekoliko mladih dama koje je vodio u okrepljujuće šetnje, pokazivao im neverovatne ograde i zanimljive javne zgrade, ali sve su na kraju iznenada gubile interesovanje. Iako je često patrolirao Kurvinim jendekom, za koji je madam Ma Dam iz Esnafa modiskinja pokušavala da ubedi Patricija da mu promeni ime u Ulica kupoprodaje naklonosti, Kerot sebe nekako nije video s njima, niti je mogao da odredi gde se on zapravo uklapa.

To nije bilo nešto o čemu bi pisao roditeljima. Oni su toga gotovo sigurno bili svesni.

Ustao je iz kreveta. U sobi je zbog navučenih zavesa bilo nepodnosljivo vruće.

Čuo je kako se Angua meškolji u krevetu i kotrlja na njegovu polovinu.

A onda je, obema rukama, uhvatio zavesu i naglo ih raširio puštajući okruglo, belo mesečevo lice da zaviri u sobu.

Učinilo mu se da čuje kako Angua uzdiše u snu.

Nad ravnicom je grmelo. Mogao je da vidi munje kako igraju na horizontu i da oseti miris kiše. Ali vazduh nad gradom bio je nepokretan i vreo, sparan zbog približavajuće oluje.

Pred njim se uzdizala silueta Tornja umetnosti. Viđao je tu zgradu svakog dana. Viđalo ju je pola grada.

Iza sebe je čuo kako opruge kreveta ispustiše *glink*.

„Mislim da će biti...“, zaustio je i okrenuo se.

Okrenuo se taman da propusti odblesak mesečine na nečem metalnom na krovu Tornja.

Narednik Kolon je sedeo na klupi ispred visoke peći zvane stražara.

Iznutra se začulo nekakvo lupanje. Kadi je došao desetak minuta ranije s torbom alata, nekoliko šlemova i odlučnim izrazom lica. Kolon nije imao ni najbližu predstavu šta taj mali đavo radi.

Ponovo je izbrojao, vrlo pažljivo štiklirajući, imena na svojoj tabli za pisanje.

Nije bilo ni tračka sumnje. Noćna straža je sada brojala gotovo dvadeset članova. Možda i više. Detritus se oteo kontroli i regrutovao još dva čoveka, jednog trola i drvenu lutku ispred Natijeve krojačke radnje.²⁸ Ako se to tako nastavi, moći će da otvore staru stražaru kod glavne kapije, baš kao u stara dobra vremena.

Nije mogao da se seti kada je Straža poslednji put imala dvadeset članova.

Isprva mu je to izgledalo kao dobra ideja. Ako ništa drugo, uspeli su da malo smire stvari. Ali Patricij će ujutru biti obavešten o svemu i poželeeće da vidi najstarijeg oficira.

Doduše, narednik Kolon više nije bio siguran ko je tu najstariji oficir. Činilo mu se da bi to trebalo da bude kapetan Vajms ili, iz razloga koji ni sam sebi nije umeo da objasni, kaplar Kerot. Međutim, kapetan nije bio tu, a kaplar Kerot je samo kaplar, tako da je Fred Kolon imao strašno predosećanje da će lord Vetinari, kada bude hteo da prema nekome od njih bude ironičan i govori stvari kao „A ko će njih da plaća, moliću lepo?“, izabrati upravo njega, Freda Kolona, da bez vesala plovi uz Ank.

A ponestajalo im je i činova. Ispod narednika je bilo samo četiri čina. Nobi je već jasno stavio do znanja da ne želi nove kaplare u svojoj blizini, tako da je pretilo da dođe do zagušenja na drumu karijere. Osim toga, stražari su shvatili da će dobiti unapređenje ako regrutuju pola tuceta novih ljudi. A kako je Detritus krenuo, do kraja meseca će postati Visoki Vrhovni Glavnokomandujući General.

A što je najčudnije u svemu tome, Kerot je i dalje samo...

Kolon podiže pogled kada je začuo lomljivu stakla. Nešto zlatno, neodređenog oblika, proletelo je kroz prozor na spratu, doskočilo i nestalo u mraku pre nego što je uspeo da razazna šta je u pitanju.

Vrata stražare se s treskom otvoriše i Kerot izađe s mačem u ruci.

„Gde je? Gde je?“

„Ne'am pojma. Šta je to, kog đavola, bilo?“

Kerot zastade.

„Uh. Nisam siguran“, rekao je.

„Kerote?“

„Naredniče?“

„Da sam na tvom mestu, mladiću, ja bih se obukao.“

Kerot je stajao i zurio u bledu svetlost svitanja.

²⁸ Što je, mnogo posle ovde opisanih događaja, poslužilo kao inspiracija za ankmorporčku narodnu pesmu spevanu za pištaljku i nazalni pasaž:

*„Sinoć kad se vraćah Donjim drumom širokim,
Regrutna je komisija ulicama išla. Hvatali su ljude za ruku i
govorili im da se dobrovoljno prijave Straži inače da ih
zveknu u njihove guuhuluug glave.
Zato se okrenuh pa odoh Piticinom ulicom ka Holofernu,
Sve pevajući: Tu-ra-li, itd.“*

„Ali samo sam se okrenuo i to je bilo tamo i onda sam...”

Spustio je pogled na mač u svojoj ruci, kao da je tek tada shvatio da ga ima.

„Oh, prokletstvo!”

Odjurio je natragu sobu i zgrabio pantalone. Dok je pokušavao da ih navuče, iznenada je postao svestan jedne kristalno bistre misli u svojoj glavi.

Kakva si ti budala nad budalama. Odmah si zgrabio mač, je l' tako? Sve si upropastio! Sada je pobjega i ti je više nikada nećeš videti!

Okrenuo se. Mali sivi pas stajao je na vratima i netremice ga posmatrao.

Od takvog šoka ona možda više nikada neće moći da se promeni. Pa šta ako je vukodlak? To ti nije smetalo dok nisi saznao! I da znaš da svaki biskvit koji bi tvoja malenkost bacila tom psiću na vratima ne bi bio straćen, ali pošto je, kad se malo bolje razmisli, verovatnoća da pri sebi sada imaš biskvit veoma mala, zaboravi da si to i pomislio. Dakle, stvarno si maher da sve upropastiš!

...pomislio je Kerot.

„Vau, vau”, reče pas.

Kerotovo čelo se nabra.

„To si ti, zar ne?”, reče Kerot i uze mač.

„Ja? Psi ne govore”, brzo reče Gaspod. „Valjda ja znam. Pas sam.”

„Reci mi kuda je otišla. Odmah! Inače ću...”

„Hoćeš li? Vidi”, neraspoloženo će Gaspod, „prvo čega se sećam u svome životu, dakle, prva stvar koju pamtim, jeste da su me stavili u džak i bacili u reku. Sa sve ciglom. Mene. A imao sam trupaste noge i izvrnuto uvo i sav sam bio kao pufnica. Dobro. Dakle, pošto je to Ank, razumeš ti mene, uspeo sam da izađem na obalu. Ali bio je to tek početak, a ono posle nije bilo mnogo bolje, znaš? Onda sam krenuo obalom *u vreći* vukući ciglu za sobom. Trebalo mi je tri dana da progrizem izlaz. A ti samo izvoli. Preti.”

„Molim te”, reče Kerot.

Gaspod se počea po uvu.

„Možda bih mogao da joj sledim trag”, rekao je. „Ako bih, znaš, imao dobar razlog za to.”

Ohrabrujuće je promrdao obrvama.

„Ako je pronađeš, daću ti sve što poželiš”, reče Kerot.

„Znači tako, *a? Ako*. Dobro. Pa da. Sve je to *ako*. A nešto unapred? Ej, bre, pa pogledaj ti ove šape. To se haba. A ovaj nos ne radi na vazduh. To ti je jedan fini instrumenat.”

„Ako ne počneš ovog trenutka da je tražiš”, reče Kerot, „lično ću...” Zastao je. Nikada u svom životu nije bio okrutan prema životinji.

„Lično ću prepustiti slučaj kaplaru Nobsu”, rekao je.

„To mi radi”, ogorčeno će Gaspod. „Podstakni me.”

Prislonio je svoj pegavi nos uz zemlju. Sve je to ionako bila samo predstava. Anguin miris lebdeo je u vazduhu poput duge.

„Zaista možeš da pričaš?”, reče Kerot.

Gaspod zakoluta očima.

„Naravno da ne mogu”, reče.

Stigao je do vrha kule.

Po celom gradu bile su upaljene lampe i sveće, kao da ih je neko razasuo pod njim. Deset hiljada zvezda na zemlji... a on je mogao da ugasi koju god je poželeo. Eto tako. Kao da je bog.

Bilo je prosto neverovatno kako su zvuci dopirali tako visoko. Baš kao da je bog. Mogao je da čuje zavijanje pasa i glasove. Povremeno bi se jedan, glasniji od ostalih, uzdigao u noćno nebo.

Ovo je bila moć. Moć koju je imao dole, moć da kaže: uradi ovo, uradi ono... to je bilo tako ljudski, ali ovo... ovo je bilo kao da je bog.

Podigao je kuburu, ubacio u nju novi okvir sa šest metaka, i nanišanio u nasumice odabrano svetlo. Pa na još jedno. I još jedno.

Stvarno nije bilo potrebe da ona prosjakinja bude ubijena. To nije bilo u planu. Siroti mali Edvard planirao je da to budu samo esnafske starešine. Za početak. Ostavi grad bez vodstva usred nemira, a onda izazovi njihovog protivkandidata i reci mu: Izvoli, vladaj, to je tvoja sudbina.

Bila je to *stara* bolest, to takvo razmišljanje. To pokupiš od kraljeva i smešnih bajki. Veruješ... ha... veruješ kako nekakav trik, kao što je izvlačenje mača iz kamena, može nekoga dovesti na presto. Mač u kamenu? U kuburi je bilo više magije nego u *tome*.

Zalegao je, pomilovao kuburu, i čekao.

Razdanilo se.

„Nifam diro nifta“, reče Uglješa i okrenu se na svojoj ploči.

Detritus ga udari toljagom u glavu.

„Ustaj vojsko! Živo, živo! Divan dan u vašoj Straži! Redove Uglješa, diž' se kad kažem, grdobo mala!“

Dvadeset minuta kasnije, krmeljivi narednik Kolon došao je da obiđe trupe. Svi su bili izvaljeni na klupama, s izuzetkom razvodnika Detritusa, koji je sedeo uspravno, sav u atmosferi profesionalnosti i spremnosti da priskoči.

„Dakle, ovako“, započe Kolon. „Sada, kada ste...“

„Slušaj 'vamo, slušaj dobro!“, viknu Detritus.

„Zahvaljujem, razvodniče Detrituse“, reče Kolon umornim glasom. „Danas se ženi kapetan Vajms. Formiraćemo počasni špalir. To uvek radimo kada se neko od stražara ženi. Zato hoću da šlemovi i prsnici blistaju. Hoću da kohorta šljašti. Neću da vidim ni tačkicu šroke... Gde je kaplar Nobs?“

Čulo se *dink* kada je ruka razvodnika Detritusa udarila u njegov novi šlem.

„Nije viđen satima, gospodine!“, raportirao je.

Kolon zakoluta očima.

„A neki od vas će... Gde je redov Angua?“

Dink. „Nije viđena od sinoć, gospodine!“

„Dobro. Preživeli smo prošlu noć, pa ćemo i današnji dan. Kaplar Kerot je rekao da otvorimo četvore oči.“

Dink. „Da, gospodine!“

„Razvodniče Detrituse.“

„Izvolite, gospodine.“

„Šta ti je to na glavi?“

Dink. „Razvodnik Kadi je to napravio za mene, gospodine. Specijalni misaoni šlem na navijanje.“

Kadi se nakašlja. „Ovi veliki komadi su elise za hlađenje, vidite? Ofarbani crno. Maznuo sam satni mehanizam od rođaka, a ove lepeze ubacuju hladni vazduh preko...“ Ućutao je kada je video Kolonov izraz lica.

„Na tome si radio čitave noći, zar ne?“

„Da, zato što sam shvatio da trolovski mozak...“

Narednik mu rukom dade znak da ućuti.

„I tako smo dobili vojnika na navijanje, a?“, reče Kolon. „Dakle, stvarno smo model armije.“

Gaspod je bio geografski postuđen. Znao je gde je, manje ili više. Nalazio se negde iza Vilajeta, između štala i pristaništa. Iako je poznavao čitav grad kao svoj džep, ovo nije bila njegova teritorija. Pacovi su bili veliki kao on, a on je bio veličine terijera. Na stranu što su ankmorporčki

pacovi bili dovoljno inteligentni da to shvate. Dva puta je šutnut od strane konja i jednom gotovo pregažen od strane kočije. I izgubio je trag. Ona je u begu vrludala, koristila krovove i nekoliko puta prešla reku. Vukodlaci su imali urođeni talenat za bekstvo od potere. Na kraju krajeva, bili su potomci onih koji su uspjeli da pobjegnu razjarenoj rulji. Oni koji to nisu mogli, nisu ni imali potomstvo. Pa čak ni grobove.

Nekoliko puta je gubio trag kraj kakvog zida ili niske kolibe, pa je morao da kruži sve dok ga ponovo ne pronađe.

Njegovim šizofreničnim psećim mozgom proletale su svakojake misli.

„Pametna kuca - tri careva grada“, mrmaljao je. „Svi kažu, dobra kuca. Ne, ne kažu, ovo radim samo zato što mi je zaprećeno. Veličanstveni nos. Nisam želeo da se pačam u ovo. Dobićeš kosku. Ja sam samo olupina na moru života. Ko je dobra kuca? Kuš.“

Na nebu se sunce polako uspinjalo ka zenitu. Na zemlji je Gaspod polako tonuo ka dnu.

Vilkins je raširio zavese. Svetlost je preplavila sobu. Vajms je nešto progundao i polako se uspravio u onome što je ostalo od njegove postelje.

„Zaboga, čoveče“, mumlao je, „kojim imenom zoveš ovo doba dana?“

„Devet izjutra, gospodine“, reče batler,

„Devet *izjutra*? Zar je to vreme za ustajanje? Ja obično ustajem tek predveče.“

„Ali gospodin više ne radi, gospodine.“

Vajms spusti pogled na klupko od čaršava i prekrivača. Sve mu je to bilo zamršeno oko nogu i uvezano u čvor. A onda se setio sna.

Hodao je gradom.

Dobro, možda je to više bilo sećanje nego san. Na kraju krajeva, navikao je da noću hoda gradom. Jedan deo njega nije odustao od toga. Jedan deo Vajmsa odlučio je da postane civil, ali stari deo je i dalje hodao, ne, *marširao* je novim korakom. Sve vreme mu se činilo da je grad napušten i da mu je neobično teško da korača.

„Želi li gospodin da ga ja obrijem ili će gospodin to učiniti sam?“

„Nervozan sam ako mi neko drži britvu blizu lica“, reče Vajms. „Ali ako mi upregneš konja u kočiju, pokušaću da stignem do drugog kraja kupatila.“

„Vrlo duhovito, gospodine.“

Vajms se ponovo okupao, jer mu se prohtelo. Iz zvukova koji su dopirali do njega, zaključio je da čitava kuća užurbano napreduje ka V času. Ledi Sibil je svom Venčanju posvetila svu onu efikasnost koju je inače ulagala u uzgajanje močvarnih zmajeva s klempavim ušima. Pola tuceta kuvara već tri dana se satiralo od posla u kuhinji. Ispekli su čitavog vola i napravili neverovatne stvari od retkog voća. Semu Vajmsu je do tog dana poimanje dobrog obroka bila džigerica bez crevac. *Haute cuisine* za njega su bili komadi sira na čačalicama, zabodeni u polovinu grejpfruta.

Odnekud je znao da buduće mladoženje ne treba da vide svoje izabranice na dan venčanja, možda za slučaj da uhvate maglu. Kakva šteta. Tako je želeo da s nekim popriča. Kada bi mogao s nekim da porazgovara, možda bi sve dobilo smisao.

Uzeo je brijač i pogledao lice kapetana Semjuela Vajmsa u ogledalu.

Kolon je salutirao, a potom se zagledao u Kerota.

„Da li je sve u redu, gospodine? Izgledate kao da vam je potrebno malo sna.“

Deset časova, ili različiti pokušaji na zadatu temu, počelo je da izbija po čitavom gradu. Kerot se odmakao od prozora.

„Bio sam u potrazi“, rekao je.

„Tri nova regruta od jutros“, reče Kolon. Došli su da se pridruže „Gosin Kerotovoj vojsci“. To ga je pomalo brinulo.

„Dobro.“

„Detritus im drži pešadijsku obuku“, reče Kolon. „Dobar je u tome. Prvo im čitav sat urliče na uvo. Posle toga rade sve što im kaže.“

„Hoću da svi raspoloživi ljudi budu raspoređeni po krovovima od palate do Univerziteta“, reče Kerot.

„Ubice su već tamo“, reče Kolon. „A i oni iz Lopovskog esnafa.“

„Oni su lopovi i ubice. Mi nismo. Hoću da neko ode na Toranj umetnosti...“

„Gospodine?“

„Da, naredniče?“

„Mi smo razgovarali... ja i momci... i...“

„Da?“

„Uštedeli bismo puno vremena kada bismo otišli kod čarobnjaka i pitali ih...“

„Kapetan Vajms nije davao mi pet para na magiju.“

„Nije, ali...“

„Bez magije, naredniče.“

„Da, gospodine.“

„Da li je počasni špalir spreman?“

„Da, gospodine. Kohorte im šljaste od purpura i zlata, gospodine.“

„Stvarno?“

„To je izuzetno važno, gospodine. Dobre i čiste kohorte. Da neprijatelj napuni gaće.“

„Dobro.“

„Samo što ne mogu da pronađem kaplara Nobsa, gospodine.“

„Da li je to problem?“

„Pa, to samo znači da će počasni špalir biti nešto pametniji, gospodine.“

„Poslao sam ga na specijalni zadatak.“

„Ammm... takođe ne znam gde je redov Angua.“

„Naredniče?“

Kolon se isprsi. Zvonjava je polako jenjavala.

„Jeste li znali da je ona vukodlak?“

„Ammm... kapetan Vajms je nekoliko puta natuknuo, gospodine...“

„Kako je natuknuo?“

Kolon ustuknu.

„Rekao je otprilike ovo: 'Frede, ona je prokleti vukodlak. To mi se ne dopada ništa više nego tebi, ali Vetinari je rekao da moramo da uzmemo i jednog od njih, a bolje da to bude vukodlak nego vampir ili zombi, i mi tu ne možemo ništa.' Eto, tako je natuknuo.“

„Shvatam.“

„Ja... žao mi je, gospodine.“

„Daj da preguramo današnji dan, Frede. Sve je to...“

...abing, abing, a-bing-bong...

„Nismo čak ni dali ovaj sat kapetanu“, reče Kerot izvadiвши ga iz džepa. „Sigurno je otišao misleći kako nas je baš briga. Sigurno se radovao što će dobiti sat. Znam da je to tradicija.“

„Bilo je ovo nekoliko ludih dana, gospodine. Uostalom, možemo mu ga dati posle venčanja.“

Kerot je vratio sat u džep.

„Valjda ste u pravu. Pa, naredniče, hajde da se malo organizujemo.“

Kaplar Nobs je napredovao kroz tamu ispod grada; Oči su mu se već navikie na pomrčinu. Žudeo je za cigarom, ali Kerot ga je upozorio da ne puši. Samo prati trag i donesi telo. I ne kradi nakit.

Ljudi su već počeli da pune Veliku salu Nevidljivog univerziteta.

Vajms je bio izričit u tome. Ni na čemu više nije insistirao. Nije on bio baš ateista posto ateizam nije bio pametan izbor u svetu s nekoliko hiljada bogova. On jednostavno nije nešto posebno voleo nijednog od njih i smatrao je da se bogova ne tiče što se on ženi. Odbio je da to bude u bilo kojoj crkvi ili hramu, ali Velika sala je izgledala dovoljno crkveno, što većina ljudi smatra obaveznom figurom u ovakvim prilikama. Na taj način se nijedan bog neće osećati obaveznim da prisustvuje, ali ako naleti, osećaće se kao kod kuće.

Rano je otišao tamo, jer na svetu nema beskorisnije stvari od mladoženje pred venčanje. Zamenljive Eme su zaposlele kuću.

Razvodnici su već bili tamo i čekali goste da ih pitaju za koga navijaju.

A muvalo se tu i nekoliko starijih čarobnjaka. Oni su se podrazumevali pozvanima na tako važno društveno venčanje, a pogotovu na gozbu koja sledi. Jedan pečeni vo teško da će biti dovoljan.

Uprkos dubokom nepoverenju prema magiji, čarobnjaci su mu se prilično dopadali. Nikada nisu izazivali nevolje. Ili bar nisu izazivali nevolje koje bi se *njega* ticale. Iako bi povremeno okrnjili vremenskoprstorni kontinuum ili doterali čamac realnosti preblizu brzacima haosa, oni nikada nisu kršili važeće *zakone*.

„Dobro jutro, arhirektore“, reče on.

Arhirektor Mastrum Ridkali, vrhovni vođa svih čarobnjaka Ank-Morporka ako bi se za time ukazala potreba, srdačno mu klimnu glavom.

„Dobro jutro, kapetane“, reče. „Moram priznati da ćete imati lep dan danas.“

„Hahaha, lep, lep, nego šta!“, rugao mu se Burzar.

„Oh, kuku meni“, reče Ridkali, „opet je odlepio. Uopšte mi nije jasan. Ima li neko pilule od suvih žaba?“

Mastrumu Ridkaliju, čoveku koga je Priroda stvorila da živi napolju i veselo kasapi sve što šušne u žbunju, nikako nije bilo jasno zašto je Burzar, čovek koga je Priroda stvorila da sedi u nekom sobičku i sabira brojeve, toliko nervozan. Svašta je pokušao ne bi li ga, kako je imao običaj da kaže, malo doveo u red. To je uključivalo grube šale, neočekivane jutarnje džoginge i iskakanje pred njega s maskom Vilija Vampira kako bi ga, po sopstvenim rečima, isterao iz stare kože.

Ceremoniju je trebalo da obavi dekan, koji ju je i izmislio, specijalno za tu priliku. U Ank-Morporku se službeno venčanje kod matičara svodilo na: „Oh, pa nek vam bude, ako baš morate.“

Pun entuzijazma, pozdravio je Vajmsa.

„Očistili smo orgulje, posebno za ovu priliku“, rekao je.

„Hahaha, orgulje!“, reče Burzar.

„I to prilično moćne...“ Ridkali zastade i rukom pozva nekoliko čarobnjaka-studenata. „Hoćete li samo da odvedete Burzara negde i naterate ga da malo prilegne?“, reče. „Izgleda da mu je ponovo neko davao meso.“

S drugog kraja Velike sale začu se nekakvo šistanje, a potom i prigušeni pisak. Vajms pogleda ka čudovišnom redu cevi.

„Osam studenata pumpa mehove“, reče Ridkali pokušavajući da nadjača pištanje. „Ima tri klavijature i sto registara, uključujući i dvanaest označenih sa?“

„Zvuči mi nemoguće za sviranje“, ljubazno će Vajms.

„Ah. Imali smo sreće da...“

Usledio je tako glasan zvuk da su im slušni živci jednostavno otkazali. Kada su se ponovo vratili u život, negde na pragu bola, uspeali su da prepoznaju prve taktove ekstremno dostojanstvenog Fondelovog *Svadbeneog marša*, odsvirane s poletom nekoga ko je otkrio da instrument pored tri klavijature ima i čitav dijapazon zvučnih efekata, od prdeža do pijukanja razdraganog pileta. Između eksplozija zvuka, povremeno se moglo čuti zadivljeno „uuuk!“

Negde ispod stola, Vajms je vrištao Ridkaliju na uvo: „Neverovatno! Ko ih je napravio?“

„Ne znam! Ali na poklopcu klavijature piše B. Džonson!“

Usledio je ropac kita, potom poslednji akord na verglu, a onda tišina.

„Momci su dvadeset minuta pumpali mehove“, reče Ridkali dok je ustajao i otesao prašinu s odore. „Samo malo prištedi registar za Glas Božiji i biće sve u redu.“

„Uuk!“

Arhitekt se ponovo okrenuo ka Vajmsu, koji je imao standardnu voštanu predsvadbenu grimasu. Sala je već počela da se puni.

„Nisam baš stručnjak u ovoj oblasti“, reče on, „ali samo bih da pitam imate li prsten?“

„Da.“

„Ko predaje nevestu?“

„Njen ujak Lofthaus. Malo je zvrknut u glavu, ali insistirao je da to bude on.“

„A kum?“

„Šta?“

„Kum. Znae šta je kum? On vam dodaje prsten i mora da se oženi nevestom ako vi pobjegnute i tako to. Dekan je sve to podrobno proučio, zar ne, dekane?“

„O, da“, reče dekan, koji je čitav prethodni dan proveo nad *Bukvarom etikecije* od ledi Didri Vagon. „Ona, kada jednom izađe, mora da se uda za nekoga. Neudate neveste koje bauljaju unaokolo bile bi opasnost za čitavu zajednicu.“

„Ja sam potpuno zaboravio kuma!“, reče Vajms.

Bibliotekar, koji je pustio orgulje da dođu do daha, sav se ozario.

„Uuk?“

„Pa, idite i pronađite, ga“, reče Ridkali. „Imate gotovo pola sata.“

„Nije to baš tako lako, znate! Oni ne rastu na drveću!“

„Uuuk?“

„Ne znam koga da pitam!“

„Uuuk.“

Bibliotekar je voleo da kumuje na venčanijima. Mogao je da do mile volje ljubi deveruše, a njima je bilo zabranjeno da pobjegnu. Zaista je bio razočaran što ga Vajms ignoriše.

Razvodnik Kadi se vredno peo unutrašnjim stepeništem Tornja umetnosti i gundao sebi u bradu. Znao je da nema prava da se žali. Izvlačili su slamku jer, kako reče Kerot, niko nema prava da od drugih traži ono što ni sam ne bi uradio. On je izvukao najkraću, što je značilo da će obezbeđivati najvišu zgradu u gradu. To je dalje značilo da će, ako i bude neke gužve, on to propustiti.

Nije obratio pažnju na tanko uže koje je visilo s kapka na visokoj tavanici. A i da jeste... šta s tim? Bilo je to samo uže.

Gaspod se zagledao u tamu.

Iz senke se čulo režanje. I to ne ono obično, pseće. Rani ljudi su mogli da čuju takve zvuke u dubinama pećina.

Gaspod sede. Repom je nesigurno lupkao po podu.

„Znao sam da ću da te nađem pre il' kasnije“, rekao je. „Nos je zakon, a? Najfiniji instrument kojim pas raspolaže.“

Ponovo se začulo režanje. Gaspod tiho zacvile.

„Ono što je“, reče, „ono što je... ono koje je ono što je, znaš... ono što sam poslat da uradim...“

I kasni ljudi su mogli da čuju takve zvuke. Kada je već bilo prekasno.

„Vidim da... nisi baš raspoložena za priču“, reče Gaspod. „Ali vidi... znam šta ti sad misliš. Pitaš se zar to *Gaspod* stvarno sluša čovekova naređenja?“

Zaverenički se osvrnuo preko ramena, kao da iza njega može naići nešto gore od onog što je bilo ispred.

„U tome ti i jeste suština psećeg života, znaš?“, reče. „To je ono što Veliki Fido ne može da uklaviri. Videla si sve one pse u esnafu, je l' tako? Čula si kako zavijaju. O, da, smrt ljudima, kako da ne. Ali iza svega toga postoji samo *strah*. Tu je taj glas koji kaže: loš pas. A on dolazi samo iznutra, iz kostiju, jer čovek je stvorio psa. Ja to znam. Voleo bih da ne znam, ali šta mogu? To je ta moja Moć. Znanje. Čitao sam knjige, što da krijem? Dobro, žvakao sam ih.“

Tama je utihnula.

„A ti si istovremeno i vuk i čovek, je l' tako? Nije to lako. Toliko sam shvatio. To ti je ona dihotomija, ili već tako nešto. Ti si pomalo kao pas, znaš? Jer, pas to u stvari i jeste. Pola vuk, a pola čovek. To si dobro rekla. Mi čak imamo i imena. Ha! Nama telo govori jedno, a glava drugo. Znaš, biti pas, to ti je pseći život. A mogu da se kladim da ne možeš da pobegneš od njega. Ne onako izistinski. On je tvoj gospodar.“

Tama je postala još tiša. Gaspodu se učinilo da je čuo pokret.

„On želi da mu se vratiš. Znaš, ako te on nađe, to je kraj. On će govoriti, a ti ćeš slušati. Ali ako se sama vratiš, biće to *tvoj* izbor. Bićeš srećnija kao ljudsko biće. Šta bih ja mogao da ti ponudim osim pacova i raznoraznih buva? Mislim, ne znam, ja ne vidim u čemu je tu problem. Samo treba da svakog meseca šest ili sedam dana provedeš u kući...“

Angua poče da zavija.

Malo je nedostajalo da Gaspodu opadne i ono malo dlaka na zadnjici. Pokušao je da se seti gde mu ono beše žila kucavica.

„Nemoj da me teraš da uđem i izvučem te odatle“, reče. Od srca je mislio to što govori.

„A hoću... samo da znaš... stvarno“, dodao je tresući se. „Daj bre, odvratno je biti pas.“

Malo je razmislio, pa uzdahnuo.

„Oh, setio sam se. To je ona što prolazi kroz vrat.“

Vajms je izašao na svetlost dana, iako je nije bilo previše. Oblaci su dolazili od Ose. I...

„Detrituse?“

Dink. „Izvol'te, kapt'ane Vajmse!“

„Ko su svi ovi ljudi?“

„Stražari, gospodine.“

Vajms je zapanjeno posmatrao šesticu stražara.

„Koji si ti?“

„Redov Hrolf Pidžama, gospodine.“

„A t... *Uglješa?*“

„Nifam kriv.“

„Nifam kriv, *gofpodine!*“, dreknu Detritus.

„*Uglješa? U Straži?*“

Dink. „Kaplara Kerot kaže da je u svakome zakopano nešto dobrote“, reče Detritus.

„A šta je tvoj posao, Detrituse?“

Dink. „Inženjerac za dubinske operacije, gospodine.“

Vajms se počea po glavi.

„To je bilo veoma blizu šali, zar ne?“, reče.

„To je zbog šlema koji mi je napravio moj ortak Kadi, gospodine. Ha! Sad niko ne može da kaže, gle, eno ga glupi trol. Sad moraju da kažu, vidi onog zgodnog vojnog trola, tako mlad a već razvodnik, velika je budućnost iza njega a Sudbina mu ispisana svud po telu.“

Vajms je pokušavao da svari to što je čuo. Detritus mu se smešio.

„A gde je narednik Kolon?“

„Ovde sam, kapetane Vajmse.“

„Frede, potreban mi je kum.“

„Tačno, gospodine. Pozvaću kaplara Kerota. On je u obilasku krovova...“

„Frede! Poznajem te više od dvadeset godina! Treba samo da budeš prisutan i ne radiš ništa. Frede, pa bar si ti dobar u tome!“

Kerot dođe trčecim korakom.

„Izvinite što kasnim, kapetane. Hm. Zaista smo želeli da to bude iznenađenje...”

„Šta? Kakvo iznenađenje?”

Kerot gurnu ruku u džep. „Pa, kapetane... u ime Straže... to jest, većeg dela Straže...”

„Sačekaj malo”, reče Kolon. „Dolazi njegovo lordovstvo.”

Topot kopita i zveket amova najaviše dolazak kočije lorda Vetinarija.

Kerot se osvrnuo da je pogleda. A onda ju je pogledao još jednom. Potom je podigao pogled.

Na krovu Tornja svetlucalo je nešto metalno.

„Naredniče, ko je na Tornju?”, rekao je.

„Kadi, gospodine.”

„Ah. Da.” Nakašljao se. „Bilo kako bilo, kapetane, mi smo se udružili i...” Zastao je. „Razvodnik Kadi, zar ne?”

„Da. On je pouzdan.”

Patricijeva kočija već je bila na pola puta do Sator skvera. Kerot je mogao da vidi vitku tamnu priliku na zadnjem sedištu.

Podigao je pogled ka velikoj sivoj silueti Tornja.

Potrčao je.

„Šta je bilo?”, reče Kolon. Vajms takođe potrča.

Detritusovi prsti kloparali su po zemlji dok je trčao za ostalima.

A onda je Kolon shvatio šta se dešava. Bilo je to kao da mu je neko zazviždao pravo u mozak.

„Oh, sranje”, rekao je sebi u bradu.

Kandže zagrebaše zemlju.

„Potegao je mač na mene!”

„A šta bi ti? Dečko je u jednom trenutku na krovu sveta, otkrio je novu zanimaciju u životu, verovatno bolju čak i od šetnji, a onda se okrene i ugleda vuka. Mogla si da mu nagovestiš. Znaš ono kao, sad su oni dani u mesecu i tako to? Zaista nemaš prava da ga kriviš.”

Gaspod ustade. „Hoćeš li sada da izađeš ili ću ja morati da uđem unutra i budem iskasapljen?”

Lord Vetinari je ustao kada je video da Straža trči ka njemu, Zato mu je prvi hitac prošao kroz butinu umesto kroz grudi.

Potom se Kerot probio do vrata kočije i bacio se preko Patricija. Zbog toga je naredni hitac prošao kroz Kerota.

Angua se išunjala napolje.

Gaspodu je malo laknulo.

„Ne mogu da se vratim”, reče ona. „Ja...”

Sledila se. Uši joj poskočiše.

„Šta? Šta?”

„On je povređen!”

Angua potrča glavom bez obzira.

„Ej bre! Čekaj!”, lajao je Gaspod za njom. „Tamo je Vilajet!”

Treći hitac je odvalio komadić s Detritusa, koji je udario u kočiju, prevrnuo se i pokidao uzde. Konji se razbežaše. Kočijaš je već stigao da munjevito uporedi uslove u kojima radi s nadnicom i da se potom izgubi u gužvi.

Vajms se bacio iza prevrnutе kočije. Naredni hitac udario je u kaldrmu blizu njegove ruke.

„Detrituse?”

„Da, gospodine?”

„Kako si?”

„Pomalo curim, gospodine.”

Novi hitac pogodio je točak kočije, malo iznad Vajmsove glave, i zavrteo ga.

„Kerote?”

„Pravo kroz rame, gospodine”, javio se Kerot.

Vajms se pridiže na laktove.

„Dobro jutro, vaše gospodstvo”, reče histerično. Izvio se i odnekud izvukao zgnječenu cigaru. „Imate li šibice?”

Patricij otvori oči.

„Ah, kapetane Vajmse. Šta se to događa?”

Vajms mu uputi osmeh. Čudno je, pomislio je, što se nisam osećao zaista živim dok neko nije pokušao da me ubije. Tek onda čovek primeti koliko je nebo plavo. Dobro, sad baš i nije plavo. Baš se naoblačilo. Ali ja i to primećujem.

„Sačekaćemo još jedan hitac”, rekao je. „A potom ćemo otrčati u pravi zaklon.”

„Čini mi se da... gubim dosta krvi”, reče lord Vetinari.

„Ko bi rekao da je uopšte imate u sebi”, reče Vajms s opuštenošću onih koji znaju da će uskoro umreti. „Kako si ti, Kerote?”

„Mogu da pomeram ruku. Boli ko... sam đavo, gospodine. Ali vi izgledate gore.”

Vajms spusti pogled.

Sav je bio krvav.

„Sigurno me je okrnulo parče kamena”, reče. „Nisam ni osetio.”

Pokušao je da zamisli kuburu.

Šest cevi, jedna do druge. Svaka ima svoje olovno zrno i punjenje od baruta br.1, slično kao kod arbaleta. Pitao se koliko li je vremena potrebno da se stavi novih šest...

Ali sad ga imamo! Iz Tornja postoji samo jedan izlaz!

Da, možda mi sedimo ovde, na otvorenom, izloženi njegovoj paljbi, ali sad ga imamo!

Šišteći i prdeći od nervoze, Gaspod je trčao kroz Vilajet. Srce mu je sišlo u pete kada je ispred sebe ugledao čopor pasa.

Gurao se i provlačio kroz šumu nogu.

Angua je bila okružena zubima.

Lavež je utihnuo. Nekoliko većih pasa sklonilo se u stranu i Veliki Fido oprezno stupi napred.

„Dakle”, reče on, „ovo što imamo ovde uopšte nije pas. Da nije špijun? Neprijatelji su uvek tu negde. Uvek. Izgledaju kao psi, ali iznutra su nešto drugo. Šta si radila?”

Angua zareža.

O, bogo moj, pomisli Gaspod. Možda bi mogla da izađe na kraj s nekoliko njih, ali to su *ulični* psi.

Provukao se ispod dva-tri stomaka i stupio u krug. Veliki Fido ga pogleda svojim zakrvavljenim očima.

„A i Gaspod je tu”, reče pudla. „Mogao sam da pretpostavim.”

„Ostavi je na miru”, reče Gaspod.

„A je l'? Borićes se sa svima nama zbog nje?”, reče Veliki Fido.

„Ja imam Moć”, reče Gaspod. „Ti to znaš. Učiniću to. Upotrebiću je.”

„Nemam ja vremena za ovo“, zareža Angua.

„Ne, nećeš“, reče Veliki Fido.

„Hoću.“

„Svaka šapa će se okrenuti protiv tebe.“

„Ja imam Moć. Odstupite. Svi.“

„Kakvu Moć?“, upita Buč. Slina mu se slivala s gubice.

„Veliki Fido zna“, reče Gaspod. „On je *obrazovan*. A sada ćemo ona i ja da odemo odavde, važi? Lepo i polako.“

Psi pogledaše ka Velikom Fidu.

„Drž'te ih“, reče on.

Angua pokaza zube.

Psi zastadoše.

„Vučja vilica je četiri puta jača od pseće“, reče Gaspod. „A to važi za *običnog* vuka.“

„Šta ste vi?“, prasnu Veliki Fido. „Vi ste čopor! Nema *milosti!* Drž'te ih!“

Ali, što reče Angua, čopor ne funkcioniše na taj način. Čopor je zajednica slobodnih pojedinaca. Čopor ne skače jer mu neko to kaže, već zato što je svaki član u istom trenutku odlučio da skoči.

Nekoliko većih pasa se zgrčilo...

Angua je, očekujući napad, prelazila pogledom preko njih.

Jedan pas je kandžama zagrebao zemlju.

Gaspod je duboko udahnuo i razmrdao vilicu.

Psi skočiše.

„MESTO!“, reče Gaspod ljudskom frekvencijom.

Komanda je odjeknula uličicom i pedeset procenata životinja ju je poslušalo. Kod većine je u pitanju bilo zadnjih pedeset procenata. Zadnje noge su ih u pola skoka izdale i sklupčale se...

„LOŠ PAS!“

...dok je ovo bilo praćeno naletom opšterasnog stida, od koga su se automatski zgrčili, što je bio prilično loš potez u letu.

Gaspod pogleda ka Angui dok su svuda oko njih padali zaprepašćeni psi.

„Rekoh li ti ja da imam Moć?“, kaza on. „A sad, *trk!*“

Psi nisu kao mačke. One će se pokoravati ljudskom rodu samo dok neko ne izmisli otvarač za konzerve kojim se može upravljati šapom. Ljudi su stvorili pse. Uzeli su vukove i dali im ljudske darove - nepotrebnu inteligenciju, imena, potrebu za pripadanjem i žestok kompleks niže vrednosti. Svaki pas sanja vučji san i zna da je to san o napadu na Stvoritelja. Svaki pas duboko u sebi zna da je *Loš pas*...

Ali histerični lavež Velikog Fida razbio je čini.

„Drž'te ih!“

Angua je galopirala po kaldrmi. Na drugom kraju ulice bila su neka kola. A iza njih zid.

„Ne na tu stranu!“, zacvileo je Gaspod.

Psi su nagrnuti ka njima. Angua skoči na kola.

„Ne mogu toliko da skočim!“, reče Gaspod. „Ne s ovakvom *nogom!*“

Skočila je dole, uhvatila ga za krzno na vratu i vratila se na kola. Odatle je produžila na krov daščare, pa preko ispusta - nekoliko joj se crepova otkočilo pod šapama i kliznulo u uličicu - na novi krov.

„Muka mi je!“

„Kuf!“

Angua je pretrčala preko slemena, preskočila uličicu s druge strane kuće i sručila se na nekakav prastari slamnati krov.

„Jooooj!“

„Kuf!“

Ali psi su ih i dalje sledili. To nije bilo mnogo teško, pošto su ulice u Vilajetu uglavnom bile prilično uske.

Ispod njih je proletela još jedna uličica.
Gaspod se divljački klatio u zubima vukodlaka.
„I dalje su nam za petama!”
Zažmurio je kada je Angua napregla mišiće.
„Oh, ne! Ne preko Ulice melase!”
Nalet ubrzanja se udružio s trenutkom smirenosti. Gaspod je zažmurio...
...Angua je doskočila. Kandžama je zagrebala po vlažnom krovu. Nekoliko crepova se sručilo na ulicu, ali uspela je da se otisne ka slemenu.
„Sad možeš da me pustiš”, reče Gaspod. „Odmah! Dolaze!”
Prvi psi su izbili na susedni krov, ugledali ponor između kuća i pokušali da se okrenu. Kandže su im se klizale po crepovima.
Angua se zadihano okrenula. Sve vreme je morala da zadržava dah da ne bi udahnula Gaspoda.
Čuli su Fidovo ludačko kevtanje.
„Kukavice! Tu nema ni sedam metara! Šta je to za vuka?”
Psi su sumnjičavo odmerili rastojanje. Pas ponekad dospe u situaciju kada mora da se zapita: šta sam ja?
„Lako je! Ja ću vam pokazati! Pazi sad!”
Veliki Fido se malo vratio da uzme zalet, zastao, zatrčao se... i skočio.
Teško da bi se ta putanja mogla nazvati lučnom. Pudlica je poletela kroz vazduh, odbačena ne toliko snagom mišića koliko onim što joj je gorelo u duši.
Prednjim šapama je dodirnuo crepove i zagrebao po klizavoj površini ne uspevajući da pronađe oslonac. U tišini je klizio niz krov, do ivice...
...i ostao da visi.
Pogledao je uvis, ka psu koji ga je držao.
„Gaspode? Jesi li to ti?”
„Jefam”, reče Gaspod punim ustima.
Pudla je bila laka kao perce, ali ni Gaspod nije bio mnogo teži. Počeo je da klizi napred i raširio je prednje noge ne bi li pronašao oslonac, ali nije uspevao. Nastavio je da klizi sve dok mu šape nisu bile na oluku, koji počeo da krcka.
Gaspod je imao neverovatno dobar pogled na ulicu, tri sprata ispod sebe.
„Oh, *do đavola!* reče.
Nečiji zubi ga uhvatiše za rep.
„Pusti ga”, reče Angua nerazgovetno.
Gaspod je pokušao da odmahne glavom.
„Preftani da fe koprfaf!”, reče krajičkom usta. „Dovra kufa- tvi sareva grava! Hvabvi paf-spasivaf nemofnih! Ne!”
Oluk ponovo zakrcka.
Tako to biva, pomislio je. Uvek ista priča...
Veliki Fido je nastavio da se vrpolti.
„Za šta me to držiš?”
„Va ogrvifu”, reče Gaspod kroz zube.
„Šta! Ma nek ide do đavola!”
Pudla je pokušala da se okrene i opako se zaljuljala u vazduhu.
„Pveftani da fe koprfaf, *glupfa* vukelo! Sve ćef da nas povufef za sovom!”, režao je Gaspod. Na drugom krovu, čopor je užasnuto posmatrao šta se dešava. Oluk je ponovo zakrckao.
Anguine kandže ostavljale su bele pruge po crepovima.
Veliki Fido se snažno trzao i migoljio ne bi li se izvukao iz ogrlice.
Koja je na kraju pukla.
Pas se okrenuo u vazduhu i zastao načas, pre no što je gravitacija došla po svoje.
„Slobodan!”
A onda je pao.

U trenutku kada su Anguine šape proklizale, Gaspod je poleteo unazad i mašući nogama sleteo iznad nje. Oboje su se uskobeljali do slemena i tamo se zaustavili.

Angua se potom otisnula ka narednom krovu, dok je Gaspod još pokušavao da rastera crvenu izmaglicu ispred očiju.

Ispjunuo je ogrlicu Velikog Fida, a ona je kliznula niz krov i pala preko ivice.

„O, hvala ti!“, viknuo je. „Baš ti hvala! Pa da! Samo ti mene ostavi! Tako treba! Ne brini za mene! Ako budem imao sreće, pašću odavde pre nego što krepam od gladi! O, da! Uvek ista priča! Ti i ja, malena! Zajedno! Svašta smo mogli!“

Osvrnuo se i pogledao pse koji su se nanizali na krovu s druge strane ulice.

„Bando jedna! Kući! LOŠ PAS!“, zalajao je.

Skliznuo je ka drugom kraju krova. Tamo se nalazila nekakva uličica, ali nije mogao da siđe u nju. Otpuzao je preko krova do susedne kuće, ali ni odatle nije bilo izlaza. Doduše, bio je tu jedan balkon, samo sprat niže.

„Sad budi maštovit“, mrmljao je. „To je prava stvar. Tvoj vuk, onaj vuk u tebi, on bi sad skočio, a kad ne bi mogao da skoči, bio bi u ćorsokaku. Dok ja, zahvaljujući nadmoćnosti svog intelekta, mogu da procenim onu kakoseonozvaše, i da primenom mentalnih procesa iznedrim rešenje.“

Munuo je gargojlu koja je čučala na ivici oluka.

„Ha hoheh?“

„Ako mi ne pomogneš da se spustim na onaj balkon, ima da ti zapišam uvo.“

VELIKI FIDO?

„Da?“

ŠENI.

Posle svega su ostale dve teorije o kraju Velikog Fida.

Jedna, koju je proturio pas Gaspod, zasnivala se na posrednim dokazima i glasila je da je njegove ostatke pokupio Smrdljivi Ole Ron i prodao ih krznaru, te da je Veliki Fido ponovo ugledao svetlost dana u obliku štitnika za uši i para rukavica.

Po drugoj, u koju su verovali svi ostali psi, a koja se zasnivala na nečemu što bismo vrlo oprezno mogli nazvati istinom u srcu, on je preživeo pad, otišao iz grada i završio na čelu čopora planinskih vukova koji su noću sejali strah po usamljenim farmama. To je prekopavanje đubrišta i čekanje otpadaka pred zadnjim vratima činilo... paaa, podnošljivijim. To će ionako trajati samo dok se Veliki Fido ne vrati.

Njegovu ogrlicu su čuvali na tajnom mestu i obilazili je sve dok je nisu zaboravili.

Narednik Kolon je vrhom svog koplja otvorio vrata.

Nekada davno, Toranj umetnosti je imao spratove. Sada je čitavom visinom bio šupalj i ispresecan zlatnim snopovima svetlosti iz drevnih prozora.

Jedan od snopova, ispunjen svetlucavim česticama prašine, padao je na ono što je donedavno bio razvodnik Kadi.

Kolon je oprezno gurnuo telo. Nije se pomeriio. Nije čak ni izgledalo kao da će se pomeriti. Savijena sekira je ležala kraj njega.

„Oh, ne“, ote se naredniku.

Odozgo se spuštalo tanko uže, slično onima kakva koristile ubice. Trzalo se. Kolon pogleda uvis i izvuče mač.

Mogao je da vidi sve do samog vrha, kao i to da na užetu nema nikoga. Što je značilo...

Nije se čak ni osvrnuo, i to mu je spaslo život.

Bacio se na pod tačno u trenutku kada se iz kubure, iza njegovih leđa, razlegla eksplozija. Kasnije se kleo da je osetio promaju kada mu je zrno proletelo iznad glave.

A onda je neko izronio iz dima i snažno ga udario, da bi potom kroz otvorena vrata izašao na kišu.

RAZVODNIK KADI?

Kadi poče da otresa prašinu sa *sebe*.

„Oh“, reče, „vidi ti ovo. Nisam verovao da ću preživeti. Ne posle prvih dvadeset metara.“

BIO SI U PRAVU.

Nestvarni svet živih već je počinjao da kopni, ali Kadi je s neodobravanjem posmatrao savijeni ostatak svoje sekire. Izgledao je kao da ga to mnogo više brine od savijenog ostatka Kadija.

„Pa pogledaj ti sad ovo!“, reče. „Tu sekiru je tata napravio baš za mene! Bilo bi to lepo oružje i za onaj svet!“

TO JE NEKI SAKRALNI OBIČAJ?

„Zar ti to ne znaš? Ipak si *ti* Smrt, zar ne?“

TO NE ZNAČI DA MORAM DA SE RAZUMEM U SAKRALNE OBIČAJE. LJUDE OBIČNO UPOZNAJEM *PRE* POGREBA. ONI KOJE SRETNEM POSLE UKOPA UGLAVNOM SU PRILIČNO UZBUĐENI I BEZ ŽELJE DA RAZGOVARAJU.

Kadi prekrsti ruke.

„Ako neću imati propisnu sahranu“, reče, „onda neću da idem. Moja napaćena duša će u agoniji lutati svetom.“

NE MORA, AKO NEĆE.

„More, nego šta nego 'oće!“, prasnu Kadijeva sen.

„Detrituse! Nema sad vremena za curenje! Trči u Toranj! Povedi i nekoliko ljudi sa sobom!“

Vajms je stigao do ulaza u Veliku salu s Patricijem preko ramena i Kerotom za leđima. Čarobnjaci su se načičkali oko vrata. Velike, teške kišne kapi počele su da padaju i šišteći isparavaju na vrelom kamenu.

Ridkali zavrnu rukave.

„Zvono li mu pakleno! Šta mu se to desilo s nogom?“

„Puca iz potaje! Sredite ga! A i kaplara Kerota!“

„Nema potrebe“, reče Vetinari pokušavši da se osmehne i ustane. „Prošlo je kroz mes...“

Noga popusti pod njim.

Vajms je trepnuo. Ovo nije očekivao. Patricij je oduvek bio čovek s odgovorom na svako pitanje, neko koga je nemoguće iznenaditi. Obuze ga osećaj da istorija landara na vetru...

„Mi ćemo se pobrinuti za to, gospodine“, reče Kerot. „Moji ljudi su na krovovima...“

„Ćut! Ostani ovde! To je naređenje! Vajms gurnu ruku u džep i zakači značku na svoj pocepani kaputić. „Ej, ti... Pidžamo! Treba mi mač!“

Pidžama je izgledao uvređeno.

„Naređenja primam samo od kaplara Kerota...“

„Ovog trenutka da si mi dao taj mač, grdobino mala! Tako! Hvala! A sada idemo u Tor...“

Na vratima se pojavila senka.

Bio je to Detritus.

Pogledali su u klonulo telo koje je nosio u naručju.

Bez ijedne reči položio ga je na klupu i otišao u ugao. Dok su se ostali okupljali oko zemnih ostataka razvodnika Kadija, trol je skinuo svoj sklepani šlem, premetao ga po rukama i posmatrao.

„Bio je na podu", reče narednik Kolon naslonivši se na dovratka. „Sigurno je gurnut sa stepeništa na samom vrhu. Tamo je bio još neko. Sigurno se spustio niz uže i zaskočio me s leđa."

„Nije vredno šilinga da te gurnu s vrha Tornja", odsutno reče Kerot.

Sa zmajem je bilo bolje, pomislio je Vajms. Tu bar znaš da te je ubio zmaj. On može i da ode, ali uvek možeš da kažeš: da, to je bio zmaj. Nije mogao da preskoči zid i postane neko drugi. Kod zmaja znaš s kime imaš posla. Ne moraš da...

„Šta je to u Kadijevoj ruci?", upitao je. Shvatio je da već neko vreme tupo zuri u tu stvar. Iščupao mu ju je iz stiska. Bilo je to parče crne tkanine.

„To nose ubice", tupo će Kolon.

„Kao i mnogi drugi", reče Ridkali. „Crno je crno."

„U pravu ste", reče Vajms. „Prerano je na osnovu ovoga preduzimati bilo kakve korake. Znao, mogao bih da izgubim posao zbog toga."

Mahnulo je tkaninom Vetinariju ispred lica.

„Ubice na sve strane", reče. „Čuvaju *stražu*. Izgleda da ništa nisu primetili, a? Dali ste im prokletu kuburu jer ste mislili da će je oni najbolje čuvati! Ni pomislili niste da je poverite stražarima!"

„Zar nećemo u poteru, kaplare Kerote?", reče Pidžama.

„U poteru za kime? Kuda?", reče Vajms. „Udario je Freda u glavu i pobegao. Mogao je da šmugne iza ćoška, ostavi kuburu kraj zida i šta onda? Ne znamo ni koga tražimo!"

„Ja znam", reče Kerot.

Ustao je držeći se za rame.

„Lako je trčati", reče. „Mi se siti natrčasmo. Ali ne lovi se lako. Lovi se tako što sedite na pravom mestu. Kapetane, hoću da narednik izađe napolje i kaže da imamo ubicu."

„Molim?"

„Zove se Edvard d'Smrt. Neka kaže da smo ga pritvorili. Da je uhvaćen i teško ranjen, ali živ."

„Ali mi nismo..."

„On je ubica."

„Mi nismo..."

„Da, kapetane. Ne volim da lažem. Ali možda je sada to potrebno. Uostalom, gospodine, to nije vaš problem."

„Nije? A što?"

„Povlaćite se iz službe za manje od jednog sata."

„Ali sada sam još uvek kapetan, kaplare. I zato ima da mi kažeš šta se dešava. Tako ti stoje stvari."

„Nemamo vremena, gospodine. Naredniče Kolone, postupi po naređenju."

„Kerote, *ja* sam još na čelu Straže! Ovde ja izdajem naređenja."

Kerot pognu glavu.

„Izvinite, kapetane."

„U redu je. Važno je da smo se razumeli. Naredniče Kolone?"

„Izvolite, gospodine."

„Objavi da smo uhapsili Edvarda d'Smrta. Ko god da je taj."

„Razumem, gospodine."

„A sledeći korak, Kerote?"

Kerot pogleda ka okupljenim čarobnjacima.

„Izvinite, gospodine?"

„Uuk?"

„Prvo bi trebalo da odemo do biblioteke..."

„Prvo", reče Vajms, „neka mi neko pozajmi šlem. Ne mogu da radim ako nemam šlem. Hvala, Frede. Tako... šlem... mač...značka. A *sada*..."

Pod gradom nije bilo tiho. Zvuk se raznoraznim putevima filtrirao naniže i čuo se kao neodređeno zujanje.

A video se i najslabasniji mogući odsjaj. Vode Anka, pri čemu dotično agregatno stanje treba shvatiti u najširem mogućem smislu reči, umivale su, razvući definiciju do ivice pucanja, ove tunele vekovima.

Sada se u njima čuo još jedan zvuk. Koraci u mulju, jedva čujni sve dok se uši ne naviknu na žamor u pozadini. Neodređeni oblik šunjabo se kroz tminu i zaustavio kraj kruga tame koji je vodio u bočni tunel...

„Kako se osećate, vaše gospodstvo?“, reče lelujava prilika kaplara Nobsa.

„Ko si ti?“

„Kaplar Nobs, gospodine!“, reče Nobi i vojnički pozdravi.

„Radiš za nas?“

„Da, gospodine!“

„Ah. Ti si patuljak, zar ne?“

„Nisam, gospodine. To je bio pokojni Kadi, gospodine! Ja sam jedno od ljudskih bića, gospodine!“

„Nisi zaposlen zahvaljujući... nekoj od posebnih procedura?“

„Ne, gospodine“, ponosno će Nobi.

„Budibogsname“, reče Patricij. Zbog gubitka krvi mu se pomalo vrtelo u glavi. Osim toga, arhirektor mu je dao punu čašu nečega što je nazvao čudesnim lekom, mada nije baš najbolje objasnio šta leči. Vertikalnost, za početak. Iako je bilo preporučljivo sedeti uspravno. Treba pokazati ljudima da je živ. Mnogo je radoznalaca virkalo kroz vrata. Bilo je važno ubediti ih da su glasine o njegovoj smrti obično preterivanje.

Kaplar i samonaimenovani čovek Nobs i još nekoliko stražara stajali su, po naređenju kapetana Vajmsa, oko Patricija. Neki od njih su bili mnogo viši nego što ih je pamtio.

„Ti, vrlo čoveče. Jesi li dobio Kraljev šiling?“, upitao je jednoga.

„Nifam uvo nifta.“

„Odlično, vrlo sam zadovoljan.“

A onda su se svi razbežali. Nešto zlatno i pomalo slično psu upalo je unutra i počelo da reži držeći njušku tik do tla. Potom se okrenulo i u velikim skokovima jurnulo ka biblioteci. Patricij je bio svestan sledećeg razgovora:

„Frede?“

„Molim, Nobi.“

„Da li ti je ovo izgledalo odnekud poznato?“

„Znam na šta misliš.“

Nobi se uzvrpoljio od nelagode.

„Trebalo je da je ukoriš što je došla bez uniforme“, reče.

„Malo teže.“

„Kada bih *ja* trčao unaokolo gole guzice, ti bi me oglobio pola dolara zbog nepropisnog odevanja...“

„Evo ti pola dolara, Nobi. A sad umukni.“

Lord Vetinari se kliberio ka njima. A onda se u uglu stvorio još jedan stražar. Jedan od ovih grmalja...

„Jeste li i dalje dobro, vaše gospodstvo?“, upita Nobi.

„Ko je onaj gospodin?“

Nobi je pratio Patricijev pogled.

„To je trol Detritus, gospodine.“

„Zašto on samo sedi?“

„Razmišlja, gospodine.”

„Već neko vreme se nije pomerio.”

„Sporo razmišlja, gospodine.”

Detritus ustade. Bilo je nečega u načinu na koji je to uradio, nekog nagoveštaja tektonskog pokreta kontinenta, nečega što će završiti zastrašujućim stvaranjem bezmernog planinskog venca, nečega što je nateralo prisutne da zastanu i pogledaju ga. Niko od njih nikada nije video nastanak planine, ali sada su stekli predstavu kako bi to moglo da izgleda: to je bilo nešto kao kad Detritus ustane držeći Kadijevu savijenu sekiru u ruci.

„Ali duboko, ponekad”, reče Nobi merkajući moguće putove za bekstvo.

Trol je pogledao okupljene kao da se pita šta oni tu zapravo rade. A onda je, mašući rukama, krenuo napred.

„Razvodniče Detrituse... ammm,.. pošto si bio...”, odvažio se Kolon.

Detritus ga je ignorisao. Kretao se sve brže, varljivo poput lave.

Stigao je do zida i sklonio ga s puta.

„Da li mu je neko dao sumpor?”, reče Nobi.

Kolon pogleda ka stražarima. „Redove Boksita! Redove Uglješa! Privedite razvodnika Detritusa!”

Dva trola najpre pogledaše Detritusova leđa, pa jedan drugog, i na kraju narednika Kolona.

Boksit je uspeo da salutira.

„Tražim dozvolu da odsustvujem zbog bakine sa'rane, gospodine.”

„Zašto?”

„Ako ne njena, gospodine, bude moja.”

„Nek nafe guuhuluug glave budu zvek”, reče Uglješa, nešto sporomisleniji od kolege.

Šibica je kresnula. Njena svetlost je u kanalizaciji izgledala kao rađanje supernove.

Vajms najpre zapali svoju cigaru, a potom lampu.

„Doktore Srž?”, rekao je.

Vrhovni ubica se sledio.

„Kaplar Kerot takođe ima samostrel”, reče Vajms. „Nisam siguran da bi ga upotrebio. On je dobričina. Misli da su to i svi ostali. Ja nisam. Ja sam zao, gadan i umoran. A sada, doktore, pošto ste imali vremena da razmislite, a pametan ste čovek... Šta ste radili ovde? Sigurno niste tražili posmrtnu ostatku mladog Edvarda, jer ga je naš kaplar Nobs još jutros odneo u službeni mrtvačnicu stražare, verovatno mu usput pokupivši sav sitniji nakit koji je imao, ali takav vam je naš Nobi. Zna, naš Nobi ima um kriminalca. Ali nema dušu kriminalca.

Nadam se da je očistio klovnovsku šminku sa sirotog momka. Jadničak. Iskoristili ste ga, zar ne? On je ubio jasnog starog Bina, pa ukrao kuburu, a bio je prisutan i kada je ona ubila Hamerhoka. Posle je ostavio pramen kose s Binove perike na do vratku. I baš kada je mogao da ga spase dobar savet, recimo da se sam preda, vi ste ga ubili. Zanimljivo je, ali *baš* zanimljivo, da čovek na Tornju nikako nije mogao biti mladi Edvard. Nikako s probodenim srcem. Znam da biti mrtav ne mora da bude prepreka tihim zadovoljstvima ovog grada, ali ne verujem da je mladi Edvard mnogo bazao unaokolo. Ono parče tkanine bilo je lep potez. Ali, znate, nikada nisam verovao u te gluposti - otiske stopala u leji cveća, izdajničku dugmad, i tome slično. Ljudi misle da policija to tako radi. Greška. Policijski posao je rmbanje i sreća. Ali mnogi bi poverovali. Bio je mrtav... koliko... ma ni dva dana, a ovde je lepo i friško. Izvukli biste ga napolje i, usuđujem se da kažem, vrlo verovatno prevarili one koji ne bi mnogo zagledali leš na stolu. I tako bi bio pronađen čovek koji je ubio Patricija. A dotle bi se, ako se ne varam, grad podelio na dva zaraćena tabora. Dogodilo bi se tu još nekoliko ubistava. Samo me zanima da li bi vas to potreslo.” Zastao je. „Još ništa niste rekli.”

„Vi to ne razumete”, reče Srž.

„Šta?”

„D'Smrt je bio u pravu. Bio je lud, ali bio je u pravu.”

„U vezi sa čime, doktore Srž?”, reče Vajms.

A onda je ubica utonuo u tamu i nestao.

„O, ne”, reče Vajms.

Kroz tamu je odjeknuo šapat.

„Kapetane Vajmse? Jedna od stvari koje dobar ubica nauči jeste da...”

Začula se gromoglasna eksplozija kada se lampa razletela.

„...nikada ne stoji blizu svetla.”

Vajms se bacio na pod i otkotrljao. Naredni hitac zabio se vrlo blizu njega i osetio je prskanje vode.

Vode je bilo i ispod njega.

Ank je nadolazio i voda je, u skladu sa zakonima starijim i od samog grada, pronalazila svoj put do tunela.

„Kerote”, prošaputa Vajms.

„Da?”, začuo je glas iz katran-tame sa svoje desne strane.

„Ništa ne vidim. Poslednju šibicu sam iskoristio da zapalim onu prokletu lampu.”

„Osećam da voda nadire.”

„Mi...”, zaustio je Vajms, i ućutao čim je u mislima stvorio sliku skrivenog ubice kako nišani ka izvoru glasa.

Trebalo je da ga odmah ubijem, pomislio je. Ipak je on ubica!

Morao je da se malo izdigne kako bi mu lice ostalo iznad rastućeg nivoa vode.

A onda je čuo tiho pljuskanje. Srž im se približavao.

Začulo se nekakvo grebanje, a onda se upalilo svetlo. Srž je zapalio baklju i Vajms podiže pogled ka mršavom čoveku obasjanom plamenom. U drugoj ruci mu beše kubura.

Vajmsu je iz sećanja isplivalo nešto što je naučio još kad je bio mladi stražar. Ako već *moraš* da gledaš vrh strele s pogrešne strane, i ako u potpunosti zavisiš od čoveka koji drži luk, moli se da je taj čovek zao. Jer zlo traži moć, moć nad ljudima, i on će želeći da vidi da se plašiš. Želeće da ti *znaš* da ćeš umreti. I zato će pričati. Likovaće.

Gledaće te kako se slamaš. Odlagaće trenutak smrti kao što neko odlaze paljenje dobre cigare.

I zato se iz petnih žila nadaj da je taj čovek zao. Dobar čovek će te ubiti bez reči.

A onda je, na njegov potpuni užas, Kerot ustao.

„Doktore Srž, hapsim vas zbog ubistva Roždena Hamerhoka, Edvarda d'Smrta, klovna Bina, Letice Knibs i razvodnika Kadija, pripadnika Gradske straže.”

„Ilju, zar ih je toliko bilo? Bojim se da je Edvard ubio brata Bina. Bila je to njegova ideja. Budala mala. Rekao je da *nije* hteo. A, koliko sam shvatio, Hamerhok je poginuo nesrećnim slučajem. Strašna nesreća. Prčkao je po kuburi, ona je opalila, metak se odbio od njegovog nakovnja i ubio ga. Tako je bar Edvard rekao. Došao je kod mene odmah posle toga. Bio je veoma uznemiren. Sve je priznao. A onda sam ga ubio. Pa, šta sam drugo mogao da uradim? Bio je prilično zveknut. S takvima nema dogovora. Mogu li vas zamoliti da odstupite, gospodine? Ne bih voleo da vas ubijem. Ne! Osim ako ne budem prinuđen!”

Vajms je pomislio da se Srž raspravlja sa samim sobom.

„Počeo je da bulazni”, reče Srž. „Rekao je da je kubura ubila Hamerhoka. Pitao sam ga da li je to bila nesreća. Rekao je ne, nije bila nesreća, kubura je ubila Hamerhoka.”

Kerot je prišao još jedan korak. Srž kao da je bio u nekom svom svetu.

„Ne! Kubura je ubila i prosjakinju. Nisam ja! Zašto bih ja učinio tako nešto?”

Srž je zakoračio unatrag, ali kubura se okrenula ka Kerotu. Vajmsu se činilo da se oružje pomera svojom voljom, kao životinja koja njuši vazduh...

„Dole!”, prosikta Vajms. Ispružio je ruku i pokušao da dohvati svoj samostrel.

„Rekao je da je kubura ljubomorna! Hamerhok bi napravio mnogo kubura! Ni makac!”

Kerot je napravio još jedan korak.

„Morao sam da ubijem Edvarda! Bio je romantičar, sve bi zabrljao! Ali Ank-Morporku je potreban kralj!”

Puška se trznula i opalila u istom trenutku kada se Kerot bacio u stranu.

Tuneli su bleštali mirisima, uglavnom kiseložutim i zemljanonarandžastim nijansama starih odvoda. Osim toga, gotovo da i nije bilo strujanja vazduha koje bi bilo šta promenilo. Linija koja je predstavljala Srža, vijugala je kroz memlu. Osećao se i miris kubure, ljut kao rana.

Osetila sam miris kubure u Esnafu, pomislila je, pošto je Srž prošao hodnikom. Gaspod je rekao da je to normalno, jer je kubura dugo bila tamo. Ali iz nje nije *kubureno* u Esnafu. Osetila sam miris jer je neko od njih kuburio iz nje.

Gacajući kroz vodu, stigla je do velike dvorane i nosećim videla njih trojicu. Nejasno obličje koje je mirisalo na Vajmsa, onaj koji je padao bio je Kerot, i onaj koji se okrenuo s kuburom...

A onda je prestala da misli glavom i prepustila kontrolu svom telu. Vučji mišići naterali su je da jurne i skoči. Voda joj je s krzna prštala na sve strane, a pogled joj je bio prikovan za doktorov vrat.

Kubura je opalila četiri puta. Bez promašaja.

Pod njenim snažnim naletom ubica se zatetura unazad.

Vajms skoči kao da izranja iz eksplozije vode.

„Šest hitaca! To je šest hitaca, kopile! Sad si moj!”

Kada je Vajms pošao ka njemu, Srž se okrenu i jurnu ka tunelu prskajući vodu na sve strane.

Vajms zgrabi Kerotov samostrel, očajnički nanišani i povuče obarač. Ništa se nije dogodilo.

„Kerote! Budalo jedna! Nikada ne otkočiš oružje!”

Vajms se okrenu.

„Hajde, čoveče! Ne možemo ga pustiti da pobjegne!”

„Kapetane, ovo je Angua.”

„Molim?”

„Mrtva je!”

„Kerote! *Slušaj*. Umeš li da pronađeš izlaz odavde? *Ne umeš!* Zato pođi sa mnom!”

„Ja... ne mogu da je ostavim ovde. Ja...”

„*Kaplane Kerote! Za mnom!*”

Kroz sve dublju vodu Vajms je trčao i gacao ka otvoru u kome je nestao Srž. Tlo je bilo nagnuto i on oseti je kako polako izlazi iz vode.

Nikada ne daj progonjenome vremena za odmor. To je naučio prvog dana u Straži. Ako već *moraš* nekog da juriš, onda to i radi. Daj beguncu vremena da stane i razmisli, i iza prvog ugla ćeš ugledati čarapu punu peska kako leti ka tebi.

Tunel se sužavao.

Bilo je tu još prolaza. Kerot je bio u pravu. Ovo su gradile stotine ljudi, godinama. Ank-Morpork je ležao na Ank-Morporku.

Vajms se zaustavio.

Više se nije čulo pljuskanje, a svuda oko njega zjapili su otvori tunela.

A onda je u jednom od njih ugledao blesak.

Jurnuo je ka njemu i ugledao par nogu kako vise iz otvora na tavanici.

Bacio se ka njima i uhvatio čizmu baš kada je počela da nestaje u otvoru. Osetio je trzaj i čuo kako telo pada na pod.

Uhvatio se za ivicu otvora i uskobeljao u gornju prostoriju.

To nije bio tunel, već nešto slično podrumu. Okliznuo se u blatu i udario u zid lepljiv od sluzi. Na čemu je to ležao Ank-Morpork?

Srž je bio samo metar-dva dalje. Pokušavao je da ustrči uz nekakvo stepenište. Na vrhu su se nalazila odavno istrulela vrata.

Bilo je još stepeništa i još soba. Požari i poplave, poplave i ponovna gradnja. Sobe su se pretvarale u podrume, podrumi u temelje. Trka nije bila ni najmanje elegantna: obojica su se klizali, ustajali i padali, i probijali se kroz draperije od sluzi. Srž je tu ranije ostavio nekoliko sveća. Davale su tek toliko svetla da Vajms poželi da ih nema.

A onda je pod nogom osetio suv kamen, ali to nije bio novi prolaz, već rupa u zidu. Bilo je tu buradi, komada nameštaja i svakojakih ostavljenih i zaboravljenih starudija.

Srž je ležao nedaleko od njega, borio se za dah i pokušavao da ubaci novi okvir sa cevčicama u kuburu. Vajms je uspeo da se podigne na kolena i šake i duboko udahnuo. Na obližnjem zidu ugledao je sveću.

„Imam... te", produhao je.

Srž je, ne ispuštajući kuburu, pokušao da ustane.

„Prestar... si ti... za trčanje...", izustio je Vajms.

Srž se uspravio i zateturao. Vajms razmisli. „Ja sam prestar za trčanje", dodao je i bacio se na protivnika.

Počeli su da se valjaju po podu. Kubura je bila između njih. Tek je mnogo kasnije Vajms pomislio da je poslednje što bi iole razuman čovek uradio bilo da se potuče s ubicom. Oni su bili prepuni skrivenog oružja. Ali Srž nije želeo da pusti kuburu. Stiskao ju je obema rukama i pokušavao da udari Vajmsa kundakom ili cevi.

Čudno je, ali ubice su veoma malo znale o borbi bez oružja. Uglavnom su bili dovoljno dobri u oružanoj borbi, tako da im to nije ni bilo potrebno. Gospoda se bore oružjem, a niže klase šakama.

„Imam te", dahtao je Vajms. „Uhapšen si. Uhapsi se već jednom, kad ti kažem."

Ali Srž nije popuštao. Vajms se nije *usuđivao* da popusti. Duboko koncentrisani, brektali su i očajnički cimali kuburu napred-nazad.

Opalila je.

Sevnu crveni plamen, zasmrde na petarde i tri puta se začu zvuk *zing!* posledica odbijanja nečeg od zida. Nešto je pogodilo Vajmsov šlem i *zingnulo* ka plafonu.

Vajms pogleda u doktorovo iskrivljeno lice. Potom povi glavu i snažno cimnu kuburu.

Ubica vrisnu i pusti cev da bi se uhvatio za nos. Vajms se otkotrijao, držeći kuburu obema rukama.

Pomerila se. Kundak mu se iznenada stvorio na ramenu, a prst na obaraču.

Moj si.

On nam više nije potreban.

Bio je toliko zaprepašćen glasom da je kriknuo.

Kasnije se kleo da nije on povukao obarač. Pomerio se sam od sebe i povukao njegov prst za sobom. Kubura mu se zarila u rame, a na zidu iznad doktorove glave malter se raspršao i nikla je petnaestak centimetara široka rupa.

Vajms je bio jedva svestan, iako mu je crvena izmaglica mutila pogled, da je Srž istrčao i zalupio vrata za sobom.

Svu mržnju i sve što je pogrešno, sve ja mogu da popravim.

Vajms je stigao do vrata i uhvatio se za bravu. Bio je zaključan.

Odmakao se, potpuno nesvestan svojih misli, i pustio da obarač još jednom povuče njegov prst. Veći deo vrata i dovratka pretvorio se u rupu nazubljenih ivica.

Vajms je nogom razbio ostatak daščica i pustio da kubura vodi.

Nalazio se u nekom hodniku. Desetak mladića virilo je iza poluotvorenih vrata i zapanjeno ga posmatralo. Svi su bili u crnom.

Bio je u Esnafu ubica.

Jedan šegrt ga prezrivo odmeri i reče:

„A ko si sad pa ti?"

Kubura se okrete ka njemu. Vajms je uspeo da podigne cev u trenutku kada je opalila, tako da se samo odvalio dobar deo plafona.

„Ja sam zakon, kurvini sinovi!“, viknuo je.

Buljili su u njega.

Sve ih pobij. Očisti svet.

„Kušuj more!“ Vajms, prašnjavi stvor zakrvavljenih očiju, s koga se cedila sluz, stvor iznikao iz zemlje, prostrelio je šegrtu pogledom.

„Kuda je otišao Srž?“ Izmaglica mu se kovitlala u glavi. Ruka poče da se grči od napora da ne opali.

Dečak brže-bolje pokaza prstom ka stepeništu. Stajao je veoma blizu kada je kubura opalila. Na njemu je bilo toliko maltera da je izgledalo kao da ima perut samog đavola.

Kubura ponovo polete i odvuče Vajmsa kraj momaka, pa uz stepenice na kojima su se još videli blatnjavi tragovi. Našao se u novom hodniku. Vrata su počela da se otvaraju. Zatvorila su se kada je kubura ponovo opalila, ovoga puta u luster.

Hodnik je vodio do prostranog podesta na vrhu mnogo impresivnijeg stepeništa s jedne i velikih hrastovih vrata s druge strane.

Vajms hicem razvali bravu i šutnu vrata, a potom uspe da ukroti kuburu i sagne se. Strelica iz samostrela prozviždala mu je iznad glave i pogodila nekoga daleko u hodniku.

Ubij ga! UBIJ!

Srž je stajao iza svog stola i grozničavo pokušavao da ugura novu strelicu u ležište.

Vajms je pokušao da smiri pevanje u ušima.

Ali... što da ne? Zašto ne bi opalio? Ko je uopšte taj čovek? Oduvek je želeo da učini grad čistijim mestom, a možda je ovo dobar početak. Onda će ljudi shvatiti šta je zakon...

Očistiti svet.

Otpočelo je podne.

Napuklo bronzano zvono na Učiteljskom esnafu počelo je da zvoni i imalo je podne samo za sebe, čitavih sedam otkucaja, pre nego što ga je sat s Pekarskog esnafa, inače podešen da žuri, sustigao.

Srž se uspravio i počeo da se povlači ka kamenom stubu, ne bi li se sakrio iza njega.

„Ne možeš da pucaš u mene“, rekao je, posmatrajući kuburu. „Znam zakon. Kao i ti. Ti si stražar. Ne možeš da me hladnokrvno ubiješ.“

Vajms začkilji preko cevi.

Biće lako. Obarač ga je vukao za prst.

Treće zvono poče da odbija.

„Ne možeš tek tako da me ubiješ. Takav je zakon. A ti si stražar“, ponovio je doktor Srž. Olizao je suve usne.

Cev se malo spustila. Srž je gotovo odahnuo.

„Da. Ja sam stražar.“

Cev je ponovo poskočila i ustremila se ka Sržovom čelu.

„Ali kada zvona prestanu da zvone“, tihim glasom reče Vajms, „neću više biti stražar.“

Ubij ga! UBIJ!

Vajms je gurnuo kundak ispod miške tako da mu je sada jedna ruka bila slobodna.

„Obavićemo to po pravilima“, rekao je. „Po pravilima. Mora da se uradi po pravilima.“

Ne spuštajući pogled, izvukao je svoju značku iz ostatka kaputića. Sijala je, iako je bila blatnjava. Redovno ju je glancao. Kada ju je jednom ili dvaput bacio uvis, kao novčić, bakar je i dalje svetlucao.

Srž ju je posmatrao poput mačke.

Zvonjava je jenjavala. Većina tornjeva utonula je u tišinu. Čuli su se još samo gong na Hramu Malih bogova i zvona na Esnafu ubica, koja su uvek pomodno kasnila.

Gong je prestao da zvoni.

Doktor Srž je spustio samostrel, pažljivo i precizno, na sto ispred sebe.

„Eto! Spustio sam ga.“

„Ah“, reče Vajms. „Još samo da se pobrinem da ga ponovo ne uzmeš.“
Crno zvono na Esnafu ubica odzvanjalo je svoje viđenje podneva.
I prestalo.
Tišina je odjeknula kao prasak groma.
Metalni zvuk pada Vajmsove značke na pod ispunio ju je do poslednje pukotine.
Podigao je kuburu i polako pustio napetost da mu iščili iz ruke.
Začulo se zvono.
Bila je to tiha, vesela pesmica, čujna samo u toj bezvučnoj komori...
Kling, bing, a-bing, bong...
...ali mnogo tačnija od peščanih i vodenih satova i klatna.
„Spustite kuburu, kapetane“, reče Kerot polako se penjući uz stepenice.
U jednoj ruci je držao mač, a u drugoj džepni sat
...bing, bing, a-bing, kling...
Vajms se nije ni pomakao.
„Spustite je. Spustite je, kapetane.“
„Mogu da sačekam još jedno zvono“, reče Vajms.
...a-bing, a-bing...
„Ne mogu vas pustiti da to učinite, kapetane. To bi bilo ubistvo.“
...klong, a-bing...
„Hoćeš da me sprečiš, zar ne?“
„Da.“
...bing... bing...
Vajms je polako okrenuo glavu.
„On je ubio Anguu. Zar ti to ništa ne znači?“
...bing... bing... bing... bing...
Kerot klimnu.
„Da. Ali lični problemi su manje važni.“
Vajms pogleda napred. Lice vrhovnog ubice, usta otvorenih od straha, lebdelo je na vrhu
cevi.
...bing... bing... bing... bing... bing...
„Kapetane Vajmse?“
...bing.
„Kapetane? Značka 177, kapetane. Nikada nije bila prljavija.“
Pulsirajući duh kubure jurnuo je Vajmsovim rukama i sudario se s kamenim zidom
vajmsastosti na putu ka prstima.
„Bolje da je spustim, kapetane. Više vam neće biti potrebna“, reče Kerot kao da
razgovara s detetom.
Vajms se zagledao u predmet u svojim rukama. Vrisak kao da je postao prigušen.
„Spuštaj to, stražaru! To je naređenje!“
Kubura pade na pod. Vajms je salutirao i tek onda shvatio šta radi. Treptao je ka Kerotu.
„Lični problemi su manje važni?“, rekao je.
„Slušajte“, reče Srž, „žao mi je zbog... devojke, to je bio nesrećan slučaj, samo sam hteo
da... Eto dokaza! Eto...“
Srž gotovo uopšte nije obraćao pažnju na stražare. Povukao je kožnu torbicu sa stola i
mahnuo im njome.
„Tu je! Sve je tu, vaša milosti! Dokazi! Edvard je bio glup, mislio je da je sve u kruni i
ceremoniji, nije ni znao šta je pronašao! A onda, poslednje noći, bilo je kao da...“
„Zaista me ne zanima“, mumlao je Vajms.
„Gradu je potreban kralj!“
„Ali mu nisu potrebne ubice“, reče Kerot.
„Ali...“
A onda je Srž čučnuo i dohvatio kuburu.

Vajms je u jednom trenutku pokušao da sredi misli, da bi u narednom one odlepršale ka rubovima svesti. Buljio je u otvor cevi. Ona mu se kezila.

Srž se sručio na stub, ali kubura je ostala mirna i nastavila da *se* nišani ka Vajmsu.

„Sve je ovde, milosti“, nastavio je da govori. „Sve je zapisano. Baš sve. Mladeži, proročanstva, rodoslovi i sve ostalo. Čak i vaš mač, to je *onaj* mač!“

„Stvarno?“, reče Kerot. „Mogu li da pogledam?“

Kerot je spustio mač i, na Vajmsovo zaprepašćenje, prišao stolu i izvukao iz torbe svežanj dokumenata. Srž je klimao s odobravanjem, kao da posmatra poslušnog dečaćića.

Kerot je pročitao prvu stranu i prešao na narednu.

„Ovo je zaista zanimljivo“, reče.

„Jeste, ali moramo najpre da uklonimo ovog dosadnog policajca“, reče Srž.

Vajmsu se činilo da može da vidi sve do kraja cevi i olovne kuglice koja će uskoro poleteti ka...

„Prava šteta“, reče Srž. „Da ste samo imali...“

Kerot stade ispred kubure. Pokret njegove ruke bio je munjevit. Gotovo se ništa nije čulo.

Moli se da nikada ne naletiš na dobrog čoveka, pomislio je Vajms. Taj će te ubiti bez ijedne reči.

Srž spusti pogled. Na njegovoj košulji bilo je krvi. Podigao je ruku do mača koji mu je virio iz grudi i pogledao Kerota.

„Ali zašto? Mogli ste biti...“

A onda je umro. Kubura mu je ispala iz ruke i opalila u pod.

Zavladao je muk.

Kerot uhvati dršku svog mača i izvuče ga. Telo je klonulo.

Vajms se naslonio na sto i pokušavao da dođe do daha.

„On i... njegova... prokleta... jazbina“, dahtao je.

„Gospodine?“

„On... on te je oslovio sa *milosti*“, reče Vajms. „Šta je bilo u toj...“

„Kasnite, kapetane“, reče Kerot.

„Kasnim? Kasnim? Na šta misliš?“ Vajms se borio da spreči svoj mozak da se pridruži realnosti.

„Trebalo je da se venčate...“ Kerot pogleda na sat, a potom ga glasno zatvori i pruži ga Vajmsu. „Pre tačno dva minuta.“

„Da, da. Ali on te je zvao *milosti*, čuo sam...“

„Učinilo vam se, gospodine Vajmse.“

Do Vajmsovog uma probila se jedna misao. Kerotov mač bio je dugačak više od pola metra. Čitavom dužinom je prošao kroz Srža. Ali ovaj je bio naslonjen na...

Vajms pogleda ka stubu. Bio je od granita i imao je tridesetak centimetara u prečniku. Čitavom debljinom se prostirala rupa u obliku sečiva.

„Kerote...“, zaustio je.

„Pogledajte na šta ličite, gospodine. Morate da se umijete.“

Kerot povuče kožnu torbu ka sebi i prebaci je preko ramena.

„Kerote,“

„Izvolite, gospodine?“

„Naređujem ti da mi daš...“

„Ne, gospodine. Ne možete da mi naredite. Jer vi, gospodine, više niste oficir, već civil. Počeo je vaš novi život.“

„Civil?“

Vajms protrlja čelo. Sve mu se pomešalo u glavi - kubura, tuneli, Kerot, činjenica da funkcioniše samo zahvaljujući čistom adrenalinu, koji će uskoro ispostaviti račun bez odloženog plaćanja. Klonuo je.

„Ali *to* je moj život, Kerote. To je moj *posao*.“

„Kada puna vruće vode i piće, gospodine. To je ono što vam je sada najpotrebnije“, reče Kerot. „Bićete kao novi. Hajdemo.“

Vajmsov pogled pređe preko tela na podu, a s njega na kuburu. Krenuo je da je podigne, ali je uspeo da se zaustavi na vreme.

Čak ni čarobnjaci nisu imali nešto takvo. Svakom po hitac i sve je gotovo.

Nije ni čudo što niko nije uništio tu stvar. Ne možete uništiti nešto tako savršeno. Ona je budila nešto u dubini duše. Davala je *moć* onome ko ju je držao u ruci. Moć veću od one koju mogu da pruže koplje ili samostrel - oni samo kanališu snagu vaših mišića, i to kada vi to hoćete. Ali kubura je davala spoljašnju snagu. Niste vi koristili nju, već ona vas. Srž je verovatno bio dobar čovek. Verovatno je pažljivo slušao Edvarda, da bi potom uzeo kuburu da je pogleda, a onda joj i sam podlegao.

„Kapetane Vajmse? Mislim da bi trebalo da sklonimo ovo odavde“, reče Kerot i sagnu se.

„Radi šta hoćeš, ali ne dodiruj tu stvar!“, upozorio ga je Vajms.

„Zašto ne bih? Pa to je samo oružje“, reče Kerot. Podigao je kuburu držeći je za cev, pogledao ju je, a onda je razbio o zid. Komadići metala razleteše se na sve strane.

„Jedna jedina“, rekao je. „Sve što je jedino, to je i posebno, govorio je moj otac. Bolje da pođemo.“

Otvorio je vrata.

Zatvorio je vrata.

„U podnožju stepeništa ima stotinak ubica“, rekao je.

„Koliko imaš strelica za samostrel?“, upita Vajms. I dalje je zurio u ostatak kubure.

„Jednu.“

„Dobro je. Bar nećeš gubiti vreme na punjenje.“

Začulo se pristojno kucanje na vratima.

Kerot pogleda Vajmsa, a ovaj slegnu ramenima. Otvorio je vrata.

Bio je to Dauni. Podigao je praznu šaku.

„Možete da spustite oružje. Uveravam vas da vam neće biti potrebno. Gde je doktor Srž?“

Kerot mu pokaza.

„Aha.“ Pogledao je dvojicu stražara.

„Možete li da nam ostavite njegovo telo? Položićemo ga u našu kriptu.“

Vajms pokaza ka telu.

„On je *ubio*...“

„I sada je mrtav. Moram vas zamoliti da odete.“

Dauni otvori vrata. Ubice su se postrojile duž stepeništa. Nigde na vidiku nije bilo oružja, Ali, od ubica se to i očekivalo.

U dnu je ležalo Anguino telo. Stražari mu sporo priđoše. Kerot se sagnuo i uzeo je u naručje.

Klimnuo je Dauniju.

„Uskoro ćemo poslati nekoga da preuzme telo doktora Srža“, reče.

„Ali mislio sam da smo se dogovorili da...“

„Nismo. Svi moraju da vide da je mrtav. Sve se mora videti. Ništa se ne sme odigravati u mraku ili iza zatvorenih vrata.“

„Bojim se da ne mogu da udovoljim vašoj molbi“, odlučno će ubica.

„To nije bila molba, gospodine.“

Ubice su ih posmatrale dok su išli preko dvorišta.

Crna kapija je bila zatvorena.

Kao da niko nije imao nameru da im otvori.

„Slažem se s tobom“, reče Vajms. „Ali zašto ne pokušaš da to ovako posmatraš: oni uopšte nisu srećni zbog...“

Vrata se razleteše. Gotovo dva metra duga gvozdена strela proletela je kraj Kerota i Vajmsa i odvalila poveći komad zida na drugom kraju dvorišta.

Nekoliko udaraca uklonilo je ono što je ostalo od kapije, a onda se pojavio Detritus. Zakrvavljenim, užagrenim očima pogledao je okupljene ubice. I zarežao.

Pametnije ubice shvatile su da u svom naoružanju nemaju ništa što bi ubilo trola. Imali su vitke stilete, a bili su im potrebni maljevi. Imali su strelice napunjene odabranim otrovima, od kojih nijedan nije mogao da naudi trolu. Nikada niko ne bi ni pomislio da bi trol mogao biti toliko važan da neko naruči njegovo ubistvo. Detritus je odjednom postao veoma bitan. U jednoj ruci je imao Kadijevu sekiru, a u drugoj ogromni samostrel.

Pametnije ubice okrenule su se i utekle glavom bez obzira. Neki nisu bili toliko pametni. O Detritusa se odbi nekoliko strela. Njihovi vlasnici ugledaše lice trola kada se okrenuo ka njima i ispustiše lukove.

Detritus zgrabi svoju toljagu.

„Razvodniče Detrituse!”

Reči odjeknuše dvorištem.

„Razvodniče Detrituse! Miiiiir-nooo!”

Detritus sporo podiže ruku.

Dink.

„Slušaj me, razvodniče Detrituse”, reče Kerot. „Ako negde postoji raj za stražare, a i bogovi i ja se nadamo da postoji, razvodnik Kadi je sada tamo, pijan ko čuskija, s pacovom u jednoj i flašom 'medvedeg zagrljaja' u drugoj ruci. A sada nas sigurno gleda odozdo²⁹ i kaže: moj drugar, razvodnik Detritus, neće taj zaboraviti da je stražar. Detritus to ne može da zaboravi.”

Usledio je dugačak i opasan trenutak, a onda se začulo *dink*.

„Hvala, razvodniče. Otprati gospodina Vajmsa do Univerziteta.” Kerot se osvrnu ka ubicama. „Prijatno popodne, gospodo. Možda ćemo se vratiti.”

Tri čuvara prodoše kroz ruševinu kapije.

Vajms ništa nije rekao dok nisu izašli na ulicu. Onda se okrenuo ka Kerotu.

„Zašto te je oslovljavao kao...”

„Izvinite, ali moram da je odnesem u stražaru.”

Vajms pogleda u Anguin leš i voz njegovih misli iskoči iz šina. O nekim stvarima je bilo preteško razmišljati. Poželeo je sat vremena na nekom tihom mestu, kako bi mogao o svemu da razmisli. *Lični problemi su manje važni*. Kakav bi čovek mogao to da izgovori? A onda mu je sinulo da je Ank u prošlosti uvek imao pokvarene vladare, ili *jednostavno* loše vladare, i da nikada još nije bio u vlasti nekoga dobrog. To je bila najstrašnija od svih mogućnosti.

„Gospodine?”, ljubazno će Kerot.

„Uh. Šta misliš da je sahranimo gore kod Malih bogova?”, reče Vajms. „To je neka vrsta stražarske tradicije...”

„Da, gospodine. Pođite s Detritusom. Dobar je on kada mu lepo naredite. Ako nemate ništa protiv, ja bih izostao s venčanja. Znae kako je...”

„Da. Da, naravno. Hm. Kerote?” Vajms trepnu ne bi li rasterao pitanja koja su zahtevala odgovore. „Ne bi trebalo da se ljutimo na Srža. Đavolski sam ga mrzeo, i zato želim da budemo pošteni prema njemu. Znam kako je kubura uticala na ljude. Njoj smo svi bili isti. I ja sam sam zamalo postao kao on,”

„Ne, kapetane. *Vi* ste je spustili.”

Vajms se slabašno osmehnu.

„Sad sam *gospodin* Vajms”, reče.

Kerot se vratio u stražaru i položio Anguino telo na kamenu ploču u improvizovanoj mrtvačnici. Samrtna ukočenost već je počela da uzima maha.

Doneo je vodu i očistio joj krzno najbolje što je umeo.

²⁹ Trolovima je raj dole.

Ono što je potom učinio, možda bi iznenadilo, recimo, trola ili patuljka, ili svakoga ko nije poznavao reakciju ljudskog uma na stresne situacije.

Napisao je izveštaj. Pomeo je pod u zajedničkoj sobi, jer je tog dana bio njegov red. Oprao se. Promenio je košulju i previo ranu na ramenu. Čeličnom vunom je očistio prsnik i potrošio gomilu krpica sve dok nije ponovo mogao da se ogleda u njemu.

Iz daljine je čuo zvuke Fondelovog *Svadbenog marša* prerađenog za Čudovišne orgulje pojačane raznoraznim zvucima farme. Izvukao je pola boce ruma iz tajnog, bolje reći tajnog samo po mišljenju kapetana Vajmsa, skrovišta, nasuo veoma malo u čašu i nazdravio u pravcu zvuka rečima: „U zdravlje gospodina Vajmsa i leđi Remkin!" Izgovorio je to tako jasnim i iskrenim glasom, da bi sigurno teško postideo svakoga ko bi ga čuo.

Začulo se grebuckanje na vratima. Pustio je Gaspoda da uđe. Mali pas je kliznuo pod sto ne rekavši ni reč.

Poslepodne je polako prolazilo. Kiša je prestala negde u vreme čaja.

Po čitavom gradu počela su da se pale svetla.

Pojavio se i mesec.

Vrata su se otvorila. Angua je tiho ušla u sobu.

Kerot se okrenuo i nasmešio joj se.

„Nisam bio siguran", rekao je. „Rekoh sebi, čekaj malo. Zar nije srebro jedino što ih može ubiti? Preostalo mi je samo da se nadam."

Prošlo je dva dana. Kiša se odomaćila. Nije padala, lila je iz sivih oblaka i u potocima kuljala kroz blato. Napunila je Ank, koji je još jednom naselio svoje podzemno kraljevstvo. Iz usta gargolji šikljali su mlazevi vode. Tlo je izgledalo kao da je izrešetano.

Kapi kiše su dobovale po nadgrobnim pločama na groblju iza Hrama malih bogova, i po maloj raci iskopanjoj za razvodnika Kadija.

Na sahranama stražara oduvek su prisustvovali samo stražari, reče Vajms u sebi. Dobro, ponekad bi došao i neko od rođaka, kao danas leđi Remkin ili Detritusova Rubinka, ali nikada nije bilo *svetine*. Možda je Kerot bio u pravu. Kada postaneš stražar, prestanes da budeš sve ostalo.

Doduše, tog dana je bilo i *drugih* ljudi, koji su u tišini stajali kraj ograde groblja. Nisu bili *na* pogrebu, već su došli da ga posmatraju.

Jedan mali sveštenik održao je uopštenu ovde-navestiime- pokojnika službu, sačinjenu da manje ili više zadovolji svakog boga koji bi se zatekao u komšiluku. Potom je Detritus položio sanduk u raku. Sveštenik je bacio ceremonijalnu šaku zemlje, samo što se odozdo nije čulo dobovanje već kratko i jasno *bljaf*

A Kerot je, na Vajmsovo iznenađenje, održao govor. Njegov glas je leteo preko raskvašene zemlje, sve do natopljenog drveća. Sve se moglo svesti na jedine reči koje se mogu izreći u takvoj prilici: bio je moj prijatelj, bio je jedan od nas, bio je dobar policajac.

Bio je dobar policajac. Te reči su izgovarane na svakoj stražarskoj sahrani kojoj je Vajms ikada prisustvovao. To će verovatno reći i na pogrebu kaplara Nobsa, iako će svi prisutni iza leđa držati prekrštene prste. To je bilo nešto što mora da se kaže.

Vajms se zagledao u sanduk. A onda ga obuže čudno osećanje, podmuklo kao kiša koja mu se slivala niz vrat. Nije to bila baš sumnja. Da mu se ta misao dovoljno dugo zadržala u mislima, možda bi postala sumnja, ali za sada je bila samo nagoveštaj

Morao je da pita. Nikada neće prestati da razmišlja o tome ako makar ne pita.

„Kaplare?"

„Da?"

„Znači, niko nije pronašao kuburu?"

„Nije, gospodine."

„Neko reče da je poslednji put viđena kod tebe."

„Sigurno sam je negde zaturio. I sami znate koliko je bilo posla."

„Da. O, da. Prilično sam siguran da sam te video kako iznosiš veći deo nje iz Esnafa..."

„Morao sam, gospodine."

„Da. Hm. Nadam se da si je stavio na neko sigurno mesto. Misliš li, hm, misliš li da je mesto na kome si je ostavio sigurno?"

Iza njih, grobar je počeo lopatom da ubacuje mokru i lebljivu ankmorporčku ilovaču u raku.

„Da, gospodine. Zar vi ne mislite tako? Još je niko nije pronašao. Da jeste, sigurno bismo to znali."

„Možda je tako najbolje, kaplare Kerote."

„Iskreno se nadam da jeste."

„Bio je dobar policajac."

„Jeste, gospodine."

Vajms nije mogao više da izdrži.

„Nego... učinilo mi se dok smo nosili onaj mali sanduk da je... malo teži...?"

„Zaista, gospodine? Zaista ne mogu reći da sam primetio išta slično."

„Ali bar je imao propisnu patuljačku sahranu."

„O, da. Lično sam se za to pobrinuo, gospodine", reče Kerot.

Kiša se slivala niz krovove palate. Gargojle su se posadile na svakom uglu i pustile mlazeve vode da im isteraju muve i komarce iz ušiju.

Kaplar Kerot otrese kapi sa svoje kožne kišne kabanice i razmeni pozdrav s trolom na vratima. Prošao je kraj službenika u predvorjima i pristojno zakucao na vrata Duguljaste kancelarije.

„Uđite."

Kerot je ušao, odmarširao do stola, salutirao i stao na mestu voljno.

Lord Vetinari je bio blago napet.

„Ah, da", rekao je. „Kaplar Kerot. Očekivao sam... ovako nešto. Siguran sam da ste došli da me pitate... nešto?"

Kerot je razmotao komad musavog papira i pročistio grlo.

„Pa, gospodine... trebala bi nam nova tabla za pikado. Znae već. Kad nismo na dužnosti."

Patricij žmirnu. A on je bio od onih što retko žmirkaju.

„Molim?"

„Nova tabla za pikado, gospodine. Ljudi se tako lakše opuste posle smene, gospodine."

Vetinari se malo pribrao.

„Još jedna? Pa prošle godine ste dobili novu!"

„Bibliotekar je kriv, gospodine. Nobi ga pušta da igra kod nas, a njemu je dovoljno da se malo nagne i da pesnicom zakuca strelicu. Tako tabla propada. Osim toga, Detritus ju je slučajno probušio. Kao i zid iza nje."

„Dobro. I?"

„Pa... razvodnik Detritus treba da bude razrešen obaveze da plati štetu od pet rupa u prsniku."

„Naravno. Recite mu da to više ne čini."

„Da, gospodine. Pa, mislim da bi to bilo sve. Osim čajnika."

Patricij rukom pokri usne. Trudio se da se ne osmehne.

„Kuku meni. Pa zar još jedan čajnik? Šta se dogodilo sa starim?"

„Oh, koristimo mi njega, gospodine, nego šta nego ga koristimo. Ali biće nam potreban još jedan, pošto ima nekih, promena."

„Molim? Kakvih promena?"

Kerot razvi drugo, veće parče papira.

„Stražu treba dopuniti do ljudstva brojnosti pedeset šest. Stare stražare kraj Rečne kapije, Diozil kapije i Nizvrtne kapije treba ponovo otvoriti i organizovati dvadesetčetvoročasovnu...”

Patricijev osmeh je ostao na mestu, ali ostatak lica kao da se povukao i ostavio ga napuštenog i potpuno samog na svetu.

„...službu za koju, eto, još nemamo ime, a koja će se baviti traženjem tragova i stvari kao što su mrtva tela, znate ona pitanja kao: koliko je dugo mrtav? i tako to, i za početak bi nam bio dovoljan jedan alhemičar i jedan vampir, ali samo ako obeća da neće ništa nositi kući za jelo. Zatim posebna jedinica koja bi koristila pse, a redov Angua bi bila dobra za to pošto, hmmm, može biti sama svoj kerovođa. Tu je i molba kaplara Nobsa da se stražarima dopusti sve oružje koje mogu da ponesu, mada bih vam ja bio zahvalan kada biste to odbili. I još...”

Lord Vetinari mahnu rukom.

„Dobro, dobro”, reče. „Jasno mi je kuda to vodi. A ako kažem ne?”

Usledila je jedna od onih dugih, predugih pauza tokom kojih se može sagledati nekoliko mogućih razvoja događaja.

„Znate li, gospodine, da uopšte nisam ni *pomislio* da biste mogli da kažete ne?”

„Niste?”

„Nisam, gospodine.”

„Sada sam radoznao. Zašto?”

„Ovo je sve za dobro grada, gospodine. Znate li odakle potiče reč 'policajac'? Ona znači 'čovjek grada', gospodine. Od stare reči *polis*”

„Da. Znam to.”

Patricij pogleda Kerota. Izgledao je kao da u glavi prelistava moguće razvoje događaja. Potom reče:

„Da. Odobravam sve molbe, osim one koju je podneo kaplar Nobs. A vas, po mom mišljenju, treba unaprediti u kapetana.”

„D-da, gospodine. Slažem se. To bi bilo dobro za Ank- Morpork. Ali ja neću komandovati Stražom, ako ste to mislili.”

„A zašto?”

„Zato što bih *mogao* da komadujem Stražom. Zato što... ljudi treba da rade stvari zato što im je to naredio pretpostavljeni oficir. A ne zato što im je kaplar Kerot rekao da to rade. Zato što je kaplar Kerot dobar za...*poslušavanje*” Kerot se trudio da mu lice ostane prazno.

„Interesantno.”

„Ali ranije, u stara dobra vremena, postojao je čin komandanta Straže. Predlažem Semjuela Vajmsa.”

Patricij se zavalj u fotelju. „Ah, da”, reče. „Komandant Straže. To je, naravno, postala vrlo nepopularna dužnost posle one gužve s Lorencom Ljubaznim. A i tadašnji komandant se prezivao Vajms. Uvek sam izbegavao da ga pitam dali je to neki njegov predak.”

„Jeste, gospodine. Proverio sam.”

„Da li će on pristati?”

„Da li je Prvosveštenik Oflijanac? Da li zmaj eksplodira u šumi?”

Patricij je spojio vrhove prstiju i preko njih se zagledao u Kerota. To je mnoge nerviralo.

„Ali vidite, kapetane, problem s Vajmsom jeste što je on trn u oku mnogim važnim ljudima, a mislim da će komandant Straže morati da se kreće u veoma visokim krugovima, da prisustvuje esnafskim svečanostima...”

Razmenili su poglede. Patricij je morao da popusti, pošto je Kerotovo lice bilo veće. I jedan i drugi trudili su se da se ne osmegnu.

„U stvari, to je odličan izbor”, reče Patricij.

„Bio sam toliko slobodan, gospodine, da u vaše ime napišem pismo kap... gospodinu Vajmsu. Hteo sam da vam uštedim vreme. Možda biste želeli da ga pogledate?”

„Vi baš mislite na sve, zar ne?”

„Trudim se, gospodine.”

Lord Vetinari pročitao pismo. Jednom ili dvaput se osmehnuo. Potom je uzeo pero, potpisao se u dnu i vratio papir Kerotu.

„Ima li još vaših zah... molbi, kapetane?”

Kerot se počeoš po uvu.

„U stvari, ima još jedna. Potreban mi je dom za jednog malog psa. Mora da ima veliki vrt, toplo mesto kraj vatre i srećan dečji smeh.”

„Budibogsnama. Zaista? Pa, pretpostavljam da ćemo moći da pronađemo tako nešto.”

„Hvala vam, gospodine. Rekao bih da je to sve.”

Patricij je ustao i otišao do prozora. Bio je sumrak. Po čitavom gradu počinjala su da se pale svetla.

Okrenuvši leđa Kerotu, rekao je: „Recite mi, kapetane... ta priča o postojanju naslednika prestola... Šta vi mislite o tome?”

„Ne razmišljam o tome, gospodine. Sve su to gluposti, kao i ono o maču u kamenu. Kraljevi se ne pojavljuju tek tako, niotkuda, mašući mačevima i stavljajući sve na svoje mesto. To svi znaju.”

„Ali pričalo se o nekakvom... *dokazu*?”

„Izgleda da niko ne zna gde je taj dokaz, gospodine.”

„Kada sam razgovarao s kapetanom... komandantom Vajmsom, rekao mi je da je to kod vas.”

„Onda sam ga verovatno negde zaturio, gospodine. Siguran sam da ne znam gde se tačno nalazi.”

„Nadam se samo da ste ga, tako rasejani, ostavili na nekom bezbednom mestu.”

„Siguran sam da je... dobro čuvano, gospodine.”

„Rekao bih da ste *mnogo* naučili od kap... *komandanta* Vajmsa, kapetane.”

„Moj otac je uvek govorio da brzo učim, gospodine.”

„A možda je gradu zaista potreban kralj. Jeste li razmišljali o tome?”

„Kao ribi... ammm... neka stvar koja ne radi pod vodom, gospodine.”

„Kralj ipak može apelovati na osećanja podanika. Kao... kao što ste vi to nedavno uradili, kako čujem.”

„Da, gospodine. Ali šta će raditi sutradan? Ne možete se prema ljudima ophoditi kao da su marionete. Ne. Gospodine. Gospodin Vajms je uvek govorio da čovek mora da poznaje svoje granice. Kada bismo imali kralja, najbolje bi mu bilo da ima neki pristojan posao...”

„Jamačno.”

„*Ali*, ako se ukaže hitna potreba... onda bi mogao ponovo da razmisli.” Kerot se ozario. „To vam je slično stražarskom poslu. Kada smo vam potrebni, onda smo vam zaista potrebni. A kada nismo... najbolji smo kada idemo ulicama i vičemo kako je sve u redu. Naravno, pod uslovom da sve zaista jeste u redu.”

„Kapetane Kerote”, reče lord Vetinari, „pošto tako dobro razumemo jedan drugog, a ja *zaista* mislim da mi dobro razumemo jedan drugog... želeo bih da vam nešto pokažem. Pođite za mnom.”

Otišli su u prestonu dvoranu, koja je u to doba dana bila pusta. Dok je hramao preko kamenog poda, Patricij pokaza ispred sebe.

„Pretpostavljam da znate šta je ono, kapetane.”

„O, da. Zlatni presto Ank-Morporka.”

„Na njemu već stotinama godina niko nije sedeo. Jeste li se ikada zapitali zašto?”

„Kako to mislite, gospodine?”

„Toliko zlata na jednom mestu kada je čak i s Mesinganog mosta skinut sav mesing? Budite ljubazni pa pogledajte iza prestola.”

Kerot se pope uz stepenice.

„Bogo moj!”

Patricij pogleda preko njegovog ramena.

„To je samo zlatna folija preko drveta...”

„Baš tako.“

To više nije bilo čak ni drvo. Trulež i crvi su se borili za premoć nad poslednjim ostatkom organske materije. Kerot dotače presto mačem, a jedan njegov deo polete u vazduh u vidu oblačića prašine.

„Šta mislite o ovome, kapetane?“

Kerot ustade.

„Mislim, gospodine, da bi bilo najbolje da ovo i dalje ostane tajna.“

„I ja sam tako mislio. Pa, ne bih vas više zadržavao. Siguran sam da imate mnogo toga da organizujete.“

Kerot ga vojnički pozdravi.

„Hvala, gospodine.“

„Koliko sam shvatio, vi i, hm, redov Angua se lepo slažete?“

„Imamo mnogo razumevanja jedno za drugo, gospodine. Naravno, biće manjih teškoća“, reče Kerot, „ali, pogledajmo vedriju stranu stvari, bar ću imati nekoga ko je uvek raspoložen za šetnju po gradu.“

Kada je Kerot spustio ruku na kvaku, lord Vetinari ga pozva.

„Izvolite, gospodine.“

Kerot se okrenuo i ugledao visokog, mršavog muškarca kako u pustoj dvorani stoji kraj zlatnog prestola punog truleži.

„Kapetane, vi se bavite rečima. Voleo bih da razmislite o nečemu što vaš prethodnik nikada nije uspeo da shvati.“

„Da, gospodine?“

„Jeste li se ikada zapitali odakle potiče reč 'političar'?", reče Patricij.

„A tu je i Upravni odbor prihvatilišta *Sunašce*“, reče ledi Remkin sa svog kraja trpezarijskog stola. „Moramo tu da te angažujemo. A i za Udruženje seoskih veleposednika. I u Ligi druželjubivih bacača plamena. Ne duri se. Videćeš da će ti se vreme ispuniti kao šipak košticama.“

„Da, draga“, reče Vajms. Čekalo ga je vreme ispunjeno kao šipak košticama, beskrajni dani ispunjeni dobrotvornim radom, sastancima i zabadanjem nosa u tuđa posla... To je verovatno bilo bolje od hodanja ulicama. Ledi Remkin i gospodin Vajms.

Uzdahnua je.

Sibil Vajms, devojačko Remkin, pogledala ga je pomalo zabrinuto. Od dana kada ga je upoznala, Sem Vajms je podrhtavao od unutrašnjeg besa čoveka koji bi, da može, uhapsio bogove jer ne obavljaju valjano svoj posao. A otkad je predao značku, on je... pa, nekako više nije bio isti onaj Sem Vajms.

Sat u uglu odzvonio je osam puta. Vajms je izvukao svoj spomen-sat i otvorio ga.

„Taj sat žuri pet minuta“, rekao je nadjačavajući odzvanjanje. Zvučno je spustio poklopac i ponovo pročitao ugravirane reči: „*Smena* dase setiš, drugara iz Noćne smene“.

Sigurno je Kerot stajao iza toga. Vajms je naučio da prepozna njegovo manijakalno spajanje reči i nečovečnu svirepost prema zarezima.

Rekli su ti zbogom, odbrojali su ti dane i poklonili ti sat...

„Izvinjavam se, gospo.“

„Da, Vilkinse?“

„Neki stražar je na vratima, gospo. Na sporednom je ulazu.“

„Poslali ste stražara na sporedni ulaz?“, reče ledi Sibil.

„Ne, gospo. Sam je došao tamo. To je kapetan Kerot.“

Vajms pokri oči rukom. „Unapređen je u kapetana i dolazi na zadnja vrata“, reče. „To može samo Kerot. Uvedi ga.“

Batler je jedva primetno svima, osim Vajmsu, diskretno pogledao ledi Remkin očekujući njenu dozvolu.

„Učini kako ti je gospodar rekao", reče ona ljubazno.

„Nisam ja ničiji gos...", započe Vajms.

„Seme, dogovorili smo se", reče leđi Remkin.

„E, nisam i tačka", ljutnu se on.

Kerot je umarširao i stao u stav mirno. Kao i uvek, soba se ubrzo pretvorila u pozadinu za njegov nastup.

„U redu je, momče", reče Vajms, najblagonaklonije što je umeo. „Ne moraš da salutiraš."

„Moram, gospodine", reče Kerot. Pružio je koverat Vajmsu. Na njemu se nalazio Patricijev pečat.

Vajms uze nož i otvori koverat.

„Verovatno me globi s pet dolara za nepotrebno nošenje i habanje verižnjače", reče.

Mrdao je usnama dok je čitao.

„Nek sam proklet", reče konačno. „Pedeset šest?"

„Da, gospodine. Detritus jedva čeka da počne da ih obučava."

„Uključujući i nemrtve? Ovde piše da mogu da pristupe svi, bez obzira na rasu ili životno stanje..."

„Da, gospodine", odlučno će Kerot. „I oni su građani."

„Misliš da ćeš moći da se nosiš s *vampirima* u Straži?"

„Odlični su za noćnu smenu, gospodine. A i za osmatranje iz vazduha."

„Nisu loši ni za dugu prismotru."

„Da, gospodine."

Vajms je posmatrao kako nagoveštaj šale prolazi kroz Kerotovu glavu ne dodirnuvši mu mozak. Vratio se papiru.

„Hmm. Vidim da je predviđena i penzija za udovice."

„Da, gospodine."

„Ponovno otvaranje starih stražara?"

„Tako piše, gospodine."

Vajms je nastavio da čita:

Potpuno nam je jasno da, ovako proširenoj Straži treba iskusan čovek koji, je visoko poštovan u svim slojevima društva i, misimo svi duboko uvereni da upravo Vi treba da se prihvatite te Uloge. Stoga ćete odmah preuzeti Dužnost i to kao, Komandant Gradske Straže Ank-Morporka. Uz ovo zvanje tradicionalno se dobija i titula Viteza koju, ovom prilikom želimo da ponovo ustanovimo.

*U nadi da će Vas ovo pismo zateći u zdravlju i veselju,
Srdačno Vaš*

Havelok Vetinari (*Patricij*)

Vajms pročitao pismo još jednom.

Onda zadobova prstima po stolu. Nije bilo sumnje u autentičnost potpisa, ali...

„Kapla... kapetane Kerote?"

„Izvolite, gospodine!" Kerot je stajao pred njim i sav vrcao revnošću i efikasnošću, a i potpunom rešenošću da izbegne i izvrda svako direktno pitanje koje mu bude postavljeno.

„Ja..." Vajms ponovo podiže list papira, pa ga spusti, pa podiže i doda ga Sibil.

„Oho!", reče ona. „Vitez! Prvo pa muško!"

„Ma ne! Ne ja! Pa znaš šta ja mislim o tim takozvanim aristokratama u ovom gradu... osim tebe, naravno."

„Onda je možda vreme da se plava krv malo osveži", reče leđi Remkin.

„Njegovo gospodstvo reče", ubaci se Kerot, „da se ni o jednoj stavci ne može pregovarati, gospodine. Hoću da kažem, ovo je sve ili ništa, ako shvatate šta hoću da kažem."

„Sve...?"

„Da, gospodine."

„...ili ništa."

„Da, gospodine."

Vajms je dobio prstima po stolu.

„Pobedio si, zar ne?", reče. „Pobedio si."

„Ne razumem vas, gospodine", reče Kerot isijavajući čistu naivnost.

Usledila je još jedna opasna tišina.

„Ali, naravno", reče Vajms, „ni slučajno ne mogu da prevedim nešto ovakvo."

„Na šta mislite, gospodine?", upita Kerot.

Vajms privuče svećnjak bliže sebi i udari kažiprstom po papiru.

„Vidi šta ovde piše. Vidi ovo o otvaranju starih stražara. Onih na kapijama. Koja je svrha toga? Pa one su na samoj periferiji!"

„Oh, siguran sam da se ti detalji u vezi s organizacionom strukturom mogu promeniti, gospodine."

„Dobro je imati stražar na glavnoj kapiji, ali ako želiš da držiš prst na žili kucavici... vidi, moraš da imaš jednu u Ulici brestova, blizu Vilajetu i dokovima, jednog negde oko sredine Kratke ulice, i možda jednu manju u Krunskoj. Ili tu negde. Moraš da vodiš računa o žarištima populacije. Koliko će ljudi biti u jednoj stražari?"

„Mislio sam da ih bude po deset, gospodine. Da bi mogli da se smenjuju."

„Ne, to neće moći. Najviše šest. Recimo, jedan kaplar i jedan po smeni. Ostali će se smenjivati po mesečnom rasporedu. Tako ćeš u svakom trenutku imati ljudstvo u punoj formi, zar ne? A na taj način će svaki od njih proći sve ulice. To je jako važno. I... uh, što sad nemam plan grada... oh... hvala ti, mila. Pa da. Evo, pogledaj ovde. Na spisku ćeš ih imati pedeset šest, je l' tako? Ali tu su dnevne smene, pa slobodni dani, dve sahrane bake godišnje po čoveku - pitaj bogove kako će vampiri to regulisati, možda oni idu na sopstvene sahrane - a tu su i bolovanja. I tako... moraće da špartaju gradom u četiri smene. Imaš šibicu? Hvala. Ne bi bilo pametno da smena straže svuda bude u istom trenutku. S druge strane, svakom starešini stražare treba dopustiti nešto inicijative. Trebalo bi na Trgu Pseudopolis organizovati i specijalnu jedinicu za hitne slučajeve... vidi, daj mi tu olovku. A sada mi daj beležnicu. Tako..."

Duvanski dim je ispunio prostoriju. Mali spomen-sat je, potpuno nepotrebno, izbijao svaku četvrt.

Ledi Sibil se osmehnula, zatvorila vrata za sobom i otišla da nahrani zmajeve.

„Najdraži mama i tata,

Evo zaista neverovatnih vesti jer, ja sam postao Kapetan!! Bila je ovo veoma opasna Nedelja kad, malo bolje razmislim..."

I još samo ovo...

U jednom od lepših delova Anka postoji jedna velika kuća s prostranim vrtom, dečjom kućicom na drvetu i, vrlo verovatno, toplim mestaščetom kraj vatre.

I prozor, lomljava...

Gaspod je sleteo na travnjak i jurnuo ka ogradi koliko ga noge nose. S krzna su mu leteli mehurići cvetnog mirisa. Oko vrata je imao traku s mašnom, a u zubima je nosio posudu za hranu, s natpisom Gdin Maza.

Histerično je prokopao sebi put ispod ograde i izmigoljio se na ulicu.

Sveža gomila konjske balege sredila je cvetni miris, a mašna je nestala posle pet minuta grebanja.

„Nisu mi ostavili nijednu prokletu buvu", zacvileo je ispljunuvši činiju. A tako mi je malo falilo da dovršim kolekciju. Jaahuuu! Utekoh im. Hu!"

Ozario se. Bio je utorak. To je bio dan za šnicle i pitu od sumnjivih organa u Esnafu ubica, a glavni kuvar je bio slab na mahanje repom i prodoran pogled. A koliko je Gaspod znao,

prazna činija za hranu u zubima i bedan izgled biće zicer-kombinacija. Ne bi trebalo da bude preteško izgubati Gdina Mazu.

Možda nije trebalo da se ovako završi. Ali ovako se završilo.

Sve u svemu, pomislio je, moglo je da bude i mnogo gore.

- KRAJ -

uživajte u svijetu knjiga